هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

49

سالّی/ 2008 – بەرگی چل و نۆ

چاپی یەکەم/ سالّی 2008

پێرست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/9/8 ل5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/9/10 ل23

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/9/15 ل39

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/9/17 ل77

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/9/22 ل121

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/9/23 ل179

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/10/15 ل233

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/10/20 ل265

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/10/27 ل317

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/10/28 ل369

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/10/29 ل455

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/11/3 ل505

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/11/4 ل555

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (12)

سێ شەممە ڕێکەوتی 2008/11/4

کاتژمێر (10،30)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2008/11/4 ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆکی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز عونی کمال بزاز سکرتێری ئەنجومەن بەوەکالەت, دانیشتنی ژمارە (12)ی خولی دووەم, ساڵی (2008)ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمی بڕگە (1) لە مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاریدرا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (12)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (10,30) ی پێشنیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2008/11/4دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای هەموارکردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ژمارە(1)ی ساڵی 1992 هەموارکراو کە لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشکەشکراوە.

2- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان کەلەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشکەشکراوە.

3- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموارکردنی یاسای باری کەسی ژمارە(188)لە 1959، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانشتنەکەمان دەکەینەوە بەرنامەی کارمان:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای هەموارکردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ژمارە(1)ی ساڵی 1992 هەموارکراو کە لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشکەشکراوە.

2- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان کەلەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشکەشکراوە.

3- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموارکردنی یاسای باری کەسی ژمارە(188)لە 1959، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

داوا لە ئەندامانی بەڕێزی لیژنەی پەیوەندیدار دەکەم وەکو دوێنێ بێن لە شوێنی خۆیان دابنیشن، خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار، خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای هەموارکردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی

نیشتمانی کوردستان ژماره(1)ی ساڵی 1992 هەموارکراو کە لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشکەشکراوە. فەرموون بە کوردی بیخوێننەوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای هەموارکردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ـ عیراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو

ماددەی یەکەم: زاراوەی (پەرلەمانی کوردستان) لەجیاتی (ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق) بەکاردێ لەهەرجێیەکی لە یاسا جێبەجێ کراوەکان لەهەرێمدا هاتبێ و زاراوەی (پەرلەمان) لەجیاتی (ئەنجومەن) و (ئەندامی پەرلەمان) لەجیاتی (ئەندامی ئەنجومەن) لەیاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراودا دادەنرێ.

ماددەی دووەم: ماددەی یەکەم لەیاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموارکراو ، هەمواردەکرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە.

(پەرلەمانی کوردستانی عیراق) لەئەندامان پێکدێ کە ژمارەیان لەسەدو یازدە ئەندام کەمتر نەبێ لەسەر بنەڕەتی نوێنەرێك بۆ هەر سی هەزار کەس.

ماددەی سێیەم: برگەی/1 ی لەماددەی چوارەم هەمواردەکرێ وبەم جۆرەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

نابێ ئەندامیەتی پەرلەمان و هەر کارێك یا پایەیەکی فەرمی دیکە کۆبکرێنەوە.

ماددەی چوارەم: ماددەی (21) هەموار دەکرێ و بەم جۆرەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

1. دەبێ لە هاووڵاتیانی کوردستان ـ عیراق بێ و بەبەردەوامی لێێ دانیشتبێ .
2. تەمەنی لەسی ساڵ کەمتر نەبێ.
3. کەسێکی شارستانی ناسراو خاوەن خوورەوشت و ناوبانگی باش بێت.
4. خاوەنی بە لایەنی کەم بڕوانامەی ئامادەیی یا هاوتاکانی بێت.
5. بەتاوانی عەمدی یا کەتنی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێ.
6. بەشداری لەتاوانەکانی رژێمی بەعس لەکوردستاندا نەکردبێ.

ماددەی پێنجەم: ماددەی (40) هەموار دەکرێ و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

یەکەم/ نابێ لەکاتی دەورەکانی بەستنی پەرلەمان هیچ کارێکی وەك لێکۆڵینەوە یان پشکنین یان گرتن یان زیندانی کردن یان هەرکارێکی سزایی دیکە دەرهەق بەئەندامی پەرلەمان بکرێت مەگەر لەکاتی روودانی تاوانێکی ئاشکرا تاوەکو پێش وەخت مۆڵەت لەپەرلەمان وەرنەگیرێت و پێویستە لەکاتی روودانی تاوانێکی ئاشکراش پەرلەمان ئاگادار بکرێتەوە بەو رێکارە سزاییانەی کە لەیەکەم کۆبوونەوەیدا دەیگرێتەبەر لەبارەی هەر رێکارێکی لەغیابی گرتراوەتەبەر لە دژی ئەندامەکە و پێویستە بۆ بەردەوام بوونی ئەم رێکارە رەزامەندیی پەرلەمانی لەسەر وەربگیرێ.

دووەم/ نابێ ئەو ڕێكارانەی كە لەبڕگەی (یەكەم) لەدەرەوەی دەورەی بەستنی وەربگیرێن بەبێ ڕەزامەندیی سەرۆكی پەرلەمان، نەبێ مەگەر لەحاڵەتی ئەنجامدانی تاوانێك بێ.

ماددەی شەشەم: ماددەی (41) هەموار دەكرێت و بەم جۆرە دەخوێندرێـتەوە:

هەریـەك لەسـەرۆكی پەرلـەمان وجێگرەكـەی و سـكرتێرو هـەروەها ئەنـدامانیش مووچـەو دەرماڵـەیان لـە 2.5٪ی زیاترە لەو مووچەو دەرماڵەیەی كە بۆ وەزیرێك لە حكومەتی هەرێم تەرخان كراوە.

ماددەی حەوتەم: بڕگەی (2) لەماددەی (42) لەیاساكە هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

﴿ ئەگەر ئەندامێكی پەرلەمان تووشی ناتەواوییەك بوو ڕێی لە ئەنجامـدانی ئەركەكـەی گـرت، یـان لـەكاتی خزمەتدا كۆچی دوایی كرد، خۆی یان خێزانەكەی بەپێی حاڵەتـەكانی مووچـەیەكی خانەنشینی بەرێـژەی (80٪) ی ئەوەی هاوكارەكانی كە بەردەوامن لە خزمەت لەسەرجەم مووچە و دەرماڵە وەردەگرێ.

ماددەی هەشتەم: ماددەی (43) هەموار دەكرێ و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ئەندامیەتی پەرلەمان لەیەكێك لەم حاڵاتانەی خوارەوە كۆتایی دێت:

1. تەواو بوونی ماوەی پەرلەمان یان هەڵوەشاندنەوەی .

2. مردنی.

3. وازهێنانی ئەندام و قەبووڵ كردنی لەلایەن دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان.

4. لە دەستدانی ئەندام مەرجێك لەمەرجەكانی پاڵاوتن بۆ ئەندامیەتی و ئەمـەش بەرەزامەنـدی زۆرینـەی دەنگی (3/2) دوو لەسەر سێی ئەندامە ئامادەبووەكان دەبێ.

5. ئامادە نەبوونی ئەندام لە (5) پێنـج دانیشتنی یەك لەدوای یەك بەبێ بیانووی ڕەوا یـاخود (7) حـەوت دانیشتنی كە لەدوای یەك نەبن، دوای ئاراسـتەكردنی ئینـزاری كۆتـایی بـۆی و بەزۆرینـەی دەنگی ئەندامـە ئامادەبووەكان بەوازهێنەر دادەنرێ.

ماددەی نۆیەم: ماددەی (45) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێـتەوە:

پەرلـەمان دانیشـتەكانی لەتـەلاری پەرلـەمان لەهـەولێری پایتـەختی هـەرێم سـازدەكات و دەشـێ لـەكاتی پێویسـتی دا دانیشـتنەكانی لەشـوێنی دیكـە بەپێشـنیازی دەسـتەی سـەرۆكایەتی و ڕەزامەنـدی پەرلـەمان بەزۆرینەی (3/2) دوو لەسەر سێی ئەندامانی گرێبدات.

ماددەی دەیەم: ماددەی (46) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

پەرلـەمان یەكـەمین دانیشـتنی لەكاتـژمێر (10) لـەرۆژی بەسـتنی لـەماوەی (10) رۆژدا دوای دەرچـوونی مەرسـوومی هـەرێمی بـە بەسـتنی سازدەدرێ و لـەكاتی دەرنەچـوونی بانگهێشـتنەكە بـۆی، لـە رۆژی دوای كۆتایی مـاوە دیـاری كراوەكـە لـە یاسـای سـەرۆكایەتی هـەرێم ژمـارە (1)ی سـاڵی 2005 ی هـە مـواركراودا هاتووە كۆدەبێتەوە.

ماددەی یازدەم: ماددەی (47) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە ەخوێندرێتەوە:

یەكەم/ پەرلەمان یەكەمین دانیشتنی بەسەرۆكایەتی بەتەمەنترین ئەندام دەبەستێ و دەبێتە سەرۆكی كاتی.

دووەم/ سەرۆكی كاتی و ئەندامان ئەم سوێندە لەبەردەم پەرلەمان بە ئامادە بوونی سەرۆكی هەرێم و سەرۆكی ئەنجومەنی دادوەریی دەخۆن:

﴿ سوێند بەخودای گەورە دەخۆم كە پارێزگاریی لە یەكێتی گەل و خاكی كوردستان - عیراق و بەرژەوەندییە باڵاكانی بكەم و پشت بە دەستوور ببەستم و ئەركی خۆم بەفیداكاریی و دڵسۆزیی ئەنجام بدەم﴾ .

ماددەی دوازدەم: ماددەی (49) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

یەكەم/ سەرۆكی پەرلەمان یان كەمتر لەسێیەكی ژمارەی ئەندامانی بۆیان هەیە بانگهێشت بكەن بۆ كۆبوونەوەی نائاسایی و كۆبوونەوەكە تەنیا سەیری ئەو بابەتانە دەكات كە لە بانگهێشتەكەدا دەستنیاشان كراون.

دووەم/ سەرۆك بۆی هەیە بانگهێشت بۆ بەستنی دانیشتنێكی نائاسایی بكات لەسەر داوای سەرۆكی هەرێم یاخود سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران لە كاتی پێویستدا.

سێیەم/ پەرلەمان لەساڵێكدا دوو دەورە دەبەستێ یەكەمیان لەرۆژی یەكەم پێنج شەممەی مانگی ئاداراو لەكۆتایی مانگی حوزەیراندا كۆتایی دێت و دووەمیشیان لە یەكەم پێنج شەممەی مانگی ئەیلوولدا دەبەسترێ و لەكۆتایی مانگی كانوونی یەكەمدا كۆتایی دێ.

چوارەم/ ئەو دەورەیەی كە بودجەی گشتی هەرێمی تێدا دەخرێتە روو تا دوای پەسندكردنی كۆتایی نایەت.

ماددەی سێزدەم: ماددەی (50) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

یەكەم/ نیسابی بەستنی پەرلەمان بەئامادەبوونی زۆرینەی سادەی ئەندامانی تەواو دەبێ جگە لەو بارانەی كەوا دەخوازێ زۆرینەی تایبەتی بوێ و لەكاتی یەكسان بوونی دەنگەكان، ئەو لایەنە پەسند دەكرێ كە سەرۆك دەنگی بۆ داوە.

دووەم/ نابێ دەنگدان بكرێت تەنیا لەكاتی تەواو بوونی نیساب نەبێ لەناو هۆڵی كۆبوونەوەدا و بەڵام وتوێژكردن پێویست بەهەبوونی نیسابی بەردەوام نیە.

ماددەی چواردەم: ماددەی (52) هەمواردەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

دانیشتنەكانی پەرلەمانی ئاشكرانە , مەگەر سەرۆك یاخود بەلایەنی كەمەوە چواریەكی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان داوا بكەن بكرێتە نهێنی، یاخود بە پێشنیازی سەرۆكی هەرێم، یان سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران و رەزامەندیی پەرلەمان لەسەری بەزۆرینەی ئامادەبووان و لەو بارەشدا دانیشتنەكە تەنیا ئەندام لە خۆ دەگرێت و جێگری سەرۆك، یان سكرتێر، یاخود ئەوەی دەستەی سەرۆكایەتی دایدەنێ كۆنووسی دانیشتنەكە رێك دەخات.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان
51

سالّی/ 2009 – بەرگی پەنجاویەك

چاپی یەکەم/ سالّی 2009

پێریست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/1/21 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/2/11 ل49

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2009/2/12 ل99

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/3/2 ل165

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/3/10 ل181

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/3/25 ل191

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/3/31 ل255

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/4/6 ل281

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/4/14 ل297

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/4/15 ل359

بەخێرهاتنی هەموو میوانە بەڕێزەکان دەکەم کە لەگەڵمان بەشدارن لە سەرەوە، لەگەڵ میوانانی بەشەکانی تەلەفزیۆن و راگەیاندن، بەخێر بێن سەرچاو، کاك سەعد بەخێر بێ، کاکە حەمەش وەکو وەزیر بەخێر بێ، وەکو ئەندام هەندێ جار غائیبیش دەبێ، بەڵام ئەمڕۆ بەخێر بێی لە جێی وەزیر دانیشتووە، بە خێر بێت، دیارە ئەمڕۆ رۆژێکی گرنگە، دانیشتنی ئەمڕۆمان دانیشتنێکی گرنگە و پیرۆزە لەو بڕیارانەی کە ئێوە دەیدەن دەمێك بوو بەڵێنمان دابووە ژنان و ئافرەتان، کە بایەخ بە داواکاریەکانیان بدەین، لێژنەی داکۆکی کردنی مافی ژنان و ئافرەتان لە پەرلەمانی کوردستان بە دواداچوونی تەواوی کرد بۆ ئەو داواکاریانە کە لەبەر رۆشنایی چەندین کۆنفرانس و یاداشت و چالاکی جیاواز ئاراستەی پەرلەمان کرابوو، ئێمەش لێرەدا پێش دوو ساڵ لە چەندین کۆبوونەوە بەڵێنی ئەوەمان دابوو، کە بایەخ بە داواکاریەکانیان بدەین، بە تایبەتی لەوەی کە رێژەی ژنان لە ئەندامیەتی پەرلەمان زیاد بکەین، هەروەها بەڵێنێکی زۆرمان دا بوو بە گەنجان و لاوان کە ئەوانیش نوێنەریان لە پەرلەمان بەو شێوەیە بێت کە ئەو تەمەنەی داندراوە بۆ ئەندامیەتی پەرلەمان، ئەو (30) ساڵە کەم بکرێتەوە، ئێمەش بەڵێنمان دابوو کە لە فورسەتێکی گونجاودا، ئەو داواکاریانە جێبەجێ بکەین، ئەمڕۆ لەبەر رۆشنایی ئەو بەڵێنانە و چالاکی لێژنەکانی پەیوەندیدار، ئەوە خراوەتە بەرنامەی کارەوە پێشتر لە دانیشتنێکی پێشوودا خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرابوو و ئاراستەی لێژنەی یاسایی و ئەوانی پەیوەندیدار و ئەندامانی پەرلەمان کرابوو، هەروەها دوو مەسەلەی تریش لەبەر رۆشنایی دیسان هەڵسەنگاندنی تەجروبەی ئەزموونی هەڵبژاردن، بایەخدان بە پێکهاتەکانی کوردستان لە نەتەوەی تورکمان و نەتەوەی کلدان و ئاشووری، ئەمڕۆ لەبەر دەمتانە، ئەویش تاوتۆیی لەسەر دەکرێ بە پێی نیزامی کۆتا، بۆ ئەوەی گونجاوتر و باشتر نوێنەرایەتی خۆیان هەڵبژێرن، لەبەر رۆشنایی ئەوەشدا کە یەکسانی هەبێت بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە خۆیان هەڵدەبژێرن بۆ نوێنەرایەتی گەلی تورکمان و گەلی کلدان و ئاشوور، ئەو نیزامە پەیڕەو دەکرێت، ئینشائەللا پاش ئەوەی کە ئێوە پەسەندی دەکەن، داوا لە لێژنەی یاسایی دەکەم، کە راپۆرتەکەیان بخوێننەوە، خاڵ بە خاڵ بیخەینە بەرباس و دواتر دەنگدان، زۆر سوپاستان دەکەم، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز عبدالکریم ابو بکر مصطفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان-عێراق

بابەت: راپۆرتی لێژنەی یاسایی

لێژنەی یاسایی بەیانی رۆژی 2009/2/8 بەرامبەر 19ی رێبەندانی 2708 کۆبووە بۆ گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژەی یاسای هەموارکردنی چوارەمی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان-عێراق، ژمارە 1ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، کە لە لایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە 12ی پەرلەمان لە 2008/11/4 ، دوای تاوتۆکردن و ڕا گۆڕینەوە، لێژنەکەمان راپۆرت و راسپاردەکانی سەبارەت بە پرۆژەکە بەم جۆرەی خوارەوە پێشکەش

دەکات، بەمەبەستی پەلەکردن لە ئەنجامدانی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان پێش کۆتایی خولی ئێستای، لێژنە پشتگیری لە پرۆژەکە بە شێوەیەکی گشتی دەکات و، پێشنیاز دەکات تەنها هەندێ گۆڕانکاری لە هەندێ ئەو بڕگە و ماددانە بکرێ:

بڕگەی (2) لە ماددەی (21)، بڕگەی (1) لە ماددەی (22) ، ماددەکانی(46،49،50) هەردوو بڕگەی (1و5) لە ماددەی (56) و زێدە کردنی دوو بڕگە بۆ ماددەی (18) لە سێیەم هەموارکردنی یاساکە، زێدەکردنی دوو مادده بۆ سەر پرۆژەکە، چونکە هەموارکردنەکانی تری پرۆژەکە، جگە لە دارشتنەوە هیچ گۆڕانکاریەکی جەوهەری نەدەپێکا،

یەکەم: کەمکردنەوەی تەمەنی ئەندامی پەرلەمان لە (30) ساڵ بۆ (25) ساڵ.

دووەم:زێدە کردنی رێژەی نوێنەرایەتی ژنان لە پەرلەماندا لە (25٪) بۆ (30٪).

سێیەم: تەرخان کردنی پێنج کورسی بۆ کلدان و ئاشوور و سریان.

چوار: تەرخان کردنی پێنج کورسی بۆ تورکمان.

تکایە بفەرموون ئەو گۆڕانکارییەی کە لە پرۆژەکەمان کردووە، هاوپێچی راپۆرتەکەمان بکرێتە ئەساسی گفتوگۆ و دەنگدان و ڕا دەربڕین لە بارەیەوە.

بەڕێزعونی کمال سعید بزاز :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الى رئاسة المجلس الوطني لكوردستان-العراق

موضوع:تقرير اللجنة القانونية

اجتمعت اللجنة القانونية صباح يوم 2009/2/8 الموافق ليوم 19 ريبندان 2708 كوردي، لدراسة مشروع قانون التعديل الرابع لقانون انتخاب المجلس الوطني لكوردستان-العراق، المرقم 1 لسنة 1992 المعدل، المقدم من قبل العدد القانوني من أعضاء البرلمان المحال اليها بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته المرقمة 12 و المؤرخة في 2008/11/4، و بعد المناقشة و المداولة تقدم اللجنة تقريرها و توصياتها بشأن المشروع و كالآتي:

1- ان اللجنة تؤيد المشروع بشكل عام و تقترح الاكتفاء بأجراء التعديلات فقط على بعض فقرات المواد و المواد التالية من القانون:

الفقرة (2) من المادة(21)، الفقرة (1)من المادة (22)، المواد (46،49،50) و الفقرتين(1و5) من المادة (56) و اضافة فقرتين اخريتين اليها و المادة (18) من التعديل الثالث منه مع اضافة مادتين اضافيتين من المشروع، و السبب في كل ذلك ان التغيرات المطلوبة لم تغير مضمونها و لم تكن سوى اعادة صياغة لبعض المواد الموجودة اصلاً في القانون، و جعل عمر عضو البرلمان (25) سنة بدلاً من (30) سنة، و زيادة نسبة تمثيل النساء في البرلمان، من (25٪) الى (30٪) ، و تخصيص خمسة مقاعد للكلدان و الاشوريون و السريان و، خمسة مقاعد للتركمان، و بغية الاستعجال في اجراء انتخابات برلمان كوردستان قبل انتهاء الدورة الحالية، راجين التفضل بعرض موضوع أجراء التعديلات على المواد الواردة في المشروع الموزع على اعضاء البرلمان، اساساً للمناقشة و التصويت عليها و ابداء الرأي المناسب بصدده، مع التقدير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەس تەنیا لە راپۆرتەکەتاندا هینەك هاتووە، لە رێژەی ژنان زیادکردن لە 25٪ بۆ30٪ نیە، زیادکردن لە کەمتر لە 25٪ کە نابێت لە 30٪ کەمتر بێت، یەعنی تەحدید نیە بە 30٪، پرۆژەی یاساکەش هەر وا هاتووە، مەبەستیشمان وایە، بەلاّم لە خوێندنەوەکەدا وابوو، فەرموون ئێستا مادده بە مادده بۆ خوێندنەوەی ئەو ماددانەی کە پێویستە هەموار بکرێ، مادده بە مادده بە تەنیا بخوێننەوە.

بەڕێز عبدالکریم ابو بکر مصطفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم: 1- ناوی پەرلەمانی کوردستان-عێراق، شوێنی ناوی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان-عێراق دەگرێتەوە، کە لە یاسای ژمارە 1ی ساڵی 1992هەموارکراوو، یاسا کارپێکراوەکان لە هەرێمدا هاتووە.

1-گشت ئەو زاراوە و دەستەواژانەی لەم یاسایانەدا هاتووە کە لە هەرێمدا کاریان پێدەکرێ، هەموار دەکرێن بە جۆرێك کە رێك بکەوێت لەگەڵ ئەو هەموارکردنەوەی کە لە بڕگەی یەکەمی سەرەوەدا هاتووە.

بەڕێزعونی کمال سعید بزاز :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة رقم(1):1- تحل تسمية برلمان كوردستان-العراق، محل المجلس الوطني لكوردستان- العراق، الواردة في القانون المرقم(1) لسنة 1992المعدل، و القوانين النافذة في الاقليم.

2- تعدل كافة المصطلحات و التعابير الواردة في هذا القانون و القوانين النافذة في الاقليم بما يتطابق و التعديل الوارد في الفقرة اعلاه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، هیچ مولاحەزەمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو گۆڕانکاریە لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستاندا بە هەمان شێوە هاتووە، پرۆژەکەش لەم چەند هەفتەی ئایندەدا ئومێدەوارم کە هەندێ شتی ورد ماوە، دەیخەینە بەر دەمتان، بۆیە ئەم ماددەیە بەو شێوەیە هاتووە، تەنیا یەك شتی ئیزافە دەکەم لە خوێندنەوەی ماددەکە لە لایەن لێژنەی قانونیەوە کە دەڵێ: ناوی دەگۆڕێ بۆ پەرلەمانی کوردستان-عێراق، نەك پەرلەمانی کوردستانی عێراق، لە عەرەبیەکەش هەر پەرلەمانی کوردستان-عیراق، لە نووسینەکەی وا بێت، بڕگەی یەکەم ئەوەیە لە ماددەکە، دووەمیش دەڵێ: هەموو ئەو ناو و موستەلەحات کە لەو قانونەدا و لە هەموو قانونەکەدا هاتووە، یان لە هەر شوێنێکدا کە ناوی ئەنجومەنی نیشتمانی هاتووە، ئەگەر ئەو ماددەتان پەسند کرد ئەوە دەگۆڕدرێ بۆ پەرلەمانی کوردستان، ئەگەر کەسێك قسەی نەبێت؟ ئەوانەی کە داوای قسەیان کرد، فەرموو کاك بارزان.

بەڕێز بارزان عبداللە نصر اللە :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاری نوێ دەکەم بۆ پەرلەمانی کوردستان، بەڵام ئەگەر ڕێگەم بدەی شەرحێکی بۆ بکەم، ئەگەر لەم کاتەشدا ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان قایل نەبوون بەمە ئەکرێ ئەوە وەك سەرەتایەك لە ڕێگای لێژنەی ڕۆشنبیریەوە و لەگەڵ ڕۆشنبیران و بەتایبەتی ڕۆشنبیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئاڵوگۆڕی بیر و ڕا بکرێ لەسەر ئەم مەسەلەیە، کە ئەویش گۆڕینی ووشەی پەرلەمانە بۆ وشەی (مەرێ)ی کوردستان، ئەگەر یارمەتیم بدەن من روونکردنەوەی زیاتری لەسەر بدەم، بێگومان پێشینەی کاری پەرلەمانی شوورایی لە ناو گەلەکەماندا ڕەگ و ریشەیەکی مێژوویی کۆنی هەیە، ئەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی حوکمڕانی ئەشکانیەکان لەسەردەمی حوکمڕانی ئەردەوانی چوارەمدا دەستی پێکرد، لەسەردەمی حوکمڕانی ئەشکەوانی پێنجەمدا بە تەواوەتی بەرجەستە و فۆرمەلە بووە، لەو کاتانەوە و بە درێژایی مێژووی دوای ئەوانیش حوکمرانی ساسانەکان شێوەیەك لە هەڵبژاردن لە کوردستان بە تایبەت لە بەشەکەی هەورامان ئەنجام دراوە، کە پێیان وتووە (ژیلای مەرێ)، ژیلا بە مەعنای ئەندامانی ئەنجومەن دێت و مەرێیش بە مانای ئەو شوێنە بووە کە کار و چالاکیەکانی ئەنجومەن تێدا ئەنجام دراوە، ئەمە شێوەی هەڵبژاردنەکە بوو کە هەڵبژاردن لە یەکەم رۆژی نەورۆزدا دەستی پێکردووە، ماوەی هەڵبژاردنەکە بۆ چوار ساڵ بووە، یەکەم جار 15-20 کەس خۆیان پاڵاوتووە بۆ ئەندامی ژیلا، بۆ ئەندامی ئەنجومەنەکە، پاشان 4-7 کەس هەڵبژێردراون بە گوێرەی گەورە و بچووکی شار و شارودێیەکانی هەورامان دێن بە گوێرەی ژمارەی دانیشتووان، بێگومان ئەم نەرێتە و ئەم هەڵبژاردنانە هەتا ساڵی 332ی کۆچی، لە کوردستاندا و بەتایبەت لە هەوراماندا پەیڕەو کراوە، تەنانەت تا ماوەیەکی کەمیش بە شێوەیەکی پچڕ پچڕ دوای هاتنی ئیسلام و بە ماوەیەکی زۆر لە زۆر شوێنی هەوراماندا ئەنجامدراوە، ئەوەی کە مەبەست لێرە چی بوو کە بەڕاستی جێگەی شانازیە بۆ گەلەکەمان، کە خاوەنی شارستانیەت و کەلتوورێکی لێوان لێو لە داهێنان و ڕێزگرتنی مافی مرۆڤ، بەشداری کاریگەری لەربواری ئافرەت بووە لەو پرۆسەی هەڵبژاردنەدا، تەنانەت بۆ سێ دەورەی ئەو ئەنجومەنە یەکێك لە سەرۆکەکانی ئەو ئەنجومەنە ئافرەت بووە بە ناوی دایکە خەندانە، بە هەورامی پێی دەڵێن ئاغاناێ، ئەوەی کە گرنگ بووە، ئەوەی کە بۆی هەبووە بەشداری لەو ئینتیخاباتە بکات، دوو تاقیکردنەوەی لەسەر ئەنجامدراوە، تاقیکردنەوەیەکی زیهنی و فیکری و تاقیکردنەوەیەکی جەستەیی، تاقیکردنەوە زیهنیەکە سێ پرسیارە لەسەر ئێستای هەورامان لەگەڵ کتێبی مەعریفەتی پیرشالیار، کە ئەمانە وەکو دەستوورێکی ئەنجومەنی وا بووە، ئەگەر کەسێك توانیویەتی لەسێ پرسیارەکە دوو وەڵامی راست بێ، بۆی هەبووە بەشداری ئینتیخاباتەکە بکات، تاقیکردنەوە جەستەییەکە دانانی دوو بەرد بووە، لەبەردەم مەرێ شوێنی ئەنجومەنەکە، ئەو بەردە یەکیان قورس بووە و یەکیان سووك، هەر ئافرەتێك توانیبێتی بەردە سووکەکە تا ئاستی ناوقەدی بڵند بکات، بەرزی بکاتەوە بۆی هەبووە داخیلی پرۆسەی ئینتیخاباتەکە ببێ، بەڕاستی ئەوە وەك هێمایەك بۆ شارستانیەتی دێرینی گەلەکەمان و بۆ لایەنە گەش و پرشەنگدارەکانی مێژوو و کەلتوورەکەمان پێشنیار دەکەم ناوی پەرلەمانی کوردستان بکرێت بە مەرێ ی کوردستان، ئەگەر ئێستاش نەکرێ، ئەکرێ پەرلەمانی کوردستان لەمڕۆ بە دواوە بەدواداچوونێك بۆ ئەو

مەسەلەیە بکات، تەنانەت جەنابی سەرۆکی پەرلەمان ڕێگەم بدە ڕوونکردنەوەیەکی زۆر گرنگ بدەم، لە کۆتایی هەڵبژاردنەکە ئەگەر ژیلای مەریّ هەڵبژێرن ڕێورەسمێك هەڵبژێردراوە کە لە خواردنی تایبەتی ئامادە کراوە، ئەو خواردنە تایبەتیە کەسێك ئەگەر قاپ و کەوچکێکی بە دەستی خۆی دروست نەکردبێت بۆی نەبووە لەو خواردنە بخوات، کە ئەمەش هاندانێك بووە بۆ بەرهەم هێنانی تاکی بەرهەم هێنەر، باشترین بەڵگەش بەراستی ئەو پیشە دەستیانەیە کە لە هەورامانە، هەتا ئێستا بەشێکی گرنگ لە ئابووری کۆمەڵگای هەورامان پێك دەهێنن، بەڵگەی ئەم راستیەش ڕەنگدانەوەی کەلتوورە لەسەر پەیوەندیە کۆمەلایتیەکان لە هەوراماندا لەسەر بنەمای پەیوەندی کۆمەڵایەتی، کۆمەڵگای مەدەنی بنیات نراوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم وەك هێمایەك بۆ ئەو شارستانیە دێرینەی گەلەکەمان وشەی پەرلەمان بکرێ بە وشەی (مەریّ)، وەك چۆن لە ئەفغانستان لۆیەجەرگا هەیە، لە ڕوسیا دۆما هەیە، لە ئێران شوورا هەیە، ئێمەش وشەیەکی ڕەسەنی کوردی هەیە بۆ ئەوە وتووێژ و ڕاوێژ لەگەڵ نووسەران و ڕۆشنبیران و ئەدیبانی گەلەکەمان، لەگەڵ وەزارەتی ڕۆشنبیری بکرێ، ئەو پێشنیارە پەسند بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس کاك بارزان، وەڵلا ئەوەی باسی دەکەی دەبوایە پێش دوو ساڵ، سێ ساڵ پێش ئێستا باسی بکەیت، چونکە ئەو ناوە دەبێ ئاشنا بێت لای میللەتەکەمان، خەڵکی ڕۆشنبیر و خەڵکی گشتی، کە پێشنیارێکی وا دەکەی بزانن چیە، ئێستا من پێم وایە ئەوە سەرەتایەك بێ بۆ قسەکانت، بۆ ئەوەی بتوانی ئەو وشەیە و ئەو مێژووە بیخەیتە ناو کۆمەڵگا و بیخەیتە ناو ڕۆشنبیران و باسی لێ بکرێ و لێکۆڵینەوەی لێ بکرێت و دواتر ئەگەر ئەو ڕەئیە پەسند کرا، لە ڕێگای لوجانەکان و لە ڕێگای یاساییەوە، بخرێتە بەردەم پەرلەمانی داهاتوو، باسی لێ بکرێت، کاك محمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هینەکەی من زمانەوانیە، دەستخۆشی لە لیژنەی یاسایی دەکەم بۆ یەکەم جار کوردییەکە بەقوەتترە تا عەرەبیەکە، کوردیەکە پەرلەمانی کوردستان-عێراق جێگەی ئەو بگرێتەوە، بەلام (تسمیە) بە زمانی عەرەبی یەعنی ناو لێنان، پەرلەمان ناوە، ناو لێنراو نیە، لەبەر ئەوەی پێشنیار دەکەم: یحل برلمان کوردستان-العراق، محل، ئیتر نە (تسمیە) و نە (اسم)یشە، ئەم جارە کوردییەکە بەقوەتترە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا من نازانم، بەلام لێرە مەقصەد بەس ناوەکەیە، ئەوە جێگای ئەو ناگرێتەوە، بەس ناوەکە دەگۆڕێن، ئاخر (یحل برلمان) خۆ جێگای مەجلیسەکە ناگرێتەوە، بەحەقیقەت بەس ناوەکەی دەگۆڕی، (یغیر اسم برلمان کوردستان) شتێکی وا قەیناکە، بەلام (یحل برلمان کوردستان) ئەوە جێگای ئەو ناگرێتەوە، فەقەت ناو گۆڕینەکەیە، کاك هیوا فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من ویستم ئەم پرسیارە ئاراستەی لیژنەی یاسایی بکەم، فەلسەفە لەم گۆڕانە چیە؟، چونکە تا ئێستا ئێمە هەموو خەڵك ڕا هاتووە لەسەر ئەنجومەنی نیشتیمانیی کورستان، ئێستا ئەیگۆڕین کە ئێمە موبەریراتەکەی باس بکرێ زیاتر لەبەر چاوی ئەندام پەرلەمانەکان ڕۆشن دەکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هۆیەکانی ئەوەیە، جارێ پێش هەموو شتێك ناوی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان راستە وایە ناوە یاساییەکە، بەڵام خەڵکی کوردستان هەمووی بە پەرلەمان ناوی دەبات، لە ڕۆژنامەکان، لە میدیا، لە تەلەفزیۆنەکان، کەس ناڵێ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، دەڵێن پەرلەمانی کوردستان، نەك بەس ئێمە، ئێستا (مجلس الشعب)ی ناوە، بەڵام خەڵك هەر دەڵێت پەرلەمانی کوردستان، بە نیسبەت ئێمەوە لە کوردستاندا، ئەو ناوە خەڵك پێی خۆشترە، ئاشناترە پێی، بۆیە بۆچی ئەوە فەرقێکی ئەوتۆی نیە، بۆ چی ئەو نەگۆڕدرێ، ئەو ناوەش لە پرۆژەی نووسینەوەی دەستووری ئەو پێشنیارە هاتە پێشەوە، لە لایەن ئەنجومەنی نووسینەوەی دەستووری پەسند کرا بە تێکڕای دەنگ، بۆیە لە پرۆژەکە گۆڕا، کە گۆڕا لەوێندەر، ئێمەش کە ئێستا یاسایەکە هەموار دەکەینەوە، فورسەتێکە پێش ئەوەی بکرێتە دەستوور، ئێمە لێرە گۆڕانکاری خۆمان دەکەین، زۆر سوپاس، کاك غەفور.

بەڕێز غفور سعید مەخموری :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت هەموار کردنی ماددەی یەکەم، بەراستی من بە شتێکی باشی دەزانم و لەگەڵ ناوەڕۆکی ماددەکەدام، بەڵام ئێمە تا لەو داش و شتانە قورتارمان دەبێ، داش عێراق و ئەو شتانە، من پێشنیار دەکەم هەر پەرلەمانی کوردستان بێت، هەموو کەس دەزانێ کە لە چوارچێوەی عێراقدا یە تا ئێستا، ئەوە یەك، دوو: پێشنیاری ئەوە دەکەم ئێمە دوو یاسای تر هەموار بکەین لەگەڵ ئەوە، یەك:یاسای ئەنجومەنی وەزیران، مەسەلەن حکومەتی هەرێمی کوردستان، باشە لێرە هەرێمی نیە، بەراستی ئەوەش حەقە بکرێتە حکومەتی کوردستان-عێراق، ئەگەر ئەو داشەش قەناعەتتان پێ بوو، سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان بکرێتە سەرۆکایەتی کوردستان-عێراق، یەعنی وشەی هەرێم نەمێنێ، وشەی هەرێم وەکو شمال العراق وایە، باوەڕتان هەبێ، ئێمە خۆمان لەوە قورتار کرد، ئێستا من دەستخۆشی لە لیژنەی یاسایی دەکەم، دەستخۆشی لە پەرلەمانیش دەکەم کە لێرە ئەکسەر پەرلەمانی کوردستانی نووسیوە، پێم باشە ئەوەش بکرێ، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، پێشنیارەکەت دەزانم لە بۆچوونێکی دڵسۆزییەوەیە، بەڵام لە لایەکەوە راستە و لە لایەکەوە بە رەئی من هەڵەیە، بۆ؟، چونکە تۆ کە وتت پەرلەمانی کوردستان، واتە هەموو کوردستان، هەمووشمان دەزانین ئێمە هەموو کوردستان نین، بۆیە ئەو حەقەش نابێ بدەینە خۆمان، ئەوانی تر نە دەنگیان بۆ ئێمە داوە، نە رازی دەبن بەوە، ئەو داشە بۆیە زەروریە لێرە، لە ئەنجومەنی عێراقیشدا بە هەمان شێوە،

دەزانم بۆچوونی جەنابت چیە، جێگای ڕێزیشە و لە دڵسۆزیشە، دەزانم، کاک حەمەی حاجی مەحموود، فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من دەستخۆشی دەکەم لە لێژنەی قانونی بۆ مەسەلەی پەرلەمان، ئێمە ئەو پێشنیارەی کاک بارزانیش ئەگەر دیراسە بکرێ شتێکی باشە، خۆ ناوێکی تایبەتی دەبێ، بەڵام بەراستی ئەنجومەن هەر لەسەرەتاوە من پێم خۆش نەبوو ناوی ئەنجومەن بێ، ئەنجومەن هەر کەسیش ناڵێت ئەنجومەن، پەرلەمان ناوێکی جیهانی یە، یاخود خەڵکی کوردستان پەرلەمان بە گەورەتر دەزانێ، خۆ کە ئەڵێ: ئەنجومەن، یەعنی بچووکی ئەکاتەوە، لەبەر ئەوە با خەڵکەکە هین نەکات بەو شێوەیە بێتن، بەڕاستی پەرلەمان شتێکی باشە بە ناوەکە و ئەوەی کاک بارزانیش ئەگەر دیراسە بکرێ لە داهاتوودا ئەوە شتێکی باشە و دەستخۆشیتان لێ دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاک کەرخی، فەرموو.

بەڕێز کرخی نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێشنیارەکەم لە پەرلەمانی کوردستان، ئەوەی مەجلیس، یەك شت هەیە حەز دەکەم ئیقتیراح وەکو ئیقتیراحێکی تازە پێشکەشی بکەم بۆ لێژنەی یاسایی، ڕزگاریشمان بکات لەو داش عێراقە، وەکو مەجلیسی وزەرا، وەکو دەڵێ: حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆچی ئێمە دەڵێین پەرلەمانی هەرێمی کوردستان؟، هەردووکیش یەك دەگرێتەوە لە داش عێراقەکەش ڕزگارمان دەبێ، ناوی هەرێمەکەشی لێ بنێن، ئەوە دیارە هەر یەك هەرێم هەیە، یەعنی کوردستانەکانی تر هەرێمیان نیە، لە هەموو شتێك ڕزگارمان دەکات، یەکیش دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من پێم وایە ئەو داشە وەکو هەرێم وایە، بەڵام خەڵکی ئێمە فێر بووە دەڵێ: حکومەتی هەرێمی کوردستان، ناڵێ: پەرلەمانی هەرێمی کوردستان، خەڵك وا ڕاهاتووە و واش جوانە، نوقتەیەك، خاڵێك مەمانگەڕێنەوە دواوە، ئێمە تەماشای دوارۆژ دەکەین، کاک کەریم.

بەڕێز کریم بحری عبداللە :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی من لە لێژنەی نووسینەوەی دەستووریشدا، لەگەڵ ئەو تەسمیەیەدا نەبووم، لەگەڵ ئەوەی بووم کە پەرلەمان بێت، چونکە پەرلەمان زاراوەیەکی عامە و جیهانیە، بۆیە ئێستا مەجلیسی نوابی عێراقی، شۆرای ئیرانی، شەعبی میسری، کۆنگریسی ئەمریکی، دۆمای ڕووسی، ئەوانە هەمووی پێی دەڵێن:پەرلەمانی

عیراقی، پەرلەمانی ئێرانی......هتد، ئەو پەرلەمانانە، هەمووی ناوی خۆیان هەیە، بۆ پەرلەمانی کوردستانیش ناوی خۆی نەبێ؟، یەعنی ناکرێ تۆ موستەلەحێکی رووسی بکەی بەناوی خاص، بەناوی نوێنەرانی گەلی کوردستانی عێراق، بۆیە من پێشنیار دەکەم، ئەگەر هەر حەزتان لە گۆڕانە، ناوەکە بە شێوەیەکی تر بگۆڕینن، ناوی لێ بنێن(المجلس النیابی لشعب کردستان) مەسەلەن، بە شێوەیەك لەو شێوانە، نەك بەوە، دوای دەستخۆشی و پشتگیریم لە کاك بارزان، بۆ ئەو پێشنیارەی کە کردی، ئەوە ئەگەر موستەلەحێکی کوردی هەبێ، ناوێکی کوردی هەبێ باشترە، کە جێگەی ئەوەی بگرێتەوە، زۆر زۆر بە باشتری دەزانم، بەس من لەگەڵ ئەوەی دا نیمە کە پەرلەمانی کوردستان جێگەی ئەنجومەن بگرێتەوە، ئەوە یەك، دوو:تحل تسمیە، راستە من لەگەڵ ئەوەیدا نیمە تحل تسمیە، تحل عبارە، ئەگەر ئەوەی دابنێن محل المجلس الوطني دابنێن، نەك بڵێن تحل التسمیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من 100٪ تەئیدی ئەو موفتەرەحاتانەی لێژنەی قانونی دەکەم، بەڵام من شتێکی تر حەز دەکەم ئیسارەی بکەم، بۆ چۆنیەتی ئینتیخابات، لەناو جەماوەر و لەناو کۆمەڵگای ئێمە و لەناو ئەندامانی پەرلەمانیش، رەئیەك هەیە، بۆچوونێك هەیە، مەسەلەی قائیمەی موغلەق و قائیمەی مەفتوح.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە جارێ هێشتا نەهاتینە سەر ئەوە، مەوزوعەکە ناوەکەیە، دوایی دەتوانی رەئی خۆت بدەی، فەرموو د.شوکریە ئاخیر کەس.

بەڕێز د.شکریە رسول ابراهیم :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من هەر لەسەرەتاوە کە هاتینە ناو پەرلەمان کە وشەی پەرلەمان کرا بە ئەنجومەن من دژی ئەوە بووم، چونکە وشەی پەرلەمان وشەیەکی ئەتوانم بڵێم جیهانیە، هەموو دونیا بەکاری ئەهێنێ و هیچ زەرەری نیە، قاموسێك هەیە، قاموسی رووسی، 100000 وشەی بێگانە لە زمانی رووسیدا هەیە، لەلایەکەوە ئەو برا بەڕێزە کە ئەڵێ وشەی مەرێ بەکار بێنین، ئەو حەوتە ئەگەر لابەرین، زۆر ماناکە ناشرین دەکات، وەکو چۆن بە یەکێك ئەڵێن ریزی بەستووە و بە یەکێك ئەڵێن رێزت دەگرم، ئەو حەوتە زۆر جار مانا دەگۆڕێ، کە شیعرێك هەیە ئەڵێ: من لە زای شیعری زەحمەت نوقتەم ئەکراند، ئەو لەرای رەحمەت مێشی ئەڕاند، چەند ماناکە هینە، لەسەرەتای دروست بوونی پەرلەمان میللەت کە ئاپۆرایەکی گەورەی بەست بەرەو un دەرۆیشت، هاواریان دەکرد و دەیانگوت: پەرلەمان، پەرلەمان دامەزرێنین، دیکتاتۆر دەروخێنین، پەرلەمانە، پەرلەمان، رووناکیە بۆ هەموومان، پەرلەمانە، پەرلەمان، یەکێتیە بۆ هەموومان، کەواتە وشەی پەرلەمان چووە ناو شیعری شەعبیشەوە و رۆیشتووشە و ئەمڕۆ هیچ گران نیە لەسەر زاری خەڵکی، بەڵکو ئەوە گرانە کە ئەڵێی، لە کوێ ئیش دەکەی؟، ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، کامە جوانە؟ وشەکە کورتکراوەیەکی بەسیتی رێك و پێکترە لەوەی کە من بە سێ دێر جوابدەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێمە ئێستا ئەوانەی كە قسەیان كرد و پشتگیری لەوەیان كرد، ئەوەی كاك بارزانیش دەكرێت گفتوگۆی لەسەر بكرێ لە لایەن رۆشنبیران و لە لایەن میدیاكانەوە، بۆیە ئێستا من ماددەی یەكەم دەخەمە دەنگەوە، بە بەندی یەكەم و دووەمەوە كە خوێندرایەوە، داوای گۆڕانكاری نەكرا، كێ لەگەڵێتی دەستی بلَند بكات؟ فەرموون، كێ لەگەڵدا نیە؟، بەس كاك كەریم، فەرموون بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز عبدالكریم ابو بكر مصطفى :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:ماددەی چواردەم لە یاساكە پووچەڵ دەكرێتەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانية: تلغى المادة الرابعة عشرة من القانون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان سوورەتێكی وازیحیان هەبێ لەسەر ماددەی 14، ئەگەر ئیجازەم بدەی ماددەكە دەخوێنمەوە، المادە14: عند انتهاء مدة المجلس او حله یصدر قرار من رئیس السلطة التنفیذیة خلال 15 یوماً من تأریخ انتاء المدة او الحل، یتضمن تحدیداً لموعد الانتخابات في المجلس الجدید وفقاً لاحكام المادة 12 من هذا القانون، ئێستا ئەوە هەموار دەكرێ، چونكە ئەو ماددەیەی كە ئێستا خوێندمەوە باس لە دەستنیشانكردنی پەرلەمانی كوردستان دەكرێ، لە كاتی حەل و لە كاتی كۆتایی هێنان بە جەلسەكە، لە ئەصڵی یاساكان هەر وەكو بەڕێزتان دەزانن دەسەڵات دراوە بە سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران، ئێستا ئەو هەموار كردنەی لەم دواییەی كردمان بە نیسبەت یاسای سەرۆكایەتی هەرێم، ئەو دەسەڵاتانە درا بە سەرۆكی هەرێم بە پێی ئاخیر تەعدیل، بۆیە پێویست دەكات ئەو ماددەیەی لە یاسای ژمارە یەك هاتووە ئیلغا بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە شتێكی تەبیعیە و نە قابیلی موناقەشەیە و نە هیچیش، شەرحەكە وافیە، دەیخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەی 14 لە قانونەكە ئیلغا بكرێتەوە دەستی بلَندكاتەوە؟ فەرموون، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە كۆی دەنگ ماددەی 14 ئیلغا كراوە، كە لێرە دەكات ماددەی 2، پەسند كرا، زۆر سوپاس، ماددەی سێ لە پرۆژەكە بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز عبدالكریم ابو بكر مصطفى :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم: بڕگەی 2 لە ماددەی 21 هەموار دەکرێ و بەم جۆرەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

2- شیاوی تەواو بێت، یەعنی (کامل الاهلیە) بێت و، 25 ساڵی لە تەمەنی تەواو کردبێت.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە رقم 3

تعدل الفقرە 2 من المادە 21 وتقرأ کالاتی:

2 ـ کامل الاهلیە وأکمل 25 سنە من العمر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە پەیوەندی هەیە بە مەرجەکانی پاڵاوتن بۆ ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە تەمەن لە 30 ساڵەوە بۆ 25 ساڵ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر تەئیدی دەکەن؟ هیچ پێویست ناکات وەختەکەی هین بکەن، من پێم وایە هەمووتان تەئیدی دەکەن!

کاک محمد فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ئەمە شتێکی زۆر باشە و زۆر گرنگیشە لە سەرەتاوە ئێمە رەئیمان لەسەر ئەوە هەر وابووە، بەڵام من یەك سوئالم هەیە، پێش ئەوەی لە پەرلەمان باس بکرێت هەموو راگەیاندنەکانی دونیا باسیان کرد! ئایا دەبووایە یەکەم جار لێرە باس بکرابا یان نا؟ چونکە بەڕاستی ئیشی ئێمە چی دەبێت؟ تەنها شەرعیەتەکەی دەدەینێ، چونکە ئێمە خۆمان داوامان کردووە، بەڵام ئەوە دوو هەفتەیە راگەیاندنی دنیا باسی دەکات و دەڵێت ئەوە قەراری لێ دراوە، یەعنی ئێمە چی بڵێین لێرە؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بڕیاری لەسەر نەدراوە، راگەیاندن ئەگەر بۆ خۆی دەڵێت بڕیاری لەسەر دراوە هەڵەی کردووە، مەبەستم ئەوەیە لەلایەن ئێمەوە کەس نەیوتووە بڕیاری لەسەر دراوە، نە من و نە سەرۆکایەتی، نەمبیستووە ئەندام پەرلەمانێکیش وای گوتبێت، بەڵام هەر پرۆژە یاسایەك زۆر تەبیعیە لە میدیاکان دا بە تەفسیل باس بکرێت، بۆ ئەوەی خەڵك بزانێت چ بڕیارێك دەدرێت، ئامادە بکرێت، بڕیار هەیە پێویست دەکات ساڵێك لە ناو میدیاکان باس بکرێت، ئێستا ئێمە پرۆژە یاسای دەستووری هەرێمی کوردستان دوو ساڵ زیاترە هەر لە باسکردن دایە و لە میدیاکان دایە، بەڵام پەسەند نەکراوە هێشتا، تاوەکو پەسەند نەکرێت نابێتە بڕیار و قەرار، بەڵام یەکێك کە لە رۆژنامەکان دەڵێت بڕیاری لەسەر دراوە، یان رێکخراوێك وا دەڵێت، تەبعەن

تەوەفوعی وایە کەسێك لە ئێوە رەفزی ناکات، بۆیە ئەو ڕەنگە وای گوتبێت، ناوتان دەنووسم، چونکە زۆرن، هەرچەندە ئەوەی پشتگیریە پێویست ناکات، دەزانم هەمووتان پشتگیری دەکەن، ئەگەر پرسیارێکتان هەیە بیکەن، ئەو کەسانە دەنووسم کە ئیعتزازیان هەیە، یان پرسیاریان هەیە، کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا پرسیارەکەی من ئەوەیە (کامل أهلیە) لە ناحیەی زهنی دەبێت یان جەسەدیش دەگرێتەوە؟ مەعەوقێك بێت ڕۆژێك لە ڕۆژان شمولی دەکات ئەندام پەرلەمانیەتی، ئەو تەوزیحەیان بۆ کامل ئەهلیە لە چ ناحیەیەکە؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان بۆی باس بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(کامل أهلیە) مانای وایە 18 ساڵی تەواو کردبێت و قاصر نەبێت و عەقڵی سەلیم بێت و شێت نەبێت، ئەو شتانە دەگرێتەوە، کەم ئەندام زۆر تەبیعیە کە بتوانێ ببێتە ئەندامی پەرلەمان و حوکمیش نەکرابێت لە عەینی وەخت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە دووانمان کەم ئەندامین لێرە، کاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەڵێم هەر شیاوەکە لابەرین، چونکە ئەوە دەبێتە مەرجێکی قاتع لەسەر25 ساڵەکە، ئەو کاتە ئەو کەسەی کە ئارەزووی نەبێت، بیانوویەکی بۆ دەدۆزێتەوە، ئەو گەنجە موئەهەل نیە، بۆیە دامان نەناوە، ئەگەر موئەهەلەکە لابەرین، هەموو گەنجەکان بە یەکسانی دەگرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شیاوەکە لە بۆ هەمووان هەیە، هەر بۆ گەنجان نیە بە تەنیا، تەمەنی 70 ساڵیش بێت، هەمان مەرجی هەیە، کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەیەك کرا گوایە بڕیار دراوە، من حەز دەکەم ئەو ڕوونکردنەوەیە بدەم لە دوا کۆبوونەوەی یەکێتی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان بڕیار درا، ئەوە بڕیاری حیزبە، حیزب بڕیاری دا پشتیوانی لەو پشتگیریە بکەن، ئاساییە حیزب بڕیار بدات، ئۆتۆماتیکیەن ئەزانن کە هەر دوو فراکسیۆنەکە زۆرینەن ئەگەر پشتیوانی لێ بکەن، یەعنی دەبێتە بڕیار، ئەو بڕیارە بڕیاری حیزب بووە، بڕیاری پەرلەمان

نەبووە، ئەوە وەك ڕوونكردنەوەیەك بۆ راگەیاندن، حیزب بڕیاری داوە ئەوە كارێكی ئاساییە، ئەوە یەك، دووەم: جەنابی سەرۆك من حەزدەكەم قسە لەسەر ئەوە بكەین، دەڵێت شیاوی تەواو بێت، ئەهلیەتی قانونی تەواوی هەبێت، لە ئەهلیەت یەكێك لە شتەكان 18 ساڵە، 18 ساڵ مافی دەنگدانی هەیە، من پرسیار دەكەم بۆچی كەسێك مافی دەنگدانی هەبێت و مافی پاڵاوتنی نەبێت؟ من پێم وایە مادام ئەهلیەتی تەواوی هەبێت، 18 ساڵیش بۆی هەبێت كە ببێتە ئەندامی پەرلەمان، ئەگەر كەسێك 18 ساڵ و 19 ساڵ بوو خۆی بە سەربەخۆیی پاڵاوت و دەرچوو و خەڵك متمانەی پێ كرد حەقی خۆیەتی نوێنەرایەتی خەڵك بكات، ئەوە یەك، دووەم: ئەگەر كەسێك 18 ساڵ و 20 ساڵ بوو حیزبێك خستیە ناو لیستەكەی خۆی حیزبەكە تەحەمولی مەسئولیەتی ئەوە دەكات، لەبەرئەوە بەڕاستی من پێم وایە پێشێلكردنی مافی ئەو خەڵكانەیە كە ئەهلیەتیان هەیە كە دەنگ دەدەن و بەشێك لە حەقەكەیان لێ دەسێننەوە نایەڵن خۆ بپاڵێون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە تەنها پارتی و یەكێتی پشتگیریان لێی نەكردووە، هەندێك ئەندامی پەرلەمان هەیە، هی كۆمەڵیش و هی یەكگرتووش پێشتر ئەوانیش تەسریحیان داوەو پشتگیریان لێی كردووە، لە هەر دوو داواكاریەكە شتێكی تەبیعیە، بەڵام بڕیار ئێمە وەكو سەرۆكایەتی پەرلەمان كەسمان نەمانگوتوە بڕیار دراوە، نەشم بیستووە ئەندامێكی پەرلەمان وای گوتبێت، ئەگەر وامان گوت بێت ئەو كاتە حەقە موحاسەبەمان بكەن، ئێمە وامان نەگوتووە، بەڵام حیزبێك بڕیار دەدات دەڵێت پشتگیری لەو پرۆژەیە دەكەم، دەست خۆشی لێ دەكەین و سوپاسیشی دەكەین، ئەوە هاوكاریەكی باشە بۆ ئێمە و بۆ پرۆژەكەش بۆ ئەوەی بە چاكی بڕوات، كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد عبدالله (بەڵێن):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە گوێرەی ئەو سیاغەی كە هاتووە و دەڵێت 25 ساڵی تەمەنی تەواو كردبێت، كەواتە ئەوەی داخلی 25 ساڵی دەبێت شمولی ناكات، دەبێت 25 ی تەواو كردبێت، وانیە؟ پرسیارەكە ئەوەیە 25 ساڵ شمولی ناكات، دەبێت هەر 26 بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لە قانون دا دائیمەن دەنووسرێت (من أكمل 18، من أكمل 30 عمرا، من أكمل 25 سنە من عمرە) ئەوەی تەواوی كردبێت، ڕۆژێك لە تەمەنی 26 ساڵی بۆی هەیە داخل بێت، كاك خلیل فەرمو.

بەڕێز خلیل ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(وأكمل 25) مەبەستمان عمری لە 25 كەمتر نەبێت، من دەڵێم ئەوە نەكەینە 26 داوای لاوان و گەنجان تەئیدی ئەوەمان كردبوو كە لە 25 كەمتر نەبێت، وا دانێین (لایقل عن ـــ) باشترە لەوەی كە بڵێین (أكمل)، تەبعەن لە زۆر لە وڵاتان 18 هەیە، 19 هەیە، لە لوبنان 21 ساڵە، یەعنی ئەو شتە هەیە و شتێكی زۆر تەبیعیە و عادیە بۆ ئەو مەرحەلەی ئێمە، ئەوە یەك، دووەم: پێشنیارێكم هەیە هەر لەو ماددەیە كەماددەی 21 من وا دەزانم ئەشكالێكە لە شروت كە پێشتر تەعدیلێكمان دانا، نازانم ئێستا ئەوەی تێدا نیە، لە مەوزوعی شەرتی یەكەم لە عەینی ماددەی لە قانونی ئەسڵی قانونی 1 دەڵێت (من

مواطنى كوردستان العراق وساكنا فيها) باشه مواتنى كوردستانه و له شوێنێكى تره، حيزبێك يان كەسێك بۆ خۆيان دێن، يەعنى ئەوە چۆنە؟ لازمە تەعديل بكرێت، ئەمە مەوزوعێكى ....

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

ئەوە مەوزوعێكى ترە، لە جێگايەكى ترە، جێگاى ئێرە نيە، ئەوەى دووەم ....

بەڕێز خليل ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى 21 باسى شروت و مەرج دەكات، لێرە ئەو مەوزوعە ....

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئێمە لە ليژنەى قانونى كە دانيشتين، هەمووومان ڕەئيمان ئەوە بوو كە دەسكارى تەنها ئەو بڕگەيە بكەين (بما فيهم، كاك خليل) كە لە زمنى ئەو ليجنەيە بوو و تەوقيعيشى كردووە لەسەر مەحازرى جەلساتەكانيش، بۆيە بە پەسەندمان نەزانى بەڕاستى دەسكارى بڕگەكانى تر لە مەرجەكانى ئەنداميەتى پەرلەمان بكەين.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

مساعەدەم بكەن، مەجالت دەدەمێ، پرۆژەى دەستوورى هەرێمى كوردستان بە نيسبەت 25 ساڵيەكە دەڵێت (بما لايقل عمره عن 25 أو أكمل) كامەيە؟ دەبێت ئەوەى لێرە بنووسرێت، لە پرۆژەى دەستوور دا چۆنە دەبێت لێرە وابێت، ئەو سياغەيە دروستە .... كاك خليل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

لەسەر گۆڕانكاريەكان، بەڵام عيبارەت گۆڕاوە، ئەمڕۆ بينيومە، پێشتر نەمبينيوە، ئەوەى تەوقيعمان كردووە، ئەوە نەبووە، ئێمە لەسەر راپۆرتەكە تەوقيعمان كردووە، پرۆژەكە بە شێوەيەكى تر بووە، ئەمڕۆ وەڵڵاهى بينيومە، هى دوێنێ و ئێستا نوسخەيەكى ترم لەلايە، كاك شێروان دەڵێت كاك خليليش عەينەن، ئەو عيبارەتە نەبوو، عيبارەتێكى تر بوو، (أن لايقل عمره عن 25).

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

كاك دلێر نوقتەى نيزاميت هەيە؟ فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شريف:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی قانونی ئەو مەشروعە فعلەن ئاخر شتە کە ئێستا دیومانە، من دەڵێم بەداخەوە تەعدیلاتی تریشمان هەبوو تیایدا، بۆ نموونە ماددەی 4 لەسەر مەنسب رەئیمان هەبوو تەوقیعمان کە لەسەری کردبوو، ئێستا من تەوقیعم لەسەر ئەوە نەکردووە کە ماددەی 4 پەڕیوە لە تەعدیلەکە، مەوزوعی مەنسب موهیمیشە، چونکە ئەوە جەمع دەکات لە بەینی ئەندامی پەرلەمان کە وەزیریش بێت، کە من بەش بەحاڵی خۆم قەت لەگەڵی نیم، لەبەرئەوە ئەو مەشروعە ئەمە ئەوە نیە کە ئێمە تەوقیعمان لەسەری کردووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ قەرارێکمان لە لیژنەی یاسایی نەداوە ئەگەر نیسابی قانونی تەواو نەبێت و ئەکسەریەتی تێدا نەبووبێت، ئەوە سجلاتی ئێمە هەمووی مەوجودە هەرکەسێك دەیەوێت تەماشای بکات ئێمە ئامادەین، ئەوە یەك، دووەم: ڕەنگە هەندێك بەڕێز لە هەندێك کۆبوونەوە حازر نەبوو بن و ئاگای لە گۆڕانکاریەکان نەبووبێت، ئەوە مەوزوعێکی ترە، بەڵام من دڵنیاتان دەکەمەوە، ئێمە سجلاتمان هەمووی مەوجودە، ئەوانەی کە حازر بوونە لە جەلسەکان هەمووی تەواقیعی خۆیان پێوەیە، راپۆرتەکانیش ئەوەی کە حازر بووە تەوقیعی پێوەیە، هیچ گۆڕانکاریەك نەکراوە بە بێ ئەوەی ئەکسەریەتی ئەندامانی لیژنەی یاسایی ئامادە نەبوو بن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە تەبعەن مەبەستمان لەو گۆڕانکاریە ئەوەیە کە ئەوەی تەمەنی 25 ساڵ بێت، بۆیە بۆ ئەوەی ئەو شەکالیەتە لاببەین، لە قانونی ئەسڵ دا کە هاتووە و 30 ساڵەکە دیاری کراوە بۆ خۆپاڵاوتن (کامل اهلیە وبلغ 30 من العمر) لێرەش دەتوانین بڵێین (کامل أهلیە وبلغ 25 من العمر) ئەوە حەلی شتەکە دەکات، کاك هیوا نوقتەی نیزامیت چیە؟ فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستی دا من دوو تێبینیم هەیە، یەکەم: ئەو پرۆژە یاسایەی کە ئێستا باسی لێوە دەکرێت، لەبەرئەوەی لە لایەن دوو ئەندام لە ئەندامانی لیژنە تەعن کرا، من وای دەبینم شەرعیەتی نامێنێ و دەبێت بۆی دابنیشنەوەو رەزامەندی ئەوانیشی لەسەر بێت، دووەم: لە ڕاستی دا ئێمە دەستوورمان نیە تا پەرلەمانی پێوە ئیلزام بکەین، لەبەرئەوە نابێت باسی ئەوە بکرێت و بزانین لە دەستووردا چی دەڵێت، ئێمە لێرە هاتینە سەرچی، بڕیار دەدەین، دواتریش دەستوورەکە کە تەبەنی کرا ئەو کاتە گۆڕانکاری لەمە دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان من جوابی دەدەمەوە، عەفوم دەکەی، یەکەم: دوو ئەندامی پەرلەمان تەعنیان نەکردووە، گوتیان ئێمە ئاگامان لێی نیە، مانای وایە ئەوە تەعن نیە، حازر نەبوونە، مادام بە زۆرینە قەراریان داوە، ناکرێت هینەکە بکرێت، بەڵام حەقی

خۆیانە بڵێن لەوێ نەبوومە ئاگادار نەبوومە، ئەوە یەك، دووەم: ئێمە نەمانگوتووە دەستوور، گوتوومانە پرۆژە، پرۆژەی دەستوور واهاتووە بۆ ئەوەی دژیەك نەبێت لەگەڵ ئەو پرۆژەیە، چۆنە؟ لەبەر ڕۆشنایی و بۆ ئیستیفادە وەرگرتن لەو ماددەیەی کە لەو پرۆژەیەدا هاتووە، نەمان گوتووە ئەوە قانونە و ناکرێت وا نەبێت، وەکو بابڵێین بەڵگەیەك بۆ بە قوەت کردنی ئەو حوجەیە دەگەڕێینەوە ئەو پرۆژەیە، ئێستا بووە (بلغ 25) وەکو کاك خلیل گوتی ڕاستیشە، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا مەوزوعەکان ئیسارە کراو حەل کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین ملا عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ناصح فەرموو.

بەڕێز ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی من پشتگیری دەکەم لەو موفتەرەحە کە 25 ساڵە، دەست خۆشیش لەو حیزبانە دەکەم بە پارتی و یەکێتیشەوە کە بە هانای ئەو دەنگانەوە هاتن کە تەمەنەکە بکرێت بە 25، تەبعەن هەموو حیزبە کوردستاتنیەکان من پێم وایە هەر هەموویان پشتگیری لەوە دەکەن و هەموو کۆمەڵگای مەدەنیش پشتگیری لەوە دەکەن، لەبەرئەوە دەست خۆشی لە هەموو ئەوانە دەکەین کە بە دەنگ ئێمەوە هاتن، ئێمەش وەکو کۆمەڵێك ئەندام پەرلەمان داوامان کردووە و باسمان کردووە لە ڕاگەیاندنەکان دا ئەوەمان درکاندووە، ئەوە شتێکی زۆر زۆر پیرۆزە، بە نیسبەت ئەوەی (أکمل)ەکە زۆر، زۆر دروستە، (أکمل) یەعنی دەبێت 25 ساڵەکەی تەواو کردبێت، لەبەرئەوە ئەکمەلەکە دروست ترە، چونکە (بلغ) لەوانەیە هێشتا بە تەواوەتی دەچێتە ناویەوە، مەعلوم نیە موبهەمە، بەڵام کە گوتت ئەکمەلە تەحدید دەکرێت و دەبێت کامل بێت، یەعنی 25 ساڵەکەی تەواو کردبێت، بە نیسبەت ئەوەی کەوا، ئێمە دەستوورمان نیە، ئێمە پرۆژەی دەستوورمان هەیە، پەرلەمانی کوردستان لە 2002/11/7 پەسەندی کردووە، لەوێ ئێمە دەتوانین تەئکید لەسەر ئەوە بکەین، ڕاستە دەستوور نیە، بەڵام پرۆژەی دەستوور هەیە و پەسەند کراوە لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە، لەگەڵ ڕێز و سوپاسم، بۆیە من پشتگیری دەکەم لە 25 ساڵیەکە و جێی خۆیەتی، چونکە لە هەندێك وڵات لە 25 یش کەمترە، ئەمەش وەکو هەنگاوێکە بەرەوپێشەوە دەچێت، زۆرینەی زۆریشی جەماوەری کوردستان و خەڵکی کوردستان لە گەنجانن، لە لاوانن، لەبەرئەوە من پێم وایە شتێکی زۆر زۆر باشە ئەوە بکریتە 25 ساڵ، لەگەڵ ڕێزو سوپاسم دا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بێ دەنگی هۆڵەکە بپارێزن، زۆرجار ناخۆشە بەکار هێنانی ئەو چەکوشە، سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا سەرەتا من لەسەر شێوازی خستنەڕووی ئەو پێشنیازانە تێبینیم هەیە، لەبەر ئەوەی بەڕاستی لەدەرەوەی پەرلەمان، زۆر تەرکیزی خرایە سەر، حەتا لە ڕاگەیاندنەکانیش کە ئەوەش جێگای دەست خۆشییە، بەڵام زۆر شتی تریش هەبووە، کە پەیوەندی بەپرۆژەی پەرلەمانەوە هەبووبێ و پێویستیشی بە بڕیاری حزبەکان هەبووبێ، بەڵام بەو شێوازە وەکو دەستکەوتێك نەخراوەتە ڕوو، تەنانەت زۆرجار هەبووە، وەکو کێشەیەك نێردراوەتەوە بۆ پەرلەمان، نموونەمان زۆرە وەکو یاسای باری کەسێتی، یاسای رۆژنامەنووسی، زۆر شتی تر کە دەهاتەوە بۆ پەرلەمان، ئەگەر بەشێوازێك دەنگی لەسەر بدرایە لەوانەیە ڕەخنە لەپەرلەمان بگیرایە، بەهەرحاڵ ئێمە دەستخۆشی لەپەرلەمان دەکەین، بەڵام لەهەمان کاتیشدا گلەیی کرا لەگەنجان ولەژنان کەگوایە بۆچی دەستخۆشی ناکەن لە حزبەکان، بەڕاستی ئێمە چ پەرلەمان چ حزبەکان هەر بەشێك لەدەستەڵات، کە دەستکەوتێك یان شتێك یان داواکاری توێژێك لەناو کۆمەڵگادا دەچەسپێنێ لەیاسادا، ئەوە شتێکی زۆر باشە، بەڵام نابێ بیکەین بە منەت لەسەر ئەو خەڵکە، لەبەر ئەوەی ئەوانە وەکو هاووڵاتیەك مافی سروشتی خۆیانە چ گەنجان چ ژنان، لەئەنجامی ئەو خەباتەی کە چەند ساڵە هەوڵی بۆ ئەدەن، ئەوە هاتووەتە ئاراوەو پەرلەمانیش و هەموو لایەنەکان بەدەنگیانەوە چوون، ئێمە دەستخۆشی ئەکەین، بەڵام تێبینیەکیشم لەسەر ئەو خاڵەی پرۆژەکە هەیە، کەدیاری کراوە کەمترین تەمەن 25 ساڵە، ئەوە زۆر باشە، بەڵام حەق بوو لەتەمەنی ژووروەوش لەتەمەنی بەرزیشدا ئەو حسابەکرابایە، بۆ نموونە بگوترێت لە 25 ساڵ کەمتر نەبێت ولە 70ساڵ زیاتر نەبێت، چونکە تەمەنی زۆریش لەعەینی کاتدا لەوانەیە گرفت بۆ کاروباری پەرلەمان دروست بکات، هەندێ خەڵك پێویستی بەپشوو هەیە، نەك بەوەی کەلە پەرلەمان کار بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سارا خان یەکەم شت: پەرلەمان فەرقی هەیە، لەگەڵ هەموو شوێنێك، جارێ کە دەڵێیت 25 ساڵ زۆرکەس پێی وایە 25 ساڵ ئایا ئەتوانێ دەوری پەرلەمانتار بگێڕێ، یاخود تۆ ئێستا دەیکەیت بە لە 70ساڵ زیاتر نەبێت، ئەمە عیلاقەی بەو کەسە هەیە، بە قابیلیەتی ئەو کەسە هەیە، بەڵام ئەو پێوەرە هەڵەیە، تۆ بڵێیت لە 30ساڵ کەمتر نەبێت ولە 70ساڵیش زیاتر نەبێت، رەنگە 20 ساڵە تەمەنی بێ و زۆر تواناشی هەیە بەدەورەکە هەڵبستێت، هەشە 75 ساڵیشەو دەتوانێ بەهەمان دەوور هەڵبستێت، ئەوە تاقەیەکی زهنیە، ئەوە ئیشی دەست نیە بکرێت، بۆیە هەم لەکەمکردنەوەی تەمەنی ئەو پاڵێوراوانەی کە هەڵدەبژێردرێن بۆ پەرلەمان ڕاستە بیکەین بە 25 ساڵ، هەم بۆ ئەوەی کە نابێت بڵێین بۆ وەزیفە نابێت ئەو کەسەی کە خۆی ئەپاڵێوێت تەنها ئەو حزبە ئەوکەسە تەرشیح ئەکات، خۆی ئەوە ئەکات و تەقدیری ئەکات کە لەو تەمەنەدا بەوکارە هەڵبستێت یان نا، ئەگەر لەلای خەڵك متمانەی هێنا مەعنای وایە هیچ پێوەرێك نابێت غەیری ئەوەی کە متمانە هەبێت و تەقدیر بکرێت، کە دەتوانێ بەو دەوورە هەڵبستێت، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا روستایی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەکۆبوونەوەیەکی لیژنەی یاسایی بەزۆرینەی دەنگ مەحزەریش هەیە و ئیمزاش کراوە، ئێمە مەرجەکانمان تەعدیل کرد پەیوەندی بەمەسەلەی خوێندەواری پاڵێوراوی پەرلەمانەوە هەیە، لە ئەصڵی یاساکە (يقرأ و يكتب) ئەوە بەسە، ئەمە بۆ ساڵی 1992 شتێکی باش بوو، بەڵام لە 2009 ئێمە

پێشنیارمان کرد بەلانی کەم دەرچووی ئامادەیی بێت، کەچی ئەم بڕگەیە نەماوە لە ڕاپۆرتەکەی ئێمە، کە بەزۆرینەش هەمووومان لەویٚ بووین، دوای ئێمە ئەگەر زۆرینەیەکی تر دروست کراوە بەڕاستی ئەوە ئەدەبیەن جوان نیە، کە ئێمە خۆمان وەکو لیژنەی یاسایی ئەم موقتەرەحەش حەقە بێتەوە جێگای خۆی تەعدیل کردنی خوێندەواری بۆ پالێوراوی پەرلەمان بەلای کەمی دەرچووی ئامادەیی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەرچەند لە مەوزوعەکەش دەرچووی، فەقەت مەوزوعی گەنجانە، دەکریٚ دواتر قسەی لەسەر بکەین، کاك محمد صالح فەرموو.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دیاری کردنی ژمارەیەك لە سالێك لە سالانی تەمەن بۆ ئەوەی تاكێك یان كەسێك خۆی بپالێویٚت، یان لایەنێکی سیاسی پاساوی یاسایی هەبێت بۆ ئەوەی بپپالێوێت، من پێم وابیٚ وەکو جەنابت ئیشارەت پێدا پەیوەندی بەو تاکە کەسەوە هەیە، شەرت نیە مەسەلەن 25 سالٚ بۆ؟ ئێمە کە دەلێین 25 سالٚ دەبێت حیکمەتێك هەبێت، بۆیە بە رەئی من هەروەکو جەنابت ئێستا ئیاشرەتت پێیدا (من بلغ سن الرشد)کە لە 18 سالٚ تێپەڕی بۆی هەبێت 21 سالە 22 و 23 و 24 مومکینە لێمان بپرسن باشە بۆ 25 بۆ 24 سالیەکە بۆی نەبێت خۆی هەلبژێرێت؟ یەعنی شتێکی زۆر ئاساییە 45 سالٚ و ئەو کاتە، ئەگەر قائیمەی مەفتوح بوو و توانرا خۆی هەلبژێریٚ و دەرچوو و خەلك دەنگی بۆی دا، با بە خێر بێت و ئەگەر لایەنێکی سیاسی توانایەکی تایبەتی لەو تاکە دا دیت با تەمەنی 21 سالٚ بێت، با بۆی هەبێت خۆی هەلبژێرێت لەگەلٚ ڕێز و سوپاسم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تالەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من هەندێك روونکردنەوەم هەیە سەبارەت بەو مەرجەی کەوا کاك زانا ئاماژەی بۆی کرد لە سالی 2004 دا من سەرۆکی کۆمسیۆنی بالای هەلبژاردنەکان بووم لە هەرێمی کوردستان بۆ هەموارکردنی قانونی هەلبژاردنی ئەندامانی پەرلەمان هاتمە پەرلەمان لەگەلٚ ئەندامانی لیژنەی قانونی و سکرتێری پەرلەمان چەند کۆبوونەوەیەکمان ئەنجام دا کە دەبوو بە پێی قانونی بریمەری 91 ئەو قانونەی لە هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان هەموار بکرێت، ئەو دوو مەرجە ئەو سەردەمە زیادە کرا، کەوا، یەکەم: دەبێت ڕێژەی ژنان لە 25٪ لە پەرلەمانی کوردستان دا هەبێت، ئەوە لەویٚ سەپێندرا، سەبارەت بەوەی کەوا دەبێت دەرچووی ئامادەیی بێت، وابزانم ئەوە چەسپێندراوە لە قانون دا ئەگەر هەتا لێرەدا ئاماژەی بۆ نەکرابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا تەنها یەك ئەشكال هەیە لەو برگەیەی كە موناقەشە كرا، ئەویش ئەوەیە كە 25 ساڵی تەواو كردبێت یان چوو بێتە ناو 25 ساڵی، كاك خلیل و د.ناصح و ئەندامانی تر باسیان كرد، كاك ئاریز دەڵێت 18 بێت و كاك محمد صالح پشتگیری دەكات و لەبەرئەوە (وبلغ) یەعنی بووە 24 ساڵی تەاو كردبێت و لە 25 ساڵی بووبێت هەر دەبێت، ئەو گۆڕانكاریە ئەوە دەخەمە دەنگدانەوە، مادام ئیختیلافی لەسەر هەیە، كێ لەگەڵ ئەوەیە كە چووبێتە ناو 25 ساڵی؟ كێ لەگەڵ ئەوەیە كە چووبیێە ناو 25 ساڵی دەستی بلند بكات تكایە؟ (كامل اهلیە وبلغ 25)، ببورن كاكە حمە تێ نەگیشتووە، ماددەكە بەو شێوەیە هاتووە كە خوێندرایەوە بۆ ئەو ئەندامەی دەبیێە ئەندامی پەرلەمان پێشتر 30 ساڵ بوو، لەو پرۆژەپە دەڵێت 25 ساڵ بێت، بەڵام لە پرۆژەكە دا هاتووە لە تەقریری لیژنەی یاسایی دا هاتووە دە ڵێت ئەوەی كە 25 ساڵی تەواو كردبێت، چەند كەسێك ئیعترازیان كردووە گوتیان ئەوەی 25 ساڵی تەواو كردبێت و چوو بێتە ناو 26 ، كەواتە دوو ڕۆژی مابێت بۆ 25 تەواوی نەكردبێت بۆی نیە، چەند كەسێك پێشنیاریان كرد و گوتیان دەبێت ئەو كەسەش بگرێتەوە كە لە ناو 25 دایە، ئەوە بە عەرەبیەكەی (كامل اهلیە وبلغ 25) بە كوردیەكەی كامل ئەهلیە بێت و چوو بێتە ناو 25 ساڵی، ئەو پێشنیارە تازە نیە، بەڵام لێرەدا لەو ناو ئەو هۆڵەدا تازەیە، ئەوە كێ لەگەڵێەتی دەستی بلند بكات تكایە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ كرا، نوقتەی نیزامیت چیە فەرموو نازناز خان.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

وا تەسەور دەكەم ئێمە بە هەڵەدا دەچین ئەگەر ئەوە بكەین، چونكە لە هەموو شروتی دامەزراندن و خوێندن و هەموو شتێك كە دەگوترێت دەبێ بە لای كەمی 25 ساڵ بێت، یەعنی دەبێت 25 ساڵی تەواو كردبێت، وەكو ئەوە وایە كە تۆ هەتا ئەگەر ڕۆژی لەدایكبوونی كەسێك جەژنی بۆ دەگری دەبێت تۆ 25 مۆمەكەت كوژاندبێتەوە، بۆیە ئەوە كێشەمان بۆ دروست دەكات، 365 ڕۆژ جۆرە موعادەلاتێك كێشەمان بۆ دروست دەكات، 25 ساڵی تەواو كردبێت ئەم بۆی هەیە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بە هەڵە دانەچووین نازناز خان، مەجال بدە بە هەڵە دانەچووین لەبەر دوو سەبەب، یەكەم: كە دەڵیی بەلەغە 25 ساڵ، یەعنی 24 ساڵ و 6 مانگ بێت بۆی هەیە، 2 مانگ بێت بۆی هەیە، یەعنی 24ی تەواو كردبێت، دووەم: ئێمە كارمان بە یاسایەك كردووە لەو خولەدا پێستر دەڵێت چوو بێتە ناو 30 ساڵی، ئەوەتا قانونی پێشووترمان لە پێشە دەڵێت(وبلغ 30 من عمرە) كەواتە هەڵە نیە، ئەوە هەیە پێشتر، تەنها ئەوەندەیە، ئێستا ماددەكە تەواو بوو كاكە گوتمان بلغ، ئەكمەلەكە نەما تەواو، بۆیە ماددەكە بەوەی كە هینتان كرد دەیخەمە دەنگدانەوە، ماددەی 3 (تعدل الفقرە (2) من المادە 21 و تقرأ كالاتی: كامل ألاهلیە وبلغ 25 سنە من العمر) كێ لەگەڵ ئەو ماددەیەیە دەستی بلند بكات تكایە؟ كاك عونی دەڵێت بە دەنگ دان بۆ بلغ ماددەكە تەواو بووە، دەچینە ماددەی 4 فەرموو، تكایە كە دەست بلند دەكەن نوقتەی نیزامی بێت نەك دەچنە سەر ماددەیەك ڕەبتی بەو مەوزوعەوە نیە، یەكێك باسی شەهادە دەكات و یەكێك باسی مەوزوعێكی تر دەكات، بە نوقتەی نیزامی لێرە حەل ناكرێت، ئەگەر تەواومان كرد ئەو كاتە دەتوانن چ شتێك لێرەدا نەهاتووە بیخەینە بەردەم موناقەشەوە، مامۆستا كاكە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی 4

بڕگەی 1 لە ماددەی 22 هەموار دەكرێ و بەو شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

1 ـ هەر حیزبێك و دەستەیەك بۆی هەیە لیستێكی تایبەت بە خۆی پێشكەش بكات كەناوی پاڵێوراوەكانی لەسەر ئاستی كوردستان ـ عیراق تیا بێت، بەمەرجێ ڕێژەی ژنان لە 30٪ كەمتر نەبێت و زنجیرەی ناوەكان بە جۆرێك ڕێك بخات ئەم ڕێژەیەی ژنان دەستەبەر بكات بەمەرجێك ژمارەی پاڵێوراوان لە هەر لیستێكی هەڵبژاردن لە 4 كەمتر نەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عونی فەرمووو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة رقم 4

تعدل الفقرة 1 من المادة 22 من القانون وتقرأ كالاتى:

لكل حزب أو فئة فى كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن أسماء مرشحيها على نطاق كوردستان ـ العراق على ان تحتوى على نسبة لاتقل عن 30٪ من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بالشكل الذى يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء فى البرلمان، على أن العدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن اربعة.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ ئەوەی ئەصڵی فەقەرەكە بخوێنمەوە، تا بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ڕەچاوی بكەن، ئەصڵی قانونەكە فەقەرەی یەكەم بەم شێوەیە، لكل حزب او فئة او اقلية قومية(التركمان، العرب، الاشورين، او غيرهم) تقديم قائمة خاصة بهم تتضمن اسماء مرشحيهم على نطاق كوردستان_العراق.

ئەوە بڕگەی(1) لەماددەی 23لە ئەصڵی یاساكەدا هاتووە، ئەوەی كە ئێستا گۆڕانكاری بەسەردا هاتووە، یەك: ئەقەلیەی قەومیە، (توركمان، عەرەب، ئاشووری) ئەوە لابراوە، چونكە لەماددەیەكی تایبەت باسی لێكراوە، دوو: زیادكردنی عیبارەتی على ان تحتوي على نسبة لا تقل عن (30٪) من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لا يقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن اربعة، ئەوە بەڕاستی جێگای گرتۆتەوە، ئەم دوو فەقەرەی هاتووەتە سەر یەكێكیان: لادانی ئەوەی باسم كرد، دووەم: ئیزافەكردنی ئەو عیبارەتەی كۆتایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا ئەوانەی ئەیانەوێت قسە بكەن ناویان ئەنووسم، چونكە زۆرن، كاك ئیحسان فەرمووو.

بەڕێز احسان عبدالله قاسم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە ماددەی چوارەم جەوهەری هەڵبژاردنی ئەمجارە، لەگەڵ خۆی هەڵدەگرێت، وەکو ناوەرۆکەکەی هاتووە، بەحەقیقەت ئیشارەتی پێنەداوە، یەکەم: ئەو لیستانەی کە دروست دەکرێت، داخراوە یان کراوەیە، ئەوە پرسیارێکە ئەبێ تەسبیت بکرێت لێرەدا، ئەو لیستانە ئایا داخراو دەبن یان کراوە ئەبن، دووەم: ئەگەر هاتوو، ئەو لیستەی کەدروست دەکرێت، لەوانەیە هەندێ لیست هەبن، ڕێژەی کورسی بەدەست نەهێنن، مەسەلەن چوار ناوی هەیە، لەو چوارە دوویان یان یەکێکیان دەربچێت، چوار لیستیش هاتووەتە خوارێ، ئەو چوار لیستە هەر یەکەیان دوو ناوی تێدایە، واتە هەشت پیاو بوون، ئەو کاتە ڕێژەی ئافرەت چۆن دەستنیشان دەکرێت، کە دەبێ30٪ بێت، ئەو چوار لیستە هەریەکەیان دوو کورسی بەرکەوت، کە دوو پیاویان دەستنیشان کردبوو، لێرەدا پرسیارەکەم ئەوەیە چۆن ڕێژەی 30٪ ی ناوەکان کەئەبێ ئافرەت بێت دەستنیشان ئەکرێت، سێیەم: پێشنیارم ئەوەیە، ئەگەر لیستەکە هەر حزبەو بەخۆی بێتە خوارێ بەڕەئی من، ئەگەر کراوە بێت، بۆ ئەوەی خەڵکانێك ئازاد بن تا دەنگی خۆیان بدەن بەو ئەندامەی کە لیستێکیان بۆ دروستکراوە، دەستنیشانی ئەو ناوانە بکەن کە خەڵك هەڵیان دەبژێرێ، یاخود ئازادی زیاتر بەخەڵك دەدرێت تاکو دەستنیشانی ئەندامانی خۆیان بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من نازانم، مەوزوعێك هەیە، ڕەنگە هەمووتان قسەی لەسەر بکەن، لەزمنی بەرنامەشدا نیە، ئایا لیستی داخراو بێت یان لیستی کراوە بێت، هەمووتان ئەو قسەیە بکەن و لەبەرنامەشدا نیە و باسیش نەکراوە، لەبەر ئەوە من داواتان لێ ئەکەم ئەو مەوزوعە نەخرێتە بەردەم موناقەشەوە، ئەگەر شتێکی وا ئەتانەوێت هەموار بکرێت بە پرۆژە تەقدیمی بکەن، ئەوکات دانیشتنێکی نائاسایی تریشی بۆ ئەکەین، 10 کەس یان 15 کەس ئەتانەوێت تەقدیمی بکەن، بەڵام شتێك ئێستا لەمەوزوعدا نەبێت و باسیش نەکرابێت و ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایشی لەسەر نەبێت، لابەلا بەنوقتەی نیزامی بیهێنن، بەڕاستی نە ئێمەو نە لیژنەی یاسایش ناتوانین بیخەینە موناقەشەوە، بەڵکو پرۆژەیەك تەقدیم بکەن ئەوانەی کە ئەیانەوێت کە گۆڕانکاری لەجۆری هەڵبژاردن بکەن، پرۆژەکە ڕێگای خۆی وەردەگرێت وپشتگیریشی لێ دەکەین، بەڵام لێرەدا ئەو نوقاتانە موناقەشە ئەکەین کە لەبەرنامەکەماندا هاتووە، ئەگەرنا بەڕاستی نە کۆبوونەوەکە تەواو ئەبێت، نە ئەتوانین ئەوانەش موناقەشە بکەین، بۆیە داوا ئەکەم ئەو مەوزوعە نەخەنە موناقەشەوە، ئەوەی ئەو داواکارییەی هەیە، بە 10 ئەندام ئەتوانێ تەقدیمی بکات، ئێمەش ڕێگای ئاسایی پێ ئەگرین، لە کۆبوونەوەیەکی نائاسایی لەبەر ئەوەی بەپەلەیە، هەڵبژاردن لەپێشە ئەتوانین کاری پێ بکەین، کاك ئاریز فەرموو، ببورە جارێ کاك هیوا نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو کاك هیوا، ئەگەر نیزامی نەبێت پێت دەبڕم.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمەی کە جەنابت باسی ئەکەیت، پێچەوانەی سێ ساڵ و نیوی پەرلەمانمانە، زۆرجار هەبووە لەپەرلەمان بابەتێك هاتووەتە پێشەوە، بەزۆرینەی ئەندامانی پەرلەمان پشتیوانی لێکراوەو ئەوەی پرۆژەکە لابراوەو

ئەو دانراوە، لەبەر ئەوە ئەمە ئێستا گرفتێکی سەرەکی دروست ئەکات، چونکە زۆربەمان قسەمان لەسەر کردووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ببورە کاك هیوا یەك نموونەم بۆ بێنەوە، لەو سێ ساڵ و نیوەی ڕابردوودا، کە شتێك لەبەرنامەی پەرلەماندا نەبووبێ وئێمە داخڵی بەرنامەمان کردبێ، دەی فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا من ئێستا نیە لەبەردەستمدا، بەڵام ئەمەی کە جەنابت ئەیڵێیت، حجرێکە ئەیخەیتە سەر دانیشتنەکەو گۆڕانکارییەکە، ئەصڵەن ئەم دانیشتنە مادام سێ ئەندام پەرلەمان و ئەندامی لیژنەی دارایی باسیان کرد، منیش وەکو ئەندام پەرلەمانێك بەشەرعی ئەزانم، چونکە مصداقیەتی ئەو پرۆژەیە لای من نەماوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك هیوا ئەوە جەنابت ڕەئی خۆتە، ئەندامانی لیژنە چەن کەس بن، سێ کەس غائیب بووە و ئیعتراز ئەگرێت، مانای وایە ئەو ئەکسەریەتەی کەحازر بوون و ڕاپۆرتیان نووسیوە، ئەوە قبوڵ نیە، مادام غیابی تێدایە شەرعیەتی نیە، ئەو بڕگانەی کە خراونەتە بەرباس کە لەڕێگای یاسایی 10 ئەندام تەقدیمیان کردووە، کە پێویستە یاسای هەڵبژاردن هەمواربکرێت، ئێمەش خوێندنەوەی یەکەممان بۆ کردووە، ئێستا مەوزوعی تر دێتەوە پێشەوە لە بەرنامەدا نیە، لە پرۆژەکەدا نیە، لەیاسای تردا هەیە، دەیان بڕگەی تر هەیە لە یاسای پێشوو، ئەگەر پەلەی گۆڕانکاری بکەن، دەبێ پرۆژەیەك تەقدیم بکەن، وەختمان لەپێش بێت و کۆبوونەوەیەکی نائاسایی بۆ ئەکەین، تا یەکلای بکەینەوە، فەرموو کاك ئارێز.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرەدا دەڵێت (هەر حیزب و دەستەیەك بۆی هەیە لیستێکی تایبەت بە خۆی پێشکەش بکات) من پرسیارەکەم ئەوەیە ئەی، ئەگەر کەسێك بەتاك یەعنی شەخصێك بەتاك بیەوێ خۆی بپاڵێوێت، ئایا لێرەدا جێگای کراوەتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نەخێر، لەچوار کەس کەمتر نابێت، پرۆژەکە وایە، خۆ ئەگەر وابکەین ئەوا نیسبەی لە 30٪یەکەش دابین نابێت، بۆ نموونە ئەگەر 10 کەس خۆی هەڵبژێرێ و هەمووشیان پیاو بن، ئەوە نیسبەتی 30٪یەکە تێك ئەچێت، ئەوەش ناکرێت ئەو سیستەمەی کەدانراوە، بە دیقەت دیراسە کراوە، ئەگەر بیگۆڕین لە قائیمەوە بیکەین بەکراوە، ئەو وەختە ئەوە دەکرێت کە جەنابت ئەفەرموویت.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە تۆ پێت وایە تەنها پیاو خۆیان بەتاك هەڵئەبژێرن، ژنیش بۆی هەیە خۆی بەتاك هەڵبژێرێت ئەوە یەك: یەعنی ئەوە ئەبێت دووش: ئێمە كێشەمان نیە، گرنگ لە لیستە كۆتاییەكەدا لە 30٪ی بێت، تۆ ئەوە تەنها ئالیەتە داتناوە، یەعنی ئالیەتە ئەبێت لەچوار كەس ژنێكی تێدا بێت، ئەگینا ئەوە واجب نیە بۆ ئەوەی ئەو 30٪یە دەستەبەر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك ئارێز، برادەران عەفوم بكەن، ئێمە یاسایەكمان هەیە لە 1992 دەرچووە، لەبەر رۆشنایی ئەو یاسایە هەڵبژاردنی ساڵی 1992 كراوە، دواتر سێجار هەمواركراوەتەوە، كە هەمواریش ئەكرێتەوە، خۆ بەهەموو یاساكە ناچیتەوە، هەرجارەو كە هەمواركراوە بڕگەیەك یان ماددەیەك هەمواركراوەو خراونەتە ڕوو، جێگای خۆشیان گرتووە، لیژنەكانی پەیوەندیدار ڕاپۆرتی خۆیان تەقدیم كردووە، ئەندامانی پەرلەمان موناقەشەیان كردووە، ئەمە هەمواری چوارەمە، لەم هەمواری چوارەمە، ئەو خاڵانە هاتوونەتە پێش بۆ هەمواركردن كە لێرەدا نووسراون، ماددەی(1-2-3-4) ئەوەی گەنجانە، ناوی پەرلەمانە، برایانی توركمان و كلدان و سریانە، ڕێژەی ژنانە، ئەوەی ئێوە باسی ئەكەن بڕگەیەكە لە قانونەكەدا هەیە، ئەگەر پێتان باشە هەموار بكرێتەوە، دەبێ وەكو پرۆژەكانی تری هەمواركردن، تەقدیم بكرێت بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمان، تا ئێمەش تەحدیدی بكەین بۆ لیژنەكان و كات دابنێین بۆ خوێندنەوەی یەكەم وموناقەشە كردنی، لەبەر ئەوە پرۆژەكە لێرەدا هەر چوارە، لێرەشدا هەر چوارە، ڕێژەكە بۆ ئەوەی تەئمین بكرێت، تكام وایە مولاحەزەی ئەوە بكەن، كاكە گیان ئەوە سیستەمی هەڵبژاردنە، خۆ ئێمە لەخۆمانەوە نەمان هێناوە، ئەو كەسانەی كە ئەم یاسایەیان داناوە لە ساڵی 1992، لەگیرفانی خۆیان دەریان نەهێناوە تەجروبەی دونیایان وەرگرتووە، سێجار هەمواركراوەتەوە، دیسانەوە لەبەر رۆشنایی تەجروبەی خۆمان ولەبەر رۆشنایی یاسای دونیادا وەریان گرتووە، ئەگەر سیستەمەكە بەو شێوە بێت، دەبێ بەنیسبەت تاكەوە وا بێت، ئەگەر بگۆڕدرێت ئەوكاتە تاكیش ئەتوانێ خۆی هەڵبژێرێت، بەڵام ئێستا وایە ناگۆڕدرێت، كاكە حەمە فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

وەڵڵا من لەسەر ئەوەی كە كاك ئارێز باسی كرد، لەسەری منیش قسەم هەیە، چونكە خۆتان ئەزانن دوێنێ لەكەربەلا یەك شەخص 50 هەزار دەنگی هێناوە، بەتەنها خۆشی تەرشیح كردووە، ئەوە نموونەیەكە لەوانە، بۆ ئێمە ماف تاكە كەسێك بخۆین، پێویستە ئەوە كراوە بێت بۆ ئەوەی لە شەخصێكەوە بگات بەشەخصێكی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەڕاستی من زۆر شەرحم كرد بۆیە پێویست ناكات جارێكی تر باسی بكەمەوە، سیستمی هەڵبژاردنی پارێزگاكان جیاوازی هەیە، لەگەڵ سیستمی هەڵبژاردنی ئێمە، ئێمە ئەو قانونەی كە هەمانە داخراوە، لە

ساڵی 1992 واکراوە، لە سێ هەموارکردندا نەگۆڕاوە، ئەوە چوارەمین هەموارکردنیش هەر نەگۆڕاوە، ئێستا پێشنیاری ئەوە ئەکەن کە ئەوە، ئەگەر گۆڕا ئەو وەختە بڕگەکانی تریش ئەگۆڕێت، ئەگەر پێشنیار کرا بە 10 ئەندام و پەسەندیان کرد و کردیان بە پڕۆژە، سیستەمی هەڵبژاردن لە داخراوەوە کرا بەکراوە، ئەو وەختە بڕگەکانی تریش لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕگانەدا دەگۆڕێن، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا لێرەدا باسەکە خەریکە ئەگۆڕدرێت بۆ باسێکی تر، بۆ گۆڕینی سیستمی هەڵبژاردن، بەبێ ئەوەی کە ئێمە بیر لەوە بکەینەوە کە ڕێژەتان داناوە بۆ ژن، هەموو گۆڕانکارییەك ودەستكاری کردنێك زەرەر لە ژن ئەدات، کەواتە ئەبێ خۆتان یەکلایی بکەنەوە، یان ئەتانەوێت مافەکانی ژن بچەسپێنن یان ئەوەتا سیستەمەکە هەڵبژێرن و ژن بکەن بەقوربانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تاڤگە خان فەرموو.

بەڕێز تاڤگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت ڕێژەی ژنان، پێم وایە من هەروەکو خۆم، لەگەڵ ڕێژە نیم بۆ هیچ ئۆرگانێك، بەڵام واقیعەکە وا ئەخوازێت کە ئەمرۆ لەکوردستاندا یان لەشەرقدا بەزۆری ڕێژە دابندرێت، بەو حوکمەی تاکو پیاو وەستابێ ژنیش دەنگ نادات بەژن نەك پیاو، پێم وایە ڕێژەکە کەمە، ئەگەر یەك لەسەر سێ دابنێین 33 ئەکات، ئەم ڕێژەیەش زۆر کەمە، لێرەدا مافی ژن دەخورێت، ئەگەر 10 کەس بێت ئەوا زەربەکە لە ژن دەدرێت، خاڵێکی تر من ئەڵێم حزوری ژن و ڕێژەی ژن ئەبێ ڕەنگ بداتەوە لەهەموو پەرلەماندا، لەسەرۆکایەتیەوە هەتاکو لیژنەکان، هەتاکو ئێستا قەناعەتی پەرلەمانیش وایە کەوا دوو سەرۆکایەتی لیژنەی داوە بەژنان، یەکێکیان هی ژنان ئەوی تریشیان هی پەروەردە، کە ئەمەش هەر بیرکردنەوەی شەرقە، هیچ لیژنەیەکی زۆر حەساس وباشیان نەداوە بەژنان، پێم وایە بەس حزوری ژن کافی نیە، بەڵکو ڕەنگدانەوەی ژن لەهەموو لیژنەکان و حەتا لەسەرۆکایەتی پەرلەمانیش ئەبێ ڕەنگ بداتەوە، ئەوە خاڵێکە من جەختی لەسەر ئەکەم، تەنها ڕێژە کیفایەت نیە، بەڵکو کارکردن بۆ دەستەبەر کردنی ئەو ڕێژەیەو ڕەنگدانەوەی لەهەموو شوێنەکانی ناو پەرلەمانیش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵاهی هەندێجار قسە هەیە، دەڵێن بۆ زۆر تەعلیق ئەدەیت لەقسەکانمان، نابێ قسە بکەی، بەڵام وەڵڵا ناشکرێت هەندێجار قسە نەکەیت، یەکەم: من و کاك دکتۆر کەمال و کاك فرسەت، بەهەڵبژاردن هەڵبژێردراوین، ئێستاش و لەداهاتوویشدا، هەروەختێك بڕیار بدەن، سەرۆك لاببەن بەدەنگی ئێوە ژنێك هەڵبژێرن من خۆم دەنگی بۆ ئەدەم، لەپۆستەکەشم بەخۆشحاڵیەوە واز ئەهێنم دێم لەوێ دائەنیشم،

دەنگیشی بۆ دەدەم، ئەگەر 10 ئەندام پرۆژەیەك تەقدیم بکەن ئامادەین وازیش بهێنین و بەشداری هەڵبژاردنی تازەش بکەین، ئەگەر ژنیش بێت ئەوە من دەنگی بۆ دەدەم، لەهەر هەڵبژاردنێکی تریشدا، ئەگەر ژنێك و پیاوێك هەبێت وەکو یەك بن، چ مستەوایان چ مێشکی بیرکردنەوەیان ئەوە من خۆم دەنگ بەژنەکە دەدەم، خاتوو بایزار فەرموو.

بەڕێز بایزار ملکو اوهان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاك شێروان باحسێ ڤێ نوقتەیە کر، (تخصیص خمس مقاعد) ژ گوتیا کلدان، ئێستا بەحسێ کردن تا ماددەیە دە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك باپیر فەرموو.

بەڕێز باپیر کاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەر لەماددەی چوارەم خاڵی یەکەمدا، دوو بەشە یەکەمیان: ئەوەی باس لەوە ئەکات، ڕێژەی ژنان لە 30٪ یەکە، دووەمیشیان: لیستێك لەچوار کەس کەمتر نەبێت، ئەگەر لیستەکە چوار کەس بێت دوو ئافرەت و دوو پیاو دابنێن، ئەوە پەنجا بە پەنجا دەردەچێت لێرەدا، کەوا بوو با لیستەکە لە سێ کەس تا شەش کەس بێت و لە 30٪یەکەش بۆ ژنان، لەگەڵ ئەو کیانە سیاسیەی کە تەقدیم ئەکات، لە 33٪ی باشترە نەك لە 30٪ی بۆ ڕێژەی ژنان من پشتگیری لە 30٪یەکە ئەکەم بەس ئەوەی کە دێتەوە لەڕووی معادەلەوە زیاترە، بۆیە پێداچوونەوەی بۆ بکرێت، یان سێ یان شەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەنیسبەت لە 30٪یەکە تاڤگەخانیش ئاماژەی پێکرد، جەنابیشت و کاك سەرداریش هەر ئاماژەی پێکرد، ئەوە لە 30٪ تێك نادات، ئەوە کۆمیسیۆنی باڵا ئەتوانێ ڕێکی بخات، چۆن ئەو 30٪یە دابین بکرێت، ئەوە ئاسانە تۆ قائیمەیەکت هەیە 111 کەس، بەڵام بەنیسبەت مولاحەزەی دووەمت زۆر ڕاستە، ئەو چوارە من چاوەڕوانم ئەکرد یەکێکتان ئەوە باس بکەن، چونکە چوار نابێت یان ئەبێ سێ بێت یان پێنج کەدوانیان ژن بێت یان شەش بێت و دوانیان ژن بێت، بەڵام ئەگەر چوار بێت مومکینە یەکێکیان ژن بێت، ئەگەر دوو بەدوو بێت ئەوە باشە، بەڵام لەوانەیە ئەوەش نەبێت، بۆیە بکرێت بەشەش زۆر باشە، تا مسۆگەر بێت کە دوو ژنی تێدایە، کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، کاك ئارێز پێشنیارەکەی منی باس کرد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک محمد فەرەج، فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەر، لەگەڵ ئەو ڕەئیەدام کە ڕێژەی ئافرەت، یەعنی خۆی ئێستا وایە خۆی 33 کەسن، چونکە ئێمە 9 کەسین سیانمان ئافرەتە، یەعنی 33٪ ئەکات، کەواتە ئەمە هیچ نەگۆڕاوە، بەپێچەوانەوە، ئەگەر 30 بێت ئەوە کەمتر ئەکات، یەعنی ئێمە بیکەین بە عەددەدێك کە زیان نەکات لە هەڵکشان و داکشاندا، ئێستا جەنابت ئەڵێیت بە عموم 30 بێت، ئاخر نا، چونکە من قائیمەیەکی جیام، ئەگەر تۆ وەکو ئەمجارە فەرزت نەکردووە قائیمەیەك 30کەس بێت، خۆ ئەمجارەش ئەیکەیت بە 30، ئەڵێیت چی، ئەوە قەت دروست نابێت، یەعنی 30٪ی بەهیچ شێوەیەك دروست نابێت، ئەڵێیت 3 ئەو کاتە 33 ئەکات، کە وتت 3 قائیمەکەی من جیایە لە قائیمەیەکی تر، ئەگەر لە کۆتاییدا ئەڵێیت ڕێژەی ئەم ئەندامانەی پەرلەمان با 30یان ژن بێت ئەی باشە چۆن ئەوە ڕێك ئەخەیت؟، ئەو خاڵەی کە جەنابت باسی ئەکەیت، ئەوەی داخراو وکراوە، من وابزانم ئێستا ئێمە باسی تەعدیلی یاسای هەڵبژاردن ئەکەین، ئەمەش بەشێکە لەیاسای هەڵبژاردن، خاڵێکە، ئەگەر لێرەدا نەیکەین ئەی لە کوێدا بیکەین؟، من وا ئەزانم شێوازی هەڵبژاردن جەنابت ئێستا باست کرد ئێمە لە شروتەکانین لەچۆنیەتی لە نیزامەکە، کە بەپێی لەوائیح بێت، بەپێی قائیمە بێت، ئەوی تر نابێت، باشە شێوازی دابەزینەکە ئەساسێکە لەمە، ئەمە داخراو یان کراوە بێت، خۆ ئەبێت قسە لەسەر ئەمە بکەین من وا ئەزانم، ئەگەر مەجموعەیەك قسە لەسەر ئەمە بکەین جەنابت ئەبێ بیخەیتە دەنگدانەوە، کێی لەگەڵدایە؟ یان کێی لەگەڵدا نیە؟ ئیتر چی پێویست بەوە ئەکات جارێکی تر پرۆژەیەك تەقدیم بکەین و ساڵێکی تر بێینەوە سەری، وابزانم ئێستا درەنگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد فەرەج من شەرحم کرد ئێستا لەیاساکەدا داخراوە، ئەگەر کراوە بێت بەتەنها ئەوە نابێ دەنگ بدەیت بۆ کراوەکە بەتەنها ئەبێ بڕگەکان هەمووی بگۆڕیت و تەعلیماتەکەش بگۆڕی، ئەوەش ئیشی ئەوێت ئێستا ئێمە لە یاساکەی قەدیم داخراوە، پرۆژەکە باس ناکات بە گۆڕینی ئەو سیستەمە، باس لەوانی تر ئەکات کە لەبەردەمتاندایە، ئەوە یەك، دوو: بە 30٪کە ئەڵێت لە 30٪ کەمتر نەبێت، یەعنی 33 بێت، 34 بێت، 32 بێت، ئەوە تەبیعیە، ئەوە کۆمیسیۆنی باڵا ڕێکی ئەخات، کە ئەو ڕێژەیە چۆن دابین ئەکرێت، لە نەتیجەدا ئەبێ 30٪ی کەمتر نەبێت، ئیحتیماله بەتەوەقوعی خۆم لە 33٪ کەمتر نەبێت، بەڵام ئێمە ئەڵێین بەقانون 33٪ کەمتر نەبێت، دامان نەناوە بڵێین 30٪ کەمتر بێت، ئەگەر وتمان 30٪ کەمتر بێت، ئەو قسانەی جەنابت و کاك سەردار و تاڤگە خان وئەوانی تریش ڕاست ئەبوو، بەڵام ئێمە ئەڵێین 30٪ کەمتر نەبێت، کۆمیسیۆنی باڵا بەپێی سیستەمێکی حسابی و ئیحسائی ئەتوانێت دەست نیشانی بکات، پێشتان بڵێت ئەو کیاناتانەی لەوێ دەبێ قائیمەکانیان بەو شێوەیە بێت، مەسەلەن دوو پیاو وژنێك تا دەگاتە ڕێژەی 40٪ ، سێ

پیاو ژنێك تا دەگاتە ڕێژەی 60٪ ئەوە زۆر ئاسانەو تەبیعیشە، ئەوە موعادەلەیەکی حسابیە، کاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکەم: بەڕاستی دەبوایە لیستەکان دیاری بکرایە، چونکە هەموومان ئەزانین چ نەوعە لیستێکە، ئەوە هەر بەنەوعێك ماوەتەوە، نا ڕوونیەکی تێدایە، بۆیە وەکو برادەران وتیان لیستەکە کراوە بوایە، ئەوە حەقی هەموو تاکێك ئەدرا، مادام لیستەکە داخراو بێت، ئەوە تاك بۆی نیە خۆی تەرشیح بکات، ئەگەر وا بوایە من، لەگەڵ لیستی کراوە ئەبووم، دووەم: منیش تەئکید ئەکەمەوە لەسەر بوونی ژنان و ئافرەتان کە ئەو 30٪ یە بەموعەدەل نیو دەرئەچێت، ئەگەر بەنیو دەرچوو، بۆ ئەو لیستەی کە کەم دەنگ ئەهێنن، یان ئەوانەی کە کەم ئەهێنن، چۆن ئەو نیوە موعالەجە ئەکرێت؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەر لەسەر دوا دێر ئەوەی لیستێکی هەڵبژاردن کە لەچوار کەس کەمتر نەبێت، بەڕاستی پێم وایە ئەوە هەڵەیە، ئەوان وا حسابیان کرد، لەگەڵ 30٪ کە ڕێکی بخەن، یەعنی ئەو لیستەی کەلەچوار کەس کەمتر نەبێت، وا ڕێکیان خستووە بۆ ئەوەی ڕێژەی ژنان لە لیستەکەدا هەبێت، بەلام لێرەدا پرسیار ئەوەیە، ئەی ئەگەر لیستێك هەبوو سێ کەس بوون، دوویان ژن بوو یەکێکیان پیاو بوو، یان دوانیان پیاو بوو، یەکێکیشیان ژن بوو، باشە لێرەدا ئەڵێت لەچوار کەمتر نەبێت کەوابوو لێرەدا تەعاروز ئەکات، ئەمەش نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بەڵێن، یەکەم: پێشنارێك کرا کە ببێت بەشەش کەس، بۆ ئەوەی ڕێك بکەوێت، بەس لێرەدا پێنج کەس نابێت، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر بیکەین بە شەش کەس ئەوە خراپتر ئەبێت، یەعنی ڕێژەکەمان بەسەر خست، باشە ئەگەر سبەی سێ کەس تەقدیمیان کرد، واتە لیستێکی سێ کەسی هەبێت، دوو پیاو یەکێکیشیان ژن بوو، ئەو کاتە تۆ ئەڵێیت نابێ، چونکە تۆ مەرجی لیستت تێدا نییە، چونکە شەش کەسە، نابێ لەشەش کەس کەمتر بێت، چی بکات، واتە ئەو سێ کەسە چی بکەن؟ نابێ بڵێین کەمتر، نابێت، ئەبێ ئەو ڕێژەی ژنان لەبەرچاو

بگرین، یەعنی هەر لیستێك دابەزی دوو کەس بێت یان سێ کەس بێت، چوار کەس بێت، پێنج یان شەش کەس بێت، دەبێ ئەو ڕێژەی 30٪یە لەبەرچاو بگرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ڕێژەی ژنان 30٪یە پێویست ناکات بڵێیت لەبەرچاو بگیرێت، چونکە ئەوە قانونە و هەر ئەبێ وابێ، کە ئەڵێت لەچوار کەس کەمتر نابێت، ئەوانیش ئەبێ پابەند بن بەوەی کە لە 30٪ی ئەبێ ژن بێت، ئەوە یەکەم شت دووەمیش: ئەگەر چوار بێت من لەگەڵ تۆدام ئەوە خەلەلێکە یان ئەبێ سێ بێت یان پێنج یان شەش ئەوە دوایی باسی ئەکەین، کاك ئاریز پرسیارێك ئەکات، ئەڵێت نابێ شەش کەس بن، لەبەر کلدان و ئاشوور، (کلدان و ئاشوور و سریان) ئەوان جیاوازن، ئەبێ لەو پێنج کەسەی کەهەیانە دووانیان ژن بێت، ئەوە تەبیعیە و هیچ موشکیلەی نیە، ئەتوانن سێ کەسیش بن، بەس زۆربەیان پێنج تەقدیم ئەکەن، کاك دلێر فەموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من پێم وایە، (لكل حزب) بکرێت بە (لكل كيان سياسى) چونکە ئەوە لێرە تۆزێك سیاغەی ئەوێت، بۆیە پێم وایە بکرێت، بە (لكل كيان اسياسى) ئەوە باشترە، ئەوە یەکەم: دووەم: بزەبت منیش تەئکید لەوە ئەکەمەوە کە چوار بێ مانا دەرئەچێت، ئەمە جیایە لەوە مەسەلەی ژنان، ئەمە قەسد لە لیستی هەڵبژاردنە، لیستی هەڵبژاردنیش ئەمە ئیعتیبار ئەکرێت هەر کەسێك بەرامبەر بەکەسێکی نوێنەرە، یەعنی لەناو ئەو میللەتەدا کە 25 هەزار کەسە یان 30 هەزار کەسە، بەپێی ژمارەی دانیشتوان، ئەمە ئیعتیبار ئەکرێت کە نوێنەرایەتی ئەوەندە کەس ئەکات، زیاد کردنی کەسێك یان کەم کردنی، ئەمە ئیعتیبار ئەکرێت بە ژمارەیەکی زۆر، لێرە لەم حاڵەتەدا چوار کەس فیعلەن ناڕێك ئەبێت، بەرامبەر بەژن، قەت ئەو نیسیبەیە ڕێك ناکەوێت، بۆ ئەوەی ئەو حەقە بۆ ژنیش مسۆگەر بکرێت، باشترە کە سێ بێت نەك زیاتر بێت، چونکە پێویستیمان بەوە هەیە، لێرە زیاترین بەشداری هەبێت لەلایەن خەڵکی تر لەم پەرلەمانەدا، لەبەر ئەوە تاکەمی بکەین باشترە، لەوەی کە زۆری بکەین، یەعنی بیرکردنەوە لە پێنج پێم وابێ غەڵەت ئەبێت، باشتر وایە سێ بێت، ئەوکاتە بەشداری کردنەکە مەعقول تر ئەبێت، زۆرسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، وەڵلا لیژنەی یاسایش ڕەئیان وایە سێ بێت دەقیق ترە، ئیعتیرازیش گیرا بەس پێم وابێ ئەو سێیە باشترە، لەبەر ئەوە تکام وایە ئەوانەی کە قسە ئەکەن لەسەر ئەو مەوزوعە، ئەوە سێیەو بڕایەوە؟ کاك حەمە ڕەشید فەرموو.

بەڕێز رشيد كريم رشيد(حەمە رەشید ماوەتی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت شەرحێکتدا لەسەر ئەو مەوزوعەی کاك ئارێز، کە ئیستیفسارێکی بۆ دروست کردووم، ئەویش ئەوەیە؟، ئەگەر کەسایەتیەك وەکو لە خواریشەوە نووسراوە، هەر لیستێکی هەڵبژاردن لە سێ کەس، چوار کەس، شەش کەس کەمتر نەبێت، کەسایەتیەك بەناوی شەخصی خۆیەوە، وەکو بڵێین کاکە حەمەی شارەزوور، چوار پێنج کەسی لەگەڵدا بێت، یان سێ کەسی لەگەڵدا بێت، بەناوی شەخصی خۆیەوە، ئەگەر خۆی هەڵبژێرێت وەکو کیانێك دەرئەچێت، جالێرەدا ئەگەر بنووسرایە هەر حزبێك یان دەستەیەك یان کەسایەتیەك، چونکە لەخوارەوە نووسراوە، هەر لیستێکی هەڵبژاردن لەشەش کەس کەمتر نەبێت، چی ئەگۆڕێت ئەگەر کەسایەتیەکەی دیار بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك حەمە ڕەشید باسمان کرد، وتمان ئەوە سیستەمە، کاکە حەمە ئەگەر قائیمەی تەقدیم کرد، خەڵکیشی لەگەڵ بوو، ئەگەر خۆی ناوی لێ بنێ قائیمەی کاکە حەمە، ئەگینا ئەبێت بەقائیمەی حزبی سۆشیالیست و یەکەم ناو ناوی خۆی ئەبێت، وەك ئەوەی دوو کەس دوو دەنگی هێنا یان سێی هێنا، بەتەسەلسولەکە وەر ئەگیرێت، بەڵام ئێمە قائیمەمان هەیە داخراوە، ئێوە تێکەڵاوی ئەکەن، لەگەڵ ڕاگەیاندن کە ئەڵێن حەتا قائیمەی ئەوەی لەکەربەلا دەرچووە، یەکەم ناو خۆیەتی کۆمەڵێك ناوی لەگەڵدایە، بەڵام خەڵك کەدەنگی داوە، دەنگی بەخۆی داوە، بەزۆری ئەو دەنگە زۆرە دوایی دابەش دەبێتەوە سەر قائیمەکەی و دەیباتەوە، ئەوکاتەش قائیمەکەش ئەیباتەوە، خۆی بەتەنها نەیبردۆتەوە، خۆ بەتەنها ناوی خۆی تەقدیم نەکردووە، جا چ قیمەتێکی هەیە کەسێك بەتەنها بێتە ناو قائیمەوە، بەس ئەوەیە کە خەڵکێکی زۆر متمانەی بەخۆی هەیە، دەنگیانداوە بەقائیمەکە بەهۆی ئەو دەنگانە قائیمەکە و ژمارەیەك لەوانە بردوویانەتەوە، لێرەش هەمان شت ئەتوانیت بیکەیت، دەتوانی 10 کەس تەقدیم بکەی شەخصی یەکەم کەسایەتیەکی ناسراوە، خەڵك لەبەر شەخصی یەکەم دەنگی دەداتێ، بەهۆی ئەو دەنگ وەرگرتنەی کەسی یەکەمەوە، چەند کەسێك متمانەی پێ دەدرێت و ڕێژەیەك دەهێنێت و بەپێی ئەو ڕێژەیە دێتە پەرلەمانەوە، سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قسەکان کران، هەر دەربارەی ڕێژەکەی ژنانە کە پێشنیار دەکەم بکرێت بە 33٪ کەمتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەشمان جوابدایەوە و شەرحمان کرد، یەعنی خۆی لە عەمەلیدا وا دەبێت، کاك زرار فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قسەکەی منیش کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك سعدالدین، فەرموو.

بەڕێز ملاسعدالدین ملاعبداللە مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەکوردیەکەیدا ئەڵێت هەر حزب و دەستەیەك، لە تەرجومە عەرەبیەکەشی ئەڵێت، لکل حزب او فیئە، فیئە تەرجومەی دەستە نیە، هەیئە تەرجومەی دەستەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان مولاحەزەی ئەوە بکەن، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەتا یەك روونکردنەوەم هەیە بۆ ئەو برادەرانەی کە ئەڵێن، یەك شەخصیش بۆی هەبێت خۆی تەرشیح بکات، ئەگەر ئێمە ئەو ڕێگایە بدەین بەیەك شەخص کە خۆی تەرشیح بکات، بەڕاستی سیستەمەکە هەمووی ئەگۆڕدرێت، یەعنی سیستەمەکەی ئێمە قەوائیمە، سیستەمی تەمسیلی نسبیە، ئەو وەختە ئەبێت بە دائیری، بۆیە من بڕوا ناکەم هیچ ڕێکەوتنێکی وامان هەبێت، بۆ گۆڕینی دائیری، ئەوە یەك: دووش: ئەو برادەرە باس ئەکەن لەکەربەلا قائیمەی حەبوبی، ڕاستە لە 30٪ بوون بەس قائیمە بووە، یەك شەخص نەبووە، سێیەم: پشتگیری لەقسەی سارا خان ئەکەم، کەبەڕاستی من پێشنیار ئەکەم، ئەو 30٪ یە بکرێت بە 33٪ لەبەر ئەوەی ئەو 30٪ یە ئیستیحالەی تێدایە، ئێمە لەم ماددەیە کە دەڵێت ویتم ترتیب اسماء المرشحین بالشکل الذي یضمن تمثیل النسبة) یەعنی خستوومانەتە ئەستۆی ئەوان تەوزیحمان نەکردووە، ئەوەی عێراق مەسەلەن لەوەی پێشتر ئەڵێت بەقانون تەرتیب کراوە، لەماددەی یازدە ئەڵێت(یجب ان تکون امراة واحدة علی الاقل ضمن اول مرشحین في القائمة کما یجب ان تکون ضمن اول ستة مرشحین في القائمة امراتان علی اقل وهکذا حتی نهایة القائمة) ئەوانیش بەلای کەمی سێ کەسیان داناوە نەك چوار کەس، یەعنی سێ کەسەکەم پێ باشترە، لێرە من جەدوەلەکتان بۆشەرح دەکەم یەعنی ئەو30٪ یە ئیستیحالەکی تێدایە، لێرە کە دەڵێت (علی الاقل) یەعنی ئەگەر چوار مرەشەح بێت، یەك دانەی دەکات، 25٪ نابێت، ئێمە وتمان (علی الاقل) 30٪، نابێت دووکەس دابنێین، دووکەس دەکات 50٪ ئەگەر قائیمەکە پێنج کەس بوو، دوو دابنرێت دەکاتە 40٪، ئەگەر قایمەکە شەش کەس بوو دوو دابنرێت دەکاتە 33٪، ئەگەر قایمەکە حەوت کەس بوو سێ دابنرێت دەکاتە 42٪، ئەگەر قایمە هەشت بێت سێ دابنرێت دەکاتە 37٪، ئەگەر نۆ بێت سێ دابنرێت دەکاتە 33٪، تا دەگاتە 10، کە لە 10 کەس پێك هاتبێت ئینجا دەکاتە 30٪، جارێکی تر ئەگەر بڕۆی یەعنی 11-12 دیسان بە هەمان شێوازدا دەڕۆی ئەوە یەك، دووەم، زیاد بوونەکە یەعنی دەکاتە چەند ئەگەر 25٪ بێت، نیسبەی ژنان ئەوە 29 ئەندامدمان هەیە، ئەگەر 30٪بێت دەکاتە 33.3 یەعنی 34 ئەندام 5 ئەندم زیاد دەبێت بەس، ئەگەر

بیکەینە 33٪ دەکاتە36، دەکاتە 37 ئەندام، یەعنی ئەگەر لێرە بە نەوعەکی تر شەرح بکەین، جارێ پێنج کورسی بۆ برایانی تورکمان ئەوان دوو ژنیان دەبێت،خوشك و برایانی کلدان و ئاشوری ئەوانیش پێنج کەس دەبێت دوو ژنیان هەبێت، ئەوە چوار، یەعنی لەو 37ی چوار دەڕوات، یەعنی بڵێین یەکێتی وپارتی لەوانەیە زیاد بوونەکە یەك ژن بێت تەنها، بۆیە جارێکی تر دووپات دەکەمەوە بکرێتە لە 33٪ و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

حساباتەکەت دەقیق نیە ریازیەن، چونکە بە عەکسەوە کە کۆتای مەسیحیەکان ئەگەر پەسەند بکرێت، عەفوەن کلدان و ئاشوری و سریان لەگەلْ کۆتای تورکمان، وادەکات رێژەی 30٪ زیاد بێت لەوێ، نەوەك کەم بێتەوە، ئەو 30٪یە کۆمسیۆنی بالاْ حسابی دەکات، بۆی دادەنێت بە تەئکید لە قازانجی ئەوە دەبێت لە 30٪ نەبێت 31 و32 و33 بێت کە وتومانە کەمتر نەبێت، بەلاْم ئەوە کۆسپ نیە، ئێستا کە وەکو من عەرزم کردن زۆر ئاسانە کۆمپیوتەر هەر بۆی دابنێت تا نسبەتی ئەوەندە دوو پیاو و ژنێك، دوایی لەوەندەوە سێ پیاو ژنێك، تا دەگاتە ئەوەی لە 30٪یەکە کەمتر نەبێت، ئینجا بە حوکمی ئەوەی من قەناعەتم وایە زیاتریش دەبێت، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من زۆر سەیرم لەوەیە مناقەشەکان زۆر هینن، یەعنی پیشانی نادەن کە ئێمە بەراستی ژن دۆستین، پیشانی نادەن بۆ ئەوەی یەعنی بە راستی بۆچی وای لێهاتووە، لەگەلْ ئەوەی هەموو رێزێکمان بۆ هەر هەموو ئەوانەی کە داوای گۆڕینی سیستەمی هەلْبژادن دەکەن، ئەوە بە پێی هەموو لێکۆلْینەوەیەکانی کە کراوە، کە لە دنیایەکا کراوە، کە ژن گەیشتۆتە ئاستی ئەوەندە بەرز کە متمانەی ئەوەی پێدەکەن سەرۆك وەزیران بێت، کە هەتا ئێستا لای ئێمە متمانەی ئەوەی پێنادەن کەمەسئول مەلْبەند و مەسئول لق بێت، ئەوە کە لەسەر ئاستی حزبەکانە، سیستەمی هەلْبژاردن فاکتەرێکی زۆر زۆر مهیمە بۆ بەشدرای ژنان، ژن لە داڕشتنی سیاسەتەکانە، یەعنی مەعقولە ئێستا ئێمە هاتووین لێرە بە کۆمەلێك قسە لەبەر خاتری کۆمەلێك دروشم بێین سیستەمێك بگۆڕین، لەلایەکەوە چەند وەختە ئێمە هەولْ دەدەین، بانگەشە دەکەین بۆ بەشدرای ژن لە دەسەلاْت و سیاسەت، بێین عەکسی ئەوە جارێکی تر تەتبیق بکەینەوە، بەڕێزان هەموومان لەگەلْ دیموکراتیەت داین کەس نیە رقی لە دیموکراتیەت بێت، دیموکراتیەت رووی حەزاری تۆ پیشان دەدات، بەلاْم مانای ئەوە نیە تۆ بێی لەبەر خاتری دیموکراتیەتی لایەك، کە ئیسباتی بکات دیموکراتیەت پێ بنێی بەسەر چین و توێژێکا کە ئیحسائیەت دەری خستووە لە 52٪ی کۆمەلگاکە ژنن، باسی ئەوە دەکرێت لە 30٪ کەمتر نەبێت، ئەوە قەی چیەکە حزبێك ئەوەندە پێش کەوتوو خواز بێت با لە 50٪ دابنێت، چ کێشەیەکە، با قائیمەکەی چوار کەس بێت دوو ژن و دوو پیاو بێت، ئێمە دەلێین نابێت لە 30٪ ی کەمتر بێت، کەواتە وای لێدەکەین ئەگەر هاتو قانونی قائیمەکە سێ کەس بوو، ئەگەر لە 30٪ کەمتر نەبێت دوو ژن و پیاوێك بێت کفرە، خۆ کفر نیە هەتاکو ئێستا ئێوە وای لێهاتووە بەم دانیشتنە سیستەمی هەلْبژاردن دەتانەوێت بگۆڕن، ئەمەی کە هەولْمان بۆ داوە و چەند وەختە بانگەشەی بۆ دەکەین بگۆڕن، لە پێناوی چی، لە پێناوی ئەوەی دەری بخەن کە دیموکراتیەت خوازین، من یەك داوام هەیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە ئەمە نەوەکو داواکاری تەنها هی منە، داواکاری هەموو رێکخراوەکانی ژنانە، داوا کاری هەموو رێکخراوەکانی کۆمەلگای مەدەنیە، تکات لێدەکەم پاراستنی ئەم نیسبەتە مانای

ئەوە نیە یەعنی کە وتت لە 30٪ کەمتر نەبێت، باقیەکەی بەجێ دێڵی بۆ مفەوەزیە خۆیان قائیمەکان هین بکەن، گۆڕینی سیستەمی هەڵبژاردن پاشگەز بوونەوەیە لە مافەکانی ژنان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، د.شکریە فەرموو.

بەڕێز د. شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو ڕێژەیە کەوا دانراوە، پێم باشە، بەڵام لە چوار کەمتر نەبێت مناقەشەیەکی زۆری هەڵگرتووە، من پێم باشە لابرێت ئەوەی تربۆ مفەوزیە بگەڕێتەوە، دەبێت ئەو ڕێژەیە کەمتر نەبێت لە 30٪ بۆ ئەوان بگەڕێتەوە، چونکە یەعنی لە 6٪، لە 5٪، لە 3٪، ئەمە سێ مناقەشەی هەڵگرتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک شێخ الله ،فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە تەواوی ماددەکە دەکەم، پێم شتێکی چاکە کە دیاری کراوە ڕێژەی ئافرەت لە 30٪ کەمتر نەبێت، وابزانم چ ڕێگریەکیش نیە لەبەردەمی هەر حزبێك ئەگەر هەموو لیستی حزبەکەی ئافرەت دابنێت، تەسەور ناکەم کە کەس ڕێی لێبگرێت، بە پێی بیرو بۆچوونی خۆی، بەڵام ئەوەی ئیجباریە، نابێت لە 30٪ کەمتر بێت، لەوانەیە حزب هەبێت، لایەن هەبێت، هەوڵی ئەوە بدات کە کەمتر لەو ڕێژەیە دابنێت، ئەوە ئیجبار دەکرێت بۆ ئەوەی لە 30٪ کەمتر دانەنێت، ئافرەتیش جێگەی خۆیەتی وەکو پێویست ڕێزی لێبگیرێت، پێموانیە کەس هەبێت دژی مافی ئافرەت بێت، ڕێز لە ئافرەت نەگرێت، من پشیگیری لە پڕۆژەکە دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک هیوا ، فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن.

لە راستیدا من هەر ئەوە دووبارە دەکەمەوە لەلای بەڕێزتان، کە کاتێك باسی دەکەی پێش ئەوەی ناوەڕۆکی لیست، دەبێت شێوازی لیستەکە ئێمە یەك لای بکەینەوە، لەبەر ئەوە من تکام وایە بەسەریدا تێنەپەڕین، ئێستا وەختەکەمان لەبەردەم دانەماوە، جارێکی تریش سەرۆکایەتی کۆبوونەوەی پەرلەمان ناکات ئێمە پڕۆژەیەك تەقدیم بکەین، باسی لیست بکەین، ئایا لیستەکە داخراو بێت، یان کراوە بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك هیوا بۆ چوارەمین جار عەفوم دەکەی، چوارەمین جار قانونمان هەیە دیاری کردووە، لە قانونی هەڵبژاردن سێیەم جار کە تەعدیل کراوە، نوسراوە (لكل حزب او فئة فی كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء المرشحين على نطاق كردستان العراق على ان تحتوي على نسبة لاتقل عن 25٪ من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بحيث يرد اسم المرشحة على الاقل ضمن كل اربعة اسماء، ضمن الأسماء الاربعة الاولى في القائمة ويراعى نفس الترتيب الى نهاية القائمة على ان لايقل عدد المرشحين لكل قائمة انتخابية عن اربعة) ئەوە خۆی لە خۆیدا سیستەمی هەڵبژادنەکەیە کە داخراوە، تۆ ئێستا کە سیش داوای نەکردووە بگۆڕێت، ئەگەر ئەو داواکراوە هەبێت، لە30٪یەکە وەکو سۆزان خان باسی کرد تێك دەچێت، دەبێت هەموو بڕگەکانی تریش کە لەسەر ئەساسی داخراو دانراوە پێدا بچینەوە، بزانین کامەیان دەتوانن هین بکەن، چوار کەسەکە لە قائیمە نابێت ئەو وەختە کەی دەتوانێت هین بکات، کەسێك تەقدیمی نەکردووە و بڵێت، 10 کەس تەقدیم بکات بڵێت دەمەوێت سیستەمی هەڵبژاردن بگۆڕێت لە داخراوەیی بۆ کراوەیی، تاوەکو ئێمە بێین تەکمیلەی بکەین لێرە خوێندنەوەی بۆ بکەین و داوا بکەین لە لیژنەی یاسایی، هەموو بڕگەکانی تریش کە پێویستە بگۆڕین، ئەو وەختی بگۆڕین، ئێستا تۆ ئەگەر بتەوێت لێرە هیچ نەکەین بەس ئەوە بگۆڕین، کۆمسیۆنی باڵا ناتوانێت هین بکات، چونکە بڕگەکان تەناقوز دەکات لەگەڵ ئەوی تر.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا لەم جەولەی هەڵبژاردنەی ئەنجومەنی پارێزگاکان لەسەر ئاستی عێراق وابوو، بەلیستێکی کراوە بووە، لەبەر ئەوە من پەرلەمانتارم لە راستیدا من داوای ئەوە دەکەم، بواری لیستی کراوە هەبێت، چونکە لە تەجروبەی ڕابردوومان‌دا بە سەراحەت پەرلەمان هەر کاتێك لەلایەن جەماوەرەوە دەنگی پێ نەدرێت، حزب دیاری بکات ئەو مەوقعیەتە بە هێزەی نابێت، بە سەراحەت بە جەنابتان دەڵێم زۆر جار پێمان وتراوە ئێوە حزب دیاری کردوون، کەواتە دەسەڵاتتان لە حزب وەرگرتووە، نەوەکو دەسەڵاتتان لە جەماوەرەوە وەرگرتبێت، من لەبەر ئەوە داوا دەکەم، بۆئەوەی مەوقع بگەڕێتەوە بۆ پەرلەمانتار، پەرلەمانتار زۆر جار لەسەرمان نووسراوە لە دەزگاکانی ڕاگەیاندن، هەیە بە واستەو بە شت بووە بە پەرلەمانتار، لای ئێمە وای لێهاتووە یەکێکی حیزب و ئەندامی مەکتەبی سیاسی پێی عەیبە ببێتە پەرلەمانتار، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم کە لیستی کراوە هەبێت، بۆئەوەی پەرلەمانتار جەماوەر بیناسێت، ئەو جەماوەرەی کە دەنگ دەدات بزانێت دەنگ بە کێ دەدات، هەر یەك لە ئێمەش خۆمان بناسین بەراستی، جەماوەرەکەش دڵنیابێت لەوەی کێنە، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم مەجالی لیستی کراوە هەبێت.

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن:

کاك هیوا ئەو قسانەت بەراستی جێگای ڕەخنەیە، ئەو توهمەتانە لە جێی خۆی نیە، یەکەم عەفوم دەکەی قسەکەت یاسایی نیە، چونکە بە پێی دەستووی عێراق دەڵێت هەموو قەوانین و یاسایەك کە لە هەرێمی

کوردستان دەرچوینە قانونین، ئەوە دەستووری عێراق وا دەڵێت، ئەم قانونە ساڵی 1992 دەرچووە، کەواتە دەستووری عێراق ئەوەی سەلماندووە بۆئێمە، دووەمینیش قانوونی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراق ناوی ئەوەیە، ئەو ئەنجومەنانەی کە رێك نەخراوە لە هەرێمێکدا، ئێمە ناگرێتەوە، هەتا بۆ قانوونی ئەنجومەن دەرگا کراوەتەوە، دەسەڵات دراوەتە خۆمان هینی بکەین، سێیەم هەر حزبەك خۆی مەسئولە کێ کاندید دەکات، خەڵکیش خۆ تەماشای تەنیایی ناکات، تەماشای ئەو کەسانە دەکات، پێشم وانیە ئەندامی مەکتەبی سیاسی پێی شەرم بێ، ئەوەتا دوومان لێرەینە، ساڵی 1992 دوانزە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هین بوو، کاکە حەمە ئەوەتا لێرەیە نەك ئەندامی مەکتەبی سیاسی سەرۆکی حیزبێکە، بۆ وا دەکەی، ئێوە لە ناو یەکگرتوودا هەتانە، لە ناو کۆمەڵدا هەتانە لێرە ئەندامن، کاك خلیل، ئەوە کاك حەمەفەرەجە خۆتی، ئەوە کاك محمد حکیمە، کاك زانایە هەموومان ئەندامی مەکتەبی سیاسینە، لەبەر ئەوە ئەو توهمەیە بۆ حزبەکان بە حزبەکەی خۆشتانەوە هەڵەیە، ئەگەر تکرار ناکەیتەوە، ئیجازەت نادەم، دەزانم تکرار دەکەیتەوە، عەینن رەخنە دەگری، پرۆژە نەبێت موقتەرەح لێرە بە تاك ناکرێت، موقتەرەحێك بیکەی، پرۆژە نۆکەسی تر لەگەڵ خۆتا قەناعەت پێ بکەی تەقدیم بکاتن، کاك ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی وەکو جەنابت باست کرد، ئەم هەڵبژاردنە بەلیستی داخراو بێت، ئەوە شتێکی زۆر سروشتیە، بە تەئکید ئەمە تەنها، پێش هەموو شتێك وەکو سۆزان خان باسی کرد، ئەمە تەئکید کردنە لەسەر لە30٪ ئەو لیستە دەبێت ئافرەت بێت، ئەگەر وانەبێت داخراو نەبێت لەوانەیە ئەوە نەیێنێت، ئەوە شتێکی زۆر زۆر سروشتیە، شەرتیش نیە 30٪ بێت ئێمە دەڵێین لە 30٪ کەمتر نەبێت، بەڵام ئەوەی کە چوارەکە نوسراوە من پێم وایە چوارەکە بکرێتە سێ، ئەو وەختە راستە دەبێتە 33٪، بەس ئەوە شەرت نیە با ببێتە 3 یەعنی چوارەکە، ئەو چوارەی کە هاتووە بابکرێتە سێ نەوەکو چوار، هەر قائیمەیەك لە سێ کەس کەمتر نەبێت، عەرەبیەکەی من پێم وایە بڵێین (لکل حزب او تکتل او مجموعة اشخاص) چونکە شەرت نیە هەر حیزبێك لەوانەیە تەکەتولێکی چەند حیزبێك بێت، مجموعەی ئەشخاسیش بێت، یەعنی عەرەبیەکەی ئەگەر وای لێ بێت، (لکل حزب او تکتل او مجموعة اشخاص) ئەو وەختە مجموعە ئەشخاسەکە لە سێ کەس کەمتر نابێت کە دیاری کراوە، من پێم وایە سێ کەسەکەش تەحدید بکەین، سێ کەسەکە و پێنج کەسەکە بڵێین ناوی دووەم و ناوی پێنجەم دەبێت ئافرەت بێت، یەعنی ئەو وەختە ناوی دووەم و ناوی پێنجەم دەبێت ئافرەت بن، ئەو وەختە ئیشکال دروست نابێت، چونکە پێنجەکە حەتمەن ئەوان تەنها پێنج کەس هەڵدەبژێرن، پێنجەمینیان ئەوە ئافرەتە، ناوی سێکەسەکەش، چونکە دووەمەکەیان لەوانەیە سێ کەسە کە نەهێنێت، چونکە لەوانەیە دوو کەسیان دەربچن،بۆیە پێم وایە ناوی دوو کەسەکە دووەمین کەس ئافرەت بێت باشترە، لەگەڵ رێز و سوپاسم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک د. ناصح ئەوەمان جواب دایەوە وتمان، کۆمسیۆنی باڵا تەعلیمات دەردەکات، ڕێنمایی دەردەکات، مادام قانونیەن وتوتە 30٪ کەمتر نەبێت، دەبێت ئەو ڕێنمایە بە پێی ئەوە بێت، کاک باپیر کامەلا دەپرسێت و دەڵێت، 7٪ بووە وەختی هەڵبژاردن، ئەوە هەموار کراوە نەماوە 7٪ یەعنی 1٪ بێنێت، دەکرێتە ئەندام لەو هەڵبژاردنانەی پێشوودا ئەوە هەبووە، کاک بەڵێن بەو ڕێژەیەوە هاتۆتە ناو پەرلەمان، هەروەها بە نیسبەت کۆمەڵی ئیسلامی لە 5٪ شتێکیان هەبوو، شەش کەسیان بوونەتە ئەندام پەرلەمان، کەچی ئێمە لە 1992 مەجموعەیەك ئەحزاب نەیانتوانی لەبەر ئەوە ڕێژەکە لە 7٪ بوو، هەموار کراوە نەماوە لە 7٪، لە قانوندا هەیە، ئەوە قانونەکەیە برادەران، ئێمە هەمواری چەند بڕگەیەك دەکەین، لەو قانونەدا 7٪ کە نەماوە، زۆر بڕگە هەیە، ئەگەر بێتو ئەو داوایانەی کاك هیواو برادەران بیکەین، دەبێت هەمووی بگۆڕین، هەموو ڕێك خراوە لەسەر ئەساسی هەڵبژاردنی داخراو، سیستەمی داخراو، بۆیە ئەگەر بیگۆڕین، پڕۆژەتان تەقدیم کرد، هەموو ئەو خاڵانەی پەیوەندن بەوە دەبێت هەموو بگۆڕێت، کاک عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێش ئەوەی مولاحەزەی خۆم بدەم، مولاحەزە لەسەردەنگدان لەسەر ئەساسی قائیمە، یەعنی دەبێت لەلای هەموومان ئاشکرابێت، مەبەستی دەنگدانەکەیە، دەنگدان لەسەر ئەساسی قائیمە ، لە هەموو دنیا ئەوە داهێنانی کورد نیە، لە هەموو دنیا کە دەنگدان هەیە، یان دەنگدان فەردیە یان قائیمەیە، لێرە لەو قانونە هاتووە، دەڵێت دەنگدانەکە لەسەر قائیمەی موتلەقە، موتلەق یەعنی ئیتلاق، یەعنی ئەوە مەوزوعێکە ئیشارەی پێنەدراوە، دەبێت بەو شێوەیەوە وەری بگری، یەعنی موغلەقە ئەو هینە، سەبارەت بەوەی کە د. ناصح باسی کرد، منیش لەگەڵ ئەوەم، ڕەنگە سێ چوار کەس نە کیانی سیاسین، نەئەوە، یەعنی ئەوە حەق وایە ئێمە بنووسین چەند کەسێکیش بۆیان هەیە لیستێك دروست بکەن کە پشتگیری ئەوە ئەکەم، کە لە سێ کەس کەمتر نەبێت، ئەوە شتێکی باشە، سەبارەت بە ڕێژەی ژنان، زۆر باس لەو مەوزوعە کرا، یەعنی تۆ لە ماددەکەی پێش ئەوە ئەڵێیت هەر کەسێك گەیشتە 25 ساڵ، بەبێ ئەوەی بڵێین ژنە یان پیاوە، یەعنی با لە 30٪یشی ژن بێت، یەعنی بەراستی لێرە ئیمتیازێکی تایبەت دراوەتە ژن، ئەوە سەرکەوتنێکی زۆر گەورەیە بەراستی بۆ داوای ژنان و ئەوانە، لە 30٪ کەمتر نەبێت با پەنجاش بێت، یەعنی چۆن ڕێك دەکەوێت، من حەز دەکەم وا روون بێت ئەو مەوزوعە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، شێخ فتاح، زۆر سوپاس، کاك غەفور،خاتوو ڤیان، فەرموو.

بەڕێز ڤیان سلیمان حاجی بشار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من پشتگیری لە ماددەکە دەکەم وەکو خۆی، قسەی زۆر کرا، نامەوێ منیش هەر ملاحەزاتەکانم لەسەرئەوە بوو کە لەسەر ڕێژەی ژنان بوو، حەز دەکەم ئەو ژمارە چوارە بکرێتەوە سێ یان لەگەل ئەوەدا،

بەس تەنیا یەك ملاحەزەم هەیە لەسەر ئەوەی ئەوانەی کە بە ناوی لیستی کراوەو ئەوانە، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ڕێژەی ژنان زۆر کەم دەبێتەوە، نموونەیەك بێننەوە ولاَتی سوید کە بەدیموکراسی ترین ولاَت بەناو بانگە، یەکێك لە سیما دیموکراتیەکانی ئەوەیە کە ڕێژەی ژنان لە وێ 49 بە 51 کە، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس ، کاك زانا فەرموو، زۆر سوپاس، کاك زانا دەڵێت قسەکەم کرا، گولاَڵە خان فەرموو،

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دەست خۆشی لەو دوو بیرۆکە دەکەم کە ئەو دوو خاڵەی هێنا ناو یاساکەوە، مەسەلەی 25 ساڵ بۆ گەنجان و مەسەلەی ڕێژەی لە 30٪ بۆ ژنان، داوا لە ئەندامانی پەرلەمان دەکەم کە دەنگ بۆ ئەو بڕگەیە بدەن، بە نیسبەت لیستی کراوەو لیستی داخراوەوە ئێمە تەجروبەیەکمان هەیە، حیزبەکان کە لافی دیموکراسی لێدەدەن، چ لە تەشکیلەی حکومەت، لەبەر ئەوەی ڕێژەکە دیاری نەکراوە ژنان زۆر مەحروم بوونە لە پۆستەکانی تر، بۆیە لەم هەڵبژاردنە زەروورە داخراو بێت، ڕێژەکەش بەو جۆرە بچەسپێت کە ژنان دڵنیام مەگەر چۆن ئەگەرنا لە سێکەس تێپەر ناکات، باوەڕ ناکەم، چونکە خەڵکی تریان لەسەر داناوە بۆ تەواوی شوێنەکان، شوێنەکان ژن نەبێت، داواکارم شۆڕ بکرێتەوە بۆ ئۆرگانەکانی حکومەت، چونکە ئێستا ئێمە بە دەیان و سەدان ژنانی لێهاتوو ژنانی کارامەمان هەیە کە هەڵگری بڕوانامەن، هەڵگری تەجروبەی بەڕێوە بردنن، هەڵگری بەڕێوە بردنی ئابوورین، لەهەرە ژیانە سەختەکانی کوردستاندا، ئەم بڕگەو ڕێژەیە شۆڕ بکرێتەوە بۆ ئۆرگانەکانی تری بەڕێوەربردن لە ناو حکومەت و لە ناو دەزگاکانی حزبیش دا ، زۆر سوپاس بۆ ئێوە، داوا لە ئەندامانی پەرلەمان دەکەم پشتگیری لەم داوایانەمان بکەن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس ، گەلاوێژ خان فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ شاباجی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لە بیدایەت پشتگیری قسەکانی خاتوو سۆزان دەکەم، داوای لێبوردن دەکەم کە ڕەخنەیەك دەگرم لە لیستەکان، لە حیزبەکان، بابڵێین لە پەرلەمان، کە دوو حزبی سەرەکی لەوانەیە، بەلایەنی کەم هەر حزبەی 30 کەس، 30 کورسی بهێنێت، ئەگەرچی جەنابتان تەئکید دەکەنەوە لەسەر نەتەوەکان، پێنج کورسیەکان لەو پێنجانە تەنها دوو ئافرەت فەرز بێت لە ناویان بێت، ئەگەرچی شانازیە بۆ ئێمە ئەو شتە، بەس لە هەمان کاتدا دەبینە فەرق کەئەوە ناعەدالەتیەك دروست دەکات، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ناعەدالەتە، ئەگەر نەتەوەکان فەرز بێت، دوو ئافرەت بن لە ئەسلی پێنج ئەگەرحزبەکانی تر هەرحزبێك لەوانە 30 مەقعەد زیاتر بەلایەنی کەم 30 مەقعەد بێنێت، لەوانەیە لەو 30 مەقعەدانە ناگاتە ڕێژەی 30٪دا، بۆ ئەوەی ڕێژەکە تەسبیت بێت، یەعنی مەزموون بێت،من ئیقتیراحێك دەکەم کە دەڵێی (ترتیب اسماء) یەکەم

ناو ناوی ژن بێت،هەر لیستێك كە تەقدیم دەكات یەكەم نـاو نـاوی ژن بێـت، بۆئـەوەی ڕێژەكـە تەسـبیت بكرێت، گەر زیاتریش بێت (خیرعلی خیر)زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە تەعلیماتە، بەڵام وەڵاهی من تەسەورم دەكرد تۆ پشتگیری دەكەیت، ئێسـتا دەتـەوێت ژن كـەم بێتـەوە، لە ئێوە پێنج كەس دوو ژن بێت لە30٪ فەوقەن زۆر باشترە، كاك دیلمان فەرمووو.زۆر سـوپاس نازنـاز خـان فەرموو

بەڕێز نازنازمحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەست خۆشی دەكەم لەهەموو ئەو لایەنانەی پەرلەمان و سەرۆكی لیژنەی داكۆكی كردن لە مـافی ئافرەتـان بۆئەوەی ئەم نسبە زیاد بكرێت لە 25٪وە بۆ 30٪ ،بەڵام بەڕاستی ئەو چوارە ئـەو كاتـە بـوو كـە لـە 25٪ بوو، بە پێی ئەو سیستەمەی كە ئێمە فێركراین لە لایەن كۆمەڵگەی مـەدەنی، دەبوایـە چـوار نـاو بایـە یـان ناوی یەكەم یان ناوی دووەم ناوی ئافرەت بایە، بۆیە ئێستا ئێمە مـەفروزە ئەمـە بكـەین بـە سـێ، بۆئـەوەی ئێمە رزگارمان بێت لەو كێشەیەو لە 30٪یەكەش مسۆگەر دەبێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەم پڕۆژەدا چەند پێشنیازێكی زۆرباش كراوە، كە بەشێكیان لە لایـەن پەرلەمانـەوە دەنگی لەسـەر دراوە وەكو تەمـەنی ئـەو كەسانەی كەوا خۆیان كاندیـد دەكـەن، لـە 30یـەوە كـرا بـە 25، هـەروەها سـەبارەت بـە ڕێـژەی ئـەو ژنانـەی كـە وا دێنـە نـاو پەرلەمانەوە، لەو باوەڕەدام كەوا چەند پێشنیازێكی دیكەی پێشكەوتوو و پێشكەوتن خواز لە ناو پڕۆژەكەدا هەیـە، بـەڵام كـە كاتێك قسە هاتە سەر ئەوەی كەوا سەبارەت بە ماددەی چوار قسە بكرێت، ژمارەیـەكی زۆر لـە ئەنـدامانی پەرلـەمان ویسـتیان قسە بكەن، وابزنم مەبەستی زۆریان ئەوە بـوو كـەوا سـەبارەت بـە مەسـەلەی ئـەوە قسـەی بكـەن كـە، ئایا هەڵبـژاردن لەسـەر بنەمای داخراو بێت یان كراوە بێت، بەڵام ئێوە ڕێگەتان بەوە نەدا، من لـەو بـاوەڕەدام كـەوا هـیچ جـۆرە ناكۆكیـەك لـە نێـوان دیموكراسیەت و مافی ژنان نیە، لە وڵاتێكدا ئەگەر بێتو بنەماكانی دیموكراسیەت چەسپاو بێت، لەو بـاوەڕەدام مـافی ژنـانیش بە شێوەیەكی باشتر دەچەسپێت، سیستەمی داخراو سیستەمێكە ناگونجێت لەگەڵ دیموكراسیەت، ئەوە بۆچوونی منە، چونكە كەسانێكی شارەزاو پسپۆر ناتوانن بێنە ناو پەرلەمانەوە، حزبەكان كەسانێكی وا دیاری دەكەن كەوا گوێڕایەڵن بـۆ ئـەوان، ئایا شارەزابێت و ڕابردوو پاك نەبێت بێنە ناو دەزگایەكی گرنگی وەكو پەرلەمانەوە، بۆیە من چاوەڕوانی ئەوەم دەكرد كەوا لێـرە ئەمڕۆ بمانتوانیبایە باس لەوە بكەین ئایا ئـەو سیستـەمەی دەكرێتـە بنـەما بـۆ هەڵبـژاردن داخـراو دەبێـت یـان كـراوە، بـەڵام ڕێگەتان پێنەداین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو توهمەیەت مەرفوزە كاك د. نوری، بۆئەوەی قسە بكەیت و رەخنە بگری، ئێمەش حەقمانە بڵێین كە ڕەخنەكەت جێی خۆی نیە، وەكو هینەكەی كاك هیوا، خۆتان هەندێك جار بەمن دەڵێن بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ دەڵێت ئەگەرلە ئەجندادا نە بێت مناقەشە ناكرێت، ئەگەر دەكەس تەقدیری بكەن، چونكە پێویست دەكات هەمووی هەموار بكرێت، ئەگەر كراوە بێت، نەك بەس ئەو هەمواری چوارەمە، لەسەرتاوە تا خوارەوە، ئەوە یەك، دووەمینیش، ئەو ئیتیهامەی كە لیستی داخراو دیموكرات نیە، جەنابت لە ئەو روپا ژیاوی، چەندین وڵاتی ئەوروپا ئەوەتا هۆڵەندا تا ئێستاش سیستەمی هەڵبژاردنیان داخراوە، لەبەر ئەوە یەعنی حەق نیە بەم شێوەیە هین بكرێت، فەرموو جوابی بدەوە قەیناكە.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەداخەوە چاوەڕوانی ئەو ئیتیهامەم نەدەكرد لە جەنابتەوە، كەوا من ئەگەر ڕایەك دەربڕم بەم شێوەیە وەلاّم بدرێمەوە، ئەوە ڕایەكەو بۆچوونێكە دەری دەبڕم، من بە شێوەیەكی گشتی ئەو شتەم كردووە، لە وڵاتانی وەكو ئێمەدا لەبەر ئەوەی كەوا حزب بالاّ دەستە، ئەو پڕۆژەیەی كەوا ئێستا كەوتوەتە بەر دەستمان پێشتر ئامادە كراوە لە لایەن مەكتەبی سیاسی هەردوو حزبی دەسەلاّتدارەوە، ئێمە لێرە ناتوانین كەوا لە چوار چێوەی ئەو پڕۆژەی كەوا لەوێ پەسەند كراوە، لێرە كەوا ئێمە تاوتوێی بكەین، ئەوەیە واقع حاڵەكە، واقیعە تاڵەكەی كە ئێمە تیایدا دەژین،سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من بۆ دڵنیا بوونی جەنابت، بۆ ئاگاداری ئەندامانی پەرلەمان و ڕای گشتیش، بە پێچەوانەی ئەو ڕەئی جەنابتە، ئەسلی خۆی لێرە رەئی دانی پەرلەمان، لیژنەی داكۆكی كردن لە مافی ژنان، ئەو داوا كاریەیان كرد، ئێمە بردمانە مەكتەبی سیاسی وتمان داوایەكی وا هەیە، لەبەر ئەوە ڕێژەی ئەندامانی پەرلەمان لەو دوو حزبە نزیكەی لە 80٪ یە یەعنی لە 75٪ی ئەو دوو حزبەیە، ئێمە بردمان وتمان پڕۆژەیەكی وا هەیە حەز دەكەین پشتگیری لێبكەن، نەوەكو ئەوان بێن فەرزی لەسەر ئێمە بكەن، دیراسەتی بكەین، لێرەوە لەلایەن لیژنەی داكۆكی كردن لەمافی ژنانەوە، دواتر لە پەرلەمانەوە، ئەو مەوزوعە هاتە پێشەوە، لە لایەن لیژنەی پڕۆژەی دەستورەوە، كە ئەوەیان خستوە ناو هینەكەوە، یەعنی بەبێ ئەوەی داواكاری هەبێت، ئێمە لێرە وتومانە، لە ناو پەرلەماندا، لە ناو كۆمەڵگای مەدەنیدا ئەو داوا كاریە هەیە، مەكتەبی سیاسی بێجگە لە مەسئولیەتمان لێرە، ئەندامی مەكتەبی سیاسین، تەرحمان كردووە لەوێ، وتومانە ئەوانیش پشتگیریان كردووە، سوپاسیان دەكەین، ئەو پشتگیریە وا دەكات ئەندامانی لیستی یەكیەتی، لیستی پارتی لە پەرلەماندا بڕیاری حزبەكەیان بەهەند وەربگرن، لەگەڵ بۆچوونی خۆیان، ڕێزم هەیە تەبعەن، یەكێك هەیە عەكسی ئەوە بێت و دەتوانێت بڵێت، بەلاّم كە لیستی یەكیەتی یە یان پارتیە، قیادەكەی وا قراردەدات، ئەگەر لەگەڵ ویستی خۆی بێت و لەگەڵ بیرو بۆچوونی و رۆشنبیری خۆیدا بگونجێت ئەوە دەبێت تەنزیم بكرێت، لەبەر ئەوە وانیە كە مەكتەبی سیاسی پارتی و یەكیەتی فەرزی لەسەر ئێمە

کردبێت، کاك محمد حکیم، بەڕاستی نوقتەی نیزامی هێنتان کرد بە جدی لە مەوزوع دەردەچن، هەریەکە دێت ڕەئیەك بدات، نوقتەی نیزامی نادەم ئەمڕۆ، نە کاك حەمە نە نازناز خان عەفوم دەکەن، کاك محمد حکیم دەرچووە، کاك خورشید، فەرموو، عەفوەن نەمدیتی کاك محمد حکیم، فەرموو.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بسم الله الرحمن الرحیم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو، کاك نجات نوقتەی نیزامی هەیە، کاك هیوا فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تکام وایە لە جەنابت وەکو سەرۆکی پەرلەمان زۆر بە ئەعصابێکی ساردو بە هێمنانە مناقەشە بکەی، لە ڕاستیدا ناعەدالەتیە، تۆ منەصەت لەبەر دەمدایە، ئێمە قسەیەك دەکەین دانیشی قسەبکەی لەسەر قسەکانمان و ئێمە قسەنەکەینەوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئێمە مافی خۆمانە لەسەر هەر قەزیەك قسە بکەین، خۆ ئەمە جەلسەیەکی سیاسی نیە، ئەو فەرزی بکات بەسەر ئەوەیا، من بەڕاستی ئەوەی کە جەنابت دەیڵێی من نوقتە نیزامی وەرناگرم، هەر ئەوە پێچەوانەیە، ئەوە نوقتە نیزامی دەوێت، لەبەر ئەوە من بەڕاستی ئیحتیرامەن بۆ برایەتی خۆشی جەنابت، زۆر جار دەڵێی کاك فلان و کاك فلان، خۆ ئێمە مەعرەکەمان نیە، رایەکەو جەنابت بڵێ رای ئەوە وایە، ڕای وایە، تۆ چەند ڕاکەی خۆت بە ئەستۆپ دەزانی،من زیاتر بە ئەستۆپتری دەزانم، منیش بەراستی قەناعەتم وایە، ئیرادەیەکی حیزبی هەیە لە پشتی مناقەشەکردنەکانەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر تەبیعیە کاك هیوا، جەنابت تەنها هەر ئەمڕۆ چوار جار، پێنج جار بەناوی نوقتەی نیزامی قسەت کردووە، جگە لەوەش دووجاریش ناوت نووسراوە قسەت کردووە، یەعنی زۆر تەبیعیە، حەقی خۆتە قسەی خۆت دەکەی، بەڵام منیش لێرەدا ڕەئیس جەلسەمە، قسەیەکیش بێت توهمە بێت، ناڕاست بێت، حەقی خۆمە ڕەئی خۆم بڵێم، خۆ نەم وتوە ئەو ڕەئیەم فەرزە لەسەرتان کاك د.نوری دەڵێت ئەوە مەکتەبی سیاسی وای کردووە، من خۆم تێیدامە، عەکسەکەی راستە مەجبورم بڵێم وانیە، فەرموو نازناز خان.

بەڕێزنازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس بۆ ئەو دەرفەتە زیادە کە بەمن درا، لەگەڵ ڕێزی یەکجار یەکجار زۆرم بۆ د.نوری، چونکە بە خۆی دەزانێت لەلای من چەند بەڕێزو خۆشەویستە، بەڵام منیش بەراستی حەقی خۆمە دیفاع لە خۆم بکەم، ئەو تۆمەتەی کە جەنابت گوتت ئاراستەی ئێمە کراوە، ئاراستەی منیش کراوە، جەنابیان دەڵێت ئێمە

ئەندامی گوێ رایەڵین، من بە پێچەوانەکەی ئەو ڕادەگەیەنم، من لەگەڵ ئەوەی کە سەر بە لیستێکم، بەڵام زۆر سەربەستانە سێ ساڵ و شتێکە من لێرە ئیشم کردووە وەکو سەرۆکی لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا، ڕۆژێك لە ڕۆژان حیزبەکەی من دەستی نەبەستوومەتەوە، ئەوانەی کە ئیشیان ویستووە، ئیش بکەن لێیان نەزانیوە، لەوانەیە ئێمە کۆمەڵێك تێبینیمان لەسەر ئەو دوو حزبە هەبێت کە خەڵکی زۆر چالاکتر و کاراتر بهێننە ناو پەرلەمان، ئەوەش جێگای زۆر دەست خۆشیە، ئەمڕۆ دەسکەوتەکی زۆر گەورە ئەو دوو حزبە پێشکەشی گەلەکەمان دەکەن، کۆمەڵێك گۆڕانکاری زۆر گەورە، ئەوەی کە هەموو ڕۆژ باس لە ریفۆرم دەکەین، ئەمڕۆ لەو چوار خاڵەدا کۆبۆتەوە، کۆتاییەکمان داناوە بۆ کەمە نەتەوە بەڕێزەکانی خۆمان کە شتێکی زۆرگەورەو دەسکەوتێکی زۆر گەورەیە، پشتگیریمان لە داواکاری گەنجانی خۆمان کردووە، کە دەسکەو تێکی زۆر گەورەیە کە داواکاری هەموو حزبە بچوکەکانی ناو پەرلەمانیش بووە بەڕاستی، پشتگیری لە ژنان کراوە بەڕاستی، ئەوە هەموو ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و ژنان بوون کە داوایان دەکرد ڕێژەکە زیاد بکرێت، ئەم دوو حزبەیەش بە هاناوە هاتن و سەرۆکایەتی پەرلەمانیش پشتگیریەکی هەمیشە داکۆکی کەر بووە لە مافی ئافرەتان، یەعنی من نازانم ئەوانە ئایا هەمووی بەرەو پێشەوە چوونی مجتەمەعی کوردی نیە؟، بۆیە من دیفاع لە خۆم دەکەم، من کەسێکی گوێرایەڵ نەبوومە، بە پێچەوانە لەگەڵ ڕێزم لەوانەیە د.نوری خۆی وەکو کەسێکی بێ لایەن یان دەستەیەکی بێ لایەن هاتبێت، بەس من قەت ناڵێم ئەو لەمن سەربەست ترە بووە لە کارو چالاکیەکانی تاکو کەمن ئیلتیزامم هەیە بەرامبەر بە حیزبەکەی خۆم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد حکیم، فەرموو.

بەڕێزمحمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سەرەتا زۆر دڵم خۆش بوو، قاعەکە ڕووناك بۆتەوە ئەمڕۆ، لەم ئاخرو ئۆخری تەمەنی ئەندامیەتی مان لە پەرلەمان، ئەمڕۆ زۆر قاعەکە ڕووناك کراوەتەوە، ئەوە یەك، دوو، لەسەر ئەو ماددەیە من دوو ملاحەزەم هەیە، یەکەم پێموایە ئاساییە ڕێ بە تاکە کەسیش بدرێت لیستێك بێت، کوردستان یەك دائیرەیەو کەسێکیش پێی خۆشە کەس لەگەڵ خۆی شەریك نەکات، تاوەکو بیکەینە مەرج لەسەری، پێم وایە لە ئینتیخاباتی عێراقیش ئەو مافە درابوو کە شەخسێك بۆ خۆی لیستی خۆی هەبێت، ئێمە ئەگەر بمانەوێت 30٪ ی کە هەندێك لە خوشکانیش ئیشارەتیان پێی کرد، دەستەبەر بێت دەبێت، ئەو لە چوار کەمترە بکەینە سێ کەمتر، ئەوەش پێموایە چەند کەسێکمان هێنمان کرد، بەڵام وەکو ملاحەزەیەك ئێمە کە باسی لیستی کراوە دەکەین من نایەمە سەر ئەوەی کە باسی کەین یان باسی نەکەین، هەروەکو مولاحەزەیەك ئایا چی لیستێك کراوە؟ ئەوەی کە لەعێراق بوو نیمچە کراوە، لەوانەیە هەندێکمان پشتیگری ئەوە بکەین، ئایا کراوەی ڕێژەیی بێت؟ کراوەی زۆر هێن هەبێت، یانی فەرع و فروعی زۆرە،

حەقە وەكو جەنابت دەڵێی دە كەسێكمان لەسەر شێوازێك موتەفیق بین و بیدەینە پەرلەمان، چونكە لەسەر كراوەش پێم وایە ناگەینە نەتیجە لەنێوان خۆمان، كە هاتمە سەر قسە لەكاتی خۆیدا حەتمەن لەگەڵ ئەوەی بەغداین و لەگەڵ واقعی ئەمڕۆی كوردستانیش دەگونجێ، قۆناغێكە كە نیمچە كراوە بێت، هەم دەنگ بە لیست بدرێت و هەم لەناو لیستەكە ناخیب ئازاد بێت، مولاحەزەیەكی تر هەر بۆ خوشكان، ئەگەر كراوە بوو بە تەعلیمات دەتوانرێ رێژە دەستەبەر بكرێت لە موحافەزاتی عێراق لەلیستێك كە كراوە شەخصی سێیەم، ئەگەر پیاو بوو دەنگی زیاتر هێنا بێت دراوە بە ژن دەنگی لیستەكە دەدرێتە ئافرەتەكە، بۆ ئەوەی رێژەی ئافرەتان پارێزراو بێت، مولاحەزەیەك بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، تۆ لێرە حەقی خۆتە بە حەقیقەت تەوزیح بدەی و تەعقیب بدەی و من دەستخۆشیشت لێ دەكەم، تەعقیبەكەت لەسەر كاك ئارێز لەگەڵ رێزم بۆی، چونكە بڕیاری هەردوو حزب پشت بەست بەوەی كەوا زۆرینەی هەردوو فراكسیۆنی خۆیانە، حەقی خۆیانە، بەڵام ئیحتیرامەن بۆ كەمینە كە فراكسیۆنەكانی ترن ئەو تەعبیراتانە بەكار نەهێنرێت، بەڵام من لەو شەوانە گوێم لە بەرپرسێك بوو، كە داواشم كردووە سیدیەكە تەسجیل بكەم و بۆ جەنابتی بێنم، تەعبیرێك پێم وابوو لەسەدا نەوەت ئاوای لێ حاڵی بووم، وتی پەرلەمان بەرزی كردۆتەوە پێشنیارەكە، باسی پێشنیارێكی كرد كە بەرزی كردۆتەوە بۆ هەردوو مەكتەب سیاسی، ئا ئەوا پێم وایە ئەگەر جەنابت لە رێی خۆتەوە، من سیدیەكەت بۆ دێنم، پاشان جەنابت لە رووەكەی ترەوە بۆ بەرپرسانی دەرەوە تەنبیهات بدەی كە رێزو حورمەتی پەرلەمان پارێزراو بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من ئەوەم نەبیستووە، حەز دەكەم ئەو سیدیە ببینم، پەرلەمان بەرز ناكاتەوە، ئەگەر لەوێ قسەیەك بكەم بەناوی مەكتەبی سیاسی قسە دەكەم، لەمەكتەبی سیاسی خۆماندا، من تەصورم وایە بەعەكسەوە وتەبێژی مەكتەبی سیاسی دەڵێ ئێمە داوامان لەسەرۆكی پەرلەمان كردووە كە ئەو هینانە بە هەند وەربگرێت، تاڤگە خان فەرموو ئەگەر نوقتەی نیزامیت هەیە.

بەڕێز تاڤگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سەبارەت بەو موناقەشاتانەی ئەمڕۆ و ئەو دەستكەوتانەی ئەمڕۆ، پێم وایە ئەوە دەستكەوتی پەرلەمانە، لیژنەی یاسایی پێشنیاری كردووە ئەمڕۆ لێرە بە تەصدیق كردن و بە دەنگ دان دەبێتە دەستكەوت وەكو بڕیاری پەرلەمان، لەگەڵ دەستخۆشیم بۆ هەر حزبێك كە پاڵپشتی ئەو دەستكەوتانە دەكات، بەڵام ئەوە دەستكەوتی حزب نییە، دەستكەوتی پەرلەمانە كە پەرلەمان رێژەی ژن و دەستكەوتی رێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنییە كە هەڵمەتی (25) ساڵیان كردووە، ئێمە لێرە قەرارمان دا، بۆیە دەڵێم راستكردنەوەیەك زەرورییە بكرێت و دەستكەوتی پەرلەمانە با نەیخەینە هەگبەی حزبەوە، زۆر داوا دەكەین هەیمەنە و دەسەڵاتی حزبی لەسەر پەرلەمان دووربخرێتەوە، ئێمە لێرە ئیقراری بكەین و خۆش نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تاڤگە خان رێزم بۆت هەیە، حەقی خۆشتە قسە بکەی، بەڵام ئەوە نوقتەی نیزام نەبوو، کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەو پێیەی کە ناوی من هات، من رێزم بۆ هەموو ئەو حزبانە هەیە کە لە پەرلەمان و لەدەرەوەی پەرلەمانن، بۆچوونیان لەسەر ئەوەیە کە گۆڕانکاری بکرێ لە بەرژەوەندی خەڵکی کوردستان، من ئەوەم نەگوت، من گوتم حزب حەقی خۆیەتی بڕیار بدات و پشتیوانی لەپرۆژەیەك بکات، من باسی ئەوەم کرد کە یەکێتی و پارتی مانای ئەوە نییە کە خەڵکی تر پشتیوانی نەکردووە، من پرسیارەکە ئەکەم کاتێك حزبێك پێشنیارێك ئەکات رەخنەی لێ بگیرێت و حزب ئەیکات و پەرلەمان نییە، کاتێك حزبێك پێشنیار ناکات و حزب پێشنیار ناکات و پەرلەمان نییە، باسی ئەوە بکەین، من روونکردنەوەم دا، وتم رەنگە تەوەقوع وابێت باسیان کردبێت، مادام یەکێتی وپارتی هەردووکیان رازین، کەواتە گۆڕانکاری بکرێت، بەڵام لە جیاتی پەرلەمان بڕیار نەدراوە، ئەمڕۆ ئێمە لێرە بڕیار دەدەین و دەشتوانین بڕیار نەدەین، ئەو کەسەی حەز ناکات پێشنیارەکەی هەردوو حزبەکە یان حزبەکانی تریش بسەپێ، دەتوانێ دژی دەنگ بدات ئێستا، پێویستە دەستخۆشی لەهەر هەنگاوێك بکەین بەرەو باشکردنی بارودۆخەکە، بەرەو گۆڕانکاری، ئێمە بێگومان تەقدیری هەموو لایەك دەکەین، من بەش بەحاڵی خۆم رێزی هەموو لایەك دەگرم کە پشتیوانیان کردووە، ئەگەر نەشی کردبێت رێزی بۆچوونەکەی دەگرم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە روونکردنەوەکەت جێی خۆیەتی، مام خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر مەوزوعی شێوەی ئینتیخاب داخراو یان کراوە زۆر قسە کرا، لەلایەك تەناقوضاتێکی زۆر غەریب هەیە لەلایەن بەعزێ برادەران، لەلایەك داکۆکی لە مافی ژنان و ئافرەتان دەکرێ کە رێژەکەیان لە 30٪ کەمتر نەبێت، لەلایەکی تر داوا دەکەن کە ئینتیخاب کراوە بێت، بۆ بیر دەکەینەوە ئایا موجتەمەعی خۆمان، کۆمەڵگەی کوردەواری ئێمە، ئەگەر هەڵبژاردن کراوە بێت، خوشکان 5٪ دێنن هەتاکو 30٪ بێنن لە کۆمەڵگەی ئێمە، لەبەر ئەوە ئەوە تەناقوضە ، داوا دەکەم لیستی کراوە بێت و نسبەتی ئافرەتانیش لە 30٪ کەمتر نەبێت، ئەمە خۆی لەخۆیدا تەناقوضە ئەوە ناکرێت، دوایی لیستی داخراو بەعزێ برادەر دەڵێ دیموکراتیەت نییە، بۆ دیموکراتیەت نییە، ئەو پەری مومارەسەی دیموکراتیەتە، لە زۆر وڵاتدا عەینی لیست هەیە، بۆ ئیلا ئێمە دەبێت شاز بین، ئەمە شتێکی تەبیعیشە، حزبەکانیش زۆر تەبیعییە، پەنجەی ئیتیهام درێژ دەکرێ بۆ ئەو دوو حزبە سەرەکیە، ئێ خۆ ئەو دوو حزبە سەرەکیە خۆیان رەخساندیە، دەبێ

میللەت ئازا بێت دەنگیان نەداتێ، میللەتی کورد دەنگی داوەتێ، کە ئەکسەریەت دێنێ بە تەبیعەتیان، ئێستا ئێمە لێرە موناقەشەیە، هەر برادەرێك رەئیەکی هەیە و لایەنێکی تر رەئیەکی تـری هەیـە، حزبەکـەی مـن رەئیەکی تری هەیە، بەڵێ من تەئیدی رەئیی حزبەکەی خۆم دەکەم، ئەوە زۆر تەبیعی یە، ئـەوە ناکـات کـە رەئیی حزبە، حزب ئیقتراح دەکات، بەڵێ هەردوو حزبی سەرەکی کۆمەڵێك ئیقتراحیان هـەبوو، پێت باشـە تەئیید بکە، پێت باش نییە تەئیید مەکە، ئەکسەریەت و ئەقلیەتی ئێرە هەموو دێنێ، کەسـیش بـەزۆر بـە کەس ئیمزا ناکات، بۆیە من سەد لەسەد تەئییدی لیژنەی قانونی دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، گێلاس خان فەرموو.

بەڕێز گێلاس محی الدین محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من موداخەلەکەم لەسەر جۆری لیستەکە کە کراوە بێت یان داخـراو، بـەڕێزتان روونکردنـەوەتان لەسـەردا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاك کرخی فەرموو.

بەڕێز کرخی نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من ئیستیفسارێکم هەیە بەنیسبەت ئەو کۆتاییەی کە دیارە لە لیستەکە، نەخێر مـن ئیستیفسارەکەم بۆ ئەوە نییە، با قسە بکەم، ئێمە لەوانەیە لە ئینتیخابـدا پێـنج کورسـی دانـراوە، پێـنج قائیمـە، دەشـزانین ئەوە موغلەقە، پێنج قائیمە مونافەسـەی کـرد، یەکـەمیان پیـاون، هەریەکـەو یەکەمەکـەیان بـردەوە، پێـنج پیاو دێت، دووەکەی دی لە کێ دێنن، دوو ژنەکە چۆن تـەرتیب دەکـرێ، ئـەوە دەبێـت حەلـەکی بـۆ بکرێـت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەناو قائیمەکەدا پێنجی یەکەمەکە دەبێت مسۆگەری ئەو 30٪ یە بکات، هەر قائیمەیەك بێت، ئـەوە دەڵـێ کە تۆ تەقـدیمی قائیمەکـە دەکـەی نـابێ وابێـت، بـەلام نەتیجـەی هەڵبژاردنەکە ئـەوە ئـەمرەکی تـر فـەرز دەکات، مەوزوعێکی ترە، بەلام ئەو قائیمەیەی کە تەقدیم دەکرێت نابێ لە 30٪ کەمتر بێت، لـە نەتیجـەی هەڵبژاردن فەرق و جیاواز دەبێت کەم و زۆر مەوزوعێکی ترە، کاك کـەمال ئـاخیر کـەس قسـە دەکـات، کـاك شێروان قسە دەکات و دوایی د.کمال.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشەکی بەوە دەست پێ دەکەم، دەڵێم یەك لە پرنسیپەکانی دیموکراسیەت هەڵبژاردنە، ئینجا هەڵبژاردن بەشێوەی داخراو بێت یان کراوە، یان بەشێوەی نسبی بێت یان بەشێوەی دائیری بێت، ئەمانە بەگوێرەی هەڵبژاردنەکەیە، بۆیە پرنسیپی هەڵبژاردن یەکێکە لە بنەماکانی دیموکراسیەت، ئێمەش بۆ ئەو قۆناغە بەراستی پێویستیمان بە لیستی داخراو هەیە، بەڵام مومکینە لە قۆناغێکی تردا گۆڕانکاری بەسەر شێوەی هەڵبژاردنەکاندا بێت، هەروەهاش نامێنێتەوە، دوو بە قەناعەتی من هەندێ لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان قسەیان لەوە کرد کە حزب زاڵە بەسەر پەرلەمان، بەراستی ئەمانە بەقەناعەتی من تێگەیشتنێکی نادروستە، چونکە لیستەکانی ناو پەرلەمان تەمسیلی ئەم حزبانە دەکەن کە نوێنەراتیان دەکەن لە پەرلەمان، زۆر تەبیعییە لیستەکانی ناو پەرلەمان ئەگەر پرۆژەیەك بێت بەنیسبەت تەمەنی گەنجان یان لاوان، بیبەن بۆ مەکاتبی سیاسی حزبەکان و داوای پشتگیریان لێ بکەن، من بەشتێکی زۆر سروشتی دەزانم و بەعەکسەوەش بەرنامەی حزبەکە ئەگەر خاڵێکی هەبێت بەلیستەکەی رادەسپێرێ ئەمەی تەبەنی بکات لەگەڵ پەرلەمان بە هاوکاری لەگەڵ لیستەکانی تر، ئەمەش بەشتێکی تەبیعیش دەزانم، بۆیە بە قەناعەتی من ئەم تێگەیشتنە، تێگەیشتنێکی هەڵەیە، لە هەموو دنیاش ئیش وکارەکان بەو شێوەیە بەڕێوە دەچێت، سەبارەت بە رێژەی ژنان ئێمە نەمانویست بچینە تەفاصیلەکە و زۆر بە دەقیقی ئەو مەسەلە موعامەلەمان کردووە، یەکەمین نوقتە ئەوە بوو زامن کردنی 30٪ کە فەرز بکەینە سەر ئەحزابەکان و ساحێب قائیمەکان، ئێمە بەو شێوەیە دامانڕشتووە، وەکو جەنابت ئیشارەتت پێدا بە تەنسیق دەبێت بەینی ساحێب قائیمەکان و بەینی کۆمۆسیۆنی باڵا کە بتوانن چۆنیەتی تەسەلسولەکان دابڕێژن بەو شێوەیەی کە زامنی 30٪ کەیان بۆ دەکرێ، بەنیسبەت لیستی چوارەم، منیش لەگەڵ ئەوەمە کە ببێتە سێ، لەبەر ئەوەی بۆ زامن کردنی ئەو رێژەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د. کمال فەرمووو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله/د. کمال کەرکووکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس بۆ ئەو خوشك وبرایانەی کە بە ئازادانە بیروڕای خۆیان دەربڕی و جێگەی رێزە، زۆر قسە لەسەر رێژەی مێینە کرا لەناو لیستەکان، لەحەقیقەت ئەو یاسایەی بەو شێوە هاتووە وەکو ئیشارەی پێکرا ئەبێت لە 30٪ کەمتر نەبێت، یانی مانای ئەوە نییە ئیلا 30٪ بێت و ئەبێت زۆرتر بێت، ئیحتیمالە حزبێك هەیە ئەتوانێت رێژەی ئافرەتان زیاتر بکات لە پیاوەکان لە لیستەکەی خۆی، زۆر تەبیعییە، بەڵام ئەبێت لە 30٪ کەمتر نەبێت لە هەر لیستێك، بۆیە ئەو رێژەیە مفەوەزیەی هەڵبژاردن تەنزیمی دەکات، یانی بۆی ئەو واجبە، پابەندە، پێویستە لەسەری بە شکڵێك بێت، لیستی هیچ لایەنێك کە تەقدیمی ئەکات لە 30٪ کەمتر نەبێت، بەڵام زیاتر ئەتوانێت بیکات، بەنیسبەت تاك باس کرا، ئەگەر هاتو ئەوە قەبولکرا، ئەو سیستەمە تێك دەچێت، ئەگەر دە قائیمە هات بە یەك نەفەرێك یان دوو نەفەر، ئەوە سیستەمەکەی

تێك دا، لەبەر ئەوە ئەو نسبەتە دابنرێ کە ڕەچاوی ئەوە بکرێت بە چ حیساباتێك حسابی دەکەی لە 30٪ ڕەگەزی مێینە لەو لیستە نابێت کەمتر بێت، بەنسبەت خاڵێکی تر کە باسکرا باسی حزبەکان کرا، تەعدایەکیش بوو، من ئیحترامم بۆ ئەو بەڕێزانە هەیە کە باسیان کرد، بەنسبەت سەرۆك حزبەکان باسکرا، ئەو دوو حزبی ڕەئیسی کە جەماوەری کوردستان لە زۆرینەی دەنگیان بە حزبەکەیان دا و بەخۆیان دا، یەکیان لە قائیمەی تەحالوفی کوردستانی بوو، ئێستا سەرۆك کۆماری عێراقە و شەو ورۆژ لە حەرەکەیەکی مەکوکییە بۆ بەرژەوەندی عێراق و دیموکراسی و هەرێمی کوردستان، ئەوی تریان ئەمڕۆ سەرۆکی هەرێمی کوردستانە ڕێزدار کاك مسعود بارزانی، سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان کە لەناو هەرێم و لە عێراق و لە ئیقلیم و لە دنیا لە حەرەکەتێکە و شەو ورۆژ کاری بۆ ئەوەیە دیموکراسی جێگیر بێت وئاشتی هەبێت، دیموکراتیەت هەبێت، پێکەوە ژیان هەبێت، ئەم هەرێمە بەرەو باشتر و بەرەو پێشتر بڕوات، لەبەر ئەوە مانای ئەوە نییە کە لە خۆی ڕازی نییە ببێت بە ئەندامی پەرلەمان، بەڵام بە هەموو مەنتقێك وەزعی ئەو ئینسانانە لێك بدەیتەوە، ئەمڕۆ ناتوانی بیبەستیتەوە لە ناو پەرلەمان، یان لە ئەنجومەنێك کە تەنها ئیشێکی مەحدود بکات، بەڵام ئەمڕۆ هەموو ئەبینین ئیش دەکەن، لەبەر ئەوە من بەدروستی نازانم کە ئەوترێ لەخۆیان ڕانابینن لەو پەرلەمانە بن، یان لەو ئەنجومەنی وەزیرانە بن، باسی ئەندامی پەرلەمان کرا کە بە قسەی حزبەکان دەکەن، لە حاڵەتێك ئەندامێکی پەرلەمان کە حزبەکەی قائیمەیەك دروست دەکات، نەك لە کوردستانی ئێمە، لەهەموو کوڕەی ئەرزی، کە بەرنامەی بۆ خۆی دانا، ئیعلان دەکات، دەڵێ من بەرنامەکەم ئەمەیە، ئەگەر حزبەکەم دەسەڵاتی هێنا زۆرینە لە پەرلەمان بوو، حکومەتم تەشکیل کرد بەم شکڵە کاردەکەم، لە حاڵەتێك ئەندامی پەرلەمان بۆی نییە گوێ لە بەرنامەی حزبەکەی بگرێ، ئەگەر دژی دیموکراسیەت بێت، ئەگەر دژی یاسا بوو، ئەگەر دژی دەستوور بوو، لەم حاڵەتانە بۆ کارێکی ناشەرعی بۆ کەسێك نییە، بەڵام وا ئێمە هەموومان ئیحتیاجمان بەوەیە کە شتمان فێر بکات، گوێ لە حزبەکان بگرین، گوێ لە کۆمەڵگای مەدەنی بگرین، گوێ لە تەجروبەی وڵاتەکانی تر بگرین و شتی لێ فێر بین، بۆیە ئەوانەی لە هەندێك شوێن مەحاوەلە دەکات ئەندامی پەرلەمان لە عالەمی خارجیدا دابڕێ، تەنها خۆی وەکو یەك شەخص کاربکات، ئەمە لەبەرژەوەندی پەرلەمانەکەماندا نییە، ئەو لایەنە بەیانی خۆشی بێتە پەرلەمان وا ناکات، بۆیە من زۆر زۆر پشتیوانی مەشروعەکە دەکەم، بۆ نسبەتی برا تورکمانەکان، بۆ برا کلدان و ئاشوور و سریانەکان کە ناوی هاتووە لە یاساکە ئەو نسبەیان بۆ داناوە، ڕاستە ڕەنگە زۆر بێت، بەڵام پشتیوانی لێ دەکەین، ئەمەش چەسپاندنی پرنسیپی دیموکراسیە لە هەرێمی کوردستان، ئەمڕۆ هەمووتان بینیتان ئینتیخابات لە گشت عێراق بوو، شوێنە کێشەدارەکان باشترین دەنگیان هێنا، ئەو برا عەرەب و تورکمانانە کە لە مەنتیقەکانی خۆیانن، زۆرینەی دەنگیان بۆ لیستی تەحالوفی کوردستانی دا، مانای وایە لە کوردستان کاری باش کراوە، ئەتواندرێ ئازاد بێت، ڕەگەز ئازاد بێت، مافی منداڵ و ئافرەت پشتیوانی لێ بکرێت، ئەشبینین ڕۆژ بەڕۆژ ئەیکەین، تەمەنناش دەکەین ئەو برایەتی و ڕوحی پێکەوە ژیان و هاوکاریە لەبەرژەوەندی ئەم هەرێمەدا بێ، بەهەموومان نەواقصی تری هەبێت و

خەریك بین چاكی بكەین، بەلام بەیەك روح، بەیەك دڵ كاربكەین، بۆ ئەوەی ئەو هەرێمە پابەند بێت، بەهێز بێت، دیموكراسی جێگیر بێت، مافی ئافرەت و منداڵیش تێی پارێزراو بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئێستا ئەو ماددەیە زۆر قسەی لەسەر كرا، تەنیا مەسەلەیەك هاتە گۆڕین، ئەویش ئەوەیە قائیمە چوار كەسە، ببێتە سێ كەس، بۆ ئەوەی 30٪ یەكە مسۆگەر بكرێت، هەتا لەوەش تۆزێك نزیك دەبینەوە لەوەی كە دەڵێ یەكێك حەقی هەبێت بەتەنیا خۆی هەڵبژێرێ، سێ كەس ئاسانە رێك بكەون، لكل حزب او فئە، ئەوەی كە بەینی كوردیەكە و عەرەبیەكە ئەوەی كە فیئەكە تەرجومە كراوە، رەچاو بكرێت، بیخوێنەوە تاكو بیخەمە دەنگدانەوە.

عبدالكریم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم:

بڕگەی(1) لە ماددەی (بیست و دوو) هەموار دەكرێ و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

1-هەر حیزب و فیئەیەك بۆی هەیە لیستێكی تایبەت بە خۆی پێشكەش بكات كە ناوی پاڵێوراوەكانی لەسەر ئاستی كوردستان – عێراق تیا بێ، بەمەرجێ رێژەی ژن لە 30٪ كەمتر نەبێ و زنجیرەی ناوەكان بە جۆرێ رێك بخا ئەم رێژەیەی ژنان دەستەبەر بكات، بەمەرجێ ژمارەی پاڵێوراوان لە هەر لیستێكی هەڵبژاردن لە سێ كەمتر نەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر چاكە ئەوە كوردیەكە چاك كراوە كردیە (فیئە)، فەرموو كاك عونی عەرەبیەكەی بخوێنەوە.

بەڕێز عونی سعید كمال بزاز:

المادة الرابعة:

تعدل الفقرة (1) من المادة (الثانية والعشرين) من القانون وتقرأ كالآتي:

لكل حزب او فئة في كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء مرشحيها على نطاق كوردستان – العراق على ان تحتوي على نسبة لا تقل عن (30٪) من النساء و يتم ترتيب أسماء المرشحين بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لايقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن ثلاثة.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات تكایە؟ سوپاس، كێ لەگەڵی نییە؟ بە كۆی دەنگ قەبوڵ كرا، زۆر سوپاس بۆ هەمووتان، پیرۆزبایی لە ژنان و هەموو رێكخراوەكانی ئافرەتان و ژنان و كچان و لیژنەی داكۆكی كردن لە مافی ژنان و ئافرەتان لە پەرلەمانی كوردستان دەكەین، ئەوە هەنگاوێكی گەورەیە و پێشكەوتن و بەرەو پێشەوە چوونە، هەربژین، ئەو ماددەیەی دواتر ئاسانە تەواوی دەكەین و بڕیار بدەین كە پشوو وەربگرین یان بیخەینە سبەینێ، فەرموو كاك عونی.

بەڕێز عونی سعید کمال بزاز:

المادة الخامسة:

تعدل المادة (السادسة والاربعون) من القانون و تقرأ كالآتي:

يعقد البرلمان جلسته الاولى خلال عشرة ايام بعد صدور المرسوم الاقليمي بدعوته للانعقاد وفي حالة عدم صدور الدعوة اليه يجتمع تلقائياً في اليوم التالي لانتهاء المدة المذكورة.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

ماددەی پێنجەم:

ماددەی (46) هەموار دەكرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

پەرلەمان یەكەمین دانیشتنی لە ماوەی (10) ڕۆژدا دوای دەرچوونی مەرسوومی هەرێمی بۆ بانگهێشت كردنی سازدەدا و لەكاتی دەرنەچوونی بانگهێشتەكە بۆی، ئەوا لە ڕۆژی دوای كۆتایی ئەم ماوەیە كۆدەبێتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین، چونكە تەعدیل كردنی ماددەی 46 تەنها ئیعادەی صیاغەیە، بەشێوەیەك كە لەگەڵ یاسای سەرۆكایەتی هەرێم بگونجێ، چونكە ئەو دەسەڵاتە كاتی خۆی بەسەرۆكایەتی هەرێم دراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پێویست بە موناقەشە ناكات ئەوە شتێكی ڕۆتینیە، دەیخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات؟ كێ لەگەڵ دانییە؟ بە كۆی دەنگ ماددەی پێنجیش پەسەند كرا، بیخەینە سبەینێ دانیشتنەكە یان نا؟ باشە سبەینێ، لەبەر ئەوەی بێجگە لەوەش سبەینێ خوێندنەوەی یەكەم بۆ بڕیارێك، پڕۆژەی بڕیارێك دەخەینە بەرنامەی كار بۆ ناوچەی گەرمیان، ئەوەش داواكارییەكی خەڵكی گەرمیانە، سبەینێ باسی دەكەین بە چ قۆناغێك ڕۆیشتووە تا بۆتە پڕۆژە، سبەینێ خوێندنەوەی یەكەمی بۆ دەكەین، بە ئومێدی ئەوەین لە هەفتەی داهاتوو لە دانیشتنەكانمان بۆ پەسەند كردنی یاسای پارێزگاكان، پێشتر ئەو بڕیارەی گەرمیان پەسەند بكەین، كۆبوونەوەكە دوا دەخەین تا سبەی سەعات (10ر30) سوپاستان دەكەین.

فرست احمد عبدالله | **محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی)** | **عدنان رشاد مفتی**

سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پەرلەمانی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی

پێنج شەممە ڕێکەوتی 12\2 \2009

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی

پێنج شەممە ڕێكەوتی 12/ 2/2009

كاتژمێر (30ر10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی پێنج شەممە ڕێكەوتی 2009/2/12 ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی خولی دووەم, ساڵی (2009) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (3)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كات (30ر10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی پێنج شەممە ڕێكەوتی 12/ 2009/2 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆكردنی پرۆژەی یاسایی هەمواركردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان – عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەمواركراو كە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكەمان دەكەینەوە، بەرنامەی كار:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنە ڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای هەمواركردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان-عێراق، ژمارە 1ی ساڵی 1992ی هەموار كراو كە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە.

سەرەتا دەمەوێ ئەوە بڵێم کە دوێنێ لە کۆتایی دانیشتنەکەماندا، باسمان کرد کە ئەمڕۆ خوێندنەوەی یەکەمی بڕیارێك دەکەین بۆ مەنتیقەی گەرمیان، بەڵام لە رووی یاساییەوە وتیان ئەوە دانیشتنێکی نا ئاساییە، دەبێ لە بانگهێشتەکەدا ئاماژەی پێکرابێ، ئینجا بخرابایە هێن، بۆیە نامانەوێ ئەوە بکەین و لە کۆبوونەوەی نا ئاسایی داهاتوو ئینشاالله لە کۆتایی هەفتەی داهاتوو بۆ گفتوگۆکردن و بڕیاردان لەسەر یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکان، ئەویش لە بانگهێشتەکان باسی دەکەین، ئەو وەختی دەیخەینە بەرنامەی کار و ئەوانە، نامانەوێ ئیتیهام بکرێین بەوەی کە پەیڕەوی ناوەخۆمان شکاندووە، پێشێل کردووە، بۆیە لە هینەکانم داوای لێبۆردن دەکەم کە باسم کرد و ناتوانین ئێستا هینی بکەین، داوا لە لێژنەی یاسایی دەکەین بێن لە شوێنی خۆیان دابنیشن، هەروەها حەز دەکەم ئیجازەم بدەن روونکردنەوەیەك بدەم لەسەر دوو، سێ نوقتە، یەعنی بە حەقیقەت دوێنێ لە دانیشتنەکاندا زۆر موناقەشە کرا، رەنگە گفتوگۆکان هەندێ جار لە تەوەری تەبیعیدا دەردەچوون، تیکرار دەبوونەوە و شت دەکران، قسە زۆر دەکرا، ئەمڕۆ هەندێ رۆژنامەنووس باسی دانیشتنەکانی دوێنێیان کردووە، رەنگە لەگەڵ راستی هەڵوێستەکانمان و قسەکانمان کەم و زۆر فەرقی هەبێ، مەسەلەن من قەت نەموتووە پرۆژەی یاسایی دەبەمە مەکتەبی سیاسی و هێن و ئەوانە، و لە حەیاتی خۆشمدا غەیری پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان، هیچ شتێك لە رێگەی من نەچوویتە مەکتەبی سیاسی یەکێتی، هی پارتیشەوە، لەبەر ئەوەی فراکسیۆنی خۆیان هەیە، فراکسیۆن مەسئولە لەوەدا، مەسئولی فراکسیۆن هەیە و تەبیعیشە زۆر، خەڵك پێی وایە مەکتەبی سیاسی دوورە لە سیاسەت ئەوە لیستی یەکێتیە و ئەوە لیستی پارتیە و ئەوە لیستی کۆمەڵە و ئەوە لیستی یەکگرتووە، ئەوانێش دەەچن هەریەکە، کاکە حەمە لێرە نەبێ نەسرین خان مەجبوورە بچێت و بڵێت ئەمڕۆ لە کۆبوونەوە وا کراوە و ئەو پرۆژەیە و باس دەکرێ، ئەم بۆچوونە سەیرە، یەعنی کەئەنەهو بە بێ هیچ شتێك مەکتەبی سیاسی ئاگایان لێ نەبێ، من بەش بە حاڵی خۆم غەیری پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان هیچ شتێك لە لایەن منەوە نەچووە، ئەو قسەیە ئەگەر لە زاری منەوە کرابێ، یەعنی دەرچووبێت، ئەوە بە وازیحی پێتان دەڵێم و، شتێکیش نووسراوە گوایە، لەبەر ئەوەی یاسا بە داخراویە، یاسا ناگۆردرێت، چۆن ناگۆڕدرێت؟، ئەو قسەیە ئەگەر من لە زمانیشمدا دەرچووبێت کە باوەڕ ناکەم وا بێ، یاسا دەگۆڕدرێ، بەڵام سیستەمی هەیە، یاسا بەوە ناگۆردرێ ئەندامێکی پەرلەمان هەڵبستێ و باس بکات و داوا بکات شتێك یاساکە لەوێ بگۆڕدرێ، یاساکە لە گەڵ ئوصوڵی خۆی دەگۆڕدرێ، دەبێ دە کەس پرۆژەی تەقدیم بکات، پرۆژەکە رێگای خۆی وەربگرێت و بێتە ناو ئەجیندەی پەرلەمانەوە و خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێ و دەنگی بۆ بدرێت، بەڵام یاسا بە شکلێك ناگۆڕدرێ تا لە ئەجیندەی پەرلەماندا نەبێ، لیستێکت هەبێ، چۆن دەکرێ من وتبم، ئەگەر واش بێت ئەوە رەنگە غەڵەتم کردبێ لە تەعبیردا، بەڵام بەو شکلەی کە نووسراوە من بەڕاستی پێویست بوو ئەو روونکردنەوەیە بدەم، ئومێد دەکەم بە دیقەت تر قسەکانمان وەربگرن، داوا لە لێژنەی یاسایی دەکەم لەو خاڵەی کە، لەو ماددەی کە تەواومان کرد لە ماددەی دواتر دەست پێ بکەین، موناقەشاتمان بکەن، لە ماددەی شەش، فەرموون.

بەڕێز کریم ابو بکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 49 هەموار دەکرێ و بەم جۆرە دەخوێندرێتەوە:

1-سەرۆکی پەرلەمان یان چەند ئەندامێك ژمارەیان لە سێ یەکی ئەندامان کەمتر نەبێ، بۆیان هەیە بانگهێشتی پەرلەمان بکەن، بۆ کۆبوونەوەی نائاسایی و کۆبوونەوەکە تەنیا سەیری ئەو بابەتانە دەکات کە لە بانگهێشتەکەدا دیار کراون.

2-سەرۆك بۆی هەیە لەسەر داوای سەرۆکی هەرێم، یاخود سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بانگهێشت بۆ بەستنی دانیشتنێکی نائاسایی بکات، لە کاتی پێویستدا.

3-پەرلەمان لە ساڵێکدا دوو خولی هەیە، خولی یەکەم لە هەفتەی یەکەمی مانگی ئازار دەست پێ دەکات، تا کۆتایی مانگی حوزەیران، دووەمیشیان لە هەفتەی یەکەمی مانگی ئەیلول دەست پێ دەکات، تا کۆتایی مانگی کانوونی یەکەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادە 6: تعدل المادە 49 و تقرأ کالآتی:

1-لرئيس البرلمان او ما لا يقل عن ثلث عدد أعضاءه دعوته للانعقاد في جلسة غير اعتيادية و يقتصر الاجتماع على النظر في الموضوعات المحددة في الدعوة.

2-للرئيس دعوته للانعقاد في جلسة غير اعتيادية بناءآ على طلب رئيس الاقليم او رئيس مجلس الوزراء عند الضرورة.

3-يعقد البرلمان دورتين في السنة، تبدأ الاولى في الاسبوع الاول من شهر أذار و تنتهي بنهاية شهر حزيران و تبدأ الثانية في الاسبوع الاول من شهر ايلول و تنتهي بنهاية شهر كانون الاول.

4-لا تنتهي الدورة التي عرضت فيها الموازنة العامة للاقليم على البرلمان الا بعد المصادقة عليها.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین و ئەو گۆڕانکارییانەی کە بەسەر ماددەکە هاتووە بەم شێوەیە، بە نیسبەت یاسای پێشتر ئەوانەی کە مافی ئەوەیان هەبوو داوای جەلسەی نائاسایی بکەن، پەرلەمانە و ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانە و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانە، ئەو گۆڕانکارییەی کە لە بڕگە یەك کراوە، یەك، ڕێژەی ئەندامانی پەرلەمان گۆڕاوە، لەیەك لەسەر چوار کراوە، بۆ یەك لەسەر سێ، و تا زیادکردنی ئەو ڕێژەیە بۆ داوا کردنی جەلسەی نائاسایی، دوو، سەرۆکایەتی هەرێمیش مافی ئەوەی دراوەتێ، سەرۆکی هەرێم مافی ئەوەی دراوەتێ ئەویش داوای جەلسەی ئیستیسنائی بکات، بە نیسبەت بڕگە سێ و بڕگە چوار،

بەڕاستی ئەوەش تەحدید کردنی جەلسەی پەرلەمانە کە دوو دەورەیە، دەستنیشان کردنی دەورەکان، کە یەکیان لە هەفتەی یەکەمی مانگی ئادار دەست پێ دەکات، دووەمیشیان لە هەفتەی یەکەمی مانگی ئەیلول دەست پێ دەکات، جگە لەوە ئەگەر هاتو ئەوەی لە بڕگەی چوارەمدا هاتووە بەو شێوەیە، ئەگەر هاتو مەسەلەی بودجە هاتە گۆڕێ، ئەوە موناقەشە لەسەر بودجە بەردەوام دەبێت، واتە تەمەتوع بە عوتلەکە ناکرێ، هەتاکو مەسەلەی بودجە موناقەشەی کۆتایی پێ دێت، ئەمە ئەو خاڵانە بوو بەڕاستی کە هاتووتە ناو ئەو بڕگەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، لە عەرەبیەکە فەقەرەی چوار نەخوێندراوەتەوە، کە دەڵێ دەورە تەواو نابێ، ئەگەر بێت و میزانیەت تیایدا موناقەشەی تەواو نەکردبێت، تاوەکو ئەو کاتەی کە موصادەقەی لەسەر دەکرێ، ئەو ماددەیە تەبعەن لە گۆڕانکاریەکە وەکو کاك شێروان باسی کرد لەو تەوەرانەیە کە باسی کرد، پێم وا نیە شتێکی وای تێدا بێ، ئەگەر کەسێك رەئی هەبێ، ناوتان دەنووسم، فەرموو چرۆ خان.

بەڕێز چرۆ علی حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەنها لەسەر عوتلەکە مولاحەزەم هەیە، بەنیسبەت هەردوو دەورەی پەرلەمانەوە کە لە مانگی سێیەوە دەست پێ بکات و لە مانگی با بڵێین شەشدا کۆتایی بێت، بە رای من ئەگەر عوتلەکە یان یەك وەرز بمێنێتەوە، تەنها مانگی حەفت و هەشت، یان ئەگەر هاتو هەشبێت عوتلەکە لە هەردوو وەرزەکەدا یەکی یەك مانگ بێت بەڕاستی چوار مانگ زۆر زۆرە وەکو من بەڕاستی بیستیشم لەو جەماعەتەی کە لە سوید گەڕاونەتەوە، لە هەوڵی ئەوەدان ئەسڵەن عوتلە نەهێڵن لەبەر ئەوەش عوتلەکەی ئێمەش یان بیێتە مانگ بە مانگ، یان ئەسڵەن یەك مانگ بمێنێتەوە، تەنها مانگی حەفت و هەشت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد أمین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێموایە ئەم ماددە جێگەی ئێرە نییە، لەبەر ئەوەی ئێمە قانونەکەمان باسی قانونی هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان دەکات، ئەمە لە پەیڕەوی ناوەخۆ، هەرچەندە ئێمە دەستوور تا ئێستا ئیقرار نەکراوە، ئەمە بەڕاستی باسی دەسەڵاتی یاسادانان دەکات، نەك هەر ئەو ماددە، ماددەی حەوتیش هەر بەهەمان شێوە، ماددەی هەشتیش بە هەمان شێوە، من پێموایە باس لە دەسەڵاتی یاسادانان دەکات، نەك چۆنیەتی ئالیەتی هەڵبژاردن، هەڵبژاردن خۆت دەزانی مەرجەکانی مورەشەح و دەنگدەر و دائیرەی

ئینتیخابی و نیزامی ئینتیخابی و تا دوایی، ئەوە تایبەتە، بۆیە من ئەگەر غەڵەت تێنەگەیشتبم ئەمە جێگەی ئێرە نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عادل تەنها ئەوەندەیە، ئەوە کە ئینتیخابات دەبێت، لە قانونی پێشوو رەئیس وەزرا، لێرە لە قانونی ریئاسی، رەئیس ئیقلیم بکات، دەبێ ئیزافە بکرێت، پاشی هەڵبژاردن رەئیس ئیقلیم داوا دەکات، یان رەئیس وەزرا داوا دەکات، ئەگەر زەروورەت بێت و ئەوە نەبێت، بۆ ئەوەی دانیشتنەکە دەست پێ بکات، لە قانونی پێشوودا نیە، کە ئەوەمان گۆڕی، ئەو خاڵانەی تریش کە ئیجاب دەکات لە ناحیەی لوغەوی و ئەوانە، خراونەتە ئەوە، کاك عبد الرحمان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە منیش هەمان پێشنیاری کاك عادلم هەبوو، چونکە بۆ نموونە ئێستا ئێمە لە پەیڕەوی ناوەخۆی پەرلەمان، پرۆژەیەکمان هەموار کردووە، ئەگەر ئێمە نەمانتوانی لەو خولەی خۆماندا ئەو پرۆژەیە تەسدیق بکەین بۆ نیزامی داخیلی پەرلەمان، پەرلەمانی داهاتوو لەوانەیە گۆڕانکاری تری بەسەردابێت، واتە تێگیران دەبێت لەگەڵ ئەو پرۆژەیە، لەهەموو پرۆژە یاسایەکە کە دەبێت بە یاسا، دەقێکیش دێت دەڵێ: کار بە هیچ یاسایەك، دەقێك ناکرێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت، جا لەبەر ئەوەی ئەوانە کە خاڵی نیزامی داخیلین، ئەمە یاسای هەڵبژاردنە، پێم وایە کە بەهەمان شێوە جێگای ئەم ماددەیە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو د.ناصح.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەمان رەئیم هەیە، ئەم ماددەیە لێرە زیادە، بەم پەیوەندی یاسای پەرلەمان دەربچێت، یان یاسای پەیڕەوی ناوەخۆی پەرلەمان ئەمە دیاری بکرێت، لەگەڵ ئەوەشدا بە نیسبەت ئەگەر هەر ئیسرار بوو کە بمینێتەوە، پێم وایە ئەو پشوودانە زۆر زۆرە، بە تایبەتی ئەوەی هەفتەی یەکەمی کە دەڵێ لە مانگی ئازار، چونکە بە خۆی مانگی ئازار بیرووەری زۆری تێدایە، تەقریبەن نیوەی مانگەکە هەر عوتلە و بیرووەرییە، کەواتە من پێم وایە لە یەکی مانگی شوباتەوە دەست پێ بکات، دوو مانگەکەی هاوین بە حوکمی ئەوەی بارودۆخی کوردستان، یان هەر زرووفی کوردستان، ئاو و هەوای کوردستان، کەش و هەوای کوردستان، گەرمە، قبوڵ بکرێ دوو مانگەکە بمێنێ، بە نیسبەت شوباتەوە، من پێم وایە شوبات بێت باشترە، خولی یەکەم ئەبێتە پێنج مانگ، خولی دووەم ئەبێتە چوار مانگ، ئەوە باشترە لەوەی کەوا بمێنێتەوە، لەگەڵ رێز و سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نازناز خان فەرموو.

بەڕێز نازناز عبدالقادر محمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەسەر فەقەرەی یەكەم، من پێم باشە لە جیاتی سێ یەكی، نیوە بێت، لە 50٪ ئەندامان بانگهێشتی پەرلەمان بكەن، لە فەقەرەی سێیەمیش من لەگەڵ ئەوەدام و پێشتریش ڕەئیم لەسەری داوە، بەڕاستی من دژی عوتلەی زستانم، چونكە فەصڵ، فەصڵی كاركردنە و پەرلەمانیش دەبێ كارا بێت، یان پشوو نەبێت، یاخود تەنها مانگی یەك پشووی زستان بێت، كۆتایی پێ بێت، چونكە مانگی سێش نیوەی خۆی عوتلەیە، پێویست بەو هەموو پشووە ناكات و گرانیش لەسەرمان دەوەستێت و گلەییەكی زۆریشمان هەیە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تێبینیەكەی منیش لەسەر خاڵی سێیەمە، بە نیسبەت پشووەكەوە، تێبینیم لەسەر زۆری پشووەكەیە، نەك كاتەكەی، پشوو لە زستانیشدا هەر پێویستە لە ساردیدا، لە ئاو و هەوای گەرمیشدا هەر پێویستە، بەڵام كەم بكرێتەوە، پشووی زستانان مانگێك بێت و پشووی هاوینانیش مانگێك بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ڤیان خان فەرموو.

بەڕێز ڤیان سلێمان حاجی بشار:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تێبینیەكەی منیش هەر لەسەر كاتی پشوودانەكەیە، من پێم باشە هەر وەكو برادەران پشتیوانی لە بۆچوونەكەیان دەكەم، پشووی هاوینە بكرێتەوە یەك مانگ، پشووی زستانەش بكرێتەوە یەك مانگ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك محمد حاجی محمود فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

وەڵڵا خۆی مەوزوعی ئەوەی كە لە جێی خۆیەتی یان نا، خۆی ئەبوایە ئەوە بەڕاستی یەكێك لە هینەكانی گۆڕانی نیزام داخیلی پەرلەمان، ئەوە كۆمەڵێك خاڵ باس كرایە، بەڵام بە نیسبەت خاڵی ئەوەی مەسەلەی پشووەكەوە، بەڕاستی پشووەكان زۆرن، ئەو وەختەی بە تایبەتی مانگی سێ، هەموو ئیش لە سەرەتای

ساڵەوە دەست پێدەكات، دوو سەرەتای ئیش كردن وەكو چۆن بەیانیان زوو هەڵدەستی بۆ كار، عەینی شتە سەری ساڵان، لە هەموو دونیادا، لە ئەوروپاش لە $1/5$ەوە دەست بەكار دەكەن، بە خۆشتان ئاگادارن، لەبەر ئەوە من پێم وایە، وەختەكەشی وەختێكی باش نیە، جگە لەوە چوار مانگ بەڕاستی زۆرە بۆ وڵاتێكی وەكو ئێمە كە پێویستمان بەكار كردن هەیە، من ماوەیەك پێش ئێستا لە پەرلەمانی ئەڵمانیا، سەعات 9ی شەویان بۆ من دیاری كردبوو، وتم بۆ 9ی شەو؟، وتیان ئێمە بەردەوام ئیش دەكەین، لەبەر ئەوەی وەختەكانمان كەمە و مەعەدەل ئیش دەكەین، لەبەر ئەوە ئێمە لەم وڵاتە پێویستمان بە ئیش هەیە، ئەگەر بكرێ پشووەكان بكرێ بە دوو پشووی یەك مانگ، یەك مانگ، ئەگەر سەری ساڵ نەبێ زەرەمانە لە هەموو روویەكەوە، دەربارەی ئەوەی داواكردنی كۆبوونەوەی ئیستیسنائی، بە رەئی من نازانم بۆ دەنگدانە، بۆ دەنگدان ئایا لە 51% كە یان لە 75%،كامیانە ئەمە، بۆ دەنگدانە 75% دەبێت كۆ ببێتەوە، یاخود تەنها كۆبونەوەیەكە، كۆبونەوەكە چی دەكات، ئەگەر جەنابتان لەسەری قسە بكەن، ڕوونی بكەنەوە یاخود لیژنەكە روونی بكاتەوە ئەوە شتێكی باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا فورسەتت دەدەمێ، كاك حاتم فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد حسن جان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ڕەنگە ئەو بۆچوونەی منیش بەهەمان جۆری ئەو بەڕێزانە بێت، بەڵام هەمیشە لەگەڵ بڕگەی 3 یەمم لەو ماددەیە، كە پشووەكان بە تایبەتی پشووی زستانە بكرێتە $2/1$، 1ی شوبات بۆ $3/1$، چونكە وەكو ئەو بەڕێزانە باسیان كرد، مانگی 3 خۆی بۆخۆی پشووە، هەمووی عوتلەیە، عوتلەی رەسمیە و یادەكانەو بۆنەكانەو كارەساتەكانە، بۆیە بكرێتە 1 مانگ پێشنیار دەكەم، مانگەكەش لە 1 ی شوبات دەست پێ بكات بۆ $3/1$، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

د.شكریە فەرموو.

بەڕێز د.شكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەم عوتلانە لە هەموو دونیا پەرلەمان عەوتلەی هەیە،بۆتە نەریتێكی عالەمی، جا من پێشنیاز دەكەم، ئەوەتا ئێستا بەنیسبەت زانكۆكانی كوردستانەوە، مانگی شوباتیان لابردووە خستویانەتە مانگی ئازارەوە، لەبەر ئەوەی عوتلەیەكی زۆرە، هەم بۆئەوەی دەرس و دەوریش نەفەوتێ، بە نیسبەت پەرلەمانیش ئیش و كارێكی زۆرمان هەیە، ئەگەر ئەو مانگی 2 وە بكرێت بە مانگی 3، من لەگەڵ مانگی سێیم، یەك مانگ هەبێت لە جیاتی 2 مانگ، هەروەها بۆ سەری ساڵیش لە هاوینەكەدا ئەو مانگەی كە زۆر

گەرمە، لەو مانگە پشوو هەبێت، زۆر سوپاس، بڕوا بکە دوو مانگ، مانگی یەکەم کە دەکەوێتە نیوەی ساڵەوە مانگی ئەخیریش.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئاخیر کەس عوسمان بانی مارانی، فەرموو.

بەڕێز عثمان عبدالله بانی مارانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، سەرەتا منیش تەئیدی ئەو رایەی کاك عادل دەکەم بەراستی، ئەمە لەسەر یاسای هەڵبژاردن، هەموار کردنی ئەم یاسایە دەکرێت، ئەوە دەسەلأتی تەنفیزیە بەڕاستی، جێگای لێرە نیە بەرەئی من، حەق بوو بە پڕۆژەیەکی تایبەت هەموار کرابوایە،لەسەر مەسەلەی دەسەلأتی سەرۆکی هەرێم و سەرۆکی حکومەت، بانگ هێشت کردنی کۆبوونەوەی پەرلەمان، بەرەئی من لە دەسەلأت و هەیبەتی من و هەیبەتی ئەندامانی پەرلەمان کەم دەکاتەوە، ئەندامانی پەلەمان تەنها ئەوەندەیان هەبوو، 10 ئەندام لەسەر پڕۆژەی ئەوە ئیمزا بکەن، ئێستا ئەوەش لە ئەندام پەرلەمانەکان دەسێندرێتەوە، پێموایە ئەوە مافیان دەخورێ، لەسەر مەسەلەی بەڕاستی پشوو باشتێکمان بە ئی دنیان بچێت، یەعنی خۆ ئەوە شتێکی ئەستەمدارە لە دنیا پشوو، بۆچی ئێمە بێین لێرە دەست کاری بکەین، بەتایبەتی ئێمە دەورەکەمان خەریکە تەواو دەبێت، بۆخۆمان بیکەین، ئەگەر ئەوها بوایە پێش ئەوە ئەوەمان بکردابایە، ئەو خۆمان تەواو دەبین ئینجا باسی پشوو کەم کردنەوە دەکەین ، پشووەکە هەروەکو خۆی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، کاك شێروان، قسەت دەدەمێ، بەس من یەك تەعلیقم لەسەر تەوەرەیەك هەیە، دوای کاك شێروان جوابتان دەداتەوە، ئەویش لەسەر مەوزەعی، جارێ بەش بەحاڵی خۆم لە90٪ یەعنی تیکرارە لە هین، بەلأم ئەوی کە باسی پشوویان کرد، پشووەکە بگۆڕێت، دوو، سێ ملاحەزە دەبێت لێم قبوڵ بکەن، سوپاستان دەکەم، یەکەم، بەداخەوە کە پەرلەمان دوو، سێ مانگی ماوە ئەوجا ئەو باسە دەکەن، ئەو حەقەتان نیە بە حەقیقەت، دەبوایە جارێ پێش مانگێك لێرە رەجامان لێکردن کە بێت، لێرە پشووی زستان کەم بکەنەوە مانگێك، زۆرینەیەکی زۆرتان قبوڵتان نەکرد، لەبەر ئەوە ئەو حەقە نابێت بدەینە خۆمان بۆ پەرلەمانی داهاتوو قرار بدەین پشوویان کەم بێتەوە، ئەگەر بۆخۆمان ئەوهامان بکردبایە، قرارێکمان بۆخۆمان بدابایە ئەو وەختی، دووەم: سەرۆکایەتی پەرلەمان پشووی نیە، هیچ وەختێك پشوومان نەبووە، لەهەموو پشووەکان، مەگەر بە ئیش چوبێنەتە دەرەوە، لیژنەی یاسایی و لیژنەکانی تریش، بە پێی پێویستی ئیشەکانیان، لیژنەی یاسایی ئەسلەن هەر پشووی نەبووە، دائیم لێرە بووە، ئەوەی پشووی هەبووە ، تاکە تاکە بووە، غەدر لە خۆشتان دەکەن، کە بەو شێوەیە باسی دەکەن، خەڵك پێی وایە دەچن وەکومەکتەب دوو مانگ دەچن پاڵ دەدەنەوە، ئەغلەبتان لێرە دەوامتان هەیە، لە دانیشتنی نائاسایی دەوام دەکەن،لە لیژنەکان دەوام دەکەن، بەلأم ئەمە هەمووی سەبەب نیە، سەبەبی رەئیسی ملاحەزەکەی

من حەق نیە بڕیارەك بدەن، كە خۆتان ناگرێتـەوە، زۆربـەتان ناگرێتـەوە، ئـەوە بەڕاسـتی تـەجاوزە لەسـەر مەجلیسی داهاتوو، ئەوان بـا ئەنـدامان خۆیـان قـەرار بـدەن، تـەقیم بكـەن، بڕیـار دان لەسـەر خـەڵكێك كـە ئەگەر مەسەلەن وابێت و ئەو حەقە، حەق نیە بە خۆمان بدەین، كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

یەك لە ملاحەزەكانی منیش ئەوەی جەنابتە كە ئیشارەتت پێدا ئەوە بوو، ئێمە پێش مانگێك گفتو گۆمـان لەسەر كەم كردنەوەی پشوو كرد،زۆربەی ئەو بەڕێزانـەی دانیشـتوونە دەنگیـان لەسـەر ئـەوەدا كەپشووەكە كەم نەكرێتەوە، تەمەتوع بەهەموو پشووەكە بكـەین، مـەعقولیش نیـە ئێمـە لێـرە دابنیشـین، پشـوو فـەرز بكەین لەسەر ئەو دەورەی داهاتوو كە دێن، ئەگەر لە رەئی شەخسی ئێمەش بپرسی ئێمەش لەگەڵ ئەوەینە ئەسلەن پشوەكان كەم بكرێتـەوە، ئـەوە یـەك، دوو، لـە سـەیری مناقەشـەكان مـن وا هەسـت دەكـەم تێكـەڵاو كردنەك هەیە، بەینی قانونی هەڵبژاردن و قانونی بەڕێوەچوونی ئەنجومەنی نیشتیمانیی كوردستان، ئێمـە ئـەو یاسـایەی رەقـەم یەكـە، تەمسـیلی هـەردووكی دەكـات، هـەم یاسـای هەڵبـژاردنی تێدایـە، هـەم یاسـای بەڕێوەچوونی پەرلـەمانی كوردسـتانی تێدایـە، بۆیـە ئـەم بڕگەیـەی كـە هـاتووە لـە جێگـای خۆیـەتی ،سـێ ئەوەی كاك حەمەی حاجی محمود ئیشارەتی پێدا، بەڕاستی مەسەلەی دەنگدان نییە ، مەسەلەی داواكردنـی دانیشتنی نائاسابیە لە یەك لەسەر چوارەوە بە نیسیەت ئەندامانی كرایە یەك لەسەر سێ،واتە ڕێژەكە زیـاد كرا، بە نیسبەت برای بەڕێزیش كاك عوسمان بانیمارانی، ئەو دەسەڵاتانە ئێمـە لـە ئەنـدامانی پەرلـەمانمان وەرنەگرتووە، بەڵكو ڕێژەكەمان زیاد كردووە،زۆر تەبیعییە سەرۆكی هـەرێمیش حـەقی ئـەوەی هـەبێت كـە لەكاتی پێویستدا و لە كاتی زەرورەتدا ئەم دەسـەڵاتەی هـەبێ ،ئەگـەر سـەرۆكی حكومـەت هـەیبێ پێویسـتە سەرۆكی هەرێمیش هەیبێ، چونكە سەرۆكی باڵای ئەنجومەنی وەزیرانە، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نازناز خان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو نازناز خان.

بەڕێز نازناز عبدالقادر محمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سەبارەت بەمەسەلەی پشوو، ئێمە سێ ساڵە داوا دەكەین بەنامـەی ڕەسمـی، بـە تـەوقیع كۆكردنـەوە، دكتـۆر كمال شاهێدە هەموو سەرۆك لیژنەكان داوای تەعدیل كردنی پەیرەوی ناوخۆمـان كـرد، یـەك لـەو بابەتانـە كە لەوێ بێگومـان ئـەو بەشـەی پێمـان دادەگـرت كەمكردنـەوەی پشـوو بـوو،مـەنتقی ئـەوەش كـە جـەنابتان دەڵێن: بۆ خۆتان نەتانویست بۆ دەورەی داهاتوو دەتانەوێ، ئێمە كاردەكەین بۆ گۆڕینی سیسـتەم ، سیسـتەم نە بۆ ئێمەیە نە بۆ ئەوانەی دوای ئێمەش دەبێ،وە بەشێك لەوانەی ئێستا ئەندام پەرلەمانن دەمێننەوە بۆ دەورەی داهاتووش، كەواتە ئەگەر حاڵەتی زەرەمەندیش هەبێ، ئەوە ئەوانیش زەرەرمەند دەبن، لە دواییـدا من جارێكی دیكەش ئەو مەنتیقەم باس كرد لێرە، ئێمـە ئێسـتا تێدەگـەین كـەمو كـوڕی پـەیرەوی نـاوخۆی

ئێمە و بەڕێوەبردنی پەرلەمان کە سێ ساڵ و نیوە ئێمە ئیشی تێدا دەکەین، تا ئەوانیش بێن و دەبێ ئەوان وەکو ئێمە سێ ساڵ هەموو بەو تەجروبانە بڕۆن ئینجا دوایی تێدەگەن، بەو خاوییەی کە بەڕێوە دەچێ، دیسانەکە و جارێکی دیکەش هەموار کردنی پەیڕەوی ناوەخۆ نەبن، بۆیە با ئێمە تەجروبەیەکمان وەرگرت لە نەتیجەی ئیشی خۆمان، من دوو نموونەت بۆ دێنم جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر یەك دەقە مەجالی زیاترم بدەیی، ئێستا خۆت باسی ئیدارەی گەرمیانت کرد کە کێشەیەك هەیە، ئەگەر ئێمە لە پشوودا نەبووین دەکرا ئیشەکانیان بەڕێوە ببەین، ئەوە پێمان ناکرێ، من موسائەلەی وەزیری خوێندنی باڵام کردووە، وەڵامی منی نەداوەتەوە و بۆ دوو مانگ زیاتر تێدەپەڕێ، ناشتوانم داواشی لێ بکەم، چونکە دانیشتنی ئاساییمان نیە، بۆ نموونە، هەزاران نموونەی ئەوهاشمان هەیە، لەلای ئێمە هەیە، ئێمە وەکو سەرۆکی لیژنە، ئێمە لەو دوو مانگە، زۆر راستە لەو دوو مانگە لە لیژنەی هەموو رۆژێك دەوامم کردووە بە پێنج شەممەکانیشەوە، هیچ کێشەیەکیشم نیە، ئیشەکانی خۆشم ئەوەندەی پێم بکرێ دەیڕوێنم، بەڵام ئەوەی دیسانەکەوە دەست و پێم دەبەسترێتەوە ناتوانیت وەکو پێویست ئیشەکان بکەی لەو دوو مانگە، دوایی ئێمە وڵاتێکین لە مەرحەلەی بنیاتنان و ئاوەدانکردنەوەین، ئایا مەعقولە ئەو پەرلەمانە بۆ ماوەی دوو مانگ بەو شێوەیە بە نیوە کارایی ئیش بکات؟، خۆی کاتەکانی کە ئێمە گلەیی لە خۆمان دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامیەکەت کوا؟

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت دەڵێیت: بۆ بۆ دەورەی داهاتوو؟، من دەڵێم: سێ ساڵە داوامان کردووە تەعدیلی پەیڕەوی ناوەخۆ بکرێ و لەوێ جێگیرمان دەکرد، ئەو کاتەی زۆرینەی دەنگیشی دەهێنا، دووەم: ئەو جەلسەی کە جەنابت داوات کردووە کە کەم بکرێتەوە، من یەك لەو کەسانە بووم کە گۆتم نامەوێ عوتلەی زستانەش هەبێ، تەنانەت نەك تەنها یەك مانگ، بۆیە ئێمە بەشێکمان هەروا بیرمان کردووتەوە، پێمان داگرتووە لە کەم کردنەوەی، کاتێك کە باسی ئیمتیازات کراوە، ئێمە لەگەڵدا نەبووینە، کاتێك باسی پشووەکان کراوە، ئێمە لەگەڵدا نەبووینە، کاتێکی باسی گۆڕانکاری کراوە، ئێمە لە پەیڕەوی ناوەخۆ لەگەڵدا بووینە، بەڵام بەداخەوە وەکو پێویست وەڵام نەبووە و، وەکو پێویست ئیشی بۆ نەکراوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، نازناز خان من جوابت نادەمەوە، بەڵام جەنابت یەکێکی لێرە و 111 کەسین، رەئیشت بە ئەقلیەت و زۆر تەئیدم کرد، داوام کرد نەك هەر یەك مانگ بێت، زۆرینەیەکی زۆر قبوڵیان نەکرد، ناکرێت لەبەر جەنابت داوات کردووە و دەڵێ وابوو و وا بچێت، یەعنی قەرارەکە ئەکسەریەتە و منیش ملکەچی ئەوانم، فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من هەست دەكەم بە غەڵەت ئێمە ئەو دوو ماددەیە دەخوێنینەوە، باس لە پشوو نیە لە گۆڕێ، ئەصڵەن كەلیمەی پشوو غەڵەتە ئێمە لێرە موناقەشەی بكەین، چونكە دەڵێ: دەورەی ئینعیقاد، یەعنی كۆبوونەوەی پەرلەمان لەسەرەتای مانگی ئازار دەست پێ دەكات، پشوو ، ئەو دوو مانگە بە تەبیعی ئەبێ خۆی ئیش بكرێ، ئیشی لێژنەكانە، ئێمە ئەگەر گلەیی بكەین لێژنەكان ئیشیان نەكردووە، لە ماوەی ئەو دوو مانگە نەك لەوەی پشوومان هەبووە، مەفهومی عوتلە لێرە غەڵەتە، كە باسی عوتلە هاتووە لە گۆڕێ، دروستمان كردووە، ئەمما لە لای ئێمەوە دروستمان كردووە، ئەگەر نا نە عوتلەیە و نە هیچ لە گۆڕێ.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك كەمالیش تەوزیحی هەیە، فەرموو.

بەڕێز محمد قادرعبدالله (د.كمال كەركووكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەمەوێ تەوزیحی بكەم كە لە پێش ئێوەی بەڕێز و ئەندامانی پەرلەمان و خەڵكی كوردستان، كەوا تەسەور نەكەن ساڵێ چوار مانگ پەرلەمان ئەڕوا و لەماڵێ ئەخەوێ، شتی وا نیە، وەكو بەڕێز كاك دلێر ئیشارەی پێكرد، تەنها لەو فەترەیە جەلساتی پەرلەمان نابێ، سەرۆكایەتی لوجان و مەكتەبەكان لە شارەكان، ئەندام هەمووی دەوامی خۆی ئەكا، دەوامی تەبیعی خۆی ئەكا، ئەو ئەندامەی كە لەو فەترەیە جەلەسات ناكات، لەو فەترەیەش لوجانەكان و ئەندامی پەرلەمان و سەرۆكایەتی پەرلەمان خۆی حازر دەكات، مواد حازر دەكات بۆ موناقەشە لەو دەورەی كە دەكرێ، دەقیقەن چی دەكات، زۆر زۆر تەبیعیە، بە نیسبەت ئەوەی ئەو قانونەی كە لێرە هاتووە، بەلای من زەرووره كە لە قانونی پێشتر سەرۆكی هەرێم، ئیشارەی پێ نەكراوە، كە ئەو فەترەی سەرۆكایەتی هەرێم نەبووە و یاسای نەبووە تەواو بكات، بەڵام چونكە سەرۆكی باڵای سوڵتەی تەنفیزیە تەبیعی مافی خۆیەتی كە هەبێت لە حاڵەتی زەروریەت، لەناو ئەم هەرێمە داوا بكات بەو شێوە یاساییەی كە پەرلەمانی بەڕێز موافەقەت بكات و تەحقیقات بكات، بەڵام من حاڵەتەكە زۆر تەبیعی دەبێنم و لە جێگای خۆیەتی و بۆ ئێوەی بەڕێزیش ئەگەڕێنینەوە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەو رەئیە تەرح كرا دەڵێن ئەو ماددەیە زیادە وەكو كاك كەمال ئیشارەتی پێدا، كاك شێروانیش ئیشارەتی پێدا، ناوی سەرۆكی هەرێم نەهاتبوو لە پێشدا، دووەمیش، راستە لە نیزامی داخیلیدا هەیە دەڵێ ئەگەر میزانیە لە موناقەشەدا بێت، نابێت پەرلەمان پشوو وەربگرێ، بەڵام ئەوە قانونە، دەبێ بچێتە قانون و بە قوەتتر دەبێ و باشتر دەبێ، لەبەر ئەوە چ هینەكی ناكات، ئەگەر بڵێین ئەوەی ئیزافە بكرێ بەو صیغەیەی كە هەیە، بڕگەیەكمان پێویستە، ئەو بڕگە، ئەویش ئەوەیە ناوی سەرۆكی هەرێم لە سەرەتادا نەهاتووە، داخیلی بكەین، ئەوانی تریش ئەگەر صیاغەش بێت و ئیعادەبكرێتەوە خراپ نیە، بۆیە

مـن شـتێکی وا ئـەوتۆی نـابێنم و ئـەوەی پشـووی پەرلـەمانیش دەکـرێ بەیاسـایەك بـە پـرۆژە یاسـایەك، تەقدیمی بکەن ئەوانەی کە داوا دەکەن، ڕانەوەستن لەسەر پەیڕەوی ناوەخۆ، بەڵام من دیسان دەڵێم: ئێمـە دوو مانگمان ماوە و حـەق نیـە ئـەو حەقـە بدەینـە خۆمـان، وەکـو سـەرۆکایەتی قـەت هـیچ لـە پشوویەکدا غیابمان نەبووە، لە داهاتووشدا من خۆم تێدانیمە، بەڵام ئەو حەقە نـابێ بدەینـە خۆمـان، لەگـەڵ ئەوەشـدا ئەگەر پرۆژەیەك تەقدیم بکەن، ڕێگای خۆی وەردەگرێت و قەراری خۆتان دەدەن، ئەوانیش مـولزەم دەبـن، ئەگەر هیچتان نیە، دەیخەمە تەصویتەوە، کاکە حەمە فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی مەوزوعەکە ئەوە نیە ئێمە قسەیەکەی ئێمەیە بەسەر ئەواندا هاتووە، ئێمە چوار ساڵ گەیشتینە ئەو قەناعەتەی کە ئەوەی ئێمە غەڵەت بووە، ئەو پشووە زۆرە ئەو چوار مانگە، بۆ ئەوەی کـە ئێمـە قـانون خـۆ بۆ خۆمان دابنانێن، بۆ 10 ساڵ تر و بۆ 30 ساڵی تر دایدەنێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مادام چەند کەسێکن، پرۆژەیەك تەقدیم بکەن، پرۆژەکە دەیخەینە بەردەم دارشتنی پەرلەمان لە دانیشتنی مانگی سێدا ئەگەر قەرارتان دا تەعدیلی دەکەین، بەڵێ ڤیان خان.

بەڕێز ڤیان سلێمان حاجی بشار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە ڕەئی من ئەوە پێویست بە پرۆژە تەقدیم کردن ناکات، لێـرە هـاتووە و ئێسـتا موناقەشـەی دەکـەین، بـە چەند کەسیش پشتگیریمان کردووە و داوامان کردووە، بۆیە بە پێویستی دەزانم ئێستا بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لێرە نەهاتووە پشوو کەم کەینەوە وەکو کاك دلێر وتی، لێرەدا لەبڕگەکە نەهاتووە پشوو کەم کەینـەوە یـان نا، لێرەدا دەڵێ بڕگەکە یەك یەك فەرقی هەیە، لێرەدا هاتووە پێشتر لەسەرەتای مانگی 10،مانگی 3،قسەی دەکەم برا با قسەکەی تەواو کەم ئینجا، پێشتر کردنەوەی دەورە کراوە بوو، 10 ڕۆژی پێچێ 15 ڕۆژ، ئێستا تەحدیدی کردییـە دەڵـێ حەفتـەی یەکـەم بۆیـە ئـەوەی هێناوەتـە ئێـرە، ئـەگینا ئـەوە باسـی پشـوو نییـە ، قانونێکی هەیە دەبێ قانونەکە بگۆڕێت ، فەرموو کاك دکتۆر ناصح.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئامـاژە بـەوە دەکـات، حەفتـەی یەکـەمی مـانگی ئـازار، خـولی یەکـەم دەسـت پێـدەکات، ئێمـە ئـەڵێین ئـەوە بگۆڕدرێت، لە جیاتی ئەوەی حەفتەی یەکەمی مانگی ئازار بێت، با حەفتەی یەکـەمی مـانگی شـوبات بێـت، من پێم وایە ئەوە زۆر زۆر تەبیعیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا تۆ لە قانون شارەزای، ئەوە تەعاروز ناکات لەگەڵ قانونی پەرلەمان، کە پشووی پەرلەمانی تەحدید کردووە؟ ئەوە باشترین شت ئەوەیە، ئەو ماددەیە هەر سەحبی بکەین، لەگەڵ لێژنەی یاسایی ئەوەمان کردووە، یەکەم فەقەرە فەقەت ئەگەر هین بکات، ئەویش ئەوەیە کەلیمەی پێشتر (لرئیس الوزراء دعوة المجلس) دەڵێین: (لرئيس الاقليم او لرئيس الوزراء) ئەوەندە ئیزافە بکرێت ئەوانی تر دەستکاری نەکرێت و وەکو خۆی بمێنێتەوە، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر مەبەست بەس لەم ماددەیە سەرۆکی هەرێمە، فەقەرەی دوو ناڵێت سەرۆکی هەرێم داوای کۆبوونەوەی دەکات، سەرۆکی پەرلەمان لەسەر داواکاری سەرۆکی هەرێم، ئەو شتە لەفەقەرەی یەکەم هاتووە، سەرۆکی پەرلەمان بۆی هەیە داوای کۆبوونەوە بکات، جا بەهەر سەبەبێك بێت، بە هۆی داواکاری سەرۆکی هەرێمە، بە هۆی داواکاری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانە، بە هۆی قەناعەتی خۆی کە هەیە، کەواتە ئەو فەقەرەیە ئەگەر نەشبێ فەقەرەی دووەم، سەرۆکی هەرێم، هەر تەبیعیە بە پێی فەقەرەی یەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر بیکەینە قانونی ڕاست دەکەی، دەسەڵاتی سەرۆکی پەرلەمانە، بەڵام داخیلی قانونی بکەین، ئەگەر وا نەبێت سبەینێ پێنج وەزیر داوا بکەن، دەسەڵاتی منە دیسان؟ نەخێر تەحدید بکەین، سەرۆکی هەرێم و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، بۆ ئەوەی حزبێکی تریش ئەوەی هەیە من ئیستیغلالی بکەم و دەسەڵاتم هەیە، نەخێر تەحدید بکرێ باشترە کاك زانا، تەحدید بکرێ بۆ ئەوە سەرۆکی پەرلەمان لەبەر ڕۆشنایی قانون ئەو دەسەڵاتە بەکار بێنێت، مام خورشید وا بزانم تەواومان کرد و ئەو فەقەرەیە هین بکەین، تەواومان کردیە وا بزانم، باشە، کاك شێروان ئەگەر موافیقی تەعدیلی موقتەرەحەکەتان بکەنەوە و عەرزی بکەن، فەموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وا بزانم ئەو ماددەیە کە صیاغەمان کردیە، بەرەقمی ماددەی شەش، زۆر زۆر ماددەیەکی ڕێك و پێکە، لەبەر ئەوەی تەوزیحی هەموو شتمان کردیە، یەك: ڕێژەی ئەو کەسانەی کە داوایان کردیە، حەقیان هەیە، پاش ئەوەی کە سەرۆکی پەرلەمان داوا دەکات نیسبەکەی لە 4/1٪ بوویتە 3/1٪، دوو: بە وازیحی ئیشارەتمان بەوە داوە کەوا سەرۆکی هەرێم لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، بۆیان هەیە:(بناءآ على

طلب رئيس البرلمان) ئەو مافەیان هەبێ، سێ: بە نیسبەت دەورەی پەرلەمان بە وازیحی تەحدید کرایە کە لە چ کاتێك دەست پێ دەکات و تەواو دەبێت، چوارەم: بە نیسبەت میزانیە، بە نەصێکی صەریح ئیزافەی ماددەکە کرایە، کەوا پەرلەمان عوتلەی نابێ ئەگەر هاتو مەوزوعی میزانیە هاتە گۆڕێ، لێرە ئێستا بە رەئی من، دوو مەوزوع هاتە گۆڕێ، یەك: برادەران باسی ئەوەی دەکەن عەجەبا مەوزوعی عوتلە هاتە گۆڕێ، فیعلەن ماددەکە باسی عوتلەی دەکات، بەس زمنەن و بە صەراحەت نا، بەڵام ئەو پێشنیارە کە دەیانەوێ ماوەی عوتلە کەم بێتەوە، با بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی نەهێنا ئەو وەختی ماددەکە بەرەئی من بخرێتە بەردەم جەنابت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە قەناعەتی من، بە نیسبەت فەقەرەی یەك و دوو، زۆر تەبیعی و زۆر ئیشکالیەت نیە، دوو تەغیری بەسیتی تێدایە، 4/1 ئەندامان بۆیان هەیە، داوای جەلسەی ئیستیسنائی بکەن، ئێستا بوویتە 3/1، دووەمین فەقەرە، سەرۆکی هەرێم ئیزافە کرایە، یەکەم و دووەم هیچ ئیشکالیەتی نیە، ئیشکالیەتەکە لە سێیەمە، بە قەناعەتی من، هەر لەسەر نەصی ئەصڵی بمێنینەوە، دەڵێین: يحدد المجلس في الجلسة الاولى مواعيد دورات انعقاده على ان لا تقل عن دورتين في السنة، مەسەلەی پشووەکە دەمێنێتەوە بۆ نیزام داخیلی، ئێمە لە نیزام داخیلی چارەسەری دەکەین، ئەوەی چوارەمیش لە نیزام داخیلی هاتووە، ئەگەر پێتان باش بێت ئەوەش هەر سەحب دەکەین، لەوەش ئیعتماد دەکەینە سەر نیزام داخیلی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەی کە کاك شێروان وتی موتەفیقین هەموو ماددەکە دەخەمە دەنگەوە، ئەگەر دەنگیشی نەهێنا ئەو وەختی دەیگۆڕێن، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەك تێبینیم هەیە، لە دووەم دەڵێ: للرئیس دعوه، (للرئیس) ئەوە زۆر هەڵەیە، لەبەر ئەوە دەبێ بڵێی: لرئیس البرلمان، لە ماددەی یەکەم نەمانگوتووە موختەصەراتی رەئیسی یەعنی چیە،

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە کێندەر لە قەوانین ئێمە ناوی رەئیس بێت یەعنی رئیسی پەرلەمانە؟ لەهەر قانونێك ئێمە دەریبکەین، عیلاقەی بە پەرلەمانەوە هەبێت کە وتت: رئیس، پێناسەکە دەڵێ: یەعنی رەئیس پەرلەمان، دواتر دەڵێ: بناءآ على طلب رئيس الاقليم، یەعنی یەکەم رەئیسی پەرلەمانە، وازیحە زۆر.

بەڕێز شمسە سعید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەراستی ئێمە چۆن قانونی ئەحوالی شەخسیمان، هەمووی بەو هەموو مـاددە موهیمـەوە هێنامـان، لـە فـرە ژنیە تەخسیسمان کـرد، ئـەوەش وای لـێ هـاتووە، یـەعنی چـوار بڕگـەی مـوهیمی تێدایـە، کەچـی ئێمـە بـۆ پشوویەك ئەیهێنین کورتی دەکەینەوە لە پشوویەکدا، ئەگەر مەبستمان بێت، من زۆر لەگەڵ ڕەئیەکەی کاك شێروانم، مەبەستمان بێت، مەبستمان پشووەکە بێت با هـەر ئـەو ماددەیـەی لـێ سـەحب بکرێتـەوە، لەسـەر ئەوانی تر بڕۆین و با هەمووی بەجارێك سەحب نەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئـەو مولاحەزەیـەت باشـە، فەقـەت ئـەم فەقەرەیـە جیـاوازە، هەنـدێ فەقـەرە هـیچ خـیلافی لەسـەر نیـە، لـە فەقەرەی یەکەم، لرئیس البرلمان، و مالا یقل عن ثلث، پێشتر ربع بوو، اعضائه دعـوتهم لانعقـاد جلسـة غـیر اعتیادیة، تختص الاجتمـاع علـى النظـر في الموضـوعات المحـددة في الـدعوة، ئـەوە شـتێکی تەبیعیـە، دەیخەمـە دەنگەوە، ئەو فەقەرەی دەخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵیتی دەستی بڵند بکاتەوە تکایە؟، فەرموون، کێ لەگەڵـدا نیە؟ دوو کەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ قبوڵە، دووەم: للرئیس، یعني رئیس البرلمان، دعوتە لانعقـاد جلسة غیر اعتیادیة بناءآ على طلب رئـیس الاقلـیم او رئـیس مجلس الـوزراء عنـد الضـرورة، پێشتر فەقـەت ڕەئیسی وزرا بوو، ئێستا ڕەئیسی هەرێم داوای کرد، بۆی هەیە داوا بکات، کێ لەگەڵ ئـەو فەقەرەیـە دەسـتی بڵند بکات؟، فەرموون، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە کۆی دەنگ قبوڵ کرا، سێیەم: هینەکە دوو ئیقتیراحی هەیە کـە ئەوە، ئەو فەقەرەیە ئیلغا بکرێت، لە نیزامی داخیلی تەعین بکرێ کە لێرە نووسرایە: یعقد البرلمان دورتین في السنة، تبدأ الاولى في الاسبوع الاول من شهر اذار، و تنتهي بنهایة شهر حزیـران، و تبـدأ الثانیـة في الاسـبوع الاول من شهر حزیران و تنتهي بنهایة شهر کانون الاول، ئـەوە موقتـەرەحێك هاتـە پێشـەوە، کـە پشـووەکە ئیلغا بکرێ، ڕەئیەك هەبوو کـە نـەخێر ئیلغـا نـەکرێت، لەبـەر ئـەوەی هینـە و موقتـەرەحێکیش هەیـە کـە دەڵێ: هەر ئەو فەقەرەیە نەمێنی لێرە، لە نیزامی ناوەخۆ موناقەشە دەکرێت، موقتەرەحەکە دەڵێین: لێـرە ئیلغا بکرێت، لەوێ لە پەیڕەوی ناوەخۆ موناقەشـە بکرێـت، دەیخەمـە دەنگـدان، کـێ لەگـەڵ ئەوەیـە ئـەوەی ئیلغا بکەین با دەستی بڵند بکات؟، چیە نوقتەی نیزامی فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی بتەوێ خۆت ئەیڕوێنی، بەراستی وا نیـە، موقتـەرەحێکی تـر هەیـە 10 کـەس باسـی کـردووە، ئـەبێ مانگەکان کەم بکرێتەوە، بە تایبەتی لەسەر مانگی شوبات، زۆربەمان باسی ئـەوەمان کـردووە، یـەعنی ئـەوە موقتەرەحێکە چۆن ئەڵێی موقتەرەحی تر نیە؟

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەلەن: من شتی خۆم فەرز ناکەم، گوتم دوو موقتەرەح هەیە، موقتەرەحێك هەیە ئیلغای بکەین کە جێی نیە، ئەوە ئەگەر دەنگی نەهێنا، ئەو وەختی موقتەرەحی دووەم، باسمان نەکرد، لەبەر ئەوە پەلەت کرد، ئاخر برادەر جێی کەم کردنەوەکەی جێی ئێرە نیە، دوو جار باسمان کرد، ئەوە بە قانونە و دەبێ پرۆژەی قانونەکە رێك بخرێت، ئەوە فەقەت هینەکە، ئەگەر بێت و ئەوەتان قبوڵ نەکرد کە ئەوە، ئەو فەقەرەیە دوو، سێ موقتەرەحی هەیە، وەکو کاك ناصح دەڵێ: موقتەرەحێکیان ئەو فەقەرەیە لێرە ئیلغا بکرێ و لە پەیڕەوی ناوەخۆ موناقەشە بکرێ، یاخود بە پرۆژەیەکی تایبەت دایدەنێین، بەوەی کە پرۆژەکە کەم بکرێتەوە، یان بگۆردرێت، موقتەرەحی سێیەمیش ئەوەیە کە لێرە دەستکاری بکەین و بیگۆڕین، موقتەرەحی یەکەم دەخەمە دەنگەوە کە ئەویش دەڵێ: ئەو فەقەرەیە لێرە ئیلغا بکرێت، ناکرێت هەر جارێ یەکێك شتێك هین بکات و رابگرین، یەعنی وەکو خۆی بمێنێتەوە و تەعدیل نەکرێ، کاك فرسەتیش ئەوەی شەرح دەکات، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قانونەکە هێشتا ئیصدار نەبووە، ئەگەر تەماشای فەقەرەی یەك بکەین لە ماددەی 49، پێش موقتەرەحەکە، هی قەدیم، مەزمونەکە بەو شکلەیە، يحدد المجلس في الجلسة الاولى مواعيد دورات انعقاده، على ان لا تقل عن دورتين في السنة، ئەوە چوار مانگە، سێ مانگە، شەش مانگە، تەحدیدی نەکردیە، تەحدیدەکە لە پەیڕەوی ناوەخۆ هاتووە، ئێستا ئێمە بە نیازی ئەوە بین پشووەکە کەم بکەین، یان بە مەفهومەکی تر، مودەی دەورەی زیاد بکەین، پەیرەوەکە زیاد بکەین، عادیە ئەو ماددەیە با وەکو خۆی بمێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی کاك فرسەتیش مەقصەدی ئەوەیە، ئەو موقتەرەحە بخەینە دەنگەوە، ئەو فەقەرەیە لێرە ئیلغا بکرێت و ئەوەکە زۆر وازیحە، بە پەیڕەو دەتوانین ئیقتیراح بکرێ، کێ لەگەڵ ئەوەدایە ئەوە ئیلغا بکرێ دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموو، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە ئەکسەریەت ئیلغا کرا، فەقەرەکە ماوە، ئەوەی کاك فرسەت خوێندیەوە دەمێنێ، ئەو موقتەرەحە تازەیە ئیلغا کرا، چوارەم: لا تنتهي الدورة التي تعرض فيها الموازنة العامة للاقليم الا بعد المصادقة عليها، ئەوە لە ئەصڵی ماددەکە، ئەوەش تەبیعیە، یەعنی هەر وەختێك میزانیە لە موناقەشەدابێت، پشوو نیە تاوەکو ئیقرار نەکرێ، دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵێتی با دەستی بڵند بکات؟، فەرموو، کێ لەگەڵدا نیە؟، هەر سێ فەقەرەکە، کاکە فەقەرەی نوێ ئیلغا کرا، قەدیمەکە دەمێنێتەوە، ئەوە ئەو تعدیلەیە، فەقەرەی یەکەم، یەعنی ئێستا ئەو ماددەی 49 ، بەو شکلە دەبێت، یەکەم: وەکو خۆی دەمێنێتەوە کە ئێستا خوێندمانەوە، دووەم: وەکو خۆی دەمێنێتەوە کە ئێستا خوێندمانەوە، سێیەم کە ئیلغا کرا فەقەرەی کۆنی ماددەکە دەمێنێتەوە کە دەڵێ: يحدد المجلس في الجلسة الاولى مواعيد دورات انعقاده، على ان لا تقل عن دورتين في السنة، ئەوە چووە جێی، ئەوەی ئێستا ئیلغا

کراوەتەوە، ئەوە لە جێیەتی، ئێستا هەر چوار فەقەرەکە، یەعنی ئەوەی کۆنەکە و لەگەڵ ئەو سێیەی کە ئێستا دەنگتان بۆی دا، دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵێتی دەستی بلند بکات تکایە؟، فەرموون، کێ لەگەڵدا نیە؟ کاک سەردار و سارە خان و کاک عادل، بۆ ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز عبدالکریم ابو بکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم: ماددەی 50 ئیلغا دەکرێ و بەو جۆرە دەخوێندرێتەوە:

1-نیصابی بەستنی پەرلەمان بە ئامادەبوونی زۆرینەی ئەندامانی تەواو دەبێ، جگە لەو حالەتانەی کەوا یاسا زۆرینەی تایبەت دەخوازێ و لە کاتی یەکسان بوونی دەنگەکانیش ئەو لایەنە پەسند دەکرێ کە سەرۆك دەنگی لەگەڵ داوە.

2-نابێ دەنگدان ئەنجام بدرێ تا نیصاب تەواو نەبێ لەناو هۆڵی کۆبوونەوەدا.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السابعة: تعدل المادة الخمسون و تقرأ كالآتي:

1-يكتمل نصاب انعقاد البرلمان بحضور اغلبية اعضاءه، و يتخذ قراراته بالاغلبية البسيطة، و ذلك في غير الحالات التي يشترط فيها القانون اغلبية خاصة، و عند تساوي الاصوات، يرجح الجانب الذي فيها الرئيس.

2-لا يجوز اجراء التصويت الا عند توافر النصاب في قاعة الاجتماع.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین و تەئیدی ماددەکە دەکەین، بەڵام بۆ تەوزیح حەز دەکەم هەندێ خاڵ هەیە روونی بکەمەوە، بۆ ئەوەی بزانین فەرق نێوان نەصی ئەصڵی و ئەوەی لە پرۆژەکەدا هاتووە چیە؟، یەکەمینیان ئەوەیە: دووبارە داڕشتنەوەی بڕگەی یەکی پرۆژەکە بە شێوازێکی تازە، دووەمیان: زیاد کردنی بڕگەی دووەم لە دووەم بڕگەی پرۆژەکەدا کە ئەویش دەڵێ: لا یجوز التصویت الا عند توافر النصاب فی قاعە الاجتماع، سێیەمیان: لابردنی بڕگەی دووی ماددەی ئەصڵی لە یاساکە کە دەڵێ: یجری التصویت علی مشروع القوانین مادە بمادە، ئەوە ئەو گۆڕانکاریانەیە کە بەسەر قانونەکەدا هاتووە، بە گوێرەی تەغیری ئەخیر، وا بزانم دەرگایەکی باش دەکرێتەوە بۆ ئەوەی گفتوگۆکان لەمەودوا لە ناو کوتلەکان و لەناو لێژنەکانی پەرلەمانی یەکلابکرێتەوە و دەنگ لەسەر یاساکە بە شێوەیەکی گشتی بدرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێوە ماددەکەتان لابردووە؟ بۆ؟ئێمە لەگەڵ لێژنەی قانونی موناقەشەی ئەوەمان دەکرد، من پێم وایە ئەوەی کۆن باشتربوو، ئەو ماددە بە ماددە تێدا نووسراوە و موناقەشە دەکرێ، وەکو ئەوەی کە کردوومانە، ئێستا ئەوەی لابەین لێمان دەبێتە ئیشکال و سبەی چوار ماددە پێکەوە و یان دوو ماددە و ئەوەی دواوە و

ئـەوەی پێشـەوە هـەمووی تێـك دەدات بەڕاسـتی، لیژنـەی قـانونی رەئـی چـیە؟ مـن پـێم وایـە وەكـو خـۆی بمێنێتەوە ئەو ماددەیە، رەئیتان بڵێین، صیغەی پێشوو هیچ ئیزافەیەكی ناوێت؟.

بەڕێزعونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە وا قەرارمان دا كە ئیقتیراحی خۆمان سەحب بكەینەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە لیژنەی قانونی موقتەرەحی خۆی سەحب دەكاتەوە، فەرموو نازناز خان.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من ئەو پرسیارە ئاراستەی سەرۆكایەتی لیژنەی یاسایی دەكەم، ئەو دوو فەقەرەیـە یـان ئـەوەی پێشـووتر چ پەیوەنـدی بـە یاسـای هەڵبـژاردن هەیـە؟، حـەز دەكـەم بـۆم تـەوزیح بكـەن؟ ئـەوە شـێوازی بەرێوەچـوونی پەرلەمانە، نەك هەڵبژاردن.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوەش حوجەیـەكی تـرە بـۆ ئـەوەی ئیلغـا بكرێـت، بـەڵام قانونەكـە بەتـەنیا قـانونی هەڵبـژاردن نیـە، ئـەو قانونە لە ئەصڵدا كە لە ساڵی 1992 دەرچوو، قـانونی پەرلـەمان و هەڵبژاردنـە، نـاوی وایـە، لەبـەر ئـەوەی ئیعتیادیە تێدابێ، بەڵام پەیوەنـدی نیـە بـە مەبەسـتی كۆبوونەوەكـەمان، ئـەوە تـا حـەدێك راسـتە، قـانونی پەرلەمان و هەڵبژاردنی پەرلەمان یەك قانونە، ئەوە من پێشتریش باسم كـردووە دەبـێ جیـاواز بكرێتـەوە، دەبێ لە ئایندەیەكی نزیكدا قانونی هەڵبژاردنی پەرلەمان جیا بكرێتەوە، ئێستا موقتەرەحەكەیان سـەحب كردووە، پێویست ناكات بیخەینە دەنگدان، وابزانم بڕۆن بۆ ماددەی دواتـر، موقتـەرەحی تەعـدیلی مـاددەی 50، كە لە لایەن لیژنەی یاساییەوە بوو، خۆیان سەحبیان كردووتەوە، كـێ لەگـەڵ ئەوەیـە ئیلغـا بكرێتـەوە دەستی بڵند بكاتەوە تكایە؟، فەرموون، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە كۆی دەنـگ مـوافیقن لەسـەر سـەحب كردنـەوە، بۆ ماددەی 8.

بەڕێز عبدالكریم ابو بكرمصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی 8: بڕگەكانی 1 و 5ی ماددەی 56 ی هەموار دەكرێ و 12 و 13 ی بـۆ زیـاد دەكـرێ و بـەم جـۆرە دەخوێندرێتەوە:

ماددەی 56: پەرلەمان ئەم تایبەتمەندی و ئەركانەی خوارەوە پیادە دەكات:

1-دانانی یاسا و بڕیارەكان.

2 و 3 و 4 وەکو خۆی دەمێنێتەوە.

5-بریاردان لەسەر بودجەی گشتی هەرێم و پەسندکردنی ژمێرکاری کۆتایی و ئەنجامدانی کێبڕکێ لە نێوان دەروازە و بەشەکانی بودجەی گشتی و داشکاندن لە تێکڕای بڕی پارەکانی و هەروەها بۆی هەیە لە کاتی پێویست، پێشنیاز بۆ ئەنجومەنی وەزیران بکات و تێکڕای بڕی خەرجیەکان زیاد بکات.

12-باج و رەسم بسەپێنێ و هەمواریان بکات و پووچەڵیان بکاتەوە یان لێیان خۆش بێت.

13-رەزامەندی لەسەر هەموارکردنە دەستووریەکان بدات.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السابعة:

تعدل الفقرتان 1 و 5 من المادة 56 كما و تضاف الفقرتان 12 و 13 اليها و تقرأ كالآتي:

يمارس البرلمان الاختصاصات و المهام التالية:

1-تشريع القوانين و القرارات.

5-اقرار الموازنة العامة للاقليم و المصادقة على الحساب الختامي و اجراء المناقلة بين ابواب و فصول الموازنة العامة و تخفيض مجمل مبالغها و له عند الضرورة الاقتراح على مجلس الوزراء زيادة اجمالي مبالغ النفقات.

12-فرض الضرائب و الرسوم و تعديلها و الغائها او الاعفاء منها.

13-الموافقة على مقترح التعديلات الدستورية.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو موقتەرەحەی لێژنەی قانونی کە هاتە ئاراوە چەند خاڵێك لە خۆ دەگرێت:

1-تەعدیل کردنی برگە یەك و برگە پێنج، بە نیسبەت برگە یەك، تەشریعی قەوانین هاتیە لە ئەصڵی پرۆژەکە، ئێستا ئێمە قەراراتمان ئیزافە کردیە، بە نیسبەت فەقەرە پێنجیش بە شێوەیەکی رێك و پێك نەهاتیە، ئیعادەی صیاغەمان کردووتەوە، زائیدەن فەقەرە 12 و فەقەرە 13 ئیزافە کراوە، یەکیان پەیوەندی بە فەرزی زەرائیب هەیە، دووەمیان پەیوەندی بە موافەقە لەسەر تەعدیلاتی دەستوری هەیە، کە ئەوەش لە زمنی دەسەڵاتی پەرلەمانی کوردستانە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەش وەکو ماددەی پێشوو وایە، پێم وایە سەحبی بکەنەوە باشترە، ئەوە دەرگای دەکاتەوە بۆ زۆر موناقەشە، رەنگە ئەوەش نەبێت، ئەگەر ئەو موناقەشەیە سەحبی بکەن باشترە، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە سەحبی دەکەین، موشکیلە نیە، بەڵام هەزار جار گلەییمان لێکراوە، خەڵکی یاساناسیش گلەیی لێ کردووین، دەڵێن: ئێوە تەنها تەشریع دەکەن حەقی بریارتان نیە، ئێمە جوابمان دایتەوە و دەڵێین:ئەوەی حەقی قانونی هەبێ، حەقی بڕیاریشی هەیە، ئێستا بریارەکەمان داخیل کردووە بۆ ئەوەی ئەو گلەیی و گازاندەیە نەمێنێ، مەسەلەکە ئەوە نیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جا ئەوە تەحسیل حاسلە با هەر وا تەفسیر بکەن بۆخۆیان، دەیان بڕیارمان هەیە و دەیان بڕیاریشمان دایە، لە هەموو دونیادا پەرلەمان وایە، بەڵام ئەو موفتەرەحە بۆ ئیلغا کردنی ئەو ماددەیە کە ئیقتیراح کراوە لەلایەن لێژنەی یاسایی بۆ نەهێشتنی لێرەدا، دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵێتی لابدرێت دەستی بڵند بکات؟ فەرموون، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا، ئەو ماددەیەش لابردرا، بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم: ماددەی 18 زێدە کراو بەسێیەم هەموارکردنی یاساکە هەموار دەکرێ و دەبێتە ماددەی 16 و دووبارە بەم شێوەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

ماددەی 16 دووبارە:

1-کۆمسیۆنی باڵا بۆ هەڵبژاردنەکانی عێراق، دەستەی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان، شوێنی دەستی باڵا بۆ هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان- عێراق دەگرێتەوە کە لەم یاسایەدا هاتووە بۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکانی خودی هەڵبژاردنی پەرلەمان و بەرێوەبردنی تا ئەو کاتەی دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکان لەهەرێمدا دادەمەزرێت.

2-کۆمسیۆنی باڵا بۆی هەیە ئەو پەیرەو و رێنماییە تایبەتیانەی خۆی لەسەر هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان- عێراق جێبەجێ بکات، بەجۆرێك ناکۆك نەبن لەگەڵ حوکمەکانی تایبەت بە مافی حیزبەکان و لیستەکانی دەستوور و پێکهاتە نەتەوەییەکان و مافەکانی ئافرەت و مافی تانوت لێدان و لایەنی تایبەتمەند بە تانوت لێدان و ئەو ماوەیەی تایبەتە بە تانوت لێدان کە لەم یاسایەدا هاتوون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السابعة: تعدل المادة الثامنة عشر بالتعديل الثالث للقانون و تصبح الماد السادسة المكررة له، و تقرأ كالآتي:

المادة السادسة المكررة:

1-تحل المفوضية العليا للانتخابات العراقية، هيئة انتخابات اقليم كوردستان محل الهيئة العليا لانتخابات برلمان كوردستان العراق، الواردة في هذا القانون للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية للبرلمان و ادارتها لحين تشكيل الهيئة العليا للانتخابات في الاقليم.

2-للمفوضية العليا تطبيق الانظمة و التعليمات الخاصة بها على انتخابات برلمان كوردستان- العراق لما لا يتعاض مع الاحكام الخاصة بحقوق الاحزاب و قوائم الفئات و المكونات القومية و حقوق المرأة و حقوق الطعن و الجهة المختصة بالطعن و المدد الزمنية الخاصة بها في الاقليم، الواردة في هذا القانون.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

والله من هەر شەرحێك بکەم و ئیقتیراحم هەیە بۆ شتێك، دیارە تەبعەن لە 1992، ئێمە هەیئەی بالای هەڵبژاردنمان هەبوو لە هەرێم و لە قانونەکەشدا وا هاتووە، بۆیە لێرە دەڵێت: موفەوەزیە و کۆمسیۆنی باڵا ئەو جێی بگرێتەوە، بەلام لەو دوو ڕۆژەدا کۆمسیۆنی باڵا چەندین جار قسەیان لەگەڵ ئێمەدا کردووە، دەڵێن: ئەو هەیئەتەی لە کوردستاندا هەیە، بەشێکە لە ئێمە، ئێمە موباشەرەتەن دەتوانین ئیشراف بکەین لەسەر هەڵبژاردنەکانی ئێوە و ئیمکانیەتێکی زۆریشیان هەیە، بۆیە ئێمە بڵێین ئەو کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراقی جێگای کۆمسیۆنی باڵای کوردستان دەگرێتەوە، نەك هەیئەتەکەی کە لێرەدا هەیە، ئەوان خۆشیان داوایان کردووە، تەنیا ئەوە لا بچێت لە هەیئەی ئینتخاباتی ئیقلیمی کوردستان لە هینەکەدا، جێگای خۆی دەگرێتەوە بۆ ئەوەی هەیئەکە تابیعی ئەوانە و ئیشەکان بەوان دەکەن و خۆیان دێن و ئیشراف دەکەن ئەوە مەسەلەیەکە عاید بەخۆیانە، ئێمە مەسەلەی خۆمان تەنیا تەکلیفی ئەوانە نەکەین نەوەك ئیمکانیەتیان نەبێت و ئەوانیش بڵێن بۆ موفاتەحەی ئێمەتان نەکردووە، ئاگادار نین و تەکلیفی ئەصڵەکەی بکەین باشە، خۆی ئێمە بە پێی یاسا و بە پێی دەستووریش بۆمان هەیە هەیئەتێکی سەربەخۆ لە کوردستان دروست بکەین، بەلام دروستمان نەکردووە، هەیئەتێکی کۆنمان هەیە کە دروست کرابوو لە هەڵبژاردنی 1992، هەڵوەشایەوە، هەیئەتێك لە 2005 وەوە کاك د.نوری خۆی لێرە بوو و ئیشرافی دەکرد و ئەویش تابیعی ئەو کۆمسیۆنی باڵای بەغدا بوو، ئێستاش هەر ئەوە، ئێمە لەو هینەدا نەمانتوانیوە ئەو کۆمسیۆنە سەربەخۆیەی لە کوردستاندا دروست بکەین، ئەو کۆمسیۆنەی ئێرە کە هەیە لە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی بەغدا نەك هی ئێمە، عایدی دەسەلاتی هەرێم نیە، عایدی فیدراڵە، بودجەیان لەوێیە و هەموو شتێکیان لەوێیە، لەبەر ئەوەی هەیئەتی هەڵبژاردنی سەربەخۆ لە بەغدا، کۆمسیۆنی سەربەخۆ لەبەغدا پەیوەندیان بە ئێمە کرد، وتیان ئێوە تا ئێستاکە ڕاستەوخۆ بە ئێمەتان نەوتووە هەڵبژاردن دەکەین، داواتان نەکردووە کە ئەوە بکەین، ڕاستە فەرعەکەمان لێرە قسەیان لەگەڵ کردووین، پێمان باشە ڕاستەوخۆ پەیوەندیمان لەگەڵدا هەبێت، بۆیە ئەڵێم بە ڕێگای هەیئەتەکە نەبێت،

موباشەرەتەن لەگەڵ هەیئەی بەغداوە هەبێت، مەقسەدم لەوەدا فەقەت ئەوەندە بوو، چونکە ئێمە ئەگەر خۆمان، ئەو هەیئەتە خۆمان دروستمان بکردبا، ئێمە موفاتەحەی ئەوانمان ئەکرد، سەربەخۆنە و عایدی خۆمانە، بەڵام ئەوانە بەشێکە لەوان، بۆیە پێویست ناکات تێدا بێت، فەرموو کاک کەمال.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە هەرێمی کوردستان وەك ئیقلیمێك، وەك هەرێمێکی فیدراڵی، حەقی خۆمانە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستانمان هەبێ، لە دەستووری عێراقیش ئەو حەقەی بە ئێمە داوە، تەقصیرەکە لە ئێمەیە کە تا ئێستا یاساکەمان دەرنەکردووە، ئەوە لە ئێمەیە، دەبێ ئیعتیراف بەو تەقصیرە بکەین، بۆیە من ئێستاش دەیڵێم هەوڵ بدرێت یاساکەی بە پەلە دەربکەین با کۆمسیۆنی هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکانمان بکات، چونکە حەقێکی سروشتی خۆمانە بۆچی بیخەینە دەست شوێنێکی تر و دوایی گازاندەیان لێ بکەین، زۆرسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

قەیناکە تەئیدی بکە، داوای قسە بکە ئەوجا تەئیدی بکە، بەڵام ئەوەندەیە فەرقی ئەو قسانەی کاك کمال دەڵێت ڕاستە ئەگەر ئێمە هەڵمان بژاردبان، ئێمە بڕیار بە قانون دەرمان دەهێنا، بەهەرحاڵ ناوتان دەنووسم، نەك بەس لەسەر ئەو مولاحەزەیە، کاك عبدالرحمن نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەرئەوەی گفتوگۆکە کەم بکەمەوە، یاسای کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانم لەبەردەستە لە ماددەی 2 تەئیدە بۆ قسەکەی جەنابت لە بڕگەی 4 دەڵێت (تقوم هيئة الاقاليم للانتخابات بالتنسيق والتعاون مع المكتب الوطني للمهام الادارية والنظم الانتخاباتية الاقليمية والمحلية الخاصة بالاقليم تحت اشراف المفوضية العليا المستقلة للانتخابات) ئەوە تەواوکەری ئەوەی جەنابتەو موناقەشەش هەڵناگرم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەزانم ئەوەم خوێندووەتەوە، بەڵام ئەگەر خۆمان هەمان بێت زەروریە، ئەو کاتەش پێویستی بەو تەنسیقە دەکات، بەڵام ئێستا ئەوانە بەشێکن لەوان، من مەبەستم لەوەیە بۆ لەگەڵ هین بکەین، کاکە حمە فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە پێش ماوەیەك ئەوە داواکراوە لە لیژنەی موفەوەزی ڕووبەرووی پەرلەمانی عیراقی کردووەتەوە بێت قەراری لە پەرلەمانی عیراقی بۆ وەربگیردرێت، لەبەرئەوە من پێم وایە ئێستا ئەوە با

بمێنێـەوە وەکو خۆی و وەك ئەوەی جەنابتان باستان کرد، با ئەویش بهێڵین بۆ دەورەی دووەم با رەئی خۆیان بدەن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك باپیر فەرموو.

بەڕێز باپیر کاملا سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی جەنابت باسی دەکەی کە ئێمە جارێکی تر پەیوەندی بکەینەوە بە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن، کۆمسیۆنی باڵا زەمانی سەربەخۆ بوونی چیە؟ ئەوەی کە لەو هەڵبژاردنانەی دوایی لە پارێزگاکان کرا لە خواروو و ناوەندی عیراق و پارێزگاکانی تری ناوچە دابڕاوکانی تری کوردستان زۆر گلەیی و گازاندە هەبوو لەسەر سەربەخۆیی نەبوونی، ئەمڕۆش کە ئێمە کێشەیەکی هەڵواسراوی زۆرمان هەیە لە گەڵ حکومەتی فیدڕاڵی عیراق بە تایبەتی لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عیراق و لەگەڵ پێکهاتەکەشی، من پێم وایە جارێکی تر ڕێگە دەدەین بە دەستێوەردانێکی تر، بۆیە باشتر وایە ئەو پێداویستیە و ئیمکانیەتەی کە باس دەکرێت، کە ئیمکانیەتێکی زۆریان هەیە، ئێمە خۆمان دابینی بکەین و وەك خۆی بڕوات وەك ئەوەی کە ئێستا هەیە، ئەو کۆمسیۆنەی کە لێرە هەیە، ئەوە بکرێت نەك ئێمە لێرە موفاتەحەی مەرکەز بکەین کە کۆمسیۆنی باڵایە، باشتر وایە کە لێرە ئەگەر هەتاوەکو بۆ خۆمان یاسایەك دەردەکەین یان کۆمسیۆنێك پێك دەهێنین کە سەربەخۆ بێت بە شێوەیەك لە شێوەکان، نەك بە ووردتری لەسەری ڕابوەستین، ئەو گرفتە سیاسیەی کە ڕەنگدانەوەی دەبێت، دەستێوەردانی سیاسی دەبێت، دەستێوەردانەکەی کە کرد دەبێـتە مایەی ناتەبایی سیاسی کە ئەمڕۆ لە هەموو کاتێکی تر زیاتر پێویستمان دەبێت و لەدوای ئەنجامەکانی هەڵبژاردن بە تایبەتی کە دەبێـتە ناڕەزایی پێکهاتە سیاسیەکان لە کوردستان دا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفی معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە تەئکید ئەو دەستەی هەڵبژادنە بە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان وەك ئەوەی کاك باپیر گوتی زۆر چاکە و ئەو موداخەلاتە لابەلایانە لە کوردستان دروست نابێت و ئەو خەڵکەی ئێمەش کە دەنگیان فەوتاوە ئەوەش نافەوتێت، بەڵام یەك پرسیارم لە لیژنەی یاسایی هەیە، ئێمە ئەگەر ئەو کۆمسیۆنە دروست بکەین میزانیەی ئەم کۆمسیۆنە دەکەوێتە سەر میزانیەی عیراق یان نیسبەتی میزانیەی کوردستان حیساب دەکرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئاریز عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ناچارین ئێستا ڕووبەرووی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقی بکەینەوە، چونکە لە کوردستانی خۆمان نیە، ئەگەر بڵێین با ڕابوەستین تا ئەوە دەبێت، هەڵبژاردنەکان دوادەکەوێت، بڕواناکەم بتوانین لە ئێستاوە تا مانگی 5 یاسا دەربکەین و فەرمانبەری بۆ دابنێین و بکەونە سەرئیش و ئەوانە، بەڕاستی ئەگەر وابێت بە ساڵێکی تریش هەڵبژاردن ناکرێت، لەبەرئەوەش ئەوەی ئێستا ئەو کۆمسیۆنەی لە کوردستان هەیە وەکو بەڕێوبەریەتیەکە و بەشێکە لە بەغدا، بۆیە ئێمە ڕاستەوخۆ هەم ئەرکە داراییەکان و هەم ئەرکە کارگێریەکان ڕووبەرووی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقی نەکەینەوە، حەقە هیچ تەڵەبێکمان نەبێت لەوەی وەك ئەوەی جەنابت باست کرد، پشتیوانی لە قسەکانی جەنابت هی بەغدا بکەینەوە، بەڵام لێرە هەوڵ بدەین بەزوویی ئەو کۆمسیۆنە دابمەزرێنین، بەڵام هەرچۆنێك بێت بەزوویش دابمەزرێنین بە یەك ساڵیش ناکەوێتە سەر پێ بە دڵنیایەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جوتیار فەرموو.

بەڕێز کریم مجید شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە حەقیقەت دا منیش هەمان ڕەئیم هەبوو، مادام کۆمسیۆنی باڵا لە عیراق خاوەنی ئیمکانیات و دەسەڵاتە و تەجروبەیەکی زۆرتریان هەیە و ئەوان لەوێ ئەمر دەکەن لێرە کاروباری هەڵبژاردن جێ بەجێ بکەن، باشترە ئێمە یەکسەر تەعامول لەگەڵ ئەوان بکەین، چونکە ئەگەر ئیشەکان لێرەوە جێ بەجێ بکرێت، من تەسەورم وایە ئەوان ناتوانن لە کاتی پێویست دا ئامادەکاری بکەن بۆ ئەوەی هەڵبژاردنەکان لە کاتی خۆیدا جێ بەجێ بکرێت، حەقە ئێمە ئامادەکاری بۆ بکەین و کۆمسیۆنێکی باڵا لە کوردستان دا هەبێت، بەڵام ئێستا کە بمانەوێت لە کوردستان لە وەختی خۆیدا هەڵبژاردن بکرێت، ئەوە ڕەنگە تەئخیرمان بکات و دوامان دەخات، بەڵام ئاساییە مواجەهەی ئەوەی بەغدا بکەین، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە لە بڕگەی 2 دا شتێك کە نووسراوە باسی ئەوە دەکات کۆمسیۆنی باڵا بۆی هەیە ئەو پەیڕەو ڕێنماییە تایبەتیانەی خۆی لەسەر هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان، ئەگەر بکرێت هەڵبژاردنەکان لە کوردستانی عیراق جێ بەجێ بکات، ڕەنگە ئێمە هەر هەڵبژاردنی پەرلەمانمان نەبێت، ڕەنگە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان و ئەنجومەنی قەزاو ناحیە و هەڵبژادرنی تریش بێتە پێشەوە، بۆ ئەوەی مەشمول بێت بە ئەوانیش، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بەڕاستی یەکەم شت لەگەڵ کەلیمەی موکەڕەڕ نیم، ئەو ماددەیە سەرلێ شێوانێك دروست دەکات، باشترە تەسەلسولی بۆ دابندرێت، ئەگەر تەسەلسولێك هەبێت بۆ ئەو ماددەیە باشترە، ئەمە یەك، دووەم: من بەش بە حاڵی خۆم تاڕادەیەك نزیکم لە رایەکەی د.کمال کە بە قەناعەتی من ئێمە خسوسیەتی کوردستانی لە ڕووی سیاسی دەبێت بپارێزین، ئەو خسوسیەتە زەروریەت وایە ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان دەبوایە ئێستا ئێمە دەستوورمان هەبووایە دەبوایە، کۆمەڵێك شت بە پێی تەبیعەتی قانونی نیزامی فیدراڵی ئێمە دەبووایە ئەمەمان هەبوایە، لە حاڵەتێك نەکراوە دیسان موخاتەبە کردنی بەغدا من پێم وایە هەر لە ڕێی کوردستانەوە بێت باشترە، نەك ڕاستەوخۆ، ئەمان مەسئولن لە تەنزیمی ئەو ئالیە و ئەو تەنسیقە بکەن و هەموو شتێ حازر بکەن بۆ ئەم ئینتیخاباتە، من بە قەناعەتم باشترە هەر ئێمە موخاتەبەی بکەین و سوپاستان دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من هەر یەك مولاحەزەی بچووك دەدەم لە بۆ ئەوە، بۆ ئەوەی لە موناقەشەکە غەڵەت نەدەین، فەرقی ئەوتۆ نیە لە نێوان ئێمە و ئەو هەولانەی کە عەکسەکەی دەڵێن، ئەگەر بێتو تۆ ئەو سیغەیەی کە ئێستا هەیە بڵێی (تحل المفوضية العليا) کۆمسیۆنی باڵای عیراقی سەربەخۆ لقی کوردستان یان بەشی کوردستان جێگای ئەوە دەگرێتەوە؟ مانای وایە تۆ سبەینێ ئەگەر یاسایەك بێنیە پێشەوە بۆ دانانی کۆمسیۆنێك خۆ پێشتر ئیعترافت بەوە کردووە، ئەوە دەبێتە ئەسڵ و ڕێگا لەوە دەگری کە هەیئەتێکی تر دابنێی، دووەم: ئەو کۆمسیۆنەی کە داندرا غەیری ناوەکەی هیچ رەبتێکی بە ویستەکەی ئێوە نیە، پارەکە لەوێ وەردەگری، ئیمکانیەتەکەی لەوێ وەردەگری، هەویەکان لەوێ دێت، حوبرەکە لەوێ دێت، ئێمە تەعامول لەگەڵ ئەوان دەکەین لێرە، بەڵام تەنها مەبەستەکە لەوەدایە کە سیغەکەیە، مام خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەئیدی رەئیەکەی جەنابت دەکەم، وە تەئیدی ئەو ماددەیەش دەکەم لەلایەن لیژنەی قانونیەوە هاتووە، هەندێك ئارا تەرح دەکرێت کە ڕاستە دەکرا ئێمە وەك خۆمان کۆمسیۆنێکمان هەبێت، بەڵام ئێمە لە 2005 تاوەکو ئێستا نەمان توانیوە کۆمسیۆنێك دابنێین، لە 2005 یش هەمان کۆمسیۆن و هەمان تەنزیمی عیلاقاتمان لەگەڵ کۆمسیۆنی عولیای بەغدا هەبوو، ئێستا ئێمە ئیقتراحمان لەلا مایەو وەختمان ماوە ئەو کارانە بکەین؟ لە هەموو بوارەکانەوە، لەرووی فەنیەوە، لەرووی ئیداری و لە رووی کەفائەت و لەرووی شارەزاییەوە، ئاسان نیە بەو فەترە زەمەنیە کەمەی کە ئێستا لە دەستمان ماوە بتوانین ئەوە بکەین، لەبەرئەوە کە دەڵێن تەدەخولات دەکرێت من تەسەور ناکەم لیژنەی باڵا لە بەغدا بێت وەکو چۆن لە موسڵ یان لە شوێنێکی تر ئەو دەسەڵاتەی هەبێت و بێت لە کوردستان بێت، قانون هەیە و نیزام هەیە

و لێرەش لە ماددەکە تەعدیلەکە زۆر بە ڕێك و پێکی هاتووە، حقوقی ژنان، حقوقی ئەحزاب، بە عەدەم تەدەخول هەمووی وازحە، لەبەرئەوە من تەئیدی رەئیکەی جەنابت دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشێکی قسەکانم کرا، بەڵام ئەوەی من دەمەوێت روونی بکەمەوە، ئەو هەیئەیە کە پێك دێت بارگرانیەکی زۆر زۆری دەبێت لەو کات و ساتەی لە بۆ ئێمە، دووەم: لە خوای بەزیاد بێت هیچ ڕۆژێك نیە لەسەر لاپەڕەی رۆژنامەکان هەزار و یەك گلەیی و گازاندە بە ناحەق دەکرێت، ئەو کاتەی ئەو هەیئەیە ئەگەر سەر بە ئێرە بێت ئەویش زۆر دەرگا دەکاتەوە بۆ گلەیی و گازاندە، ئەو کاتە دەڵێن ئەو هەیئەیە سەر بە فلان جیهەتە و بە کەیفی خۆیان تەوجیهی دەکەن، بە قەناعەتی من لە بۆ ئەو مەرحەلەیە با ئەوەی لێ بگەڕێین باشە بۆ کاتێکی تر با دیراسەتی لەسەر بکرێت و قسەی لەسەر بکرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

د.شکریە فەرموو.

بەڕێز د.شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من رام لەگەڵ رایەکەی بەڕێز د.کمالە، ئەگەر ئیمە لە کوردستان دا بەزووترین کات ئەوە پێك بهێنین بەلام وابێت ئەوە ئیشی هەفتەیەکە، هێشتا زۆرمان لەبەردەم ماوە، بۆ خسوسیەتی تایبەتی هەرێمی کوردستان لەبەرچاو نەگرین، بەڕاستی من لەگەڵ ئەوەدام، یەعنی رەئی من و کاك مەلا و شێخ جعفر و هەروەها کاك دلێری بەڕێزیشە، ئێستا بوو بە 5 کەس، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر بە مانگێکیش گەرەنتی دەدەی هەموو شتەکان رادەگرین و دروستی دەکەین و بە دوو مانگیش، شەمسە خان فەرموو.

بەڕێز شمسە سعید محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من دەمەوێت مادام هەموو ئارائەکان بەرەو ئەوە دەچێت کە ئێمە ناتوانین موفەوەزیەی عولیامان هەبێت وەکو هەرێم، دەبێت ئیستیعانە بکەین بەوەی مەرکەز، ئەوەی مەرکەزیش قانونی ئینتیخاباتی تایبەت بە خۆیانیان هەیە، من لەسەر بڕگەی 2 مولاحەزەم هەیە، ئێمە ئەگەر نەك بە دەستێك، بەهەر دوو دەستیش ئەندام پەرلەمانەکان دەست هەڵبڕین و بڵێین هەندێك حقوق و ئەحکامی خاسەی بە خۆمان وەکو ئەوەی کە قەرارمان دا ئافرەتان لە 30٪ بێت لای ئەوان 25٪ ە، قانونەکەی ئەوانیش لەم

مەرحەلەیە ئێمە جێ بەجێ ی دەکەین، بۆ نموونە لای ئێمە گۆڕانکاری کرا، دیسانەوە قائیمەکان، قائیمەی مەفتوح بوو، قائیمەی ئێمە موغلەقە، کەواتە ئێمە ئەم ئەحکامانەش ئێستاش هەمووومان قەراری لێ بدەین و دەست هەڵبڕین بڵێین با پارێزراو بێت چ زەمانەتێك هەیە کە ئێمە ئێستا لەو مەرحەلەیە ئیستیعانە بە قانونی ئینتیخاباتی موفەوەزیەی عولیا دەکەین؟ چۆن بۆمان جێ بەجێ دەبێت زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باش بوو ئەو قسەیەی کرد بۆ ئەوەی روونی بکەینەوە، ئەو ئینتیخاباتە لەبەر ڕۆشنایی قانونی خۆمان دەکرێت، مفەوەزیەی عولیا خۆیان داوایان کرد، گوتیان دەمانەوێت بە پەلە قانونی هەڵبژاردنی خۆتان، ئەو موقتەرەحاتانە دیاری بکەن، بۆچی بە پەلە ئەو جەلسە نائاساییەمان کرد؟ بۆ ئەوەی بیدەین و لەبەر ڕۆشنایی ئەو قانونە بکەن، خۆ بە کەیفی خۆی نیە، ئێمە قانونی خۆمان هەیە و دەڵێین ئەوە قانونمانە فەرموون، ئەوان چی دەکەن؟ تەنها مەسائیلی فەنی و ئیشراف و دانانی سندوق و موراقبین و ئەوانە دەکەن، قانون ئەوان دانانێت ڕێنمایی ئەوان دایانێن، خۆمان دایدەنێین، خۆمان دایدەنێین ئەو دەسەڵاتە دەستوور داویەتە خۆمان، کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی ڕاستی بێت من پێم باشە ڕۆڵی نوسینگەی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان نەسڕینەوە، ئەوانیش ڕۆڵێکی باش دەبینن و نوێنەرایەتی لە هەولێر و سلێمانی و دهۆك هەیە، ئێمە با لە یاسایەکەدا بەو شێوەیە ئاماژەی پێ بدەین، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان ـ نوسینگەی هەرێمی کوردستان، چونکە واقعەکە ئەوهایە، ئەوە ئەو مەسەلەیە ناگەیەنێت ئێمە تەعامول لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵا ناکەین، لەو قۆناغەش دا پێویستە ئێمە کۆمسیۆنی باڵا بەو ئەرکە هەستێت، ئێمە ئەگەر لە کات و ساتی خۆیدا هەڵبژاردن ئەنجام بدەین زۆر زەحمەتە هەیئەتێکی نوێ دروست بکەین، هاوڕام لەگەڵ کاك دلێر سەبارەت بەوەی کە ئێمە لە چەقێك ڕاهاتووین کە تیکرار لە ماددەکان، خۆی جائیزە لە یاساکاندا موکەڕەر هەبێت ماددە، بەڵام لەبەرئەوەی ئێمە وا چوار ساڵە پەرلەمان بەرێ دەکەین، لەسەر ئەوە ڕۆیشتووین کە موکەڕەرمان نەبووە یان ماددەی مولغاتمان بە دەگمەن هەبووە، بۆیە پێم باشە ئێمە هەر وەکو ئەوە تەسەلسولی ماددەکان ڕێك بخرێتەوەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوو، سێ موستەڵەح هەیە کە نەك ئێستا پێشتریش بەکارمان هێناوە، یەکەم: ماددەی موزافە، دووەم: ماددەی موکەرەرەیە، سێیەم: ماددەی مولغاتە، ئەوانە بۆ دادەبەزێنین عادەتەن؟ بۆ ئەوەی تەسەلسولی ئەسڵی مەوادەکان نەگۆڕێت، ئێستا ئێمە لێرە ماددەی 4 مان لادا، کە ماددەی 4مان لادا لە تەنیشت ماددەی 4 دوای دارِشتنەوەی دەنووسین مولغات، مانای وایە تەسلسولی ماددەکان نەسەقی خۆی وەردەگریتەوە هەتا ئەخیر مادده، بۆیە ئێمە موکەرەرمان ئیستعمال کرد، هەروەها موزافە ومولغاتیشمان ئیستیعمال کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا جارێ دەمەوێت یەك شت روون بکەمەوە، ئەو هەیئەتەی ئەقالیم، هەیئەی ئینتیخاباتی ئیقلیمی کوردستان ئەوەیە، ئەوە هەیئەیەکی کوردستانی نیە 100٪ ، ئەوە جوزئێکە تابعی موفەوەزیەی عولیای ئینتیخاباتی عیراقیە، ئەوە یەك، دووەم: ئێمە ئەگەر بڵێین موفەوەزیەی عولیای موستەقلی ئینتیخاباتی عیراقی، خۆی ئەوە کولیەکەیە، جوزئیەکەی مەکاتبی چیە و قانونی چیە و ، چۆن لە قانون دێن باسی جوزئەکان دەکەن، خۆی دەبێت باسی ئەوەی بکەی، سێیەم: موفەوەزیە خۆی چ دەڵێت، لە ماددەی 2 لە بڕگەی 4 دەڵێت (تقوم هيئة الاقاليم للانتخابات بالتنسيق والتعاون مع المكتب الوطنی بمهام الادارة والتنظيم الانتخابية الاقليمية والمحلية الخاصة باقليم تحت اشراف المفوضية عليا المستقلة للانتخابات)، یەعنی ئەگەر باسی هەیئەی ئینتیخابی دەکرێت، بە خۆی باسی کردووە، بە تایبەتی لە بڕگەی 2 دەڵێت (تطبق المفوضية العليا الانظمة والتعليمات الخاصة باجراء الانتخابات)، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم: رەئیم لەگەڵ رەئی کاك دلێر و کاك کریمە، بەڕاستی ئەو موکەڕەڕە کە دێن، ئێستا 3 مادده هەیە موکەڕەڕ دەبێتەوە، ماددەی 6 دووجار دەنووسرێت لە قانونەکە لەمەودوا، ماددەی 36 ئەویش دووجار دەنووسرێتەوە، ماددەی 15 ش دووجار دەنووسرێتەوە، بەڕاستی ئەوە سەر لێشێوانێك و ئیرتیباکێك دروست دەکات، قەیدی نیە ئەوە لەگەڵ کاك شێروانمە کە باس دەکات مولغات هەیە و موکەڕەڕ هەیە، بۆ ئەوەی تەرقیمی قانونەکە نەگۆڕدرێت، ئێمە ئەو هەموو موعالەجاتی ترمان هەیە، یەعنی لێرە لە تەعدیلی سێیەم، لە ماددەی سێیەم دەڵێت (تعدل المادە 7 وتقرأ کالاتی: ....) من دەڵێم ئەو ماددەیە ئەگەر بچێتە ماددەی 7 هیچ ئەشکالێك نیە، رزگار دەبین لەو موکەڕەڕەی، ماددەی 7 چ دەڵێت؟ (للهيئة العليا المستقلة المشرفة على انتخابات المجلس الوطنی لاقليم كوردستان ان تحدد الكيفية والطريقة التی تشرف بها على الانتخابات ضمن الوحدات الادارية ولتشكيل اللجان والمراكز الانتخابية) ئەوە زیادە بە رەئی من، ئەو ماددەیە بێتە جێی ئەو عیلاجی دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك زرار فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەراستی ئێمە كە ئەو یاسایەمان هەموار كرد هەدەفمان لە هەموار كردنی ئەم یاسایە ئەوە بوو كە پەرلەمانی كوردستان لە سات و كاتی خۆیدا هەڵبژاردنەكە ئەنجام بدات، ئەگەر ئێمە موخاتەبەی كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عیراق نەكەین، ئایا دەتوانین لە كات و ساتی خۆیدا هەڵبژاردنەكان ئەنجام بدەین؟ لەوانەیە نەتوانین، چونكە بەڕاستی هەروەكو بەڕێز دكتور ئیشارەتی پێیدا یاسایەكەمان نیە، ئایا دەركردنی ئەو یاسایە بۆ كۆمسیۆنی هەرێمی كوردستان كاتێكی زۆری ناوێت؟ ئایا دەتوانین لە كات و ساتی خۆمان هەڵبژاردنەكان لە $5/19$ ئەنجام بدەین؟ لەبەرئەوە من پێشنیار دەكەم ئەگەر بێتو موخاتەبەی كۆمسیۆنی باڵای عیراقی بكەین هیچ زەرەرێك ناكەین، چونكە ئەو كۆمسۆنەی ئێرەش بەشێكە لەویَ، ئەوەتا عەلەمی عیراقی چۆن دەڵێین (فترفرف راية العراق فوق سماء دجلة والفرات) لەسەر پەرلەمانیش هەیە، لەسەر سلێمانیش هەیە، ئیَ باشە خۆ كۆمسیۆنی باڵای ئێرە، موخاتەبەی عیراق بكەین، بەڕاستی لەو حاڵەتەدا خۆ ئەو كۆمسیۆنەی ئێرەش سەر بە ئەوێیە، وابزانم هیچ كێشەیەك دروست ناكات، ئەوجا هەموو ساڵێك ئێمە كاتێك كە بودجە پەسەند دەكەین لە عیراق نەفەقاتی ئاكیما ساڵی پار 5 ترلیۆن و كەسرێكیان بڕی و بەشێك لەو پارەیە بۆ تیعدادی سوكانی بوو، یەعنی كۆمسیۆنی باڵای عیراق پارەكەشی لەبەردەستە، ئەگەر پێتان خۆشە هەڵبژاردنەكان دوا نەكەون و لە كات و ساتی خۆیدا بكرێن با موخاتەبەی كۆمسیۆنی باڵای عیراق بكەین، ئەگەر پێشتان خۆشە بمێنینەوە و دەوام بكەین ئەوە موخاتەبەی كۆمسیۆنی باڵای ئێرە بكەن، لە كۆتایی دا زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك كمال قسەی هەیە، ئێمە موخاتەبەی ئێرەشمان كردووە و هی بەغداشمان كردووە، هیچ موشكیلەیەكمان نیە، كاك كمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبالله (د.كمال كەركووكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو پێشنیارە مانای ئەوە نیە كە موقاتەعەی بەغدا دەكەین، ئەمە هەڵەیە، نەش چێتە ئەو بابەوە، ئێمە لە هەرێم ئیقلیمێكین، ئەم ئیقلیمەش قودسیەتی خۆی هەیە، كیانێكە، ئەم كیانە دەبێت ئێمە پا دابكوتین بۆ ئەوەی حەقی خۆمان نەدەینە دەست جێگایەكی ترەوە، ئێمە لە هەموو حاڵەتێك كۆمسیۆنی بەغدا ئیشراف دەكاتە سەر وەزعەكە، ئێستا هەندێك برادەر وادەزانێت لە سفرەوە دەست پیَ بكەین، كۆمسیۆنی باڵای هەرێمی كوردستان كە ئێستا بەشێكە لە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی عیراق هەیە و مەركەزی هەیە و لە هەولێریشە، مەكاتبی هەیە لە هەولێر لە سلێمانی و لە دهۆك، ئەندامیان هەیە، موراقبیان هەیە،

سندوقەکانیشیان هەیە من لەگەڵیان دانیشتووم، دەڵێن ئێوە بەس ئەم هەفتەیە قانونەکە دەربکەن، ئێمە دەتوانین سەرپەرشتی بکەین، ئەوجا لە ناو هەرێم کۆمسیۆنەکە سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکە دەکات، پێویست ناکات خەلەلێك هەبێت یان هەر شتێك هەبێت کە پێویست ناکات هەمووی بنێردرێتە بەغدا و پاشان بێتەوە، ئەمان حازرن لێرە و هەموو شتێکت هەیە، ئیمکانیاتیش هەیە بەس قانونەکە ئێمە وەکو پەرلەمانی کوردستان موقەسرین تاکو ئێستا و پاشان دێتەوە، ئەوان حازرن لێرە، هەموو شتێکت هەیە، ئیمکانیاتیش هەیە، بەس قانونەکە ئێمە وەکو پەرلەمانی کوردستان موقەسرین تا ئێستا قانونەکەمان دەرنەکردووە، شتی خۆمان دەدەینە دەست بەغداوە، من لەگەڵ ئەوە نیم، ئێمە جوزئێکین لە بەغدا و عیراق، ئێمە هەرێمێك نین لە ئاسمان، هەرێمێکی فیدراڵین، بەڵام سیقەمان بە خۆمان زیاترە لەبەر کێشە و حەقێکی قانونی و دەستووری خۆشمانە بەو حەقەی خۆمان هەڵبستین، ئەگەر پێمان ناکرێت قانونەکە دەربکەین وەك پەرلەمانی کوردستان، ئەوا ئێمە دەبێت هەموومان ئیعتراف بکەین موقەسرین، چونکە نەمانتوانیوە لەو فەترەیە قانونەکە دەربکەین، کە قانونەکە هەفتەیەکیش نابات، قانونی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژارنی بەغدا بێنە و وەکو ئەو دەری بکە تەنها بڵێ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان سەرپەرشتی دەکات، بە یەك ڕۆژ دەردەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

د.کمال ئەم قسەیەم ئاراستەی جەنابت دەکەم، هەڤدە دانە ساڵە هەتا وەکو ئێستا یاسای هەڵبژاردن لەسەری نووسراوە بەرەی کوردستانی، پەرلەمان و هەڵبژاردنەکان بە یەکەوە هەموار کراوە لەگەڵتانم، هەموار کراوە و جیێمان نەکردووەتەوە، باسی موئەسەسات دەکەین، موئەسەسات بە یاسا جیادەکرێتەوە، باشە تۆ چ زەمانەت و گرەنتیەك دەدەی بە ئێمە؟ سیقەمان بە یەکتری نیە لە ناو هەرێمی کوردستان دا کەسمان سیقەمان بە یەکتری نیە، باشە ئەم ئەزمەیە با بڕوات، ئەم هەموو هەڵبژاردنە با بڕوات، سیقە بگەڕێتەوە بۆ خەڵك، با کۆمسیۆنی باڵای عیراق ئەم هەڵبژاردنە ئیشراف بکات، کاکە من 100٪ لەگەڵ قسەکانی مام رشادم، سیقە نەماوە لە نێوان ئەم خەڵکە دا لەگەڵ دەسەڵات و حکومەت دا، چۆنی بگەڕێنینەوە؟ بەو نەوعە دەیگەڕێنینەوە، ئەم هەڵبژاردنە با عیراق ئیشرافی بکات، کۆمسیۆنی باڵای عیراق ئیشرافی بکات، بۆ پاراستنی ئەو سیقەیە، لە دوای ئەوەشەوە دەتوانێت پەرلەمانی داهاتوو ئەو بەڕێزانەی کە دێن لەسەرخۆ کۆمسیۆنیش دەست نیشان بکەن، ئینجا لە دوای ئەوەش یاساش دەربکەن، ئێمە هەتا ئێستا نەمانتوانیوە چاودێری دارایی سەر بە پەرلەمانە نەمانتوانیوە دایمەزرێنین، دەگەڕێین بۆ کەسێکی موستەقیل، دەستمان ناکەوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێش ئەوەی کاك کمال جوابتان بداتەوە، خۆم تەوزیحێك دەدەم لەسەر قسەکانت، مەبەستت ئەوەیە سیقە نەماوە، لە بەینی ئەحزابە کە سیقە نەماوە، ئەوە لەسەر کۆمسیۆنە نەك بەینی میللەت و دەسەڵات، هەتا ئەوە من بۆت چاك دەکەمەوە، لەبەرئەوە بە تەئکید ئەو سیقەیە مەوجودە وبەهێزیش بووە، ئەگەر گلەییش هەبێت، بەڵام سیقە لە بەینی ئەحزاب دا لە هەموو عیراق دا نیە، فەرموو تەماشای ئەو هەڵبژاردنانە بکە، هیچ کیانێك نیە بە کیانی مالکیشەوە شکایەتی نەکردبێت لە کۆمسیۆن، متمانەی نیە جا ئەوە چەندی ڕاستە، ئەوە مەوزوعێکی ترە، فەرموو کاك کمال.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس بۆ خوشکە سۆزان بۆ بۆچوونەکەی، هەموو بۆچوونێك جێگەی ڕێزو ئیحترامە، بەڵام لە هەرێمی کوردستان سیقەمان بە خۆمان هەیە، سیقەمان بە خەڵکی کوردستانیش هەیە، سیقەمان بە هەموو حیزبەکان هەیە، ئەوەی مەعارزی ئێمەشن ئیحترامی ئازادی بیروڕایان دەگرین، ئەوە زۆر زۆر تەبیعیە ئینسانێك یان تەنزیمێك یان گروپێك یان حیزبێك بە شێوەیەك نەقدت بکات، ئەگەر لە ئێمە نەقد نەکرێت و قبوڵی نەقد نەکەین مانای وایە دەچینە ڕیزی ئەوانەی کە ئیمانیان بە دیموکراسی نیە، بۆیە شەعبی کوردستان من لەو قەناعەتەم بە هەموو ئەترافی عیلمانی و بە هەموو کۆمەڵگای مەدەنی سیقەی بەیەکە، ئەو ئیستیفتایەش بوو کە چەندین جار کراوە لەناو کوردستان ئەو ڕێژە بەرزەی بە دەست هێناوە، مانای ئەوەیە خەڵکی کوردستان باوەڕی بەیەکە، باوەڕیشی بە دیموکراسی هەیە، باوەڕی بە هەموو چین و توێژێك هەیە، ئێمە ئەگەر بیهێنینە ئەو بارەی بڵێین سیقەمان بە خۆمان نیە، با بەغدا بیکات و فاتیحە لەسەرمان بخوێنن، من بە خوشکی عەزیزی خۆم سۆزان خان دەڵێم وەکو پەرلەمان یاسایەکە بەیەك ڕۆژ دەردەکرێت و ئەوەی ناوێت، وە زۆر زۆر تەبیعیە و کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستانیش حازرە، ئەوە مەکتەبی هەولێر بەڕێزێك بەرپرسیەتی بەناوی کاك هەندرێن، مەکتەبی سلێمانی کاك سید طاهر، مەکتەبی دهۆك کاك بەیارە، مەسئولی هەموویان کاك د.علی، هەیکەلەکە داندراوە، بەغدا موافەقەتی کردووە، کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی عیراق، بە ئێمە دەڵێت یاساکەتان دەربکەن و خۆتان ئیشکەی خۆتان بکەن، ئێمە موقەسرین خوشکان، برایانی بەڕێز، لە قسەی کۆتایش دا دوا ڕەئی بۆ ئێوەیە، هەرکەسێکیش ڕەئی ئازادی خۆی هەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تاڤگە خان فەرموو.

بەڕێز تاڤگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

به نیسبەت کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقی بمانەوێت و نەمانەوێت، ئێمە کاتێك کە پەرلەمان پێشنیارەکەی دا بە مەکتەبی کوردستان، یەکسەر ئەوان ناردیانەوە بۆ بەغدا بۆ ئەوەی رەئی ئەوانیش وەربگرن، لە کاتی ئنتیخاباتیش بە هەماهەنگی، مادام لە یاسایەکە هاتووە هەماهەنگیە، مانای ئەوە نیە کە ئێمە بڕیارمان دا کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقی دەستەکەی لێ لاببەین، مانای وابێت ئیشی خۆمان دایە ئەوان، بەڵکو هەردوو ئیشەکە هەماهەنگیە، ئەوان و کوردستانیش ئیشرافی دەکەن، ئینجا کۆمسیۆنی باڵای عیراقی خاڵی نیە لە کورد، پڕە لە کورد کە کۆمەڵێك کوردی کارای تیایە، ئەندامانی هەموو پێکهاتەکانی تیایە، بۆیە منیش لەگەڵ ئەوەم کە موخاتەبەمان بۆ کۆمسۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقی بیت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا رۆستایی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان، خۆی موشکیلەیەك هەیە ئەوەی لە ئەخیری قسەی بکات، لەبەرئەوەی کەس نیە تەئیدی بکات لە پاشی خۆی ئیقتراحەکانیشی لەوانەیە زۆر بە هەند وەرنەگیردرێت وەکو ئەوەی کە دوێنێ ڕووی دا، وەڵلا من دەست خۆشی لەو هەستە ناسکەی د.کمال دەکەم، هەم ئەو شتێکی واقعی جوانی هەرێمی کوردستانی پیشان دا بە سیقە و متمانە و خۆشە ئینسان بە تەفائولەوە قسە لەسەر واقیعەکە بکات و دڵ خۆشی بداتە خەڵکی کوردستان، ئەوە شتێکی زۆر زۆر باشە، حەریس بوونیش لەسەر ئەوەی کە هەرێمی کوردستان هەموو مافە دەستووریەکانی خۆی مومارەسە بکات، هەیئەتێك حەقمان هەیە دەری بکەین، قانونێك حەقمان هەیە و دەری دەکەین، ئەوە زۆر زۆر چاکە و لە جێگای خۆیەتی، خولی رابردووی پەرلەمان لە 2004/11/20 تەعدیلی کردووە و لە تەعدیلەکەی دەڵێت تەشکیلی هەیئەتێك بکرێت، مانگێکی مابوو لە بۆ ئینتیخابات ئەو تەعدیلە کراوە فریا نەکەوتوونە بیکەن، ئێمە دوو، سێ مانگمان مابوو بۆ ئینتیخابات لەوە ناچێت فریا بکەوین، باوەڕ ناکەم فریا بکەوین، بەڵام پێمان دەکرێت وەسیەت بکەین بۆ خولی دوای خۆمان کە ئەوان لە ساڵی یەکەم تێی نەپەڕێنن و ئەو هەیئەتە دروست بکەن، بەسە تا کەی؟ وەسیەتیش هەر لە ئەخیر مەرحەلە ئینسان دەیکات، لە ساڵی یەکەمیان پەلە بکەن لە دروست کردنی ئەو هەیئات و ئەو مفەوەزیاتانەی هەرێمی کوردستان، حەقی خۆیەتی هەیبێت، نەبوونی دەستووری هەرێمی کوردستان هیچ ڕێگرێکی نەبووە، چونکە ئێمە حەقێکی دەستووری خۆمانە، من لەگەڵ ئەوەدام کە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان سەرپەرشتی ئینتیخاباتەکان بکات، لەبەرئەو سەبەبەی کە ئێستا باسم کرد، هەرچەندە ناوی کۆمسیۆنی سەربەخۆیە، بەڵام پێم وانیە نوێنەری لایەنە سیاسیەکان سەرپەرشتی بکەن، ئەوانی لە هەرێمی کوردستانیشن لەگەڵ ڕێزم لەبۆیان، بەڵام قسە لەسەر سەربەخۆییان هەیە، خۆ ئەگەر ئێمە بێین کۆمسیۆنی سەربەخۆ دروست بکەین، بەڕاستی دەبێت ئەو کەسانە هەڵبژێرین

كه فعلەن سەربەخۆن، ئینسانی تەكنۆكراتن و ئەكادیمین و لێهاتوون، ئەو كاتە قسە و باسمان لە حیزبەكانیش لەسەر ئەو مەوزوعە، ئەو سیغەیەی كە لە تەعدیلەكە و لە لیژنەی یاسایی و ئەو برایانە نووسیویانە، من پێم وایە دەقیق نیە، ئێستا بڵێی (تحل المفوضية العليا محل الهيئة العليا) كەئەنەهو هەیئەی عولیا مەوجودە، لەڕاستی دا مەوجود نیە، سیغەكە بەو شێوەیە باشە (تشرف المفوضية العليا المستقلة للانتخابات فی العراق علی الانتخابات) بە شێوەیەكی گشتیش باسی موحافەزات و ئەوەش نەكرێت (لحين تشكيل المفوضية المستقلة للانتخابات فی الاقليم) ئەوە دەقیق ترە، ئێمە ئەوە لە قانونەكە هەیە و لای دەبەین، خاڵێكی تر بۆ زیاتر نەزاهەتی ئینتیخاباتی داهاتوومان و بۆ زیاتر شەفافیەتی ئینتیخاباتی داهاتوومان من داوا دەكەم لە لە (ثانیا) كە باسی موفەوەزیە دەكات، ئەنزیمە و تەعلیماتی خۆی جێ بەجێ دەكات و مورافەعاتی ئەو قانونە دەكات بڵێین (بالتعاون مع السلطة القضائية فی الاقليم) دەزانم موفەوەزیە دەچێت لەگەڵ ئیتیحادی حقوقین و لەگەڵ نەقابەی موحامین و تەنسیق دەكات و ئەوان لەسەر سندوقەكان دادەنێن، بەڵام ئەوە هەردووكیان هەیئاتی حیزبن هەتاوەكو ئێستاكە، بەڵام سوڵتەی قەزائی لە هەرێمی كوردستان ئیحترامی خۆی هەیە و ئەگەر بڵێین (بالتعاون مع السلطة القضائية) ئەوە باشترە مودەعی عام و موحەققی عەدلی و قازیەكان و ئەوانە بەكاردەهێنێت لەسەر مەراكزی ئینتیخابی، پێم وایە زۆر مورتاح تر دەبین لە نەزاهەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك زانا فەقت مولاحەزەیەك عەرزی جەنابت بكەم، ئەویش ئەوەیە هەیئەی عولیای ئینتیخابات لە قانون دا مەوجودە، بۆیە دەبێت بە قانون ئیشارەتی پێ بكرێت ئەوە جێگەی ئەو دەگرێتەوە، چونكە لە قانون دا هەیە، هەیئەی موفەوەزیەی عولیا جێی بگرێتەوە، لەبەرئەوەی لە قانون دا ناوی هاتووە، د.ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێوەی بەڕێز هەرچیەكتان لە سەرۆكایەتی پەرلەماندا من پێم وایە لەم بابەتە زیاتر لە هەموومان شارەزایتان پەیدا كردووە، چونكە وەكو ئاگادارین پەیوەندیتان كردووە بە لیژنەی باڵای هەڵبژاردنەكانەوە، هەروەها هەردووكتانیش جەنابت و كاك د.كمال لە كۆبوونەوەكانی سەرۆكایەتیش لەگەڵ كاك فرست دا و لە گەڵ كۆبوونەوەكانی هەر سێ سەرۆكایەتیش بەشداری دەكەن، لەبەرئەوە پێم وایە ئایا ئەو پێشنیارەی كە كاك د.كمال دەیكات من بەش بەحاڵی خۆم پشتگیری لێ دەكەم ئەگەر بتوانین، بەڵام ئایا ئەو زەمەن و ئەو كاتەی كە بە دەستمانەوە ماوە لەگەڵ مەسائیلی ماددی كە دێتە پێشەوە، ئایا ئێمە دەتوانین ئەوە جێ بەجێ بكەین؟ یان ناتوانین جێ بەجێ ی بكەین، لە حاڵەتێك دا ئەگەر ئەوەش بتوانین وەك ئەوەی كە جەنابی پێشنیاری دەكات، ئێمە ناتوانین ئەو لیژنە باڵایەی كە خۆمان دروستی دەكەین بەو نەوعە ئەم هەیئەتەی كە ئێستا هەیە جێ ی دەگرێتەوە، ناتوانین، چونكە ئەوەی بەشێكە لە هەیئەی لیژنەی باڵای

هەڵبژاردنەکانی بەغدا، هی عیراق هەمووی، یەعنی ئەو بەشێکە لە ئێمە، ئێمە ناتوانین قەرار بۆ ئەوان دەربکەین و بیان کەین بە بەدیل و لە هەرێمی کوردستان بێت و، بیان کەین بە هەیئەتێکی سەربەخۆ، ئێمە ئەوە ناتوانین، تەنها ئەوە دەبێت هەیئە باڵاکەی بەغدا ئیلغای بکەنەوە، لەبەرئەوە ئەگەر دەکرێت باشە، ئەگەرنا ئەو پێشنیارەی کە جەنابت کردت من پێم وایە ئەوەیان واقعی تر دەبێت لە گەڵ رێزو سوپاسم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د.نوری، سەرۆکی پێشووی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان، فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر رێگام بدەن هەندێك ڕوونکردنەوە هەیە بۆ ئەوەی بیخەمە بەرچاوی ئێوەی بەڕێزو ئەندامانی پەرلەمان، لەسەرەتاوە لە ناوەڕاستی ساڵی 2004 کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە عیراق بە بڕیارێکی بریمەر دروست کرا، ئاماژەی بە ئەوە کردبوو کەوا مەکتەبی هەرێمی کوردستانیش تێدا هەیە، پاش ئەوەی کەوا من دەست نیشان کرام بە سەرۆکی ئەو دەستەیە لێرە، ئێمە هەستاین لیژنەیەکمان دروست کرد وەکو ئەنجومەنێك بۆ هەرێمی کوردستان لە شێوەی ئەوەی کەوا لە بەغدا هەیە، سەرۆکی هەر سێ کۆمسیۆنەکە من و جێگرەکەم کە کاك شوان مفتی بوو، نیزامێکمان بۆ خۆمان داناو ناردمان بۆ بەغدا، داوامان لێی کرد پەسەندی بکەن، ئەوان بەشێکی زۆری داواکاریەکانی ئێمەیان رەد کردەوە، کار گەیشتە ئەوەی کەوا ئەگەر بێتو ئەوان ڕازی نەبن بە کەمترین داواکاری ئێمە، ئێمە بڕیارمان دا پێکەوە هەر پێنجمان دەست لە کاربکێشینەوە، ئەوجا ڕازی بوون بە دامەزراندنی هەیئەی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان، مایەوە مەسەلە داراییەکە، هەر بۆ ئەوەی کەوا کەم دەسەڵاتی بدەنە هەیئەکەی ئێمە پارەیان بۆ هەولێر نارد، بۆ سلێمانی و بۆ دهۆکیشیان نارد، بۆ ئێمە پارەیان نەنارد، پێنج، شەش نامەمان بۆ ناردن فایدەی نەبوو، ئێمە ناچار بووین پارە بە قەرز وەربگرین لە دەستەی هەولێر، پاش ئەوە من پەوەندیم کرد بە جەنابی مام جلال و جەنابی کاك نێچیرڤان لێرە، گوتمان وەزعەکەمان بەو جۆرەیە، ئێوە هاوکاریمان دەکەن لەڕووی مادییەوە، چونکە ئەوان نایانەوێت دان بە ئێمە دابنێن، هەردوولا گوتیان هەتا نیو ملیۆن ئێمە دینارتان دەدەینێ، نامەیەکم نووسی بۆ سەرۆکی کۆمسیۆنی بەغدا و گوتم لە ماوەی 24 سەعات دا ئەگەر پارەمان بۆ نەنێرن ئێمە پارە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان لە هەردوو ئیدارەکە وەردەگرین، لە ماوەی 24 سەعاتدا سکرتێری کۆمسیۆن بە ملیۆنێك دۆلارەوە هات بۆ هەولێر و پارەکەی بۆ هێناین، ئێمە بەردەوام بووین لەسەر کارەکانی خۆمان بە پێی ئەو نیزامەی کە خۆمان دامان نابوو، بەڵام پاشان کە ئەو کۆمسیۆنە نەما، کۆمسیۆنی ئێستا پرۆژە قانونێکی ئامادە کرد و نوسخەیەکیشیان ناردبوو بۆ هی ئێرە (کاك صالح محمد امین) کە ئەو سەردەمە ئەو سەرۆك بوو، پەیوەندی پێوە کردم گوتی پرۆژەیەکیان بۆ ناردووینە هیچ باسی ئێمەی تێدا نەکراوە، تەنها وەکو شتێکی ڕواڵەتی نەبێت، پێکەوە دانیشتین پرۆژە

قانونێکی باشمان دانا، ئەوەی کە پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە ئامادەمان کرد، هێنام بۆ لیژنەی قانونی و لێرە پێکەوە تاوتوێمان کرد، شتێکی باشمان ئامادەکرد و نوسخەیەکیشمان نارد بۆ لیستی هاوپەیمانی کوردستان لە ناو ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بۆ ئەوەی کەوا پشتگیری لێ بکەن، بەداخەوە نەیانتوانی بوو کەوا پشتگیری لە داواکاریەکانی ئێمە بکەن، بۆیە ئەو قانونی ژمارە 11ی ساڵی 2007 پەسەند کرا لەلایەن ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراقەوە بە بێ ئەوەی دەسەڵاتێکی ئەوتۆ درابێت بە دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان ئەو دەستەیەی کە ئێستا بەشێکە لە کۆمسیۆنی باڵا ناتوانێت لە رێنماییەکانی ئەوان دەربچێت، بۆیە ئەو هەڵبژاردنەی پەرلەمانی کوردستان و هی ئەنجومەنی پارێزگاکانیش دەبێت بە پێی قانونی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە عیراق ئەنجام بدرێت، بەڵام بە پێی قانونی هەڵبژاردنی خۆمان، بۆیە من لەو باوەڕە دام، کەوا ئەوەی کەوا ئێستا پێشنیاز کراوە هیچ تەئسیرێکی نیە و ئەو ماددەیە من بەزیادی دەزانم، هەتا ئەو ڕۆژەی کەوا دەستووری هەرێمی کوردستان پەسەند دەکرێت، ئێمە کۆمسیۆنێکی سەربەخۆ بۆ هەرێمی کوردستان ئەو کاتە کە دروست دەکرێت بە قانون ئەو کاتە ئێمە دەتوانین بڵێین کەوا کۆمسیۆنێکی سەربەخۆمان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین ملا عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بیدایەتەن کە هەیئەی ئینتیخابی لە بەغدا ئیشراف لەسەر ئینیتخابات بکات مەخاوفی ناوێت، چونکە ئەگەر مەخاوف هەبێت، یەعنی دیارە موخالەفات هەیە، ئەگەر موخالەفات هەبێت یەعنی ترسمان لە ئەوان هەبێت نا وانیە، بەس ئەوەیە کە ئەوان شتەکان زەق دەکەنەوە، ئەگەر شتێکی کەم هەبێت زۆر زەقی دەکەنەوە، یەعنی بزانە لە وەسەت و لە هەندێك جێگای تر موخالەفاتی ئەوها کراوە ئەگەر تەماشا بکەی بە نیابی سەوت دراوە، یەعنی یەك شەخس هاتووە لەباتی شەش کەسی عائیلەکەی خۆی سەوتی داوە، 10 هەزار عائیلەی کوردی سەوتی نەداوەو کەس باسیش ناکات، ئەوجا بەڕاستی ئەوەی کە ئێمە باسی دەکەین، تەسلیم کردنی شتەکانە لیرە کە بە خۆمان شتەکانی خۆمان تەسلیمی ئەوان دەکەین، ئیسارەش نیە، دەبێت ئەوهاش بێت، پرسیارەکەم ئەوەیە ئایا تەفسیر لە کێیە کە هەتا ئێستا ئەو هەیئەیە لێرە دانەمەزراوە؟ ڕاستە تەفسیر لە ئێمە نیە، بەس ئایا تەفسیر لە ئەوانەی بەغداشە کە ئەوان محاوەلەیان نەکردووە کە ئەو هەیئەیە لێرە دابمەزرێت، بۆ هەتا ئێستا بیری لێ نەکراوەتەوە، بەڕاستی ئەوە حەقی ئەوەی هەیە ئەو نەوعە شتانە هەڵوەستەی لەسەر بکەی و پێداچوونەوەی پێدا بکەی، ئەگەر بێتو تەماشای قانونەکەش بکەی لێرە لە فەقەرەی دووەم ئەگەر ئەوان هەر قانونی خۆیان بەکاربێنن و ئەنزیمە و تەعلیماتی خۆیان

بەکاربهێنن موفەوەزیەی عولیا، مانای ئەوەیە ئەوە ئیستیفادەی نیە، چونکە دەڵێت (للمفوضية العليا) یەعنی بۆی هەیە قەوانینەکان و ئەنزیمەکانی ئێمە بەکاربهێنێت و بۆشی هەیە بەکاری نەهێنێت، ئەوجا بەڕاستی یەعنی لێرە با هەڵوەستەیەکی لەسەر بکرێت، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، قسە زۆر کرا، فەرقێکی ئەوتۆ نیە لە نێوان تروحاتەکانی موتەناقز، هەموومان کۆکین لەسەر ئەوەی هەیئەی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن لە کوردستان دا دەبێت دابمەزرێت و سەربەخۆ بێت و سەر بە هەرێم بێت، سەربەخۆ بێت لە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقیش، بەڵام دانەمەزراوە ئەوە، ئەو سیغەیەی کە ئێستا هاتووە عەمەلیەن موفاتەحەی ئەو هەیئەیەی ئێرەمان کردووە و نامەمان بۆ نووسیون و بە ڕەسمی پێمان گوتوون کە دەمانەوێت 5/19 هەڵبژاردن بکەین، ئەوان نامەکەیان ناردووە بۆ بەغدا و بۆ کۆمسینی باڵای هەڵبژاردن، وەڵامیان هاتووەتەوە لە پاشان تەلەفۆنیان بۆ من کردووە لە بەغداوە، گوتوویانە ئێمە پێویستیمان هەیە بەوەی کە موباشەرەتەن لەگەڵ ئێوە هەندێك شت باس بکەین، هەندێك شتیش لە ڕێگەی کۆمسیۆنی باڵا لە هەرێمی کوردستاندا، واتە ئێمە ئیلغای کۆمسیۆنی هەرێمی کوردستان ناکەین، ئیشەکان زۆریش ئەوان دەیکەن، بەڵام لە زۆر وردەکاری دا ڕاستەوخۆ پەیوەندیمان لەگەڵ یەك دەبێت لەگەڵ بەغدادا، بە تەئکید کۆمسیۆنی باڵا لەگەڵ هەرێم قسە دەکات و من نامەوێت زۆر قسە بکەم، دوو ئیقتراح هەیە، کە یەکەمیان تازەیە ئەو ئیقتراحە، یەکەم: تەنها لە (اولا: تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات) پاش ئەو دەڵێت (هيئة انتخابات اقليم كوردستان) ئەوەندە شەتب بکرێت، واتە بگوترێت (تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات العراقية محل الهيئة العليا لانتخابات برلمان كوردستان العراق الواردة فى هذا القانون للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية للبرلمان وادارته لحين تشكيل الهيئة العليا للانتخابات فى الاقليم) لێرەشدا ئاماژەی پێکراوە تا ئەو کاتەی ئێمە ئەو هەیئەتە دروست دەکەین، ئەگەر توانیمان هەفتەیەکیش دروستی بکەین، ئەوە خۆی لە خۆدا ئیلغا دەبێت ئەو کۆمسیۆنە، کاك د.کمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەسڵەن مفەوەزیەی عولیای موستەقیلە لە ئینتیخابات خۆی ناوی عیراق لەسەر خۆی لاداوە، ئێمە لێرە (العراقيه) یەمان بۆی ئیزافە کرد، دەڵێت (المفوضية العليا المستقلة للانتخابات) ناوی خۆی وا لێ کردووە، لەسەر ئەوراقەکانی وایە، ئێمە عیراقێکمان پێوە نووساندووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نیە، بەڵام مەعروفە کە عیراقە، تۆ خۆت دەڵێی ئەو جێگای هەیئەتی تۆ دەگرێتەوە، کاکە هەیئەت گوتووە؟ کاك د.ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ چارەسەر كردنی ئەو تێبینیەی كە هین كرا، بڵێین (فی العراق) ئەو وەختە موشكیلەكە حەل دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێروان و كاك عونی رەئیتان لەسەر ئەو هینەی عیراق چیە؟ لە قانونەكە ئەوەتا لە پێشمانە (جمهورية العراق المفوضية العليا المستقلة للانتخابات) یەعنی جمهوریەی عیراقی لە پێشە، عەینی شت دەكاتەوە، بەڵێ كاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بنووسی (العراقیە) و نەنووسی هەر عیراقیە، تەواو، (العراقیە)ی با پێوە نەبێت لەبەر خاتری كاك د.كمال.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نا، نا خۆی دەزانی بۆچیە؟ بۆ ئەوەیە كە ئاماژەمان كردووە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن لە هەرێمی كوردستان سبەینێ خۆشمان پرۆژەیەكمان هەبێت ئەو كۆمسیۆنە دادەمەزرێنین، دەبێت فەرقی هەبێت، ئەوێ ناوی باڵایە، ئێرەش ناوی باڵا دەبێت، كاكە ئەوهای هین دەكەین ئەگەر موافەقتان كرد ئەوا باشە، (للمفوضیة العلیا المستقلة للانتخابات العراقیة، هیئة الانتخابات لاقلیم كوردستان ـ العراق) ئەوە لادەبەین و شەتب دەكرێت، دەیخوێنمەوە بۆ ئەوەی ئەو فەقەرەیە بخەینە دەنگدان، (تحل المفوضیة العلیا المستقلة للانتخابات العراقیة محل الهیئة العلیا لانتخابات برلمان كوردستان العراق الواردة فی هذا القانون للاشراف علی انتخابات الدورة الانتخابیة للبرلمان وادارته لحین تشكیل الهیئة العلیا للانتخابات فی الاقلیم)، كێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بكات تكایە؟ كاك د. كمال فەرموو فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئارای موختەلف هەبوو، ئەوەش بخە دەنگدانەوە با دەنگیش نەهێنێت، بەڵام بە پێی نیزام بیخە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئارای موختەلف هەبوو، ئەگەر دەنگی نەهێنا بە تەئكید رایەكانی تر، نەسەكە وەكو خۆیەتی موقتەرەحی تازە ئەوەبوو ئەو هەیئەی ئینتیخاباتی ئیقلیمی كورستان شەتب بكرێت، من ئەوەم خستە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی نەهێنا ئەو كاتە رەئیەكەی جەنابت بە تەئكید دەخەینە دەنگەوە، كاك عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە لەو تێكەڵی و پێكەڵیەی لای خۆتان ئێمەش سەرمان لێ شێواوە بەڕاستی، ئەم هەمموو موناقەشەیە، هەمووی یەك مەسەلەیە، ئێمە ئێستا ناوێكمان لە خۆمان ناوە كە وا نیە، دەڵێین لیژنەی هەڵبژاردنەكانی

کوردستان که نیمانه، که نیمانه ئەوەی لەسەر خۆمان ڕەش بکەینەوە چی بکەین، چ موشکیله هەیە، کەنگی مەجالمان هەبوو لیژنەیەکی سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە کوردستان دادەنێین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نازناز خان تکایە با نوقتەی نیزامی بێت، تکایە وەکو جاری پێشوو نەبێت، فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوێنێ تەعلیقمان لێ دەدرا دەیانگوت هەموو شتەکان لە مەکتەبە سیاسیەکان بڕیاری لەسەردەدرێت و داروە، ئێمەش مەجبورین بپرسین ئایا بڕیاری لەسەرنەدراوە؟ ئایا سەرکردایەتی کورد جا بە جیهەتی تەنفیزی و تەشریعی و سیاسیەکە هەمووتان بە یەکەوە دانیشتوونە، دیارە تاوتوێی وەزعەکەتان کردووە کە دەزانن دەبێت کۆمسیۆنی باڵای عیراق ئەو هەڵبژاردنە بکات، نازانم ئێستا ئێمە بۆ ئەو وەزعە لە خۆمان تێك دەدەین و خۆمان دەشێوێنین، بەڵام ئێمە کە جەنابی د.کمال کە خۆی گوتی ئێمە موقەسرین، ڕاستە بەرلە هەموو کەسێکیش سەرۆکایەتی پەرلەمان موقەسرە لەوەی کە ئەو قانونەی دەرنەکردووە بۆ ئەوەی جیهاتی تەنفیزیش ئەو قانونە پیادە بکەن و ئەو کۆمسیۆنە تەشکیل بکەن، ئێستا درەنگ نیە ئێمە لە ئێستاوە دەتوانین ئیش بۆ ئەو قانونە بکەین، لە هەفتەی داهاتووەوە لیژنەی یاسایی دەتوانێت ئیشی بۆ بکەن، بەڵام با ئەوە بڕوێنین، لەوەی زیاتر با تەئخیری نەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەڵەن، ئێمە ئیتیفاقمان هەیە نە باسیشمان کردووە و نە هیچی تریش، بەداخەوە کە وا دەڵێی، دووەمیش بەڕاستی بۆ ئەوەی هین نەبین، موفەوەزیەی عولیای موستەقیلەی ئینتیخاباتی عیراقیش پێوە نەبێت، هەر مانای عیراقەکەیە لە قانون دا، بەڵام لەوێ نووسراوە (جمهورية العراق / المفوضية العليا للانتخابات)، حەز دەکەن با ئەوەشی نەگوتووە، موشکیلە نیە وەکو کاك ئارێز گوتی بۆ ئەوەی ڕەئیەکان لێك نزیك ببێتەوە، ئەوە دەخەمە دەنگدانەوە، ئەو موقتەرەحە تازەیە (تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات العراقية محل الهيئة العليا لانتخابات برلمان كوردستان العراق الواردة فى هذا القانون للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية للبرلمان وادارته لحين تشكيل الهيئة العليا للانتخابات فى الاقليم)، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ کێ لەگەڵ دانیە، بە یەك دەنگ ئیعتراز کرا، ئەوە بۆتان روون بێتەوە، ئەوەی کە هەر وەختێك د.شکریە کە پرۆژەیەك سبەی تەقدیم کرا 10 ئەندام هین بکات بۆ تەشکیلەکە با بێتە ئێرە، ئەگەر توانیمان تەشکیلەکە وەکو گوتم بە هەفتەیەك تەواوی بکەین و هەیئەتەکە دابنێین قانونەکەش ئیسدار بکرێت، میزانیەی بۆ دابنێین،ئەو هەیئەتە یەکسەر جێگای ئەوە دەگرێتەوە، خاڵی دووەم: (للمفوضية العليا تطبيق الانظمة والتعليمات الخاصة بها على انتخابات برلمان كوردستان ـ العراق بما لايتعارض مع الاحكام الواردة فى هذا القانون........) تەبعەن زۆر هاتووە موختەسەرەکەی پێم باشە لیژنەی

قانونی تەماشای بکات، کاك عبدالرحمن مولاحەزەیەکی بۆ ناردم جێگای خۆیەتی و سوپاسی دەکەم، ئەو وا لێ بکەن هەمووی دەگرێتەوە کە موقتەرەحی خۆشتان بووە، دەیخوێنمەوە و دەیخەمە دەنگدانەوە لە جیاتی ئەو تەفسیلاتە نەوەکو شتێکمان لە بیر چوو بێت لەو ئەحکامە داهەبێت، حەسری نەکەین بە (بما لايتعارض مع .. فلان شت و فلان شت) هەموو ئەحکامی ئەو قانونە ئەگەر تەعاروزی کرد بۆیان نیە هین بکەن، دووەم: (للمفوضية العليا تطبيق الانظمة والتعليمات الخاصة بها على انتخابات برلمان كوردستان ـ العراق بما لا يتعارض مع الاحكام الواردة فى هذا القانون) کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵ دانیە؟ تەعلیماتی خۆیان هەیە، لەگەڵ ماددەی 9 بە هەردوو برگەیەوە دەیخەمە دەنگدانەوە کێ لەگەڵە دەستی بڵند بکات تکایە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا کاك د.کمال لەگەڵی نیە، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی ئەو ماددەیە تەسویتی لەسەر کراو بڕایەوە، بەڵام زۆر قسە لەسەر ئەوە کرا کە کەئەنەهو ئێمە موقەسرین و کۆمسیۆنمان نیە، ڕاستە، بەڵام تەفسیرەکەی یەك لایەنە نیە، تەفسیرەکە هەمە لایەنەیە، ئەوەڵەن دروست کردنی هەر مەسەلەی قانونێك نیە، مەسائیلی ئیداری تێدایە، مەسائیلی فەنی تێدایە، مەسائیلی ئەوەی تێدایە عەجەبە لە زمنی نەفەقاتی سیادیە مەسارفی ئەو کۆمسیۆنە یان نا؟ ئەمانە بەڕاست دەبێت هەمووی یەکلابکرێتەوە، یەعنی ئەوە نیە 10 ئەندامی پەرلەمان پرۆژەیەك تەقدیم بکەین بە بێ ئەوەی ڕەئی وەزارەتی تەختیت و وەزارەتی مالیە وەربگرین و بیهێنینە ئێرە بە مانگێك و دوو مانگ تەواوی بکەین بەڕاستی، بۆیە بە حەقیقەت ئەمە دروست کردنی هەیکەلیەتێکە لە هەرێمی کوردستانی عێراق، ئەو هەیکەلیەتەش هەر وەکو ئیشارەتم پێیدا پێویست بە دەزگایەکی ڕێك و پێك و تۆکمە هەیە، نەك ئەو دەزگایەی کە ئێستا هەیە لە هەرێمی کوردستان ئەوە بکەینە کۆمسیۆنێکی خۆمان، ڕەنگە ئیعادەی نەزەرلە تەشکیلاتەکەی دەکەین بەو شێوەی کە خۆمان دەمانەوێت، بۆیە بەڕاستی پێویستی بە موشاوەرە کردنە لەگەڵ حکومەت و لەگەڵ دەزگاکانی پەیوەندری حکومەت، لەگەڵ لیجانی پەیوەنداری پەرلەمان، بۆ ئەوەی بە هەموو لایەك بتوانین پرۆژەیەکی یاسا بێنینە ئەو پەرلەمانە بەڕێزە، لێرە گفتوگۆی لەسەر بکەین و دەنگی لەسەر بدەین، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو قانونە پەسەند بکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان لیژنەی یاسایی بۆ ماددەی 10، مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 8

ئەم ماددەیە بۆ یاساکە جێگیر دەکرێ و بۆی دەبێتە ماددەی 36 دووبارە، ماددەی 36 دووبارە:

1 ـ 5 کورسی تەرخان دەکرێت بۆ کلدان و ئاشوری و سریان کە پاڵێوراوانی ئەو پێکهاتانە کێبڕکێی لەسەر دەکەن.

2 ـ 5 کورسی تەرخان دەکرێت بۆ تورکمان کە پاڵێوراوانی ئەو پێکهاتەیە کێبڕکێی لەسەر دەکەن.

3 ـ دەنگدەرانی ئەو پێکهاتانەی باسکران پاڵێوراوی پێکهاتەکە هەڵدەبژێرن.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

فەرموو کاك عونی بە عەرەبی بیخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة رقم 8

تظاف المادة التالية للقانون وتصبح المادة 36 مكرر له:

1 ـ تخصص 5 مقاعد للكلدان والاشوريين والسريان، يتنافس عليها مرشح المكونات المذكورة.

2 ـ تخصص 5 مقاعد للتركمان يتنافس عليها مرشح المكون المذكور.

3 ، يجرى انتخاب مرشحى كل مكون من قبل الناخبين من المكونات المذكورة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئێستا بەڕێزان کێ دەیەوێت لەسەری قسە بکات، کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو قەرارە قەرارێکی زۆر باشە و لە زۆر وڵاتانی دونیاش هەیە و ئەوە یەکێکە لە ئەو بنەمایانەی دەڵێت دیموکراتی حەقی لە زۆرینە و کەمینە نیە، مافی ئەوانی تریش دەدات، ئەوە کارێکی باشە و دڵنیاکردنەوەی نەتەوەکانی تریشە لە کوردستان لە مافەکانی خۆیان و هەنگاوێکی گرنگە، بەڵام من یەك، دوو سوئالم هەبوو لەوەی ئایا ئەو نیسبەی کە دانداراوە لە بەینی خوشك و برایانی کلدان و ئاشوری و سریانی، لە بەینی خوشك و برایانی تورکمانیش، بە نیسبە داندراوە؟ یان فەرق هەیە لە بەینیان، یان نیە؟ بۆ هەریەکەیان پێنجە، خاڵی دووەم: ئەوەیە کە ئایا ئەوان بۆ نموونە تورکمان تەنها تورکمان لە هەولێر دەتوانێ بەشداری بکات یان لە کەرکووك و دوبز و تەلەعفەر و شوێنەکانی تریش دەتوانن ئەندام بن لێرە؟ بە نیسبەت خوشك و برایانی مەسیحی و کلدان و ئاشوری و هەر ئەو پرسیارەم هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مکەوناتی مەسیحی لە کوردستان نیشانەیەکی پێشکەوتووە بۆ نیزامی دیموکراتی کە ئەمڕۆ هەیە لە عیراق و لە کوردستان، پەیڕەو کردنی لە ڕووی عەمەلی و بەو نیزامەی کە دەڵێن کۆتا شتێکی زۆر چاکە، بەڵام من ئەوەی مولاحەزەی دەکەم مکەونێکی تری مەسیحی فەرامۆش کرا کە ئەوانیش ئەرمەنیەکانن، ئەرمەنیەکان غوبنێکی تەئریخیان لەسەر هەیە، هەر لە ساڵی 1915 ەوە مەجزەرەکە کە ڕووی داوە و تا ئێستاش دەربەدەرن لەو وڵاتانەی کە ئیهتیمام بە حقوقی ئەوان دەدەن، ئێستا لە ئێران ئیهتیمامێکی باشیان پێ دەدەن و نوێنەریان هەیە، لە لوبنان هەر نوێنەریان هەیە، کە ئەو غوبنە تەئریخیشیان لەسەر هەیە، ئەمڕۆ لە کوردستانە، حەقە ئێمە میسالێکی چاکتریش بین، جالیەکی گەورەش هەیە لە ئەوروپا و لە ئەمریکا و کەنەدا، لە زاخۆ و لە مەنتیقەی زاخۆ ژمارەیەکی زۆریان هەیە، کە ئێستا دێهاتیان هەیە، حەقە ئەو مکونە مەسیحیە فەرامۆش نەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک ئاریێز فەرموو.

بەڕێز ئاریێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بەوەی کە کۆتا دابندرێت بۆ برایانی کلدان و ئاشور و تورکمان کارێکی زۆر باشە، بێ گومان بۆ ئەوان ئەوە هەوڵێکە بۆ ئەوەی ئەو مافەی کە لە رابردوو هەیان بوو وەری بگرنەوە، بەڵام سەبارەت بە کلدان و ئاشور من قسەم هەیە، لێرە ژمارەیەك ئەندام هەیە کە نوێنەرایەتی ئەوان دەکەن، یەعنی زۆر جار لە دەرەوەش قسە دەکرێت، ئایا بەڕاستی ئەوانە نوێنەری شەرعی گەلی کورد و ئاشورن؟ ئەگەر ئەوانە نوێنەری شەرعینە حەقە ئێمە گوێ لە ئەوان بگرین، خۆیان 5 کەسن، ئەو 5 کەسە چ جۆرە ناوێك هەڵدەبژێرن؟ زۆر بەداخەوە ئەوان تاکو ئێستا یەعنی لەسەر ناو ڕێك نەکەوتوون، جا لەبەر هەر هۆکارێك بێت، من ناچمە ناو هۆکارەکان، یەعنی یەك دەڵێت ئێمە کلدانین و یەك دەڵێت ئێمە ئاشورین، بە نیسبەت ئێمە کە من کەسێکم نە مەسیحیمە و نە کلد و ئاشورم، من بەرژەوەندی ئەوە دەبینم ئەوان یەك میللەت بن، یەك گەل بن، بەرژەوەندی گەلی کوردستانیش لەوەدایە کە لێك نزیك کردنەوە هەبێت، نەك لەیەك دوورکردنەوە، ئێستا لێرە بە سێ بەش نووسراوە کلدان و ئاشوری و سریان، ژمارەی کلدان چەندە و ژمارەی ئاشور و سریان چەندە؟ نازانرێت! ئەوە یەك، دووەم: باشە تۆ ئەگەر جیاوازیت کرد مادام کۆتات دەدەنێ کەواتە دەبێت نەڵێی بۆ ئەوان، ئەگەر هەر پێنج لەوانە دەرچوون و گوتیان ئێمە کلدانین، یان بە پێچەوانەوە، ئەوە جارێکی تر ئێمە کێشەیەکمان بۆ ئەوان دروست کردەوە، لەبەرئەوە من پێشنیار دەکەم شتێك بکەین کە ئەوانە بۆ نموونە لە ناوەکەی ناوی لێ بنێین گەلی بۆ زیاد بکەین، گەلی کلد و ئاشور یان گەلی کلد و ئاشور و سریانی، یان بەیەکەوە بلکێنین بۆ ئەوەی لەو مەسەلەیە ئێمە تەحەمولی مەسئولیەت نەکەین، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم: گوێ لە ئەوان بگرین خۆیان لەسەر چ ناوێك ڕێك دەکەون، ئێمە

وەکو پەرلەمان پشتیوانی لەوە بکەین، لە دەرەوە خەڵکێك چی دەڵێت یان ناڵێت! شتێکی ترە، خۆمان دەزانین ئێزیدی کوردن، یەعنی هەندێك خەڵك هەیە دەڵێن ئێمە کورد نینە، قابیلە ئێمە قسەی ئەوان قبوڵ بکەین؟ شەبەك کوردن، دەڵێن کورد نینە، سبەی کاکەیش دێن دەڵێن ئێمە کورد نینە، هەورامیش دێت وا دەڵێت، یەعنی ئێمە ئەوە قبوڵ بکەین، من داواکارم ئێمە گوێ لە ئەوان بگرین، لەو برایانەو لەو خوشکانەی کە ئێستا لە پەرلەمانن و پشتیوانی لە بۆچوونیان دەکەین، ئەگەر بۆچوونەکەیان یەك بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەبعەن لێرە ئێمە 5 ئەندامامان هەیە لە پەرلەمان، هەمووشیان بە هەڵبژاردن هاتوون جا چ بە لیستی خۆیان، چ لەناو لیستەکانی هاوپەیمانی هاتوون، بەتەئکید بە ناوی ئەوانەوە قسە دەکەن، بەڵام بە داخەوە لەو دوو ساڵەی رابردوودا ئەو مەوزوعە زۆر موناقەشەی کراوە، بە تایبەتی لە پرۆژەی نووسینەوەی دەستوور، ڕێك نین لەسەر ئەوە، من تەمەنا دەکەم یەك میللەت بن، حەزدەکەم ناویان لێ بنێین کلدۆ و ئاشوور، ناویان لێ بنێین کلدان یان ناویان لێ بنێین ئاشوور، موهیم ئەوەیە زمانیان یەکە، هەموو بەزمانی سریانی قسە ئەکەن، بەڵام هەندێکیان پێیان وایە، دوو میللەتی جیاوازن، ڕەنگە کەلتوری جیاوازیان هەبێت، لەڕاستیدا زۆر زەحمەتە بۆ ئێمە لەجێگەی ئەوان قەرار بدەین، ئێمە ئەمڕۆ پرۆژەی دەستوورمان یەکێك لەئەسبابەکانی دواکەوتنی ئەو خاڵەیە، تا ئێستا نەیان توانیوە، بگەنە نەتیجەیەك و پێمان بڵێن بەهەموویان کە ئەو موستەڵەحەیان ئەوێت، ئەڵێن دەمانەوێت بنووسرێت (کلدان و ئاشوور) یەکێکی تر ئەڵێت ئێمە دەمانەوێت فاصیلەی تێدا نەبێت بنووسرێت، (کلدان ئاشوور سریان) یەکێك ئەڵێت فاصیلەی تێدا بێت، یەکێکیش ئەڵێت نەخێر ئێمە سێ میللەتی جیاوازین، بنووسرێت(الکلدان والسریان والاشور)جا باشە ئێمە لێرە کە موشەرعین ناتوانین بەحەقیقەت قەوانین ڕابگرین بۆ دوایی تائەگەنە نەتیجەیەك، لەبەر ئەوەی ئەو موقتەرەحەی کەوا لێرەدا هاتووە، حەتا تۆزێکیش زیاتر دەسەڵاتمان داوە بەخۆمان کە وەکو نەصی قانونی عێراقی نیە، دەستووری عێراقی ئەڵێت(الکلدان والاشور والسریان) واوەکەیان نووسیوە، واتە کردوویانە بەدوو میللەت، ئێمە قەوسێکمان کردۆتەوە(الکلدان – الاشور – السریان) یەعنی ئەو قەوسە بۆ ئەوەیە، لەدوایدا هەموویان ئەگرێتەوە، وەکو یەك موکەوین سەیرییان ئەکەین، ئەوە بەینی خۆیانە کەی ئەگەن بەنەتیجە، بە صیغەیەك ئەیکەن بە (کلدان) یان(ئاشوور) یان(کلدان و ئاشوور) ئەوە مەسەلەیەکی ترە، هەڵبژاردن دوو مانگی لەپێشەوە ماوە، ناکرێت، هەر وەختێك گەیشتنە نەتیجە ئەگەر دەستوریش هەموارکرا و دەرچووبێت، دەگەینە نەتیجەیەك، دەتوانین ئەو موستەڵەحە بگۆڕین، بۆ ئەوە ئەو مولاحەزەمدا بۆ قسەکانی ئەو برایانە، کاك ڕۆمیۆ فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەکەم: پێدەچێ ئەو هەویرە ئاوێکی زۆر بکێشێ، پێش هەموو شتێك ئێمە ڕێك کەوتووین، من ئێستا یاداشتنامەی (10-9)ی حزب و لایەنە سیاسیەکانی کلدانی وسریانی و ئاشووریم پێیە، هەموویان داوا ئەکەن، کەناوی ئەم گەلە لەدەستووردا بەناوی(کلدانی سریانی ئاشووری) بنووسرێت و تەسبیتیش بکرێت، بەلاَم وادیارە و واتێدەگەم، بەلاَم لەنێوان دوو کەوانەدا ئەمە هەڵەیە ئەم بیروبۆچوونە، کەباسی هەرشتێك دێت، باسی گەلی ئێمە دێت، پێش وەخت دەڵێن ئەوان خۆیان ڕێك نەکەوتوون، ئێمە ڕێك کەوتووین، من دەپرسم ئایا من نوێنەری ئەم گەلەم؟، یاخود خەڵکانێکی تر ناوی ئەم گەلە دەنێن ولەدەستوورەکەدا دەیچەسپێنن، دووەم: وەکو وتم سەرجەم هێز ولایەنە سیاسیەکانی گەلی ئێمە داوا ئەکەن بەم شێوەیە لەدەستوورەکەدا بچەسپێتەوە، سێیەم: لەنوسخە کوردی و عەرەبیەکە هەریەکەیان بەشێوەیەك هاتووە، چوارەم: حەتا لەمەسەلەی هەڵبژاردندا بەحەقیقەت ئێمە بیروبۆچوونێکی جیاوازمان هەیە، من پێش هەموو شتێك دەستخۆشی لەوە دەکەم، ئەو بیروبۆچوونە لەکوێیەوە سەری هەڵداوە؟، سەرچاوەی ئەم بیروبۆچوونەی کۆتایی بۆ گەلی ئێمە و برا تورکمانەکانیش بکرێت، بەڕاستی ئێمە وەکو ئاشووری لە ساڵی 1992 دا لەپەرلەمانی کوردستاندا بەشدار بووین، بەناوی ئاشووری بوو، ئێستا ئێمەش دەزانین لەوانەیە ئەم ناوە دوورودرێژە تەواو نەبێت، بەلاَم من لێتان ناشارمەوە هی ئێمە لەترسەوەیە، ئێمە ترسمان هەیە لەوەی ئێمە وەکو نەتەوەیەکی بچووك، بەبەراورد لەگەڵ کورد و عەرەب لەعێراق و لەکوردستاندا ئێمە جارێکی تر بچووکتر بکرێینەوە، جائێمە داوا ئەکەین بۆ بڕینەوەی هەموو ئەم مەسەلانە بەڕاستی، ناوی گەلی ئێمە بەناوی گەلی(کلدانی سریانی ئاشووری) بنووسرێتەوە، یاخود هەرناوێك کە تەعبیر لەیەکبوونی ئەم نەتەوەیە بکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئایا ئێوە هەر پێنجتان دەنگتان پێدا، لەسەر ئەو موقتەرەحە ڕازین، گەلی (کلدان سریان ئاشوور)، ئەگەر هەر پێنجتان ڕازین ئەوە باشە، ببورە گەلاوێژ خان ئێمە ناتوانین یاداشتنامە بنووسین، ئێوە لێرەدا ئەو پێنجەتان سیغەیەکمان بدەنێ و ئێمەش ئیعتیباری دەکەین کەئێوە نوێنەری خەڵکن، فەرموو کاك ڕۆمیۆ.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:.

من لێرەدا پرسیارێك دەکەم، ئایا ئێستا، ئەگەر ناوی کورد بێتە ناو ئەو مەسەلانەوە هەریەکە قسەیەکی لێ بکاَت، ئەوە ماوەکە درێژتر ناکرێتەوە؟، ئەویش موشکیلەی بۆ پەیدا ئەبێت، من پێم وایە ئێمە داوا لەئێوە دەکەین وەکو برا کوردەکان، ئەگەر ئێوە پشتگیریمان لێ بکەن و پاڵپشتیمان بکەن، ئێمە هیچ موشکیلەیەکمان نیە، ئەو ناوە زۆر بەئاسانی چارەسەرێکی بۆ دەدۆزرێتەوە، سەرجەم خوشك وبرایانی نوێنەری گەلی ئێمەش لەگەڵ ئەوەدان هەر ناوێك بێت، هەر وشەیەك بێت، هەر زاراوەیەك بێت، بەلاَم تەعبیر لەبوونی ئەم نەتەوەیە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە گەلاوێژ خان فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ شابا ججی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پێشنیارم ئەکرد کاك ئەندریۆس یەکەم جار وەکو ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی لەپێش من قسەکەی خۆی بکات، ئینجا دوای ئەو من تەواوی ئەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە ئێستا ئەویش لەجیاتی تۆ قسە ئەکات و تەواو هەر یەکێکتان قسە بکەن، چونکە ئێوە هەردووکتان حەرەکەی ئاشووری دیموقراتین، کاك ئەندریۆس فەرموو.

بەڕێز اندریوس یوخنا گورگیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕاستی من هاوڕام، لەگەڵ قسەکانی کاك ڕۆمیۆ، ئێمە پێش دوو، سێ مانگ لەمەوبەر بوو، یاداشتمان ئاراستەی لیژنەی دەستوور کرد، ئێمە چوارکەسمان موتەفقین، بەڵام ئەوە مانای ئەوە نیە کە ئێمە هەموو موتەفقین، تەنها خوشکە بایزار موتەفق نیە، لێرەشدا من مولاحەزەم هەیە لەسەر خوشکە بایزار، بەڕاستی خوشکە بایزار هەرچەند ڕێزم هەیە بۆی نوێنەری حزبی کلدانیە، بەڵام ئەو بەخۆی ئەرمەنە، ئەرمەن جیاوازی هەیە لە کلدان وئاشوورو سریان، ئەرمەن نەتەوەیەکی جیاوازە، ئەگینا بەڕاستی ئێمە موتەفقین، ڕاستە ئێمە وەکو بزوتنەوەی ئاشووری داوامان کردووە ناوی کلد وئاشوور ئاماژە پێبکات، ئەوەش بەتەنها بڕیاری ئێمە نەبووە، کۆنگرەی گشتی لە بەغداد لەساڵی 2003 سازکراوە، لەو کۆنگرە زۆرینەی ئەحزاب ولایەنە سیاسیەکان ئامادە بوون، لەسەر ئەو ناوەش موتەفق بوون، بەڵام ئەگەر ئەم ناوە پەسەند نەکرێت ئێمە وەکو ئیشارەی پێدرا هەر ناوێك بێت، بەڵام دەبێ یەکبوونی گەلەکەمان بچەسپێنێ، ئەگەر کلدان وئاشووری نەبێت، ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە هەر لیژنەی دەستووری پێش دوومانگ ڕایگەیاند لە ڕاگەیاندن کە تەسبیت کراوە ناوی (کلدانی سریانی ئاشووری) بەبێ واو وبەبێ فاریزە، بەبێ هیچ فەواصلێك، ئێمە پێنجین، چوارمان موتەفقین کەناومان وەك یەك نەتەوە بێت، بێ فاریزەو بێ فەواصل وبێ هیچ شتێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

گەلاوێژ خان فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ شابا ججی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

منیش لەهەمان کاتدا هاوڕای هەردوو برادەرانم کاك ڕۆمیۆ و کاك اندریوسم لەیەکبوونی نەتەوەکەمان، هیچ مولاحەزەیەکم لەسەر ئەوە نیە، لەخەباتی هەرەگرنگی گەلەکەمان وحزبەکەشمان، ئەوەیە کە دەمانەوێت بیچەسپێنین بۆ هەموو نەتەوەیەك کە ئێمە لێرە هەمووومان یەك نەتەوەین، هەر ناوێکمان

هەبێت، بەڵام ئەوەی کە ئیشارەتی پێدا کاک رۆمیۆ(کلدانی ئاشووری) خۆشمان وەکو بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشووری، لە ئیعلامەکەمان ئەو ناوە بەکاردێنین، ئاشکراشە بۆ هەموولایەك، بەڵام جێگای داخە کە ئەیڵێم لەسەر ئاستی عێراقدا هەمووی، بەمەرکەزو بەهەرێمەوە، لەکەسایەتیە سیاسیەکان بگرە، لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە تاخۆمان ئەندامانی پەرلەمان، تا سەرۆکایەتی پەرلەمانیش، هیچ کات بەوناوە بانگمان ناکەن، بووین بەناوی مەسیحی و ناوبانگمان پێ دەرکردووە، ئێمە شانازیمان بەمەسیحیەتی خۆمان هەیەو هیچ کێشەیەکمان لەوە نیە، بەڵام کاتێ من بەرامبەرم بەکورد وبەتورکمان بانگ دەکرێن، منیش بەمەسیحی بانگ دەکرێم، ئەوە لەنەتیجەدا مەسیحی ناسنامەو هەویەی خۆمە، لەبەر ئەوەو بەمەسڵەحەتی گەلەکەی خۆمان دەزانم کە کاتێك ئەڵێم کلد و ئاشووری، ئێمە سەقافەت ولوغەتمان وەکو برادەرانیشم ئاماژەیان پێدا، سریانیە، بەڵام کەئیختیاری ناوی کلد و ئاشووری دەکەین، ئەوە یەکبوونی گەلەکەمانە، خۆشمان لەم پەرلەمانە کەیەکەمجار سوێندمان خوارد، سوێندمان بەیەکبوونی گەلەکەمان خوارد، (کلد و ئاشووری) لەسەر ئاستی هەرێم چەند سریان هەیە، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان چەند سریان هەیە لەسەر ئاستی هەرێم، من ئەو پرسیارەتان لێ دەکەم، ئێمە وەنەبێ سریانمان نەوێ، سریان خۆمانین، من زمانم سریانیە، سەقافەتم سریانیە، ئەوەشی کەدیفاعی کردووە بۆ سریان هەر بزووتنەوەی دیموکراتی ئاشووری بووە، چونکە پەرلەمانی بەغدادش ئەوەی چەسپاندووە، لەدەستووری عێراقیش ئەوە چەسپێندراوە، دەمەوێت ئەوە ڕوون بێت بۆ هەموو برادەران، وەنەبێت فیتنەیەك بکرێت لەبەینی ئێمەدا، ئێمە ئێستا داوا دەکەین کە برادەرانیش دەپرسن، دەڵێن مەسیحی منیش ئەوە ئەڵێم کاتێ کورد ناوی خۆی ببات بەموسوڵمان منیش ڕازیم تەنها ناوی خۆم بەمەسیحی ناو ببەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ماموستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەکەم: من پرسیارێکم لەو برایانە هەیە، ئایا سریان قەومیەتە یان لوغەیە، ئەگەر قەومیەتە کامتان سریانن ئەوی تریان شتێکی ترە، دووەم: ئەرمەن هەیە، بڵێین و نەڵێین لەکوردستان هەیە، ئێستاش لەدەستووری عێراقدا هەیەو لەدەستووری ئێمەشدا لەڕەشنووسەکە ئەرمەنمان تێ کردووە، بەڵام لێرە دانەنراوە، من ئیقتراح ئەکەم ئەوەش بێتە ناو پرۆژەکەوە، چونکە ئەوانیش قەومیەتن، لێرەدا نەهاتووە، دەمەوێت لەم یاسایەشدا بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە ئەوانەی کەناویان نووسیوە، با قسە بکەن، کاك تارق فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو بڕگەی کەخوێندرایەوە، بەداخەوە ناوی ئەرمەن لەبیرکراوە، ئەرمەن نەتەوەیەکی تایبەتەو زمانی تایبەتی خۆی هەیە، سەقافەو شتەکانی جیاوازە، لەگەڵ ئەوانی تر، زۆر پێویستە لێرەدا بێت، من پشت ئەستوورم بەوەی کەوا لایەنی دەستووری ولایەنی یاسایی باس ئەکەم، ئێمە بڕیارێکمان لەپەرلەمانی کوردستان دەرکردوە، بەژمارە (26) لە 2002/11/7 لەوێ پێکهاتەکان ئەرمەنیشی تێدایە، ئەوە خاڵی یەکەم: لەهەموارکردنی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان بڕگەی یەکمان هەیە، کە کام حزب لەحزبەکانی ئەو نەتەوەیە، زۆرترین دەنگی هێنا کورسیەکی ئەدرێتێ، ئەرمەن کورسیەکی دراوەتێ، بەڵام ئێستا ئێمە پەشیمان ببینەوەو کورسی نەدەینێ وناوی نەهێنین ئەوە نابێت، لەقانونی تاڵ لەماددەی نۆ کاك فرسەت لەهەموومان باشتر ئەزانێ کە ئێمە دواتر لە دەستووری عێراقی بەشداریمان کرد، ناوی ئەرمەن لەدەستووری عێراقیدا هەیە، بەسەراحەت دێت، لێرە لابراوە، لەدەستووری عێراقی دان بەهەموویدا دەنێت، من کەباسی ئەوە ئەکەم لە 1992 و 2004 دان بەهەموو بڕیارو قانونەکانی پەرلەمانی کوردستان دەندرێت، ئێمە کە بڕیارمانداوە ئێستا پەشیمان ببینەوە، ئەوە ناکرێت، لەپرۆژەی دەستووری ئێستاشمان ناوی ئەرمەن هاتووە، بۆیە مافێکی دەستووری یاساییە، دەبێ ناوی ئەرمەن بێت، ئەگەر هاتوو لەبیرکرا، واتە مافەکانی دەستووری ویاساییان پێشێل دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەبەر رۆشنایی قسەکان موفتەرەحێك بدەین، یان حەزەکەن قسەکانتان بکەن، باشە موفتەرەح دەکەین، ئەویش ئەوەیە یەکەم: سێ ئەندامی پەرلەمان لێرە قسەیان کرد، کە تەمسیلی کلدان وئاشوور ئەکەن، دووەم: پرۆژەی یاسای دەستووری هەرێمی کوردستانمان هەیە، نەصەکەی وا ئەڵێت(الکلدان و السریان والاشوريين) موفتەرەحەکەی من وایە، ئەو فاصیلەیەش لابرێت، قەوس بکرێتەوە، (الکلدان السریان الاشوريين) وەکو لەپرۆژەی دەستووردا هاتووە، لەجیاتی مکوناتهم بکرێت بەمکون، وەکو تورکمانەکان، تەبیعی ئەوە دەستووری نیە، ئەوە کاتیە، تەنها بۆ هەڵبژاردن، لەبەر ئەوەی بڵێین بڕاوەتەوە یان حەسمی ئەو مەوزوعەمان کردووە، یەکێك بێت گلەییمان لێ بکات، بڵێت ئێوە قەرارتان داوە، ناتوانین ئەو قانونە ڕابگرین تا هەڵبژاردن، ئەوە حەلێکی کاتیە، بۆ ئەوەی ئەو هەڵبژاردنە بەردەوام بێت، دەستوور ئەساسە، دەستوور ئێمە بەردەوام لەپەیوەندی دەبین، لەگەڵ ئەحزاب ونوێنەرانی گەلی کلدان وئاشوور و سریان، تا ئیتیفاق بکەن لەنێوان خۆیاندا، ئەو وەختە ئەوە دەچێتە ناو دەستوورەوە، لەبەر ئەوە ڕوون بێت ئەوە فەقەت بۆ هەڵبژاردنە، بۆ ئەوەی لەکۆتاییەکەدا هەڵبژاردن ئەنجام بدرێت، ئەگەر وابێت من دەڵێم، ئەگەر لیژنەی قانونی پێیان باش بێت، لەگەڵ پرۆژەی دەستووریشدا ئەگونجێت، موتابقە، ئینجا نوقتەیەکی تر دەمێنێت، ئەرمەن، ئەگەر موافق نین لەسەر ئەو موفتەرەحە ئەوە قسە بکەن، بەڵێ کاك رۆمیۆ، فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕاستی قسەکردن بەعاتیفە، دەربارەی نەتەوەیەك شتێکی زۆر خراپە و زۆریش هەڵەیە، ئەرمەن نەتەوەیەکی تری جیاوازە، ئەگەر دەتانەوێت ناوی ئەرمەنیش بێت، دەبێ کۆتایەك بۆ ئەرمەنیش هەبێت، ئەمە یەك: دووەم: بۆ تەسبیت کردن من سوپاستان دەکەم، بەڵام بۆچی ئەو ترسە بمێنێت، تەنها بۆ ئەم قۆناغە یان بۆ قۆناغی هەڵبژاردن، ئێمە پێتان دەڵێین خۆمان ئایا ئێمە نوێنەری ئەو نەتەوەین، ئەگەر نوێنەری ئەو نەتەوەین ئێمە بەم شێوەیە داوا دەکەین، ئێوە پێم بڵێین یاخود قسەی ئێوە جێبەجێ دەکرێت، ئەگەر قسەکەی ئێوە ناخوات با سەریح بین، لەگەڵ یەکتری، پاشان ئێمە دوای هەڵبژاردن چەند مانگێکی تر بێینە سەر ئەم مەسەلەیەو ئەم کێشەیە، کە کێشەی دەستوورە، من نازانم نەتەوەیەك لێی دەپرسن تۆ چیت یاخود چیت دەوێت، شتێکی بۆ دێنن و دەڵێن بتەوێت یان نەتەوێت ئەمەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەکەم شت: کاك رۆمیۆ جارێ من قسەم نەکردبوو، لەسەر ئەرمەن تۆ پێش کەوتی، مەعلومە هەموو کەس دەزانێت ئەرمەن میللەتێکی جیاوازن، مێژوویان جیاوازە، زمانیان جیاوازە، حەتا بڵێین ناحیەی دینیش تقوسیان جیاوازبێت، کە ئەوەش مەوزوعێکی ترە، لەمەوزوعی ئەوەی کە ئێوە پێنج ئەندامن لێرەدا، سیانتان حازرن، ئەگەر هەر پێنجتان لێرە بونایەو هەمان ڕەئیتان هەبووایە، من ئەو قسەیەم نەئەکرد، من ئەو قسەیە دەکەم، ئاخر ئێوە حەرەکەی ئاشووریتان تێدایە لەو ئیمزایە، دوایی وتیان ئێمە ئیمزامان نەکردووە، گەلاوێژخان تۆ وات نەوت، وتت ئێمە ئیمزامان نەکردووە، کەواتە خیلافە لێرەدا، کەواتە سریانی تێدا نیە، بەڵێ کاك ئارێز، فەرمووو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مادام خوشکە بایزار کلد و ئاشوور نیە، حەق نیە ڕەئی بەوجهە نەزەر وەربگیرێت، بەڕاستی ئەو نەتەوەیەکی ترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نەخێر ئەو بەناوی حزبی ئیتیحادی کلدانی هاتووە، ئەو بەناوی ئەرمەن قسە ناکات، بەناوی حزبەکەی ئیتیحادی دیموقراتی کلدانی هاتووە، کاك دکتۆر ناصح، فەرمووو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ڕێگام بدەی من ئەمەوێت تۆزێك لەسەر ئەم مەوزوعە بدوێم، بەحوکمی ئەوەی منیش لە 1992 وە لە هەڵبژاردنەکان ئاگادارم، و ئاگام لەمەسەلەکە هەیە، ڕێگام بدە با تۆزێك قسە بکەم، تەبعەن جارێ جێگای خۆیەتی ئەو کۆتاییە بۆ ئەم نەتەوانە دیاری کراون، چۆن ناوی خۆیان ئەنێن ئەوە شتێکە

پەیوەندی بەوانەوەی هەیە، چ بۆ تورکمانەکان چ بۆ ئەوانیش، کە بەخۆیان ئەڵێن(کلدان یان ئاشوورییین یان الناطقین بالسریانیة)ئەمەش جێگای خۆیەتی کە هەیانبێ، بەس حەز ئەکەم دوو، سێ شت هەیە بیڵێم، ئێمە ساڵی 1992 نفوسی کوردستان نفوسی دانیشتوانی کوردستان بە 3 ملیۆن تەقدیر ئەکرا، ئەو دەمە لە هەرێمی کوردستان 28 هەزار ئاشووری وکلدان هەبوون، 8 هەزاریان ئاشووری بوون، 20 هەزاریشیان کلدان بوون، بەڵام ئێمە بەحوکمی ئەوەی کەبەشێکی هەرە زۆریان بەشدارییان کردبوو لە شۆڕشەکانی کوردستان، ئێمە وەك تەقدیرێك هەم بۆ خەبات وهەم بۆ ڕێز لێنان لەم نەتەوەیە، 5 کورسیمان بۆیان دیاری کرد، بۆ زانین 5 کورسی دەبوایە موقابیلی 150 هەزار دەنگ بوایە، ئەوان تەنها 28 هەزار دەنگ بوون، من پێم وابوو ئەمە ئیجابی بوو نەك سلبی، شتێکی زۆر پیرۆز بوو کەکرا، خولی دووەم بەداخەوە ئەوان، لەگەڵ قائیمەی حزبەکاندا هاتن، نەزانرا ژمارەکە چەند بوو، ئێستا تەقدیر ئەکرێت لەبەینی 30 تا 40 هەزارکەس تەقریبەن ئەوەندەن، لە سنوری هەرێمی کوردستان ئەوەندەن، تەبعەن لەگەڵ ڕێزمدا کاتی خۆی سریان ڕاستە لەسنووری ئێمەدا نەبوون، کە هەڵبژاردنی ساڵی 1992 مان کرد، بەڵام سریان لەناوچە دابڕاوەکانی تردا هەیە، ئێمەش ئەڵێین ئەو ناوچە دابڕاوانە ئەبێ بگەڕێتەوە سەر هەرێمی کوردستان لەبەر ئەوە شتێکی سروشتیە خۆشیان تەئکید لەسەر ئەوە ئەکەن ئەڵێن ناوی (کلدان وسریان و ئاشووری) تێدا بێت، سریانیشیان خستووەتە دووەم بەخۆیان هێناویانەتە دووەم، من نازانم بۆچی ئێستا ئینکاری ئەوە ئەکەن، بەنیسبەت بایزارخانەوە تەبعەن ڕاستە بایزار خان خۆی ئەرمەنیە، بەڵام بایزارخان مێردەکەی کلدانیە، هەروەکو گەلاوێژخان بەخۆی کلدانیە مێردەکەی ئاشووریە، زۆر تەبیعیە، بەڵام جەنابت ئاماژەت پێدا بەناوی حزبی کلدانی تۆ هاتوویتە ئێرە، یەعنی نوێنەری کلدانە بمانەوێت یان نەمانەوێ، ئێمە بۆ ئەوەی جیاواز بێت، منیش پشتگیری ئەوە ئەکەم کە ئەبێت ئەرمەن نوێنەرێکی هەبێت، بەڵام بۆچی یەك نوێنەر بێت، چونکە بەڕاستی ژمارەی ئەوان بەرامبەر بە ئاشووری و کلدانیەکان کەمترە، ئەوان لەزاخۆ و لەچوار دێی دەووروبەری زاخۆ هەن، تەبعەن جوولەکەش هەیە لەئێران ژمارەیان زۆر زۆر کەمە، دوو، سێ هەزار کەسن، بەڵام نوێنەر تایبەتی خۆیان هەیە، بۆیە منیش پێم وایە زۆر زۆر سروشتیە نوێنەری کۆتاییەك دابنێین یەك نوێنەر بێت ها، کەسێك هەبێت بۆ ئەرمەن لەهەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

برادەران من باسم کرد، وتم ئەمە بۆ هەڵبژاردنە، بەڵام حەسمی ناوەکە لە دەستووردا دەکرێت، لەبەر ئەوە ئەو موناقەشەیە لێرەدا ناگەین بەنەتیجە، ئەوە وەکو عەرزم کردن موختەسەر فاصیلەکان هەڵبگیرێن و قەوسەکەش بکەینەوە، دوایش مەوزوعی ئەرمەن دوا بخەن، ئەوە مەوزوعێکی ترە باسی دەکەین، تخصص خمسە مقاعد، پاشان قەوس بکرێتەوە(للکلدان السریان الاشوریین) وەکو لەپرۆژەی دەستووردا هاتووە، یتنافس علیها مرشحوا المکون المذکور) المکون لەباتی مکونات، ئەمە کاتیە تەنها بۆ هەڵبژاردنە، دوایی حەسمی مەوزوعەکان ئەکرێت بەنیهائی لە پرۆژەی دەستووردا، ئەگەر موافقن دەیخەمە دەنگەوە، کێ

لەگەڵ ئەوەدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیـە؟ تـەواو بڕایـەوە، بەزۆرینـەی دەنـگ وەرگیرا، کاك تارق نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من جەخت دەکەم، کەلەم ماددەیە ناویان بهێنرێت و کۆتایان بدرێتێ، کاك جەمال قسەی کرد.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە وتمان ئەرمەن لێرە نـەهاتووە، لێـرەش ناکرێـت بێـت، ئەرمـەن میللـەتێکی تـرە، موقتـەرەحێك هەیـە، ئەڵێت با کورسیەکیان هەبێت ئەوە مەوزوعێکی ترە، تورکمانیشمان هەیە، بـەس کـوا لێـرەدا هـاتووە، ئـەوە باسی مکونێـك ئـەکات کـە ناویـان (کلـدان ئاشـوور سـریانە) تـەواو بـوو ئـەوە، باسـی ئەرمـەن ناکـات، پێـنج کورسیان دەبێت، ئەو سیانە وەکو لە پرۆژەدا هاتووە، بەس جارێکی تر دووبارەی ئەکەمەوە، ئـەوە حـەسمی تەسمیەی کلدان سریان ئاشوور نیە، ئەوە حـەسمی تەسمیەیـە بـۆ ئـەو قانونـەی هەڵبـژاردن، بـۆ ئـەوەی دوا نەکەوێت، لەپرۆژەی دەستووردا لەبەر رۆشنایی گفتوگۆکردن و لەگەڵ نوێنەرانی ئەو پێکهاتانـە تەسمیەکـە تەسبیت ئەبێت، بەڵێ کاکە حەمە قسەت هەیە، فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا مـن پـێم وایـە، ئـەوە بـۆ کـاتی مەرحەلـەی هەڵبـژاردن بـڕوات، بـۆ ئـەوەی ئـەوان خۆشـیان بگەنـە صیغەیەکی موشـتەرەك، ڕەنگـە ئـەوە باشـتر بێـت هـەروەها گوێ لەخۆشـیان بگیرێـت، ئێمـە نـازانین ئـەوان چۆنن، ئێمە هەر قسەیەك بکەین، لەوانەیە قسەکانی ئێمە تەعبیر لەوان نەکات، لەبەر ئەوە گوێ لـەخۆیان بگیرێ باشترە، بەڵام بۆ ئەم قۆناغەی هەڵبژاردن با وابێ باشە، من پرسیارێکم هەبوو لەکاك دکتـۆر کـەمال، وتم ئایا ئەو پێنج کەسەی کلد و ئاشوور و سریانی، هەم هی برا تورکمانـەکانیش، تـەنها بـۆ هـەولێر و ئـەو ناوچانەیە، یان بۆ کەرکووك و تەلەعفەرو دوزخورماتوو شوێنەکانی تریش ئەتوانن بەشداری بکـەن، ئـەوە خاڵێك، خاڵێکی تر پرسیارێکم هەیە، ڕەنگە ئەوەش پەیوەندی بەو مەوزوعەوە نـەبێت، بـەس پرسـیارەکە ئەکەم، ئایا ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان هەر وەکو خۆی ئەبێت، یان زیاد ئەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جارێ دیارە ئەو هەڵبژاردنە تەنها بۆ ئەو سێ پارێزگاییە، بۆ ناوچەکانی دابـڕاو نیـە، ئەگـەرنا بـۆ ناوچـەی دابڕاو بێت، هەموو سیستەمەکە ئەگۆڕدرێت ژمارەکە ئـەگۆڕدرێت، قانونەکە دەگۆڕدرێت، لەبـەر ئـەوە بـۆ کلدان و ئاشوورو سریان و بۆ تورکمان، بـۆ هـەر کەسـێکی تـر کۆتاشـی هـەبێت، هـەر لـەو سـێ پارێزگادایـە،

ئـەوانی تـر ناگرێتـەوە، ئێستا قسـە هـات باسـی ئەرمـەن کـرا، بـا خـاڵی دووەم تـەواو بکـەین ئینجـا ئـەو موقتەرەحەی تر دەخەینە موناقەشەو دەنگەوە، دەڵێین (تخصص خمسة مقاعد للتركمان يتنافس عليها مرشحوا المكون المذكور) بەڵێ کاک عزالدین نوقتەی نیزامیت هەیە.

بەڕێز عزالدين سليم خديدا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە داوای قسەمان کردبوو، لەسەر ئەوە لەخاڵی یەکەم ودووەم بەگشتی قسەمان هەبوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابت ئینتباهی ئەوەت نەکرد، کە قسەم کرد وتم دەگرێ من موقتەرەح بکەم و هـەمووتان قسـە نەکـەن، وتتان بەڵێ، بۆیە قسەکانم بڕی، ئەگینا 9 کەس ماوە قسە بکات لەسـەر ئـەو موقتەرەحـە، بۆیـە دەنگـی بـۆ دراو تەواویش بوو، مەوزوعی تورکمـان کـاک کـەرخی، کـاک تەلعـەت، قسـە بکـەن دوایـش ئەگـەر کەسـی تـر قسەی هەبوو، فەرموو کاک کەرخی.

بەڕێز کرخی نجم الدين نورالدين:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە بەڕاستی وەکو کوتلەی تورکمانی، جێگای دەستخۆشیە، بۆ ئەوەی کە کۆتایەك بۆ ئێمـە دانـراوە، بـەڵام حەز ئەکەم یەك، دوو تـەوزیحات بـدەم، هەتا بەرچاوی هەموو ئەندامـە بـەڕێزەکانی پەرلـەمان و هـەموو خەڵکیش ڕوون بێتـەوە، ئـەوە ئێمـە وەکو تورکمـان تـەنها ئەوانـەی ئـەو بەشـەی کـە ئێستا لـەناو حـدودی ئیداری کوردستان، کە دەکاتە سێ پارێزگاکـە، هـەولێر و سلێمانی و دهـۆك کـە ئـەوانی تـری لەسـەردا نیـە، بێگومان، ئەگەر بەجێ بەجێبوونی مادەی 140 وگەڕانەوەی شوێنە دابڕاوەکان بۆ سەر هەرێمی کوردستان، ئەوە حەتمەن وەزعەکە دەگۆڕێ و ئـەو کۆتاییانـەش نـامێنن، وهەرکەسـە بـە قائیمـەی خـۆی دادەبـەزێت و شوێنی تەبیعی خۆی دەگرێت، هیوامان ئەوەیە ڕۆژێك لە ڕۆژان ئەو شتە بەچاوی خۆمان ببیـنین، دووبـارە دەست خۆشی دەکەین و پێموایە بۆ ئێمە شتێکی باشە، لەبەر ئەوەی کە دەتوانی خەڵکی تورکمان دەنگ بـە تورکمان بداتن وئیتر ئەو قسانەش لەسەر ئەو ئەندامانە لادەچێ، کـە پێشـتر هـەبوو دەیـانگوت ئـەوە لـەبن باڵی ئەوە، ئەوە لەبن بالی ئەوە، ئەوەش بە راستی وەکو برینێك بوو لەدلماندا کە ئێستا حەز دەکـەم بیلـێم، بۆ ئەوەی باشەکە کەس نەتوانێ بلێ، ئێمە ئەگـەر بـە چـەند دەنگیش بلێ ئێمـە لـەناو پەرلەمانـەوە هـەر بەدەنگی تورکمان دێینە ناو پەرلەمانەوە، زۆر سوپاسی هەموو ئەو لایەنانە دەکەین کە بەشداریان کـردووە لە جێبەجێ کردنی ئەو پرۆژەیە، دووبارە سوپاستان دەکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک تەلعەت، فەرموو.

بەڕێز طلعت محمد صالح توفيق:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕاستی کاك کەرخی هیچی بۆ مـن نەهێشـت، هـەمووی وت ، بـەس ئەوەنـدەیـە مـن زۆر زۆر سوپاسـی سەرۆکایەتی پەرلـەمان و لیژنـەی یاسایی دەکـەم، کـە ژمـارەی ئێمـە لـە چـوار بـووە پێـنج، تەبعـەن ئـەوە تەقدیرێکە بۆمیللەتەکەمان، وە ئینشالله ئێمە لە ئاستی مەسئولیەتیش دەبین، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئەسعەد قسەت هەیە؟ باشە قسەی نیە، هەر چوار نوێنەری گەلی تورکمان پشتگیری لەوە دەکەن، کاك ئەسعەدیش پێم وت، وتـی قسـەم نییـە، سهام خـانیش دەڵـێ پشـتگیری لـە قسـەکانی کـاك کـەرخی دەکـەم، کەواتە ئەوە خاڵی دووەم (تخصص خمسة مقاعد للتركمان يتنافس عليها مرشحوا المكون المذكور)دەیخەمـە دەنگەوە ، کێی لەگەڵدایە دەستی بڵند بکات تکایە؟ ، فەرموو کێ لەگەلدانییە؟ بەکۆی دەنگ قبووڵ کرا.

ئێستا موقتـەرەحێك هـاتووە لەسـەر مـەوزووعی ئەرمـەن، رەئیـەك هەیـە دەڵـێ مەقعـەدێکیان بـدەینێ ، دەمەوێ بەس ئەوەنـدەیە ئەوانی شارەزان بەس پێمان بڵێن لەکوردسـتان لـەو سـێ شـارەدا، چـەند ئەرمـەن هەیە؟، ژمارەیەکمان بدەنێ، تەقدیرێکمان بدەنێ، بۆ ئـەوەی موناقەشـەکە لـە رۆشـناییدا بێـت، بـە عاتیفـە نەبێت چونکە میللەتێکی عەریقن، میللەتێکی گـەورەن، میللـەتێکن لـە تاریخـدا دەوریـان هـەبووە و دۆسـتی ئێمەنە و رێزیان هەیە، لەدەستوری عێراقیشدا کە ناویان هاتووە، تـەحالوفی کوردسـتان ئیلحـاحی کـردووە ، ئێمە داوامان کرد دەبێ ناوی ئەرمەن بێتن، لەوێشدا لەسەر ئیلحاحی ئێمە ناویان هاتووە، وەئەگەر لێرەشدا نەبن مەعنای وا نییە حقوقیان نییە لە دەستور.

دیسان ئاماژەی پێکراوە، وەکومکەوینەك لە کوردستاندا ناویان هاتووە، بەڵام دەبێت بزانین رێژەیان چەندە، چونکە سابیئەشمان هەیە، لە کەرکووك هەرچەندە لە هەرێمدا نیە، ڕەنگە 5000-6000 کەس زیاتر بـن، کێ شارەزایە ژمارەیان چەندە؟، شیرین خان و کاك جعفر، فەرموو کاك جعفر.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من قسەی کاك جمال دەکەم چووە دەرەوە، دەڵێت لـە مەنتیقـەی زاخـۆش ژمارەیـان لـە 2000هـەزار کـەس زیاترە ئەرمەنەکان.

بەڕێز شیرین عبدالرحمن دینۆ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەرچەندە ناوی من هاتبێت من تەئجیلم کـردووە، بـەس نـاوی مـن هاتبێـت هـەر شانسـی مـن لـە دەرەوەی بازنەیـە وەك هـەموو جار مـن دەڵـێم، بـە نیسبەتی ئەرمـەن مـن تەئیـدی کـاك جمـال یوسـف دەکـەم، کـە ئیشارەتی پێدا کاك طارق، د. شکریە، ئەکیـد ئەرمـەن 2000هـەزار زیـاترن هـەتا سـێ هـەزاریش دەبێـت، ئێستا بەغداو موسل 3000هەزاری تیادا هەیە تەقریبەن ئەرمەن، بەنیسبەت لە شاری زاخۆ 1000هەزارو تشتەکن، دوو گوندیان هەیەو قوتابخانەیان هەیە، بەزمانی خۆیان دەخوێنن، لەگەڵ ئـەوەش مـن دەڵـێم لـە دەسـەڵاتی پەرلەمانـە، ئەگـەر هـاتوو لێـرە نـاوی ئەرمەنـەکان زیـاد بکـەن، رێـز گرتنـە بـۆ ئـەو نەتـەوە

تایبەتیەتی خۆی هەیە و بەشدارە لە هەرێمی کوردستان، من داوا لە هەموو برادەران دەکەم، ئەوەی دەنگی داوە بۆ ئەرمەنەکان تەسبیت بێت لێرە، لە دەسەلاتی سەرۆکی پەرلەمانە، بێتە دەنگ دان کارمەندیان هەبێت یان نەبێت، ئەگەر ئێمە تەماشابکەین لە ئێران 100 کەسەك هەبنە لەوێ مەقعەدەکیان هەیە لە پەرلەمان، بەس ئەوان بە هەزاران هەنە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو، کاك ئارێز.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نەتەوە بە ژمارە پێوانە ناکرێت، چەندە یان چەند نیە، هەموومان ئەو حەقیقەتە دەزانین، سەبارەت بە ئەرمەنیش نەتەوەیەکن هەن، بەس ئێمە کاتێك باسی ژمارە دەکەین، بۆئەوەمانە بزانین ئایا کۆتاییەکەیان یەك بێت، پێنج بێت، سێ بێت، چوار بێت بۆ ئەوەیە، ئێستا مەسەلەن بڵێین یەك رەنگە کەم بێت، بەس بڵێن پێنج رەنگە بەپێی حەجم بێت ئەوەی هەیە، لەبەر ئەوە دوێنێش قسەیەك کرا، شتێکی تر هەبوو، کراوە بێت یان داخراو بێت، ئایا داخراو بێت یان کراوە بێت؟ بە گوتن پێشنیار نیە،من پێشنیار دەکەم هەم ئەو مەعلوماتانەمان بۆ ئەوەیە بزانین کۆتاییەکە چەند بێت؟، هەم دوایی بە پڕۆژە تەقدیم بکرێت، بە پێی ئەو حەجمەی کە هەیە، یەعنی ئەو نسبەتەی کە هەیە، رێژەیەك دابنرێت، یەك، دوو، سێ، چوار، ئێستا ئێمە هەرچی بڵێین، لە یەك زیاتر بن، رەنگە حەقیان زیاتر بێت، پێشنیار دەکەم ئەو مەسەلەیە تەئجیل بکرێتەوە، بەپڕۆژە تەقدیم بکرێت، دوێنێ گوتمان کراوەیی و داخراوی بە پڕۆژە تەقدیم بکرێت،سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نا کاکە ئێمە قانونەکەمان پەلەمانە، بۆ هەڵبژاردنە، بۆ دەستوورنیە، فەرموو کاکە حەمە.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەرەئی من مەسەلەی نەتەوەیەك، ژمارە چەند بێت یان چەند نەبێت، گوندێکیش بێت، 100 ماڵیش بێت، ئەوەندە بێت، ئێمە ئەو هەنگاوەی کە ئێستا دراوە، بە قانونی کۆتا با تەکاملی بکەین، باشترە بەرەئی من، ئێمە ئەوەی دەستوور، دوایی دەستوور چۆن قەرار دەدات و چۆن دەکات ئەوە شتێکی ترە، بەڵام بەرەئی من، ئەگەر هەرچەندێك بن بایەك کەسیان بۆ دابنرێت بۆ ئەرمەن، چونکە مەوزوع تەنیا ئەوە نیە، ئەو ئاینێکە، نەتەوەیەکە بوونی خۆی هەیە، هەرچەندێك بێت پێموایە ئەوە بۆخۆمان وبۆ هەموو لایەك باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا قسەکان دیسان دەگەڕێتەوە سەر ئەوەی مقعدێکیان بدەینێ، ئەگەر قسەی ترتان نیە، من ئەو موقتەرەحە هی ئەغلەبتانە، قەومیەتێکی چڕن، حەقی خۆیانە ڕێزیان لێ بگیرێت، مەقعەدێك بالە ئێمە کەم بێتەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە کۆتاییەکە بێت، یەك مەقعەد بۆ نەتەوی ئەرمەن بێت دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟، سوپاس کێی لەگەڵدا نیە؟ سوپاس بەکۆی دەنگ مەقعەدێك لە کۆتایدا دەبێتە هی نەتەوەی ئەرمەن، سێیەم بەڵێ کاك عزالدین دیسان قسەت هەیە، کاکە دەنگمان بۆدا، خۆ ناکرێت دیسان بێینەوە سەر ئەو مەسەلەیە، کاتێ ئێمە بڕگەیەك موناقەشە ئەکەین پەنجا کەس ناوی خۆی ئەنووسێ بۆ ئەوەی بگەینە ئەوەی کە قەناعەتمان پێی هەبێت، کە چوار کەس قسەی کردوو، سەرۆکایەتی تێگەشت، ئەو چوار کەسە تەعبیر لە ڕەئی عامەی قاعەکە ئەکات، پێویست ناکات وەخت بەفیڕۆ بدەین وهەر پەنجاکەی قسە بکات، بۆیە خولاسە ئەکرێت کاتێکیش کە دەنگی بۆ درا، پێویست ناکات نە ئێوە ماندوو بکەین نە وەختیش بەهەدەر بدەین، کاك عزالدین، فەرموو.

بەڕێز عزالدین سلیم خدیدا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە قسەمان هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، کە ئەو ماددەیەش تێپەڕی ئێمە قسەمان نەما، ئێمە لەسەر کۆتا قسەمان هەیە، ئەوە مەسەلەیەکی ئەخلاقیە، واتە دیاری کردنی نسبەی ئەو پێکهاتانە، وە ئیعتیباریشە، مەسەلەکە هیچ لە واقعی پەرلەمان ناگۆڕێت، تەنها مەسەلەیەکی ئەخلاقیە، من لەگەڵ کۆتاش نیم، چونکە تەجروبەیەکی تاڵمان هەیە، ئەگەر شەبەکەکان ئێمە بەکۆتای شەبەك دەنگمان دا، دەنگەکانی شەبەکەکان گشتیان بۆ کۆتا بێت ئەوەش دۆڕا، واتە کۆتاشمان دۆڕا، ئێمە با لەگەڵ قائیمە بین، لەگەڵ کۆتا نەبین، هەر کەسێك بەپێی حەجمی خۆی ئێمە بە موجامەلەو عاتیفە، لەگەڵ هیچ قەومیەتێك و هیچ پێکهاتەیەك موجامەلە نەکەین، بۆ ئەوان پێنج کەس بن و ئەوانی تر یەك کەس بن، واتە بە ئارەزووی خۆمان و بەکەیفی خۆمان ئیش بکەین، ئەوە یەکەم شت، دووەم: ئێزیدییەکان پێکهاتەی کوردستانی نین، بۆ کۆتاییان نیە، بۆیە من لەگەڵ کۆتادا نیم، بەڵام ئەوانەش ئیعتیبارێکیان هەبێت واتە بۆ ئیزیدییەکان، یەعنی بەپێی نیسبەی ئێزیدییەکان کورسیان هەبێت، نابێت کۆتا بۆ مەسیحی هەبێت واتە(کلدان وئاشوور و سریان) کەئەمانە هەموویان هەر مەسیحی ئەگرێتەوە، ئەمانە هەموویان هەر پێکهاتەی دینین، ئێمەش پێکهاتەی دینیمان هەیە، شانازیمان بەخۆمان هەیە، ئێمە تەسبیتمان کرد و لە هەڵبژاردنیش و لە دەستووری عێراقیش بەشداریمان کردووە، ئەگەر مەنتیقەی شنگار و ئێزدییەکان نەبوونایە، ئەوانە تێنەدەپەڕین، بەڵام ئێمە داوای نسبە ئەکەین نەك داوای کۆتا، کە نیسبەی ئیزیدی لەپەرلەمان چەند بێت، ئەوەش ئەگەر بڕیاری قیادەی سیاسی بێت، ئەوە دوو لە مەکتەبی سیاسی لێرەن، با بڕیاری قیادەی سیاسی ڕەچاو بکەن لەو شتەدا، ئەگەر بۆ کۆتاش بێت لە پەرلەمان وەڵلاهی داخڵی کۆتات بکەن تاکو ئێمە شعور بە نەقس نەکەین، ئەو پێکهاتە ئەوەندە کورسی هەیە وئەوەی تر ئەوەندەی هەیە، بەڵام ئێزیدی کورسی نیە،

من تەجروبەیەك ئەهێنمەوە، ئێمەی ئێزدی تەبعەن کوردیشین، بەڵام چەند مودیری عام هەیە لەکوردستان، بێگومان زۆرین ئایا چەندیان ئێزیدییە، هیچ کەواتە بەوە حەقمان دەخورێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵاهی کاك عزالدین بەڕاستی قسەکانت جێگای ئەسەفە، ئێمە کۆتا دەدەین بە نەتەوەکانی تر، ئیزیدی گەلی کوردی ڕەسەنن، زمانمان یەکە، کەلتورمان زۆر لەیەکتری نزیکە، ئێمە کۆتامان نەداوە بەمەسیحی، نەداوە بەئیسلام، نەداوە بە سابیئە، تاکو بڵێیت کۆتا لەسەر ئەساسی قەومیەتە، کە زمانیان جیاوازە، کە کەلتوریان جیاوازە، پێویستە خصوصیەتیان بپارێزرێت، هەروەها نەتەوەشن، نەتەوە جیاوازن، نەتەوەی کورد (ئێزیدییە، کاکەییە، شیعەیە، سونەیە) هەموو جیاوازن، ئەوەتا جیاوازکردنی تائیفی و دینی باش نیە، بەڵام من لەگەڵ تۆدام بایەخدان بە خصوصیەتی دینی ئێزیدی واجبە، پێویستە لەسەر هەموو حزبەکان لەسەر حکومەتی هەرێم، ئێستا ئێوە سێ کەستان هەیە، ڕەنگە بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو ببن بە چوارکەس، ڕەنگە ببن بە پێنج، شەرت نیە بەتەنها پێوەرەکە بۆ هەڵبژاردنی جەنابت، لەبەر ئەوەی ئیزیدیت، شەرت نیە ئەوە بێت، بەتەئکید حساباتی تر هەیە، تۆ ئیزیدیت لێهاتوویت بەتەنها بۆ ئیزیدی باش نیە، بەڵام دەبێ ڕەچاو بکرێت، کەقائیمەی دادەندرێت ئەوە ڕەچاو بکرێت، تەمسیلی مەناتق هەبێت بۆ کوردستان، مەسەلەن هەولێر ئەوەندەیە، سلێمانی ئەوەندەیە، دهۆك ئەوەندەیە، جا لەناو دهۆکیشدا مەناتق هەیە، دەکرێت ئەوە باس بکرێت، ئێمە باسیشمان کردووە، هەمووشمان موهتەمین بەوە، لەبەر ئەوە من بەحەقیقەت ئەو موقارەنەیەم پێ باش نەبوو، لە ماددەکەدا سێیەم هاتووە(یجري انتخاب مرشحي كل مكون من قبل الناخبين من المكونات المذكورة). یەعنی کۆتایە بۆ(کلدان، ئاشوور، سریان) کە تەنها ئەو پێکهاتەیە دەنگی بۆ ئەدات، تورکمانیش تەنها تورکمانەکان دەنگی بۆ دەدەن، ئەرمەن تەنها ئەرمەنەکان دەنگی بۆ دەدەن، بەڵێ کاك ئەندریوس فەرموو.

بەڕێز اندریوس یوخنا گورگیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من لێرەدا داوا دەکەم، لەکۆتایی ڕستەکەدا ئەوەی بۆ زیاد بکرێت(ضمن قوائم انتخابية خاصة)یەعنی وەکو قائیمەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراق بێت، چونکە ئەگەر یەك قائیمە بێت، ئەوە نهێنی ئەبێت و کوردیش ئەتوانێ دەنگ لە قائیمەی خاصدا بدات، دوایش خصوصیەت لەقائیمەی خاصدا نامێنێت، وەك ساڵی 1992 دوو قائیمە هەبوون، لسیتی عام و لیستی کوتلە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر ناصح نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕاستی ئەو تێبینیەی کاك اندریوس لەجێگای خۆی نیە، چونکە لەناو هەر هەویەیەکی ئێمە دیانەتمان نووسراوە، نووسراوە مسلم چۆن ئەتوانێ لەجێگای مەسیحیەك دەنگ بدات، یان لەجیاتی ئاشووریەك و

کلدانیەك دەنگ بدات، چونکە هەویە پیشان ئەدرێت لەهەویەکە نووسراوە مسلم، یەعنی ئەوە هەر نابێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاست ئەکات دکتۆر ناصح، یەکەم شت: ناو هەیە، ئەبێ دیار بێت ئینجا هەویە هەیە، ئینجا شتی تر هەیە خەریکن دای دەنێن، ئەگەر سەرکەوتوو بوون تا ئەو وەختە کۆمسیۆنی باڵا ئاگادارمان ئەکەنەوە، ئەگەر بتوانن ئەوە دیاری بکەن، ئەوە هەڵبژاردنەکانمان زۆر زۆر ڕێك وپێك ئەبێت، لە دروست کردنی هەویەی ئینتخابی، ئەگەر فریا بکەون، چونکە ئێستا خەریکن، فریا بکەون ئێمە ڕزگارمان ئەبێت لەهەموو گلەییەکان، لەگەڵ ئەوەشدا دەبێ سیقەمان بەیەکتری هەبێت، باوەڕمان بەیەکتری هەبێت، کاك کەرخی فەرموو.

بەڕێز کرخی نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا لێرەدا ئەو مەسەلەیە زۆر زۆر حەساسە، خۆ کەس لە هەوییەکەی وەك جەنابی کاك دکتۆر ناصح ئەڵێت ئەو مەسیحیە ئێمە موسوڵمانین، خۆ ئێمەش موسوڵمانین، ئەی ئێمە چۆن جیا دەکرێینەوە، خۆ لە نێوچەوانمان نەنووسراوە، ئەوە یەکەم شت، دووەم: بەڕاستی ئەگەر تورکمانێك بچێت دەنگ بدات بەحزبێکی کوردی، یان حزبێکی ئیسلامی، ئەوەی بۆ ئیعتیادی بێت، بەڵام کوردێك سبەی دەنگ بدات بە تورکمانێك ئەوە مەمنوع بێت ئەوە ناکرێت، ئەوە دەبێ شتێکی حەدی بۆ دابندرێت بەڕاستی، یان یەك قائیمە بێت، بەڕای من دەنگ حورە، هەر کەسەو ئازادە دەنگ بەکێ ئەدات، لەوانەیە کوردێکی برای ئێمە حەز بکات، یان ڕای لە حزبێکی تورکمانیە، وا دەزانێت زیاتر خزمەت دەکات، دەچێ دەنگ بەو دەدات، بۆچی ئەوە قەدەغە بێت، من پێم وایە ئەو شتە بە قەوائمی موختەلیفە نەبێت، یەك قائیمە بێت، هەتا دەنگەکان ئازاد بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نا بۆ تورکمان قسەکەت ڕاستە، بەڵام بۆ کلدان وئاشوور ئەو مولاحەزەیە جێگای خۆیەتی، کەسێکیش ناکرێت موسوڵمانە بچێت دەنگیان بۆ بدات، کاکە پێش هەڵبژاردن هەر کەسەو لە جێگای مەرکەزی هەڵبژاردنی خۆیان دەبێت، پێشتر دەزانی لەکوێ دەنگ دەدەیت، لەو شوێنە ناوت دانراوە، کە دەچیتە ژوورەوە ناوەکەت شەتب دەبێت، وەکو هەڵبژاردنی پێشوو نیە، هەرکەسەو جێگای هەڵبژاردنی خۆی هەیە، کە دەچێت ناوەکەی نووسراوە، هەویەکەی ئەدات وناوەکەی شەتب دەکات و دەنگ دەدات، ئەگەر بێت و ئەو هەویە دروست نەکرێت، لەبەر ئەوە ئیمکانی تەزویر باوەڕ ناکەم هەبێت، بەنیسبەت ئەوەش کە کاك کەرخی وتی، حەقی خۆیەتی کوردێك دەنگ بدات بۆ لیستێکی تورکمانی یان تورکمانێك دەنگ بدات بۆ کەسێکی کوردی، بەڵام ناتوانێت لەهەمان کاتدا دەنگ بۆ هەردووکیان بدات، یەك دەنگی هەیە، بەڵێ کاك دکتۆر کەمال قسەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەدەستووری عێراقی فیدڕالی لەماددەی 14 دەڵێت هەموو عێراقیەك، هەر قەومێك هەر دینێك، هەر ڕەگەزێك بێت یەکسانن، بۆیە زۆر زۆر ئاساییە کەسێك بۆ ئەو بەڕێزانەش دەنگ بدات، بەڕای من ئەوە ئەمێنێتەوە سەر کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان کە چۆن ڕێکی بخات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە ئەوەش تەواو بوو، ئێستا ثالثاً دەبێت بە (رابعاً: يجري انتخاب مرشحي كل مكون من قبل الناخبين من المكونات المذكورة). یەعنی ئەو چوارە هەرکەسەو بۆ خۆی دەنگ دەدات، ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ ، بەزۆرینە دەنگ وەرگیرا، سێ کەسی لەگەڵدا نیە، کاك ئەندریوس پرسیارت هەیە، فەرموو.

بەڕێز اندریوس یوخنا گورگیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی بەغداد، ئاوارەکانی دەرەوەی عێراق حەقی دەنگدانیان هەبوو، ئایا لێرە خەڵکی کوردستان ئەوانەی لەدەرەوەی عێراقن، حەقی دەنگدانیان هەیە، یان نیانە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نەخێر حەقی دەنگدانیان نیە، ئەگەر بێتەوە بۆ ئێرە ئەوە حەقی دەنگدانی ئەبێت، لەووڵاتانی تر مەراكز دانەنراوە بۆیە حەقی دەنگدانیان نیە، ئێمە تەمەنامان ئەکرد، چونکە ئەوە لەبەرژەوەندی خۆمان بوو، لە بەرژەوەندی پەرلەمانە، لەبەرژەوەندی گەلی کوردستانە، کە خەڵکی دەرەوە بتوانن دەنگ بدەن، بەڵام کۆمیسیۆنی باڵا ڕێنماییەکانی دەڵێت ئەوە ئیمکان نیە، زۆر زەحمەتە ناکرێت، بۆیە ئەگەر ئەوان پێیان بکرێت ئەوە باشتر، تەمەنا دەکەین بۆیان بکرێت، داواشیان لێ دەکەین، ئەگەر وتیان پێمان دەکرێت ئەوە باشتر، ئێستا ماددەکە بەهەر چوار خاڵیەوە دەخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ماددەی نۆیەم:

ئەم ماددەیە بۆ یاساکە زێدە دەکرێ و بۆی دەبێتە ماددەی (پازدەم/دووبارە):

ماددەی پازدەم: (دووبارە)

دەستەواژەی (تۆماری دەنگدەران) شوێنی دەستەواژەی (خشتەکانی هەڵبژاردن) دەگرێتەوە لە هەر شوێنەکی ئەم یاسایەدا هاتبێت.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

المادة (11) تضاف المادة التالية الى القانون وتصبح المادة الخامسة عشرة مكررة له:

المادة الخامسة عشرة (مكررة):

تحل عبارة سجل الناخبين محل عبارة (جداول انتخابية) اينما وردت في هذا القانون".

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا ماددەی پێشوو دووجار دەنگمان لەسەردا، لەبەر ئەوە نەفسی نەتیجەیە، کاك غەفور قسەت هەیە، فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لێرەدا من باسی دوو خاڵ دەکەم، یەکەم: پێویستە ئێمە لێرەدا ماددەیەکی ئیزافیمان هەبێت، مەسەلەن ئەو ناوچانەی کەوا کێشەیان لەسەرە، چ کەرکوك، چ خانەقین، چ سنجار، چ مەخمور، حەقە لەڕووی سیاسیەوە، نوێنەریان لە پەرلەمانی کوردستان هەبێت و حەقی دەنگدانیشیان هەبێت، باشە ئەو ناوچانە، ئەگەر نوێنەریان لە پەرلەمانی کوردستان نەبێت و دەنگیان بۆ ئەو پەرلەمانە نەدابێت، بۆ ئەو پەرلەمانە بەهی خۆیان بزانن، یەعنی بەڕاستی لەڕووی سیاسیەوە ئێمە حەقە هەندێجار، جورئەتی بڕیاری سیاسیمان هەبێت، ئێمە لێرە بەماددەیەك ئەوە ئیزافە بکەین و دیاریشی بکەین، لەڕووی قەومیەوە لەڕووی مێژوویشەوە، حەقە وەکو پەرلەمانی کوردستان ئەوە بکەین ئەو ناوچانە وا لێنەگەڕێین، چونکە بەغداد خۆی ناکات بەخاوەنی، تەماشا دەکەین کەرکوك لە چ ڕەوشێکدایە و بەغداد خۆی لێ بێ ئاگاکردووە، سنجارە موصڵ خۆی ناکات بەخاوەنی، دیالە خۆی بەخاوەنی خانەقین ناکات، ئێمە خاوەنی ئەو شوێنانەین دەبێ ئێمە کار بکەین بۆ ئەو ناوچانە، بۆیە دەبێ بڕیارمان هەبێت ئەوان حەقیان هەبێت دەنگ بۆ پەرلەمانی عێراق دەبدەن، ئەوەش هەنگاوێك دەبێت بۆ بەرەو کوردستان هاتنەوەی ئەو ناوچانە، دووەم: کۆمیسیۆنی باڵا بەڕاستی غەدری لە کوردستان کرد کە 60 هەزار کەس حەقی دەنگدانی نیە، ئەوەش تا ئێستا یەکلایی نەبووەتەوە، لەوێ نەیتوانی دەنگ بدات، ئایا لێرە دەتوانێ دەنگ بدات، بەڕاستی ئەبێ ئێمە ئەوەش یەکلایی بکەینەوە، ئەو خاڵەش خاڵێکی گرنگە، لەبەر ئەوە دیسان ئێمە لێرەش 60 هەزار دەنگی ترمان لە دەست ئەچێت، لەوێ دەنگی نەداوە لێرەش دەنگی نەداوە، بەنیسبەت ئەوانەی دەرەوەی وڵاتیش، جالییەی کوردی لەدەرەوە باشە بۆ عێراق ئامادە بێت سندوق لەدەرەوە دابنێت لە سەفارەتەکان لەشوێنەکانی تر دەنگ بدەن، بۆ ئێمە وەکو خەڵکی کوردستان وا نەکەین، هەمان سندوق دابندرێت ئەو خەڵکەش حەقی خۆیەتی، کە ئەو پەرلەمانە، پەرلەمانی ئەوانیشە، دەنگی بۆ بدەن، بزانن کێ هەڵدەبژێرن

و دەنگ بەچ نوێنەرێك دەدەن، بەڕاستی ئەبێ ئێمە موعالەجەی ئەو كێشانە بكەین، لەڕووی یاساییەوە لەڕووی مێژوویشەوە، ئێمە مەسئولین بەرامبەر بەو كێشانە، بۆیە من پێشنیار دەكەم، ئەو ماددەی ئیزافیە هەبێت، كە ناوچەكانی مەشمول بە ماددەی 140 نوێنەریان لە پەرلەمان هەبێت، حەقی دەنگدانیشیان هەبێت بۆ پەرلەمانی كوردستان، هەرچەندە لەوانەیە ئێستاش وەڵامم بدەنەوە بڵێن ئەوە كێشەی لەسەرە ناكرێت، بەڵام ئێمە هەندێ شت هەیە ئەبێ جورئەتی بڕیاری سیاسیمان هەبێت، خۆمان بیكەین بەبڕیار، ئەگەر ئێمە ئەو جورئەتەمان نەبێت، ئەو وەزعە هەروا ئەمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان یان كاك فرسەت لە ناحیەی قانونی دەكرێت ئەو شتە، حەز ئەكەم تەوزیحی بكەن، فەرموو كاك فرسەت.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

هەر قانونێك لێرە دابنێین لازمە جیهەتێك مەسئول بێت لە تەنفیز، لە جێبەجێ كردنی، ئێمە ئەگەر بێت و نەصێك دابنێین بۆ ئەو ناوچانە، كێ لەوێ تەنفیزی ئەكات؟، قانونیەن حەقمان نیە، بێین ئیدارەی ئەو ناوچانە بكەین بەو شێوەیە، حكومەتی ئیتیحادیش لە ئێستاوە ئینسان ئەزانێت كو ڕەفزی ئەو شتە ئەكات، وەكو تر خۆ مەحروم نابن، ئەگەر سبەی هاتنە سەر هەرێم، باشە ئەگەر سبەی نەتیجەی تەنفیز كردنی ماددەی 140 بەشێك لەو ناوچانە هاتنە سەر هەرێمی كوردستان، بەشێكی تریان ڕەفزیان كرد، هەر ئەو وەختەش نوێنەریان ئەبێت لە پەرلەمانی كوردستان، ئاخر ناحیەی عەمەلی زۆر زەحمەتە ناحیەی سیاسی بەڵكو منیش لەگەڵ جەنابت بم كاك غەفور، بەس ناحیەی قانونی ناحیەی تەتبیقی چۆن بڵێین ئیستیحالەیەكی ماددی هەیە، ناتوانین جێبەجێی بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك غەفور نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نوقتەكەشم زۆر نیزامیە، كاك فرسەت دەڵێت قانونیەن ئێمە كە ئەو قانونە دەردەكەین شوێنێكی دەوێت كە جیهەی تەنفیزیە بۆ ئەوەی تەنفیزی بكات، ئێمە ناتوانین لەوێ تەنفیزی بكەین قانونیەن ناتوانین ئیدارەی ئەو ناوچانە بكەین، من دەپرسم، ئەگەر ئێمە ناتوانین ئیدارەی ئەو ناوچانە بكەین ئەی چۆن قائیم مەقام بۆ خانەقین دادەنێین؟، ئەی چۆن قائیم مەقام بۆ مەخمور دادەنێین؟، ئەی چۆن بۆ سنجار دای دەنێین؟، باشە ئیدارەكە ئێستا خۆمان نایكەین، ئێستا ئیدارەی ئەو ناوچانە هەمووی حكومەتی كوردستان دەیكات لەڕووی ئیدارییەوە، حەز دەكەم بیزانن بەس لەڕووی ئەوەی كە كێشەی لەسەرە، لەڕووی مەسەلەی دەستوورییەوە سەر بەسنووری ئەو پارێزگایانەن، دواتر مەخمور لە 2005 ەوە

گەڕاوەتەوە سەر هەولێر، خۆمان بڕیارەکەمان جێبەجێ نەکردووە بەدوایدا نەچووین، قانونیەن ئێستا ئێمە ئیدارەی دەکەین، هەموو ئەجهیزەی ئیداری ئێمەیە تەنها مەحاکم سەر بەموصڵە، ئەوی تر هەمووی سەر بە هەولێرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەی جەنابت فەرمووت بەنیسبەت مەخمور ڕەنگە ناحیەی عەمەلی وابێت، بەس ئەمە تەنها مەخمور وا نیە، ئێمە کەرکووکمان هەیە، سنجارمان هەیە، خانەقینمان هەیە، کە بودجەیان، تەعیناتیان، ناویان، ناوی ناخبینیان، هەمووی ڕەبتە پارێزگای ترەوە بەداخەوە، ئێستا بۆ ئەنجومەنی پارێزگاکان بۆ مەخموور وەکو هەرێمی کوردستان دوا نەکەوت، لەهەڵبژاردن بەشێك بوو لە هەڵبژاردنی نەینەوا، بۆ سنجار هەڵبژاردنی لێ کرا، موصڵ لێی کرا، ئەگینا هەموو ناحیەی سیاسی ناحیەی حکومەت، تەمەنامان ئەکرد بمانتوانیایە ئەو شتە فەرز بکەین، ئەوە لەلایەکەوە لەلایەکی تریشەوە، کۆمیسیۆنی باڵا ئەڵێت ئەوە هەر لەگەڵ قانوندا ناگونجێت، بەنیسبەت صندوق بۆ دەرەوە، وەڵلاهی سەد دەرسەد تەمەنا ئەکەین، کەوا صندوق دابنێین لەدەرەوە، زۆر شتێکی چاکەو بەتایبەتی ڕێژەیەکی زۆرمان هەیە لە دەرەوە، واتە ژمارەیەکی زۆر کورد هەیە لە دەرەوە حەقیانە، خەڵکی ئەم سێ پارێزگاشن، بەڵام ناتوانین صندوق دابنێن، جاری یەکەم بۆ دەنگدان دایان نا کۆمیسیۆنی باڵا وتیان ئەوە زۆر زەحمەت بوو، پارەیەکی یەکجار زۆریش ڕۆشت وکاتێکی زۆریشی ویست، تەمەناش ئەکەم بتوانین و لێشیان دەپرسین، لە کۆمیسیۆن ئەپرسین، ئەڵێین ئەگەر ئەتوانن تەمەنا دەکەین، بەڵێ کاك دکتۆر کەمال، فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بۆ ئەو بەڕێزانەی کەوا لەدەرەوەن، ئەتواندرێ تەنزیم بکرێت، بەڕێگای ئەلیکترۆنی دەنگ بدەن، بەڵام پێویستە لەگەڵ کۆمیسیۆندا ئیش لەسەری بکرێت، کە بتوانن ئەو بەڕێزانە دەنگ بدەن کە لیستی ناویان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەی شارەزای ئەلکترۆنیاتە ڕەنگە لە 20٪ بێت، یان 30٪ بێت، چۆن ئەتواندرێت ئیعتیماد بکرێتە سەر ئەوە، بەڵام حەقیانە ئەگەر لێرە بن، بەتەئکید حەقی خۆیانە و تەبیعیە، بەس ئێمە داواش لە کۆمیسیۆن ئەکەین، بزانن ئیمکان هەیە، ئەگەر ئیمکان هەبێت ئەوە داخڵ دەکرێت، کاکە حەمە فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من یەك، دووجار، پرسیاری ئەوەم کرد، وتم بۆ برایانی تورکمان و کلد و ئاشووری، ئەتوانن ئەوەی دەرەوە دەنگ بدەن، من مەبەستم خۆشمان بوو، واتە مەبەستم کوردیش بوو، بەڕای من ئێمە کار ئەکەین بۆ

ئەوەی ئەو ناوچانە بگەڕێنەوە، من قانونی نیم، بەڵام قانون بەدەستی خۆمانە، با ئێمە قانونی خۆمان دەربکەین و بڵێین کوردێکی کەرکووك وخانەقین و سنجار بۆیان هەیە، ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بن، ئەوە وجهە نەزەری ئەوانیشی پێ ڕائەکێشی، بەڵام کە ئێمە هیچی بۆ نەکەین بۆیە من پێم وایە ئەوەش ئەکرێت، بۆ دەنگدان بۆ هەموو عێراق ئەکرێت کە لەدەرەوەش دەنگ دەدەن، ئەی بۆ بۆ کوردستان نەبێت، خاڵێکی تریش بەڕاستی لەگەڵ ئەو ڕەئیانەی کاك غەفورم، ئێمە ئێستا ئەگەر کەسێکی مەندەلی بتوانێ ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بێت، بۆ ئەوە نەبێت خۆ ئێمە قانون بەدەستی خۆمانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بوونی بەئەندام پەرلەمان، ئەوە هیچ مانعێك نیە، خەڵکی بەغداد بێت، کورد بێت خەڵکی خانەقین بێت، هی سنجار بێت، کەرکووك بێت، هەر کەسێك کەلەناوماندا بێت، بەڵام ئەو خەڵکەی کەلەوێن ئایا ئەتوانن دەنگ بدەن؟ نەخێر ئەوە ئێستا نەختێك ڕێگری تێدا هەیە، هەتا ماددەی 140 جێبەجێ نەکرێت ئەوە زەحمەتە، مەخموور لە ناحیەی عەمەلی دەکرێت، بەڵام بەتەنها مەخموور ئەکرێت، لەبەر ئەوەی نزیکەو ئاسانە بەشداری بکات، بەڵام ئەویش ئیعتزازی لەسەر دەگیرێت، بەهەرحاڵ ئێمە ئێستا ئەو ماددەی کە دەنگی لەسەر درا، باشە ئەوە 60 هەزار دەنگ دەنگی نەداوە لە دووزخورماتووش ژمارەیەکی زۆر دەنگی نەداوە، ئیشکالێك هەیە، هەمووومان شکایەتمان کردووە، تەحالوف کوردستانیش شکایەتی کردووە، هەموو مکەویناتەکانیش شکایەتیان کردووە، بەڵام ئایا ئەمە تەقصیرە؟ ئایا لەبەرئەوەیە کە ئەوان درەنگ خۆیان تەسجیل کردووەو قائیمەکە نەگەشتووە، ئەوە ئێستا لە تەحقیقدان تا بزانن سەبەبەکەی چیە، جەنابیشت یەکێك بوویت لەوانەی کە ناوت نەبوو، ئەو ماددەی کە خوێندرایەوە، تحل عبارة سجل الناخبين محل عبارة (جداول انتخابية) اينما وردت في هذا القانون". ئەوە شتێکی تەکنیکیە ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ ئەوەش قبولکرا، بۆ ماددەی دواتر تکایە، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شريف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە هەندێ موقتەرەحی تر هەیە بۆ تەعدیل، ئێمە بیدایەت وا قسە کرا کەدوایی کە گەشتینە ئەخیر ئەوە باس ئەکەین، من مەقسەدم ئەوەیە، یەکەمیان: حاڵەتێك هەیە، لە تەعدیلی سێیەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان، تەعدیلێك ئێستا ئێمە لە قانونی سەرۆکایەتی هەرێم کردوومانە، لەوێ نەکراوە، لێرەش ئیقتراحی تەعدیلیمان نەکردووە، بۆیە تەناقوز ئەکات، خۆی ئەبێت بەپێی مەرسومێك سەرۆکایەتی هەرێم لەماوەی 60 رۆژ پێش هەڵبژاردن، ئیعلانی هەڵبژاردن بکات، ئەوە ئێستا لێرە هاتووە بە 15 رۆژ لە نەصە کۆنەکە، کەئەمەش تەعاروز ئەکات، لەگەڵ ئەوەی سەرۆکایەتی هەرێم، لەبەر ئەوە ئەبێ تەعدیل بکرێت، ماددەی 12 لە تەعدیلی سێیەم، دووەم: لەماددەی چوار، ئێمە لەلیژنەی قانونی کەموناقەشەمان کرد، لە ئەصڵی یەکەمیان واتە تەعدیلی یەکەمی پرۆژەکە، موقتەرەحی ئەوەمان کردبوو، کەوا جەمع لەبەینی ئەندامێتی

پەرلەمان و وەزارەتدا نەكرێت، نەصیشمان بۆ دانابوو، بەو مانەیە بەم شێوە بوو، (لایجوز الجمع بین عضویة البرلمان، او اي عمل او منصب رسمي اخر) تەبعەن هەدەف هەبوو لەمەدا، ئێمە لەحاڵەتی ئەوەی كە هەمانە، تەبیعەتی نیزامی و سیستەمەكەی ئێمە، سەرۆكایەتیە یان پەرلەمانیە، یان تێكەڵە، ئەمە حاڵەتێكە، بەڵام زرووفی سیاسی ئێمە وا پێویست ئەكات، كە ئێمە دیفاع لە دیموكراتیەت بكەین، ئەساسی دیموكراتیەت محاوەلە بكەین بچەسپێنین، ئەوەش زەروورەت وایە فەصڵی سوڵتات تەئكیدی لێ بكەینەوە، چونكە ئەگەر مەبدەئی فەصڵی سوڵتاتمان پێشێل كرد، یان تێكەڵمان كرد، بەشێك لە مەسەلەی دیموكراتیەت خەڵت ئەكەین لەو حاڵەتەدا، لەبەر ئەوە فەصڵی سوڵتاتیش ئەبێت هەر سوڵتەیەك تەنفیزی و تەشریعی و قەزائی جیاواز بن لەیەكتری، ناكرێ ئەندامێكی پەرلەمان كەیەكێك لە مەهامەكانی چاودێری كردنی حكومەتە، خۆشی وەزیر بێت، ئەم نموزەجە هەیە لە وڵاتان لەبەریتانیا ڕاستە هەیە، سیستەمی بەریتانی و ئیرلەندی كە لەمانەدا هەیە، بەڵام ئەوان جیاوازە، تەبیعەتی ئەوان جیاوازە، من بەقەناعەتم ئێمە ئەو شتە نەچەسپێنین لەناو ئێرەدا، بۆیە فەرمانبەری گشتی هاتووە، لەناو دەقە كۆنەكەدا، فەرمانبەری گشتی تەعبیر لە فەرمانبەر ئەكات، تەعبیر لە مەنصەب ناكات، لە دەرەجاتی خاصە ناكات، كە بەمانای وەزیر دێت، بۆیە كەلیمەی مەنصەب من پێشنیار ئەكەم، بەڕاستی پێویستە ئەبێ چاكی بكەین پێم وایە ئەبێ تێشیدا بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوەی برای بەڕێزم كاك دلێر ئیشارەتی پێدا ڕاستە، ئێمە لە لیژنەی یاسایی گفتوگۆمان لەسەر كرد، ڕەئێكی وا گەڵاڵە بوو، كەوا ناكرێت جمع لەبەینی وەزیری و ئەندام پەرلەمانیدا بكرێت لەیەك شەخصدا، ئەمە ڕەئی لەسەر بوو، پاشان كۆبوونەوەیەكمان كرد، ڕەنگە كاك دلێر ئامادە نەبووبێ، بەگوێرەی ئەو تەوەفوعەی كەوا لای ئێمە هەیە، ئاخر ڕەئی ئیستقراری لەسەر ئەوە كرد، كە ئەو بڕگەیە لەناو یاساكەدا دەربهێنین، وەكو یاسا ئەصڵیەكە بمێنێتەوە، مەحزەرەكەش لامانە ئەوانەی كەوا ئیمزایان نەكردووە، ناوی كاك دلێری تێدایە، حەقێكی تەبیعی خۆشیەتی كەوا ئیعتراز بگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

یەعنی قانونەكەی پێشوو وەكو خۆی ماوەتەوە، بەحەقیقەت لێرە تەوەجوە وایە، كە مەنصەب بەس وەزیر ئەگرێتەوە، نابێ ئەندام پەرلەمان وەزارەتی تری هەبێت، هەرچەندە لێرە دوو، سێ، حاڵەتمان هەیە، مامۆستای زانكۆیە، یان دكتۆرە، وامان عیلاج كرد كەوا بەناوی محازەراتەوە دەوام دەكات، نەك بەناوی وەزیفە، ئەگینا تەعاروز ئەكات، بەڵام تەوەجوهی عام لە كوردستاندا ئەوەیە، وەزیر نابێ ئەندام پەرلەمان

بێت، بەس ئەگەر بیخەینە ئەو حاڵەتەوە، سبەینێ ئەگەر پێویستی کرد حاڵەتێکی ئاوا ئیستسنائی هاتە پێشەوە، ئێستا ئێمە تەنها کاکە حەمەمان هەیە، خاتوو چنار کەرۆشت ئیستیقالەی دا، عادەتەن خۆشی وایە و هەر وئەبێ وابێت، بەس ئێمە بیخەینە ئێرە و زەبتی بکەین، ئەوە نابێت و تۆزێك قورسە، بەس نەچێتە ئەو سیستەمەی کەوا وەزیرەکان هەمووشیان ئەندام پەرلەمان بن، ئەگەر پێویستیشی کرد لە داهاتوودا دەیگۆڕین، بەڵێ کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:.

لە 1992 وە تا ئێستا ئێمە سێ حاڵەتمان هەبووە، حاڵەتێکیان هی شەهید فەرەنسۆ بووە، حاڵەتێکیشیان هی یونادم یوسف کنا بووە، حاڵەتەکەی تریش هی کاکە حەمەی حاجی مەحمودە، ئەگینا حاڵەتی وا زۆرمان نەبووە لەو مەسەلانەدا، هەر بۆیەش هاتینە ئەو قەناعەتەی کەوا بڕگەکە هەڵبگرین لەیاساکەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەی کە خوێندتانەوە، من پێم وایە زیادە لەبەر ئەوەی لە ئەصڵی قانونەکەدا هەیە، بۆیە شەتب بکرێت باشترە، لەئەصلی قانونەکە هەیە، پێویست ناکات لێرە دووبارەی بکەینەوە، ئەوە زیادە، ئەوە شەتب کرا، ئەوە هەیە لە قانون، لەبەر ئەوەی لە ئەصڵی قانونەکە هەیە، لەسەر ئەوە قسە دەکەی، فەرموو کاك ناصح.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە ماددەیەکی تر پێویستە، بە حوکمی ئەوەی کە ئێمە ماوەیەکە هەموومان بانگەشە بۆ ئەوە دەکەین و دەنگی داوەتەوە لە کوردستان کە ڕۆژی 5/19 هەڵبژاردن دەکرێت لە هەرێمی کوردستان بۆ پەرلەمان، ئینجا ئەگەر تەسبیتی بکەین لێرە، من پێم وایە باشتر دەبێت ئیشارەت بەوە بدەین ئەگەر نەکرا عوزرێك هاتە پێشەوە، ئەو وەختە شتێکی ترە، یانی تەئکیدی لەسەر بکەینەوە باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، باش بوو ئەو مەوزوعەت باس کرد، من پێرێ لەگەڵ موفەوەزیەی عولیا لە بەغدا قسەم کرد، چونکە دەنگی ئەوە هەبوو کە ناتوانرێ بکرێ، کۆمیسیۆنی ئێرە وتیان ناتوانین لە وەختەکە بکرێ، لەگەڵ خۆیان قسەم کرد، وتیان زۆر ئیمکان هەیە لە وەختی خۆی لە 5/19 بکرێت، بەڵام رجاتان لێ دەکەین ئەو ڕۆژە مەخەنە ناو قانون نەوەك زرووفێکە، شتێکە نەتوانرێ لە 19 بکرێ و لە 25 بکرێت، بۆ ئێوە موحتاج بن بچن قانون بگۆڕن، ئەوە بەجێ بێڵن بۆ ئێمە، قەرارێك دەرچێت لە موفەوەزیە دەردەچێت دەڵێن کاکە هەفتەیەك دوابخرێت، یان دوو ڕۆژ دوابخرێت، بۆیە داوایان کرد کە نەخرێتە ناو قانون، باشە

ماددەی دوازدە دەڵێن پێویست ناکات، چونکە لە ئەصڵدا هەیە دەبێت لێرە ئیلغا بکرێت، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا بکرێت دەستی بڵند بکات؟ فەرموو کێ لەگەڵدا نییە؟ بەکۆی دەنگ ئیلغا کرا، کاک عبدالرحمن فەرموو نوقتەی نیزام.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دەتوانین بڵێین کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن ماوەیەك دیاری بکات کە لە 6/4 تێنەپەڕێت، ئەو کات ئاسایی دەبێت، بۆ خۆشمان کە لە 6/4 تێنەپەڕێت بە پێی کاری بەڕێوە بردن و هونەری خۆی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە بۆ بدەینە ئەوان، خۆمان قەرارمان داوە، ئەوە دەسەڵاتی خۆمانە، سەرۆکی هەرێم پێش دوو مانگ لە قەرارەکە تەئکید دەکاتەوە لەسەر ئەوە، پێشتر رەئیی ئەویشمان وەرگرتووە کە 5/19 کە لێرە دەست نیشانمان کرد، موافەقەتیشی کرد، بەڵام قانونەن دەبێت دوو مانگ پێشتر ئیعلان بکات، ئەوە دەسەڵاتی بانگهێشت کردن بۆ رۆژی هەڵبژاردن دەسەڵاتی سەرۆکی هەرێمە، بۆ بیدەینە ئەوانە، ئێمە کە نووسراوی رەسمیمان بۆیان کردووە، وتومانە ئێمە بەنیازین رۆژی 2009/5/19 رۆژی هەڵبژاردنی گشتی بێت داواتان لێ دەکەین کە کارئاسانی بکەن و هەموو پێداویستیەکان دابین بکەن بۆ ئەوەی لەو رۆژەدا بیکەین، ئێمە رەئیمان قەت ناگۆڕێت و قەتیش داوایان لێ ناکەین کە رۆژێك تاخیری بکەن، ئەگەر شتێکی وابوو ئەوان مەسئولیەتی هەڵدەگرن، فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە ماددەیەکی ترە، من باسم کرد ئەگەر چارەی نەکەین لە قانونەکە نوقصان دەبێت، ماددەی دوازدە لە تەعدیلی سێ هاتووە بەم شێوەیە: (يحدد موعد الانتخابات بقرار من رئيس الاقليم خلال 15 يوماً) ئێمە چاکمان کردووە لە قانونی سەرۆکایەتی هەرێم، ئەگەر لێرە چاکی نەکەین تەناقوض دەکات، چونکە دەبێت تەحدیدی بکەین ئەو نەصەی کە لە قانونی سەرۆکایەتی هەرێم ماوەیەك پێش ئێستا چاکمان کرد، نەیهێنینە ئێرانە لەگەڵ ئەمە موخالیف دەبێت، چونکە دەبێت شەست رۆژ پێش رۆژی ئینتیخابات ئیعلان بکرێت، ئەوە ئەگەر چاك بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مولاحەزەیەك رەنگە راست بکات کاك دلێر، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی كاك دلێر دەیڵێ، ئەوە لە قانونی سەرۆكایەتی هەرێم لە ئاخیری تەعدیل كرا و ئێمە دەنگمان لەسەرداو ئەوە بڕاوە، بەراستی ئەو مودە دانانە و سەقفی زەمەنی هەمووی لەوێ هەیە، ئەوە نەسخ دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

خۆی داخیلیش نەبێت، تەنفیز دەكرێت ئەوە، فەرموو نوقتەی نیزامیت هەیە كاك د.ناصح.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی دوای ئەمە دەڵێ (لایعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون) كەواتە ئەوەی كە كاك دلێر وتی دەبێت ئێمە تەسبیتی بكەین، چونكە ئەگەر ئەوە نەكەین ئەمە ئیلغا دەكاتەوە، ئەوەی تازە هی كۆن ئیلغا دەكاتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

باش بیخوێنەوە چیت گوت ئەوەی كە تۆ خوێندتەوە (لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون)ئەوەی كە وتمان تەعاروزی نییە، چونكە ئەوە دەڵێت هیچ قانونێك تەعاروزی هەبێت لەگەڵ ئەوە كاری پێ ناكرێت، ئەو قانونەی سەرۆكایەتی تەعاروزی نییە لەبەر ئەوەی كاری پێ دەكرێت، كاك عونی تەعاروز ناكات، ئەوە هەموویان دەڵێن تەعاروز ناكات، كاك دلێریش دەڵێت تەعاروز ناكات، ماددەی سێزدە (على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون) ئەوە ماددەیەكی رۆتینیە ، كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات؟ كێ لەگەڵ نییە؟ بە كۆی دەنگ قەبووڵ كرا، ماددەی چواردە (ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره و ينشر في الجريدة الرسمية وقائع كوردستان) كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات؟ كێ لەگەڵ نییە؟ بە كۆی دەنگ قەبووڵ كرا، پرۆژەكە هەمووی، پرۆژەی یاسای هەمواركردنی چوارەمی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی ژمارە (1) ی 1992 ی هەمواركراو دەخەمە دەنگەوە و بە هەموو ماددەكانی، كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات تكایە؟ كێ لەگەڵدانییە؟ بە كۆی دەنگ قەبووڵ كرا ، زۆر سوپاستان دەكەم و دەستتان خۆش بێت، داوای لێبوردنیش دەكەم ئەگەر هەندێكتان نارەحەت بووبن لە موناقەشاتدا، بەدڵتان نەبووبێت، ئەوە دیموكراتیەتە هەر وا دەبێت، دانیشتنی داهاتوومان ئاگادارتان دەكەمەوە، ئومێد دەكەم لە هەفتەی داهاتوودا بێت، بەڵام ئینشائەڵڵا بەم زووانە دەبێت بەهەر حاڵ، كۆتایی بە دانیشتنەكەمان دێنین.

چوارشەممە ڕێکەوتی 25/ 3/2009

کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چوارشـەممە ڕێکـەوتی 2009/3/25 ئەنجومـەنی نیشـتمانیی کوردستانی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سـەرۆکی ئەنجومـەن و, بـە ئامـادەبوونی بـەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمـد عبـدالله سـکرتێری ئەنجومـەن, دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی دووەم, ساڵی (2009) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگـە (1)ی مـاددە (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی سـاڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمـارەی (2)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 25/ 2009/3 دا بـەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیارەکانی بەڕێز سـەرۆکی هـەرێمی کوردسـتان لەسـەر هـەموار کردنـی چوارەمی یاسـای ژمـارە (1)ی سـاڵی 1992 کـە بـە بڕیـاری ژمـارە (3) لـە 2009/2/22 گەڕاوەتـەوە بـۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی هـەموار کردنـی پێنجـەمی یاسای پەرلـەمانی کوردسـتان – ژمـارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو کە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، بەرنامەی کار:

بـەپێی حوکمـەکانی بڕگـە (1)ی مـاددە (20) لـە پـەیڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار کـراوی سـاڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق، دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومـەن بڕیاریـدا بەرنامـەی کـاری دانیشـتنی ژمـارە (2)ی خـولی دووەمـی هەڵبـژاردن لـە کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چـوار شەممە ڕێکەوتی 2009/3/25دا بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیارەکانی بەڕێز سـەرۆکی هـەرێمی کوردسـتان لەسـەر هـەموار کردنـی چوارەمی یاسـای ژمـارە (1)ی سـاڵی 1992 کـە بـە بڕیـاری ژمـارە (3) لـە 2009/2/22 گەڕاوەتـەوە بـۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی هـەموار کردنـی پێنجـەمی یاسای پەرلـەمانی کوردسـتان – ژمـارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو کە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە.

سەرەتا دەمەوێت بەناوی ئێوەوە ئیدانەی توندی ئەو کارە تیرۆریستیەی کە لە جەلەولا ئـەنجام درا بـوو لـە لایەن تیرۆیستانەوە بووە هۆی شەهید بـوونی ژمارەیـەك لـە هاوولاتیـان و برینـدار بـوونی ژمارەیـەکی تـر، بەداخەوە کە کاری تیرۆریستی لێرەو لەوێ لە عێراقدا هەر بەردەوامە، ئێمە کەمترین شت بتـوانین لێـرەوە

بۆ ڕەد دانەوەی ئەو کارە تیرۆریستیانە ئیدانە کردنەیەتی و تەئکید کردن لەسەر ئەوەی کە بە یەك ڕیزی گەل و بە هەڵوێستی بوێرانە بەرامبەر ئەو تیرۆریستانە دەبێت خەباتی گەلانی عێراق بەردەوام بێت تا نەهێشتنی، ئومێد دەکەین ئەو شەهیدانە جێگەیان بەهەشت بێت و تیرۆریستانیش ریسوای دنیاو قیامەت بن، بریندارەکانیش ئینشائەڵلا بە زووترین کات چاك دەبنەوە، پێش ئەوەی باسی ئەوە بکەین داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم بێن لێرە دابنیشن، بۆ بەردەوام بوون لەسەر بەرنامەی کارمان، پێشتریش من خۆم دوو، سێ قسەم هەیە لەسەر بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان و پرۆژەی یاسایەکە، بەخێرهاتنی هەموو برایان دەکەین لە رۆژنامەنووسان و میدیا، بەتایبەتی کاك رەمەزان رۆژنامەنووسی بوێری وڵاتی تورکیا، کە دەورێکی گرنگی هەبوو لە نیشاندانی هەڵەبجە، ئێستا لێرە لەگەڵمان بەردەوامە، زۆر بەخێر بێت سەرچاو، ئیفادەکەی لە مەحکەمەی تاوانبارانی هەڵەبجە، قەسفی هەموو هەڵەبجە دەورێکی زۆر گرنگ و بە روونی و راستگۆیانە هەموو راستیەکانی خستەڕوو، ئەمڕۆ لەگەڵمانە، ئەزموونێکی زۆری لەگەڵ خەباتی گەلی کوردستاندا هەیە، زۆر بەخێر بێت سەرچاو، هەروەها نوێنەری یۆنامیش لێرەیە زۆر بەخێر بێت سەرچاو، هەموو لایەکتان بەخێر بێن، من دەمەوێت چەند راستیەك روون بکەمەوە، لەبەر ئەوەی لە میدیاکاندا بەڕاستی وەکو رووداوەکان و هەڵوێستەکانی پەرلەمان چۆنە رەنگ ناداتەوە، هەندێك جار مانشێتی نابەجێ دەبینین لەسەر رەوشتی پەرلەمان، ئەمڕۆ هەندێك مانشێت وایان دەرخستووە کە پەرلەمان کەم تەرخەمە، یاخود نایەوێت هەڵبژاردن لە واعدەی خۆیدا ئەنجام بدرێت، کە ئەوەش بە پێچەوانەی راستییە، پێش هەموو کەسێك ئێمە باسی هەڵبژاردنمان کردووە، هەشت مانگ لەوەو پێشتر باسمان کردووە، کە دەبێت لە واعدەی خۆیدا بکرێت، چەند مانگیشە تەئکید دەکەینەوە پێشنیارمان کردووە کە دەبێت لە 2009/5/19دا بکرێتن، کە پێشترە لە تەواو کردنی خولی پەرلەمان لە 6/4دا تەواو دەبێت، ئێمە پێشنیارمان کردووە لە 5/19دا بێتن، ئێوەش هەمووتان پشتگیریتان لەو پێشنیارەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردووە، هەندێك دەڵێن پەرلەمان یاسای دەرنەهێناوە بۆ هەڵبژاردنی، یاسایەکە لە ساڵی 1992ەوە هەیە، سێ جاریش هەموار کراوەتەوە، پێویستیمان بە یاسا نەبووە بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمان، بەڵام لەبەر رۆشنایی گۆڕانکاری پێشنیارێکی تر هاتووە کە چەند بابەتێك هەموار بکرێتەوە، ئەوەش لە وەختی خۆیدا کردوومانە، جگە لەوەش هەر بە موبادەرەی پەرلەمان، یاسای سەرۆکایەتی هەرێم هەموار کراوەتەوە بۆ ئەوەی بگونجێتن و پێش وەخت داوا بکاتن هەڵبژاردن بکرێتن، یەعنی ئەو دەسەڵاتەمان بە هەموار کردنی یاسای سەرۆکایەتی هەرێم داوەتەوە سەرۆکی هەرێم، بۆ ئەوەی بتوانێت دوو مانگ پێش کۆتایی هاتنی خولی پەرلەمان بانگهێشت بکاتن بۆ پەرلەمان، بۆ هەڵبژاردن، ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەڵێت یەك ساڵە کۆمسیۆنی باڵا داوای کردووە پەرلەمان یاسای هەڵبژاردن هەموار بکاتن، ئەوەتا داوای کۆمسیۆنی بالام لایە لە 2009/3/1 نامەی بۆ ئێمە نووسیووەو دوو پێشنیاری داوە، لەبەر رۆشنایی هەموار کردنی ئێمە دەڵێت ئەو دوو پێشنیارەش بخەنە بەرنامەی کارتان، بەڵکو هەموار بکرێت، لە 3/1 ئەمڕۆ (25) رۆژە ئەو نامەیە بۆ ئێمە هاتووە، ئەو ئەندامە بەڕێزە ئەو تێبینیەی لە کوێی هێناوە نازانم؟ برادەرێکی بەڕێزی تر

دەڵێت پەرلەمان خۆی لە هەڵبژاردن دەدزێتەوە، هیچ بەلگەش نییە، بۆچی خۆمان لێی دەدزینەوە؟ ئێمە جگە لەوەی کە سوێندمان خواردووە پابەند بین بە یاساو بە خزمەتی گەل، یەك لەو سوێندانە ئەو دەگەیەنێت کە پابەند بین بە واعدەی هەڵبژاردن، باشە بۆ خۆمان دەدزینەوە؟ پێشی چەند مانگێك داوامان کردووە کە هەڵبژاردن بکرێتن، ئێستاش سوورین داوامان کردووە لە کۆمسیۆنی بالاً لە 5/19دا بکرێتن، هەر دواکەوتنێك ناکەوێتە سەر ئەستۆی ئێمە، ئەندامێکی تری بەڕێزی پەرلەمان دەڵێت پێویستە پەرلەمان هۆکاری دواخستنی هەڵبژاردن بە خەڵك بڵێت، کەس هێشتا بڕیاری نەداوە کە دوابخرێت، ئەگەر دوابخرێت ئەو لایەنەی دوای دەخات لێپرسراوە، ئەو بەرپرسە ئەو روون کردنەوەیە بدات بە خەڵك بڵێت بۆ دوامانخستووە، ئێمە پێشنیارمان کردووە 5/19 بێتن، ئەوەش نازانم لە چیەوە هاتووە، برادەرێکی تر دیسان هەمووی مانشێتی ئەمڕۆیە، مانشێتی گەورە لەڕاستیدا نەمتوانی هەمووی بخەمە بەردەمتان، بەلاًم کاك سەعد لەوانەیە وەلاًم بداتەوە، دەڵێت دواخستنی پەرلەمان بۆ تەواو نەکردنی ئامادەکاری پەرلەمانە، بزانێ ئامادەکاریەکان بۆ کۆمسیۆنی بالاًیە، بۆ ئێمە نییە، ئەوەش تێ نەگەیشتنێکە لە مەسئوولیەتی هەڵبژاردن، ئێمە تەنیا یاسایەکەیە دواتر کۆمسیۆنی بالاً بە وردەکاری و بە مەسئوولیەت و بە هاوکاری لەگەڵ حکومەتی هەرێم و ئەو لایەنانەی بەرپرس دەبن لەو مەسەلەیەدا هەڵدەستن، ئومێد دەکەم کە هەموو لایەکمان هاوکاری ئەو لایەنانە بین بۆ ئەوەی هەڵبژاردن لە واعدەی خۆیدا بکرێتن، ئەگەر هەر دواکەوتنێك و دواخستنێك روویدا، ئەو لایەنەی بەرپرسە هۆکارەکەی دەبێت بۆ خەڵك روون بکاتەوە، زۆر سوپاستان دەکەم، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم، کاك سەعد فەرموو.

بەڕێز سعد خالد محمد امین/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شتێکت نازانم ئاراستەی من کرد، من زۆر موتەوەجیه نەبووم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رەبتی بە خۆتەوە هەبوو، نەك بە مەنصەبەکەت وەکو وەزیر، ئەو برایە بەڕێزە کە ئاماژەم پێ کرد گوتم مانشێتێکی قسە کردووە، خۆت دەزانی مەقصەدم کێیە ئەو برادەرە؟ نامەوێ لێرە باسی بکەم، بەلاًم ئەوەندەیە ئەویش بەناحەق تاوانێکی خستۆتە پاڵ پەرلەمان، ئینجا تەبعەن رەنگە رۆژنامەکە وای نووسی بێت، بە هەر حاڵ روون کردنەوەیەك هەبێتن، ناوی کەسم نەهێناوە، لەبەر ئەوە بۆ خۆتان تووشی ئەوە دەکەن بڵێن من وام نەگوتووە، ناوەکانم نەهێناوە، بەڵێ کاك محەمەد حەکیم.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە رۆژانە رۆژنامەکان پەیوەندیمان پێوە دەکەن، نازانم جەنابت مەبەستت کاممانە، بەڵام مەبەستم لەوەی کۆمسیۆنی بالاّ کە نامەی بۆتان ناردووە کاك هەندرێن لەگەڵ مندا لە نەوا بەرنامەی هەبوو ئیشارەتی بەوە کرد کە لە ناوەڕاستی ساڵی 2008ەوە هاتوونە سەردانی جەنابتیان کردووە، ئەوە بۆ مەعلوماتتان.

دووەم/ من پێم خۆشە لێرەدا نوقتەیەکیش باس بکەین، ئایا ئێمە دەتوانین لە 5/19 هەڵبژاردن بکەین؟ با ئەوەش بۆ جەماوەر روون بکەینەوە، یەعنی ناکرێت کۆمسیۆنی بالاّ بڵێت سێ مانگی دەوێت و ئەمڕۆ ئەوە 3/25یە، سێ مانگ بخەیتە سەری دەردەکەوێت کەیە، کەی دەکات، یەعنی بۆ ئەوەی شتەکانمان لای جەماوەر روون بێتەوە، پاشان کاك عەلی قادریش سەرۆکی کۆمسیۆن قسەی کردووەو تەلەفۆن لەنێوانماندا هەبووە، دەڵێت من زووتر بە پەرلەمانم گوتووە کە یاسا تەعدیل بکات، من داوا لە لیژنەی یاساییش دەکەم بۆ ئەوەی بەناوی ئێمەوە لە میدیاکان شتێك بە هەڵە نەگوترێت، کاتی خۆشی هەر لە تەعدیلی سێیەمدا هەستامەوە ئەو پرسیارەم کرد، وەڵامم وەرنەگرت، ئایا جەنابی سەرۆکی هەرێم کە دوو مانگ پێش وەخت بۆی هەیە ئیعلانی رۆژەکە بکات، رۆژەکەی کەیە؟ چونکە هەندێك رۆژنامەنووس دەنووسن کە بۆی هەیە دوو مانگ دوای بخات، ئایا ئەوە راستە؟ یان نا؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جارێ پێش قانونەکە ئەگەر جەنابت بخوێنیەوە زۆر روونە، دوایێ ئێمەش کە 5/19مان پێشنیار کرد، لێرەدا ئاڵوگۆڕی رەئیمان کرد، لەگەڵ جەنابی سەرۆکی هەرێمیش ئەو پێشنیارەم خستەڕوو، ئەویش موافیق بوو، بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارە، چونکە کە ئێمە پێشنیارمان کرد دواتر تەحدید کردنی رۆژەکە لە دەسەڵاتی ئەوە، ئێمە گوتمان رەئیمان وایە، گوتی زۆر باشە، بۆیە ئیعلانمان کرد، بۆ ئەوەی ئەو هەموار کردنەش بۆ دەسەڵاتی سەرۆکی هەرێم کە تەحدید کرا دوو مانگ پێشتر ئەو بزانێت ئەو رەئیە هەیەو خۆشی موافیقە، ئەگەر هۆکارێکی نەیەتە پێشەوە 5/19، بەڵام ئەگەر کۆمسیۆنی بالاّ شتێکی تر بڵێت، سەرۆکی هەرێم دیارە بە هەندی وەردەگرێت، رەنگە رەئی خۆی بگۆڕێتن، بەنیسبەت مەسئوولیەتی پەرلەمان نییە هەڵبژاردن ئەنجام بداتن، مەسئوولیەتی پەرلەمان تەنیا یاساکەیە، ئەنجامدانی هەڵبژاردن حکومەتە، کۆمسیۆنی بالاّیە، ئەوان هەڵدەبژێرن، ئەو یاسایە کە دەرچوو مەسئوولیەتمان تەواو دەبێتن هیچ حەقێکیشمان نییە، تەنیا رەنگە تیمێك دروست بکەین بۆ ئەوەی هاوکاری کۆمسیۆنی بالاّ بکاتن، بۆ ئەوەی ئەگەر پێداویستیەکیان هەبوو، یان رەئیەکیان ویست، یان شتێکیان ویست بەدواچوونی هەبێتن، ئەگەرنا مەسئوولیەتەکە مەسئوولیەتی ئێمە نییە، بەنیسبەت سەردانی کۆمسیۆنی بالاّ لەسەر داوای خۆمان بووە، ئێمە داوامان کردووە بێتە ئێرە، ئەوان داوایان نەکردووە، ئێمە گوتوومانە هەڵبژاردنی خولی پەرلەمان لە 6/4 تەواو دەبێت، لە ئێستاوە خۆتان حازر بکەن، ئێمە بە ئەوانمان گوتووە، بەڕەسمیش کۆمسیۆنی بالاّ لە 3/1ی ئەمساڵدا نامەی نووسیووە، دوو تێبینی ناردووە بۆ ئێمە، زۆر سوپاس، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم خاڵی یەکەم لە بەرنامەی کار خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیارەکانی بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستان لەسەر هەموار کردنی چوارەمی یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992 کە بە بڕیاری ژمارە (3) لە 2009/2/22 گەڕاوەتەوە بۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق، فەرموون بۆ خوێندنەوەی.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشەكی ئێمە راپۆرتمان ئامادەیە بە زمانی كوردی و عەرەبی، ئەگەر ئیجازەمان پێ بدەیت برای بەڕێزم كاك كەریم راپۆرتەكە بە زمانی كوردی دەیخوێنێتەوە، پاشان برای بەڕێزم كاك زانا بە زمانی عەرەبی دەیخوێنێتەوە، ئینجا دەچینە یەكە یەكەی ئەو بڕگانەی كە لە زیمنی راپۆرتەكەمان دەست نیشانمان كردووە، كە ئەویش تێبینیەكانی سەرۆكی هەرێم لەخۆ دەگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەكەمان رۆژی پێنج شەممە 2009/2/26 رێكەوتی 7/ی رەشەمێ، 2708 كوردی، كۆبوونەوەیەكی ئەنجامدا بۆ تێڕوانین لە رەخنەی رێزدار سەرۆكی هەرێمی كوردستان لەسەر یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 2009 (یاسای هەموار كردنی چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان ژمارە/1ی ساڵی 1992)، كە لە دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی پەرلەمان دەنگی لەسەردرا. دوای گفتوگۆو تاوتوێكردنی، لیژنە راسپاردەو پێشنیازەكانی بەم جۆرەی خوارەوە دەخاتە روو:

لیژنە رای وایە: رەخنەكە بەپێی بڕگەی یەكەمی ماددەی دەیەمی (یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان - عێراق ژمارە/1ی ساڵی 2005ی هەموار كراو)، لە كاتی یاسایی خۆی پێشكەش كراوەو شیاوی وەرگرتنە.

1- لیژنە پێشنیاز دەكات ماددەی چوارەمی یاساكە بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی چوارەم: بڕگەی (1) لە ماددەی (بیست و دوو) هەموار دەكرێ و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ماددەی بیست و دووەم:

هەر قەوارەیەكی سیاسی لە كوردستاندا بۆی هەیە لیستێكی تایبەت بەناوی پالێوراوەكانی خۆی لەسەر ئاستی كوردستان - عێراق پێشكەش بكات، بەمەرجێ رێژەی ژن لە 30٪ كەمتر نەبێ و زنجیرەی ناوەكان بەجۆرێ رێك بخرێت كە ئەم رێژەیەی ژنان دەستەبەر بكات و ژمارەی پالێوراوان لە هەر لیستێكی هەڵبژاردن لە (3) كەمتر نەبێت.

2- لیژنە پێشنیاز دەكات ماددەی حەوتەمی یاساكە بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

یەكەم: (كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان) شوێنی (دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكانی پەرلەمانی كوردستان - عێراق) دەگرێتەوە كە لە یاساكەدا هاتووە بۆ سەرپەرشتی كردنی هەڵبژاردنەكانی خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەرلەمانی كوردستان - عێراق و بەڕێوەبردنیان بەپێی حوكمەكانی یاسای كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی ژمارە/11ی ساڵی 2007.

دووەم: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بۆی هەیە ئەو پێڕەوو ڕێنماییانەی تایبەت بەخۆی پیادە بکات بۆ هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان - عێراق بەجۆرێك ناکۆك نەبن لەگەڵ ئەو حوکمانەی لەم یاسایەدا هاتوون.

4- بۆ گونجاندن لەگەڵ ئەو پێشنیازانەی لە تێبینیەکانی سەرۆکی هەرێمدا هاتوون، لیژنە پێشنیاز دەکات ئەو ماددانەی خوارەوە بخرێنە سەر یاساکە:

(ماددەیەکی نوێ):

یەکەم: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان ئەو ناکۆکی و ڕەخنانە دەبینێت کە لە کاتی ئامادە کردن و جێبەجێ کردنی ڕێکارەکانی هەڵبژاردن دێنە پێشەوە.

دووەم: دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان تایبەتمەندە بە بینینی ئەو ڕەخنەو تانووتانەی بۆ لای ڕەوانە دەکرێن لە لایەن دەستەی هەڵبژاردنەکان، یان تاکە کەسان، یان ئەو قەوارانەی زیانمەند بوونە لە بڕیارەکانی دەستە.

(ماددەیەکی نوێ): هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان کە لەدەرەوە نیشتەجێن بۆیان هەیە بەشداری لە هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان بکەن.

(ماددەیەکی نوێ): پرۆسەی دەنگدانی کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و زێرەڤانی هەرێم (پێشمەرگە)و سوپاو کارمەندانی خەستەخانەو بەندیخانەکان و سەرنشینەکانیان لە چەند بنکەیەکی تایبەت ئەنجام دەدرێت کە دەستەی کۆمسیۆن بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە تایبەتمەندەکان دیاری دەکات، بەمەرجێك 48 کاتژمێر پێش کاتی هەڵبژاردنەکان ئەنجام بدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزام فەرموو کاك اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی ناوخۆ لە کۆبوونەوەکان پێشتر جەنابت ئەو یاسایەت ئاراستەی لیژنەی ناوخۆش کرد، تۆ بەس ناوی لیژنەی یاساییت هێنا، نازانم حەقە لیژنەکانی مەعنیش بەو یاسایە بانگ بکرێن لەگەڵ لیژنەی یاسایی، چونکە ڕاپۆرتمان هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر ڕاپۆرتت هەیە فەرموو، من نەمزانیوە ڕاپۆرتتان هەیە، فەرموو وەرە دانیشە، دەبوایە بیدەنە سەرۆکایەتی بۆ ئەوەی تەوزیعی بکەن، نەتان ناردووە بۆ سەرۆکایەتی، دەبوایە بینرێنە لای سەرۆکایەتی بۆ ئەوەی ئێمەش تەوزیعی بکەین و ناوتان بهێنین، یەعنی لیژنە کۆبۆتەوەو ڕاپۆرتی هەیە لە لای خۆی بەجێی هێشتووە، دەبێت پێمان بڵێی، چونکە لیژنەی یاسایی ئەمڕۆ بەیانی ڕاپۆرتەکەیان پێ گوتین، فەرموو کاك زانا.

بەڕێز قادر سعيد خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الى/ رئاسة المجلس الوطني لكوردستان ـ العراق

م/ رأي اللجنة القانونية على الاعتراض الواقع من قبل السيد رئيس الاقليم

أجتمعت اللجنة القانونية في 2009/3/24 الموافق ليوم الرابع من نەورۆز 2708ی كوردی للنظر في الاعتراض الواقع من قبل السيد رئيس اقليم كوردستان ـ العراق على القانون المرقم (2) لسنة 2009 قانون التعديل الرابع لقانون المجلس الوطني لكوردستان ـ العراق المرقم (1) لسنة 1992 المعدل والمشرع من قبل البرلمان بجلسته الاستثنائية المرقمة (3) في 2009/2/12 وبعد الدراسة والمناقشة توصى اللجنة وتقترح مايلي:

1- قبول الاعتراض لوقوعه خلال المدة القانونية المنصوص عليها في الفقرة (أولاً) من المادة العاشرة من قانون رئاسة اقليم كوردستان ـ العراق المرقم (1) لسنة 2005 المعدل.

2- ترى اللجنة إعادة صياغة المادة الرابعة من القانون وكالآتي:

المادة الرابعة: تعدل الفقرة (1) من المادة الثانية والعشرين من القانون وتقرأ كالآتي:

المادة الثانية والعشرون: لكل كيان سياسى في كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء مرشحيها على نطاق كوردستان ـ العراق على ان تحتوى على نسبة لاتقل عن (30٪) من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لايقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن ثلاثة.

3- ترى اللجنة إعادة صياغة المادة السابعة كالآتي:

تعدل المادة الثامنة عشرة المضافة بالتعديل الثالث للقانون وتصبح المادة ﴿السادسة مكررة﴾ له وتقرأ كالآتي:-

المادة السادسة مكررة:

أولاً: تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات محل الهيئة العليا المستقلة لانتخابات برلمان كوردستان الواردة في هذا القانون للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية الثالثة للبرلمان وادارتها بموجب احكام قانون المفوضية العليا للانتخابات رقم (11) لسنة 2007.

ثانياً: للمفوضية العليا المستقلة للانتخابات تطبيق الانظمة والتعليمات الخاصة بها على انتخابات برلمان كوردستان ـ العراق بما لايتعارض مع الاحكام الواردة في هذا القانون.

4- إنسجاما مع الاقتراحات الواردة في ملاحظات السيد رئيس الاقليم تقترح اللجنة اضافة المواد التالية الى القانون:

مادة مضافة:

اولا: تتولى المفوضية العليا المستقلة للانتخابات النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال إعداد وتنفيذ إجراءات الانتخابات.

ثانيا: تختص محكمة تمييز اقليم كوردستان بالنظر في الاعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل هيئة الانتخابات او الافراد او الكيانات المتضررة من جراء قرارات الهيئة.

مادة مضافة: لمواطني إقليم كوردستان المقيمين في الخارج حق المشاركة في انتخابات برلمان كوردستان.

مادة مضافة: تجرى عملية اقتراع منتسبي قوى الامن الداخلي وحرس الاقليم (الپێشمەرگە) والجيش والعاملين في المستشفيات والسجون ونزلاءهما في مراكز اقتراع خاصة تحددها هيئة المفوضية العليا المستقلة للانتخابات بالتنسيق مع الوزارات المختصة على ان تجرى قبل ثمانية واربعين ساعة من موعد اجراء الانتخابات.

راجين التفضل بالاطلاع وعرض اعتراضات رئيس الاقليم وملاحظاته بشأن المشروع ورأي اللجنة وتوصياتها على المجلس للمناقشة وابداء الرأي المناسب بصدده مع التقدير

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سەردار ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆ فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەکەمان لە ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2009/3/10 بە مەبەستی گفتوگۆ کردن لەسەر ناڕەزایی و پێشنیارەکانی جەنابی سەرۆکی هەرێم بۆ هەموار کردنی چوارەمی یاسای ژمارە (1)ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا، پاش ئەوەی ئەم ناڕەزایی و پێشنیارانە لە کۆبوونەوەی ژمارە (1) ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2009/3/10 خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراو سەرۆکی ئەنجومەن لەم کۆبوونەوەدا ئەم پرۆژەی بۆ لیژنەکەمان ڕەوانە کرد، لیژنەکەمان پاش گفتوگۆو دیراسەت کردنی، ڕاو پێشنیارەکانی خۆی بەم شێوەیە دەخاتە بەردەم ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان بۆ وەرگرتنی بڕیاری گونجاو:

یەکەم/ پرۆژەی هەمواری چوارەمی یاسای ژمارە (1)ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان کە لە ڕۆژی 2009/2/12 پەسند کراوەو لە ڕۆژی 2009/2/15 ڕەوانەی سەرۆکایەتی هەرێم کراوەو جەنابی سەرۆکی هەرێم لە ڕۆژی 2009/2/22 ناڕەزایی لەسەر دەربڕیوە، واتە ئەم ناڕەزایانە لە ماوەی یاسایی خۆی بووە.

دووەم/ سەبارەت بە خاڵی یەکەم لەم پرۆژەیە کە تایبەتمەندە بە ماددەی چوارەمی هەمواری چوارەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ژمارە (1) کە تایبەتمەندە بە بڕگەی (1) لە ماددە (22)و ناڕەزایی لەسەر دەستەواژەی (فئة)و گۆڕینی دەستەواژەی (حزب او فئة) بە دەستەواژەی (قەوارەی سیاسی) لیژنەکەمان لەگەڵ ئەم ناڕەزاییەو پێی ڕەوایە دەستەواژەی (قەوارەی سیاسی) یاسایی ترو گونجاوترە،

چونکە دەستەواژەی فئە تەمومژی پێوە دیارەو هیچ پێناسەی نییە لەهیچ یاساو رێنمایی و سیستەمەکان، کەچی دەستەواژەی (قەوارەی سیاسی) گونجاوترەو پێناسەی هەیە لە سستەمی ژمارە پێنجی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، بەتایبەتی کە ماددەی (7) لە هەمواری چوارەمی یاسای ژمارە (7) رێگا بە کۆمسیۆن دراوە کە یاساو سیستەمەکانی خۆی جێ بەجێ بکات، بۆیە ئێمە پێشنیار دەکەین کە بڕگەی (1)ی ماددەی (22) بەم شێوازە دابڕێژرێ:

(هەر قەوارەیەکی سیاسی لە کوردستان – عێراق بۆی هەیە لیستێکی تایبەتمەند بەخۆی پێشکەش بکات بە مەرجێك رێژەیەك بۆ ژنان کە 30٪ کەمتر نەبێت تەرخان بکرێت و ناوی پاڵێوراوەکان بەشێوازێك دابڕێژرێت، جێ بەجێی ئەم رێژەیە بکات لە پەرلەمانی کوردستان کە نابێت ژمارەی پاڵێوراوەکان لە هەر لیستێك لە سێ کەمتر بێت).

سێیەم/ سەبارەت بە خاڵی دووەم تایبەتمەند بە ماددەی حەوتەمی هەمواری چوارەم تایبەتمەند بە ماددەی (18)ی زیاد کراو لە یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ژمارە (1) بەپێی هەمواری سێیەم، سەبارەت بە لایەنی سەرپەرشتیاری هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان، لیژنەکەمان پێیوایە دەسەڵاتی سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکان لە ماددەی (110) دەستووری هەمشەیی عێراق نەهاتووە، واتە بەپێی ماددەی (115) دەستووری هەمیشەیی عێراقی دەسەلاتی هەرێمەو پێویستە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی خۆمان هەبێت، بۆیە ئێمە لە لیژنەی کاروباری ناوخۆ پێشنیار دەکەین کە پاش هەڵبژاردنی خولی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان دەبێت کۆمسیۆنی خۆمان دروست بکەین، بەڵام لەبەر نەبوونی کات و ئەگەری دروست کردنی ئەم کۆمسیۆنە لەم کاتەدا ببێتە هۆی دواخستنی هەڵبژاردنەکان، ئێمە پێشنیار دەکەین کە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق سەرپەرشتی ئەم هەڵبژاردنانە بکات تاکو کۆمسیۆنی هەرێم دروست دەکرێت، هەروەکو لە پرۆژەی هەمواری چوارەمی یاسای ژمارە (1)دا هاتووەو بەم شێوازەی خوارەوە:

(تاکو کۆمسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان دروست دەکرێت، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردنەکان جێگای دەگرێت بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکان).

چوارەم/ سەبارەت بە خاڵی سێیەم تایبەتمەندە بە بابەتی سکاڵاکان و لایەنی تایبەتمەند بە وەرگرتنیان، لیژنەکەمان لەگەڵ هەردوو پێشنیارەو پێشنیار دەکەین لە ماددەی (37) یاسای ژمارە (1) جێگای بۆ بکرێتەوەو بەم شێوازەی خوارەوە:

ماددەی سی و هەشت:

1- کۆمسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بۆی هەیە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن لە هەر سەنتەرێکی هەڵبژاردن پووچەڵ بکاتەوە، ئەگەر سەلمێندرا کە فێڵ، یان یارییەکی کاریگەر بە ئەنجامی هەڵبژاردنەکان کراوە.

2- ناکۆکیەکان و ناڕەزاییەکانی کاتی ئامادە کردن و جێ بەجێ کردنی ڕێکارەکانی هەڵبژاردن دروست دەبن لە لایەن کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان سەیر دەکرێن.

3- دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان تایبەتمەند دەبێت بە سەیر کردنی ئەو ناڕەزایانەو تانە لێدراوەکان کە لە لایەن کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بۆی ڕەوانە دەکرێن، یان ڕاستەوخۆ لە لایەن زیان لێکەوتووەکان لە بڕیارەکانی کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان.

4- تێهەڵچوونەوە لە بڕیارەکانی کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان لە لایەن دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان دەبێت کە بڕیارەکانی کۆتایی دەبێت.

پێنجەم/ سەبارەت بە خاڵی چوارەم کە پێشنیار کراوە هاووڵاتیانی کوردستان – عێراق دانیشتووی دەرەوەی وڵاتن ماڤی بەشداری کردنیان هەبێت لە هەڵبژاردنەکان، لیژنەکەمان پشتگیریی دەکات و پێشنیار دەکەین لە ماددەی (بیست) جێگا بکرێتەوەو بەم شێوازەی خوارەوە:

ماددەی بیست:

1- دەنگدەر دەبێت هاووڵاتی کوردستانی عێراق بێت و هەژدە ساڵی لە تەمەنی تەواو کرد بێت.

2- هاووڵاتیانی کوردستانی عێراق کە ئێستا دانیشتووی دەرەوەی وڵاتن ماڤی بەشداری کردنیان هەیە لە هەڵبژاردنەکان، ئەگەر ئەو مەرجانەی لە بڕگەی پێشوو هاتووە هەیانبێت، ئەم مافە لە لایەن کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان دابین دەکرێت کاتی ئامادە باشی تەواو دەبێت.

شەشەم/ سەبارەت بە خاڵی پێنجەم لە پرۆژەکە تایبەتمەند بە پێشنیار کردنی ڕێگەدان بە گشت دەنگدەرانی سەر بەهێزەکانی پۆلیس و ئاسایش و سوپاو پاسەوانەکانی هەرێم و کارمەندان و خزمەتگوزارانی نەخۆشخانەکان و بەندیخانەکان پێش هەڵبژاردن دەنگی خۆیان بدەن، لیژنەکەمان لەگەڵ ئەم پێشنیارەیە، چونکە بەم شێوەیە هەڵبژاردنەکان باشتر ڕێك دەخرێت و ڕێگا بە شێوازێك لە تەزویر کردن دەگیرێت، پێشنیار دەکەین لە ماددەی (13) یاسای ژمارە (1) جێگای بکرێتەوەو بەم شێوازەی خوارەوە:

ماددەی سێزدە:

1- دەنگدان لە هەموو هەرێمی کوردستان لە یەك ڕۆژدا دەکرێت.

2- دەنگدانی کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆو پاسەوانانی هەرێم (پێشمەرگە)و نەخۆشەکان و کارمەندانی نەخۆشخانەکان و بەندکراوەکان پێش (48) سەعات لە ڕۆژی دیاری کراوی هەڵبژاردنەکان لە سەنتەری دەنگدانی تایبەت دەبێت کە بە هەماهەنگی نێوان کۆمسیۆنی بالاّ بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان وەزارەتە تایبەتمەندەکان دیاری دەکرێن.

ئەوە راو تێبینیەکان و پێشنیارەکانی لیژنەی کاروباری ناوخۆیە، هیوادارین بخرێتە بەردەم ئەنجومەن بۆ وەرگرتنی بڕیاری گونجاو، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو نازناز خان نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی لە دەقی نووسراوی عەرەبی و کوردیەکە هەڵەیەکی گەورەیان کردووە لە تاریخی دانیشتنەکەیان، ئەگەر مولاحەزەی بکەن، چونکە دیکۆمێنتە دەمێنێتەوە، دەبێت چاك بکرێتەوە.

دووەمیشیان/ کاك سەردار لە راپۆرتەکەی خۆی ئیستیلاحی کوردستانی عێراق بەکار دەهێنێت، ئەمە ستاندار نییە، دەبێت بنووسرێت کوردستان – عێراق، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تاریخەکە کامەیە.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راپۆرتی عەرەبی نووسراوە لە 2009/3/24 دەکاتە چوارەمی نەورۆزی 2708، بەلام لە هی کوردیەکەی نووسراوە 2/26 ڕێکەوتی (7) رەشەمێی 2708، هەروەها لە خوارەوەش، لە ریزی خوارتریش ماددەکان و ئەوانەش غەڵەتی تێدایە، کاك شێروان لە هەمان پەرەگراف لە ژمارەی ماددەکانیش هەڵە هەیە لەنێوان هەردوو راپۆرت جیاوازی هەیە، هەمووی چاك کردنی دەوێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەلام دوو جار چاپ کراوە، جاری دووەم کە چاپ کراوە مەتبعیەکەیان چاك کردۆتەوە لە لای من 3/24 نووسراوە، بەلام لە هەندێك کۆپی 2/26 نووسراوە راستە، بە هەر حاڵ مولاحەزەیەکی بەجێیە، لە ماددەکانیشدا کە هاتینە سەر تەفسیلات چاکی دەکەینەوە، ئێستا دێینە سەر ماددەی یەك لە راپۆرتی هەردوو لیژنە، ئەسڵی ماددەکە کە ئیعتیرازی لەسەر گیراوە تەنیا وشەی فئە داوا کراوە بگۆڕێت بۆ کیان، لەبەر ئەوە پێم باشە ئەسڵی ماددەکە کە ئیعتیرازی لەسەر گیراوە بخوێندرێتەوە، دوایێش هەردوو لیژنە پێشنیاریان هەیە پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدان، فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەسڵی ماددەی چوار کە ئێمە بەرزمان کردەوە بۆ سەرۆکایەتی هەرێم.

(المادة الرابعة: تعدل الفقرة (1) من المادة الثانية والعشرين من القانون وتقرأ كالآتي:

المادة الثانية والعشرون: لكل كيان سياسي في كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء مرشحيها على نطاق كوردستان - العراق على ان تحتوى على نسبة لاتقل عن (30٪) من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين

بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لايقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن ثلاثة)، ئەوە ئەسڵی ماددەکەیە کە لێرە پەسند کرا بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەتان بە هەردوو زمان بخوێننەوە.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر رۆشنایی تێبینی بەڕێز سەرۆکی هەرێم لیژنەی یاسایی بەم شێوەیە ماددەی (22)ی داڕشتووە لە ماددەی چوارەمدا:

ماددەی بیست و دووەم:

هەر قەوارەیەکی سیاسی لە کوردستاندا بۆی هەیە لیستێکی تایبەت بەناوی پالێوراوەکانی خۆی لەسەر ئاستی کوردستان - عێراق پێشکەش بکات، بەمەرجێ رێژەی ژن لە 30٪ کەمتر نەبێ و زنجیرەی ناوەکان بەجۆرێ رێک بخرێت کە ئەم رێژەیەی ژنان دەستەبەر بکات و ژمارەی پالێوراوان لە هەر لیستێکی هەڵبژاردن لە (3) کەمتر نەبێت.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية والعشرون: لكل كيان سياسي في كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء مرشحيها على نطاق كوردستان ـ العراق على ان تحتوى على نسبة لاتقل عن (30٪) من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لايقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن ثلاثة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە پەیوەندی هەیە، تەعدیل کردنی فەقەرە یەك لە ئەصڵی ماددەی 21 لە ئەصڵی قانونەکە کە دەکاتە مادده چوار لە تەعدیلی چوارەمی یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992، هەروەکو هەموو لایەك دەزانین ئیعتیرازی جەنابی سەرۆکی هەرێم لەسەر ئەوە هاتبوو کە دەستەواژەی کیانی سیاسی بەکار بێت لە جیاتی دەستەواژەی (حزب یا قەوارە)، ئێمەش نەصەکەمان بەو شێوەیە داڕشتووە، پشتگیری دەکەین و تەئیدی ماددەکە دەکەین و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، وەڵلا عەرەبیەکە تەنیا کاک زانا: لكل كيان سياسي في كوردستان-العراق، داشەکەی ئیزافە بکە، تقديم قائمة خاصة بە (نەك بها) تتضمن اسماء مرشحيه، على نطاق كوردستان ئەوەش زیادە، جا ئەوە پێم وایە لیژنەی ناوەخۆش هەمان بۆچوونی هەیە، هەردوو لیژنە موافیقن لەسەر بۆچوونی بەڕێز سەرۆکی هەرێم کە دەڵێ: دەستەواژەی (فئة) بگۆڕدرێ بۆ (کیان)، قابیلی موناقەشە نیە وابزانم، دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ پێشنیازەکەیە، من دەڵێم کێ قسەیەی هەیە و کەس دەستی بڵند نەکرد، فەرموو کاک خەلیل.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، لەبەر چی (فئە) گۆڕدرا بە کیان؟ لەبەر ئەوە عەلا ئەساس موعەرەف نیە لە ئەنزیمە و قەوانین مفەوەزیەی عولیا، لێرە (کیان) لە نیزامی ژمارە (9) تەعریف کرایە و لە قانونی سولتەی ئیئتیلافیش رەقەم (97)(قانون الاحزاب والهيئات السياسيە) تەعریف کرایە، لە هەردووکیان باسی فەردیش هەیە، شەخسیش ئەتوانێ خۆی تەرشیح بکات، لێرە صیاغەی ماددە بە شێوەیەك هاتیە نابێت لە سێ کەمتر بێت، ئایا، سوئال ئەوەیە: بۆ مورەشەحی فەرد ناکرێ؟ یەعنی مەشمول نیە؟ ئەویش کیان نیە؟ تەبعەن من لەگەڵ ئەوەمە شەخسیش بتوانێت خۆی تەرشیح بکات، نیسبەی ژنان ئەوە لە قائیمەیەك باسی خۆ پاڵاوتنە، یەعنی هەر قائیمەیەك ئەگەر موتەعەدید بێت، مورەشەح زۆر بن، لازمە ئەو نیسبەیەی تێدا بێت، بەس قائیمەیەك ئگەر فەردێك، ئافرەتێك ئەتوانێ بەتەنیا خۆی تەرشیح بکات، پیاوێکیش بەتەنیا ئەتوانێ خۆی تەرشیح بکات، یەعنی مەفهومی ئەو ماددەیە وانەگرێت کە کیان شاملی شەخس نەکرێ کە فەردە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابت کاک خەلیل ئیمزات کردووە، بەبێ ئەوەی کەس ئاماژە بەوە بدات کە ئەتو ئیعتیرازت هەیە، ئیمزات کردووە لێرە بۆیە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوێنێ درەنگ هاتم، وەکو هاتم ئەوە تەواو ببوو، لە دهۆکەوە هاتم، کە گەیشتینە ئەو مەسەلەی تەبعیش کرابوو، من موناقەشەی هیچ بڕگەیەکی لەوەم نەکرد، بەس موناقەشەی لیستی کراوەم کرد بوو لەوێ، بەڵام تەوقیعیشم کرد، مەعنای ئەوە نیە قسە نەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانەی داوای قسەیان کردووە، فەرموو سارا خان.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە قەوارەی سیاسی بوونی باشە لێرە، بەڵام بە تەنیا شمولی نیە، یەعنی بەرفراوان نیە، لەوانەیە هەموو کەسێك یان هەموو دەستەیەك نەتوانێ بەشداری هەڵبژاردن بکات بە پێی ئەوە، لەبەر ئەوەی مانەوەی (فئە) یان بە شکلێکی تر ئەگەر

(فئە) ش نەبێت، چونکە شەرت نیە هەموو دەستەیەك سیاسی بن، لەوانەیە دەستەیەك خەڵك هەبێت دیفاع لە کۆمەڵێك خەڵك بکات، نوێنەری کۆمەڵێك خەڵك بێت، بەڵام سیاسی نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد حکیم فەرموو.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من بۆ ئەوەی درێژەی پێ نەدەم، نەفسی قسەکانی مامۆستا خەلیل دەکەمەوە دەربارەی ئەوەی کە تاکە کەس، جا چ پیاو بێت و چ ئافرەت بێت، ماڤ هەبێ لیستی هەبێ و مولزەمی نەکەین دوو کەس لەگەڵ خۆیدا بنووسێ لە لیستەکەیدا و تەوقیعیشم نەکردووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەلەن، بۆ ئەوەی تیکرار نەبێتەوە ئەو بابەتە، ئەوە قابیلی موناقەشە نیە، لێرەدا باسی ئەوە ناکرێت یەك کەس بێت یان سێ کەس بێت، ئەوە بڕاوەتەوە، تەنیا ئیعتیرازی سەرۆکی هەرێم لەسەر ئەوەیە، (فئە) کە بگۆڕێ بۆ (کیان)، لەبەر ئەوە تۆ سێیەکە موناقەشە بکەی بۆ یەکەکە، ئەو مەوزوعە مەترەح نیە بۆ ئێرە، پێشتر کراوە، ئیعتیرازی سەرۆکی هەرێم بۆ ئەوەیە (فئە) بکرێتە (کیان)، لەبەر ئەوە هەر بابەتێك زیاتر لەوە مەوزوعێکی ترە و خاریجی بەرنامەیە، کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەموو پرۆژەکەمان نەخستووتە بەرباس، تێبینیەکە ڕاستە، ئایا هەمووی یاسایی نیە ئەگەر قسە لەسەر بەندەکانی تریش بکرێ یان نا، ئەوە یەك، ئەگەر یاساییش نەبێ هەر پشتیوانی لە قسەکانی کاك محمد و کاك خەلیل دەکەم بۆ ئاگاداریتان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێم خۆشە، یاساییش نیە، بەڵام هەر ئیصرار دەکەی لەسەر قسەکەت، بەڵێ.

بەڕێز ئارێز عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر لەسەر شتێکی ترە، پێشنیار کراوە ئەوە هەموار کردنی چوارەمە، لە کاتی خۆی یاساکە لە زروفێکی ئیستیسنائی دانراوە، پێشنیار دەکەم لە ئێستا بەولاوە، لێژنەی یاسایی یان لێژنەیەکی تایبەت پێکبهێندرێ کە یاسایەك، کە پرۆژە یاسایەکی گونجاو بۆ هەڵبژاردنەکە لە کوردستان ئامادە بکرێ و چیتر ئەو هەموار کردن و ئەو سەر لێشواندنەی تێدا نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پەرلەمانی داهاتوو پاش هەڵبژاردن ئەو پێشنیارەی تۆ دەخەینە بەردەم ئەوان، لێرەوە ئەوە دەمێنێتەوە، ئەگەر کەسێکتان مانەوە، ئەگەر خۆت مایەوە، خۆت تەرحی بکە، ئەگەر کەسێك مایەوە بە بیریان بێننەوە، کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەم لەسەر کیانی سیاسیە، کیان سیاسی وازیح نیە، نە لە قانونی خۆمان تەعریف کرایە، راستە لە نیزامی مفەوەزیە تەعریف کراوە، بەڵام باش وایە ئێمە لە قانونەکەی خۆمان کیان سیاسی ئەحزابیش ئەگرێتەوە و لەوانەیە مەجموعەیەك رێکخراویش بگرێتەوە لە ئاستی حیزبیشدا نیە، باش وایە ئەوە بە موتڵەقی نەمێنێتەوە، با لێرە تعریفێکی بکەین، یان ئەگەر تەعریف نەکرێ ئاماژە بەوە بکەین بەو نیزامە کە مفەوزەیە دایناوە، خۆیان لەوێ تەعریفیان کردووە بە تەفصیلی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەگەر باس لە کەیان سیاسی بکەین، بە قەناعەتی خۆم پێویست ناکات بچینەوە سەر ئەو مەوزوعانە و تەعریفی بکەین، چونکە ئەصڵەن ئێمە ئینتیخاباتەکەمان ئەدەین بە مفەوزیە عولیا لە بەغدا، تەعریفی کردووە و تەعریفەکەی ئەو مولزەم نین پێی، ئەوە یەکەم، لەو حاڵەتەش دیارە ئێمە تەعریفی حزبمان هەیە و خۆمان لە قانونی خۆماندا تەعریفی کیانی سیاسی وازیحە و هەموو ئەنزیمە و ئەوانە دەگرێتەوە و بما فیها شەخص، بەڵام ئێمە ئەگەر باس لە شەخص بکەین بۆ هەڵبژاردن کە من بەش بە حاڵی خۆم، لەگەڵ هەموو مافێکدام بۆ خەڵك کە هەیبێت کە ئەوە لە دەستووردا تەسبیت بکرێ، ئەو هەموو مافانە چ مافی مەدەنی و چ سیاسی و چ ئیقتیصادی، هەموو ئەو مافانەی کە لە زمنی ئەوانە مافی دەنگدان و خۆ هەڵبژاردنە، بەڵام ئەگەر ئێمە باس لە خەڵك بکەین کەواتە دەبێ سیستەمەکە بە کامیلی بگۆڕین بۆ سیستەمی فەردی، یەعنی نیزامی ئینتیخاباتی فەردی نەك نیزام بە قائیمە، ئەو کاتە، فەرد لێرانە ئەبێ لەسەر ئەساسی دائیرەی بچووکیش بێ، چ ئەنزیمەی قانونی کە لەهەموو دونیادا موتەبەعە و باوە، ئەگەر کردتە فەردی، ئەبێ دائیرەی بچووك بێ، یەك کەس خۆی هەڵدەبژێری و خەڵك دەنگ بۆ یەك کەس دەدات، ئەگەر باس لە قائیمە بکەین، ئەو کات ئەبێ قائیمە تەحدید بکەین، قائیمە مەعنای ئەوە نیە خەڵك دەنگ نادات، هەموو کەسێك حەقی خۆیەتی بچێتە ئینتیخابات و خۆشی هەڵبژێرێ، بەڵام تۆ تەحدیدی دەکەی، ئێمە شەرتێکمان لە قانونەکەدا داناوە بۆ سێ کەس، ئەوە بەغداش هەر وای کردووە

تەبعەن، ئێمە سێ کەسەکە ئیحتیماله لەو قۆناغەی ئێمە ئەگەر ئەوە نەکەین، نیسبەی ئەو کۆتایەی کە بۆ ژن دانراوە لە 30٪،بکرێتە بەردەم ئەوەی کە شەرعیەت لە هیچ ئینتیخابێکدا وەرنەگرێت، تۆ دێیت، ژنێك دەنگی ئەدرێتێ، راستە لەناو قائیمەکەیە، بەڵام ئیحتیماله بە 100 دەنگ یان 200 دەنگ، بە 500 دەنگ، بەڵام لە کاتێکدا پێویستی بە 10000 دەنگە، ئەوە بەراستی مەتعون دەبێ و مەفهومی عەدالەت ئەگۆڕدرێ، بە قەناعەتی خۆم ئەم نەصە لە جێی خۆیەتی، لە سێ کەس کەمتر نەبێ، ئەوە بە مەعنای حەقە و داوەتە بە سێ کەس و دروستی بکات، سێ ژن، سێ پیاو، دوو ژن و پیاوێك، دوو پیاو و ژنێك، ئەتوانێ بەرنامەیەك بۆ خۆی دابنێ بە پێی مەفهومی کیان، کیانیش بەو مەعنایەی کە تۆ تەقدیمی دەکەی بۆ مفەوەزیە، کە شروتی خۆی هەیە و ئێمە داینانێین، ئەو شروتانە بە پێی ئەوە دێتە ناو ئینتیخابات ئەوە کیانە و بە مەعنای ئەوە نیە ئیلا حزب بێ، هەموو سێ کەس ئەتوانێ ببێتە کیان، پاش ئەوەی لە مفەوەزیە عولیا بە شرووتی ئەو وەردەگیرێ و دەبێتە کیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر قەوارەیەکی سیاسی لە کوردستان بۆی هەیە لیستێکی تایبەتی بە ناوی پالێوراوەکانی خۆی لەسەر ئاستی کوردستان پێك بهێنێ لێرە من پێشنیار دەکەم لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان، لەبەر ئەوەی کوردستان بە گشتی زۆر شوێن هەیە لە ژێر دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان نیە، کە مەشمولە بە ماددەی 140، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من ئەوەت جواب دەدەمەوە، لەسەر ئاستی کوردستان، کەرکووکیەك دەتوانێ لێرە ئەندام پەرلەمان بێت، مەعنای ئەوە نیە هینە، ئەوە لۆیە نووسراوە هەرێمی کوردستان، مومکینە هەیتمان خەڵکی خانەقینە، خەڵکی سنجارە، دەکرێت ببێتە ئەندامی پەرلەمان، لێرە مانای وا نیە پەرلەمانەکە هی هەموو کوردستانە، بەس بۆ ئینتیخاباتەکە ئەوە بە دیقەت هاتووە، کاك جەمال قاسم فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیەکم لەسەر ئەوە هەیە، تەبیعی بە نیسبەت ئێمە، هەموو شەخص ماڧی تایبەتی خۆی هەیە، بۆی هەیە خۆی هەڵبژێرێ و بۆی هەیە دەنگ بدات، بەڵام لە سیستەمی خۆ هەڵبژاردن ئەبێ هەر کەسێك کە بیەوێ خۆی هەڵبژێرێ ئەبێ ئیسبات بکات کە شیاوی ئەوەیە کە خۆی هەڵبژێرێ، ئەبێ لیستێك ناو هەبێ کە پشتیوانی ئەو بکەن، شەرعیەت بەوە بدات کە ناوی خۆی بنووسێت، بە نیسبەت گۆڕینی سیاسیەوە شتێکی زۆر واریدە و زۆر رێك و پێکە، زۆر پشتیوانی دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جەمال یوسف فەرموو.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، باسکرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دەقەی کەوا لە لێژنەی یاسایی خوێندیەوە، من پێم وایە لە جێی خۆیەتی و بەتایبەتی باسی کیانی سیاسی دەکات، بە نیسبەت ئەو یاسایەی ئێمە کە ئەڵێین کیانی سیاسی، مەبەستمان ئەوەیە ئەو کیانە سیاسیە نابێ لە سێ کەس کەمتر بێت، چونکە لەناو یاساکەی ئێمەدا، ئەوە تەئکیدی لەسەر کراوەتەوە، کە ئەڵێین، قائیمە خاصە، ئەوە عادەتەن لە چەند ناوێك پێکدێت، لە یەك ناو قەت قائیمەیەك دروست نابێت، ئەوە دوو، سێ: ئێمە هەر بە خۆمان لەناو یاسایەکەدا ئەڵێین، ثانیاً: للمفوضیة العلیا المستقلة للانتخابات تطبیق الانظمة و التعلیمات الخاصة بها علی انتخابات برلمان کوردستان-العراق بما لا یتعارض مع الاحکام الواردة في هذا القانون، ئەوە یەعنی قانونەکەی ئێمە ئەخوا، نەك ئەو تەعریفەی کە ئەوان مفەوەزیە لەوێ تەعریفیان کردیە بۆ فەرد، دوایی بەراستی ئەوەی کە تەعریفەکەیان کردیە، کاك دلێر باسی کرد، ئەو وەختی ئێمە دەبێ دائیرە بێ، لە نیزامی دائیرە فەرد دەتوانێ وەکو تاکە کەسێك خۆی تەرشیح بکات، نەك لە لیستی رێژەیی، لەگەڵ رێز وسوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.شکریە فەرموو.

بەڕێز د.شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها لەسەر زاراوەی حیزب، لەگەڵ قەوارەی سیاسی، من پێم باشە لەبەر ئەوەی ئەم زاراوەیە مێژوویەکی زۆر کۆنی هەیە، کە زاراوەی حیزب، بنووسرێ، حیزب و قەوارەی سیاسی، تەنها لەبەر ئەوە، چونکە لە چلەکانەوە حیزب هەیە و لە دوای پەنجاکانەوە، چەندین حیزب هەبووە، لە شەستەکان و حەفتاکان، کەواتە حیزب و قەوارەیەکی سیاسی، لەبەر ئەوە لە عەربیەکە نووسیوەتی: لکل حزب او مجموعە، مەجموعەکە بۆ کیانی سیاسی یان قەوارەی سیاسی باشترە، بەڵام حیزبەکەش هەر هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

حیزبیش کیانی سیاسیە، کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد عبداللە محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نامەوێ لە جیاتی جەنابت ئەوە بکەم، ئیشارەتت پێدا کە تێبینی بەڕێز سەرۆکی هەرێم لەسەر تەنها یەك کەلیمەیە، فیئە بکرێتە قەوارەی سیاسی، من نازانم، تێناگەم، ئەو رۆژی ئەو یاسایەمان دەنگ لەسەر دا، لەناو ئەو پەرلەمانە تەنها من قسەم لەسەر ئەو مەوزوعە کرد، ئەو وەختی چوار کەس بوون، لەدوایی کرا بە سێ کەس، من ئەو کاتی موناقەشەم لەسەر ئەو مەوزوعەم کرد، کە تاکە کەس بۆی هەبێ خۆی تەرشیح بکات، کەسێك لەو بەڕێزانە پشتگیری لە رەئیەکەی منی نەکرد، ئێستا بەنایاسیی دێن لێرە موناقەشەی دەکەن، ئەدی باشە ئەو کاتی لە کوێ بوون ئێوە؟ بۆ موناقەشەتان نەکرد؟ بۆ ئێستا بیرتان هاتەوە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناوی کەسی نەهێناوە، پێی ناوێ کەس رەدی بداتەوە، قسەتان کردووە، دەنگی نەهێنا، خەڵکی تریش داوای فەردی کرد، جەنابت بەتەنها نەبووی، بەڵام دەنگی نەهێنا، لەبەر ئەوە رێژەی ژن لێرە، قسە کرا، رێژەی ژن دابین ناکرێ، بۆیە دەنگی نەهێنا، کاك شێروان هەندێ پرسیار هاتنە پێش وەڵامیان بدەوە بەکورتی تکایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی زۆری پرسیارەکان، لەدەوروبەری قەوارەی سیاسی دەسوڕێتەوە، قەوارەی سیاسی هەروەکو برادەران ئیشارەتیان پێدا ، لە تەعریفی نیزامی کۆمسیۆنی باڵادا هاتووە بە شکلێکی تەفصیلی، بۆیە لەو پێناسەیە ئێمە ئیعتیمادمان لەسەر ئەو پێناسەیە کردووە کە لە یاسای کۆمسیۆنی باڵادا هاتووە، لەوێندەریش ئێمە قسەمان لەگەڵ کرد، حزب دەگرێتەوە، مونەزەمە دەگرێتەوە، موجاز بێ، غەیرە موجاز بێ، هەر کەیانێك کە مفەوەزیە دانی پێدا پێ دەگوترێ کیانی سیاسی، هەتا بە نیسبەت ئەشخاصیش، ئەوان وتیان ئێمە تاکە کەسیش قبوڵ دەکەین، بەڵام پێویستە لیستێك تەقدیم بکات و ئێمە ئیعتیرافی پێ بکەین کە ئەوە کیانێکی سیاسیە، بەڵام ئەو شکلەی کە لە کۆمسیۆنی باڵادا هەیە، ئێمە پابەندین بەوە، ئێمە پابەندین بە یاساکانی خۆمان، بۆیە ئێمە کە قائیمەمان داناوە بۆ سێ کەس کەمتر نەبێ، ئێمە حیسابی زامن کردنی رێژەی ئافرەتانمان کردیە، ئەوان مومکینە بە شیکلێکی تر تەعامولیان کردیە، بەڵام ئێمە بەو شکلە تەعامولمان نەکردیە، ئەوان پابەندی یاساکەی ئێمەنە، ئیلا ئەگەر هاتو بەندێك لە یاساکانی ئێمەدا نەبوو، یاخود ئەگەر تەعاروزێکیش هەبوو، هەر یاساکانی ئێمە نافز المفعولە، بۆیە ئێمە بەو شکلە دامانڕشتووە سەبارەت بەو مەوزوعەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەردار.

بەڕێز سردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە هەموار کردنی چوارەم، سەبارەت بە پێناسە، کاک خەلیل و کاک عادل باسی ئەوەیان کرد، کە کیانی سیاسی تەعریف نەکرایە، ئێمە لە تەعدیلی چوارەم باسی ئەوەمان کردیە کە مفەوەزیە بۆی هەیە، یاسای خۆی و سیستەمەکەی خۆی جێبەجێ بکات، لە سیستەمی پێنجەم، یەعنی لەوانەیە ئەوە جوابیش بێ بۆ د.شوکریە، تەعریف هاتیە لە سیستەمی پێنجەم دەڵێ: عرف قانون الاحزاب و الكيانات السياسية، الكيان السياسي بـ(المنظمة بما في ذلك الحزب السياسي)، یەعنی واتە کە دەڵێی: کیان سیاسی یەعنی حیزبیش دەگرێتەوە، و الذي يتكون من ناخبين مؤهلين يتآزرون طواعية على اساس الافكار و المصالح و الاراء المشتركة، بهدف التعبير عن مصالحهم و نيل النفوذ و تمكين مندوبيهم من ترشيح انفسهم لمنصب عام، بشرط حصول الكيان على المصادقة الرسمية ككيان سياسي من قبل المفوضية، ئەوە یەك،دوو: لە مەسەلەی فەردی، یەعنی ئەگەر سیستەم مەجال بداتە شەخص خۆی تەرشیح بکات، بۆ خودی ئەو قائیمەیە زەرەمەندە، زۆر جار هەیە ئەو قائیمەیە کە یەك شەخصە زیاد دێنن، مەسەلەن لە قانونی پێشتر 30 هەزار کەس، هەر سی هەزار کەس مورەشەحێکی دەبوو، لەوانەیە ئەو قائیمەیە 60 هەزار دەنگ بێنێ، بە قائیمەی یەك کەسی دەڕوات، ئەو حالەتەش لە کەربەلا روویدا، قائیمەی حبوبی کە یەك شەخس بوو، یەکەم لیست بوو لە کەربەلا، بەڵام لەبەر ئەوەی یەك ئەندامیان هەبوون، تەنها یەك کەس گەیشتە ئەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی 22، کە لەبەر رۆشنایی پێشنیاری سەرۆکی هەرێم، هەموار کرایەوە بە پێشنیاری هەردوو لێژنەکە و زۆرینەتان موافیقن لەسەری، دەیخوێنمەوە ئەوجا دەیخەمە دەنگدان،

المادة الثانية والعشرون: لكل كيان سياسى في كوردستان تقديم قائمة خاصة بها تتضمن اسماء مرشحيها على نطاق كوردستان ـ العراق على ان تحتوى على نسبة لاتقل عن (30٪) من النساء ويتم ترتيب اسماء المرشحين بالشكل الذي يضمن تمثيل النسبة المذكورة للنساء في البرلمان على ان لايقل عدد المرشحين في كل قائمة انتخابية عن ثلاثة.

کێ لەگەڵ هەموار کردنی ئەو ماددەیەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون، کێ لەگەڵدا نیە؟ بەس سارا خان، بە زۆرینە قبول کرا، کاک خەلیلیش؟ کاکە مەوزوع فەرد نیە، فەرد پێشتر دەنگمان بۆ داوە، ماددەی دواتر کاک شێروان.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنە پێشنیاز دەکات ماددەی حەوتەمی یاساکە بەو شێوەی خوارەوە دابرێژرێتەوە:

1-کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان شوێنی دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان-عێراق، دەگرێتەوە، کە لە یاساکەدا هاتووە بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی

خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان-عێراق و، بەڕێوەبردنیان بە پێی یاسای کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان، ژمارە11ی ساڵی 2007.

2-کۆمیسۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، بۆی هەیە ئەو پەیڕەو و ڕێنمایانەی تایبەت بە خۆی پیادە بکات، بۆ هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان-عێراق، بە جۆرێك ناکۆك نەبێت لەگەڵ ئەو حوکمانەی کە لەم یاسایەدا هاتووە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تعدل المادة الثامنة عشرة المضافة بالتعديل الثالث للقانون، و تصبح المادة السادسة المكررة و تقرأ كالآتي:

المادة السادسة المكررة:

1-تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات محل الهيئة العليا المستقلة لانتخابات برلمان كوردستان الواردة في هذا القانون، للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية الثالثة للبرلمان و ادارتها بموجب احكام قانون المفوضية العليا للانتخابات رقم 11 لسنة 2007.

2- للمفوضية العليا المستقلة للانتخابات تطبيق الانظمة و التعليمات الخاصة بها على انتخابات برلمان كوردستان-العراق، بما لا يتعارض مع الاحكام الواردة في هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان من پێم وایە لە جیاتی (تعدل) بکرێتە (تعاد صیاغە)، چونکە تەعدیلی تێدا نەکراوە ئەو یاسایە، باشە من شەرحی دەکەم ئێستان کاك سەردار با ڕاپۆرتی خۆی بخوێنێتەوە.

بەڕێز سردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی دووەمی تایبەتمەند بە ماددەی حەوتەمی هەمواری چوارەمی تایبەتمەند بە ماددەی 18ی زیادکراو لە یاسای ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، بە پێی هەمواری سێیەم، سەبارەت بە لایەنی سەرپرشتیاری هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان، لێژنەکەمان پێی وایە دەسەڵاتی سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکە لە ماددەی 110ی دەستووری هەمیشەیی عێراق نەهاتووە، واتە بە پێی ماددەی 115ی دەستووری هەمیشەیی عێراق، لە دەسەڵاتی هەرێمە، پێویستە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی خۆمان هەبێ، بۆیە ئێمە لە لێژنەی کاروباری ناوەخۆ پێشنیار دەکەین، لە پاش هەڵبژاردنی خولی سێیەم، پەرلەمانی کوردستان دەبێ کۆمسیۆنی خۆمان دروست بکەین، بەڵام لەبەر نەبوونی کات و ئەگەری دروست کردنی ئەم کۆمسیۆنە لەو کاتەدا دەبێتە هۆی دواخستنی هەڵبژاردنەکان، پێشنیار دەکەین کە کۆمسیۆنی باڵای

سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق، سەرپەرشتی ئەو هەڵبژاردنانە بکات، تاکو کۆمسیۆنی هەرێم دروست دەکرێت، هەروەکو لە پرۆژەی هەمواری چوارەمی یاسای ژمارە یەك کە هاتووە بەم شێوەی خوارەوە:
تاکو کۆمسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان دروست دەکرێت، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان جێگای دەگرێتەوە بۆ سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکان، جیاوازی ئێمە لەگەڵ لێژنەی یاسایی ئەوەیە: باسی خولی سێیەممان نەکردیە بۆ هەڵبژاردنەکان و بە شێوازێکی موتلەقی بەجێی بهێڵینەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی زیاتر روونکردنەوە لەسەر ئەو مەوزوعە هەبێت، ئەو ماددەیە کە ئیعتیرازی سەرۆکی هەرێمی لەسەر بوو، زۆر موناقەشە کرا، لە لێژنەی یاسایی و لێژنەی ناوەخۆ، هەروەها لە سەرۆکایەتی، من لەگەڵ جەنابی سەرۆکیش بە بێ ئەوەی ئیعتیرازەکەی ببێنم و بزانم هەر مەوزوعە کرایەوە، لە دانیشتنێکی سەرۆکی حکومەتیش، پێشتر لەگەڵ جەنابی سەرۆکی هەرێم باسی ئەو مەوزوعەم کرد و وجهەی نەزەرەکەم باس کرد، کە وتم ئێمە هێشتا هەیئەی هەڵبژاردنی سەربەخۆی تەشکیلاتمان نیە، قانونەکەمان هەیە، بەڵام ئەو تەشکیلاتەی لێرە هەیە بەشێکە لە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی ئیتیحادی، کەواتە ئەو هەیئەتەی لێرە هەیە هی هەرێم نیە، ئیتیحادی عێراقیە، یەعنی هەر فیدرالیە، ئیمکانیەتیشیان نیە لەو پەلە پەلەیەدا، تەشکیلاتی هەیئەتەکەی دروست بکەین و ستاف بۆ دابنێین و پێداویستیەکانی فەنیشی بدەین، رەنگە لە 6 مانگ زیاتر، ساڵێکی بوێت، بۆیە رەئیەکە لەگەڵ جەنابی سەرۆکی حکومەتیش لە رۆژی رابووردوودا باسمان کرد، رەئیەکە لەسەر ئەوە هاتەوە کە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن بە هەڵبژاردنی خولی سێیەم هەڵبستێت، بۆ ئەوەی دوا نەکەوێت، بۆ ئەوەی وادەی هەڵبژاردن دوا نەکەوێت، چونکە ئەگەر وا بکەین و بڵێین هی خۆمان هەبێت دەبێ تەشکیلاتەکەی دابنێین، ئینجا دەبێ تەکنیکیەن پێداویستی هەڵسانیان بەو کارە، هەمووی ئیمکانیاتێکی زۆری دەوێ، بۆیە رەئیەکە وا ئیتیفاقی لەسەر کرا کە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن بەو هەڵبژاردنە هەڵبستێت، بەڵام ئاماژە بەوە بکرێت کە بۆ ئەو جارەیە، بۆیە فەقەرەیەك ئیقتیراح کراوە کە کاك شێروان ئێستا بۆتان ئەخوێنێتەوە کە لە پێشتردا دەڵێ: لە جیاتی بڵێ ئەو جارەیە، دەڵێ: لە عەرەبیەکە وا نووسرایە: تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات محل الهيئة العليا المستقلة لانتخابات برلمان كوردستان، الواردة في هذا القانون، للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية الثالثة للبرلمان و ادارتها بموجب الفقرة 4 من المادة 2 من قانون رقم 11 لسنه 2009، یەعنی ئەو دەورەیە کە سێیەمە، کۆمسیۆنی باڵا پێی هەڵدەستێ، سێیەمەکە تەحدید کراوە، ئەوە تەئکیدەکە بۆ ئەم جارەیە، بۆ ئەوە پەرلەمانی داهاتوو بە واجیبی خۆی هەڵبستێت بۆ تەواو کردنی تەشکیلاتی لەگەڵ حکومەتیش تەبعەن و لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، بۆ دامەزراندنی تەشکیلاتی هەیئەی سەربەخۆی هەڵبژاردن لە

کوردستان، بە پێی پرۆژەی دەستووریش کە لەوێشدا فەقەرەیەك هەیە، کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی هەرێم دادەمەزرێت، سەربەخۆش دەبێت، جا ئەگەر کەس ئیعتیرازی لەسەر ئەوە نیە و قابیلی موناقەشەی زۆر نیە، جارێکی تر عەرەبیەکە دەخوێنمەوە: تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات محل الهيئة العليا المستقلة لانتخابات برلمان كوردستان، تەبعەن دەبوایە بڵێین: المجلس الوطني لكوردستان-العراق، چونکە هێشتا تەعدیل نەکراوە، الواردة في هذا القانون، للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية الثالثة للبرلمان و ادارتها بموجب الفقرة 4 من المادة 2 من قانون رقم 11 لسنه 2009، لە ناحیەی ئەوەی کە ئایا دەکرێ لێرە بنووسرێ پەرلەمان کوردستان یان مجلس الوطني، ئەوە مەوزوعێکە، پێش ئەوەی کاك شێروان قسە بکات، کاك د.نوری داوای قسەی کردووە لەگەڵ کاك عەونی، فەرموو د.نوری.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کاتی تاوتۆکردنی ئەم ماددەیە، ماددەی (7)ی قانونی هەڵبژاردنی پەرلەمانی هەرێمی کوردستان، من پێشنیازی ئەوەم کرد کەوا ئەم ماددەیە زیادەیە و پێویست ناکات، وەکو چۆن ئەڵێین: تحصيل حاصله، چونکە وەکو جەنابتان ئاماژەتان پێکرد، تا ئێستا قانونێکی تایبەت بە دەستەی هەڵبژاردنەکان بۆ هەرێمی کوردستان دانەمەزراوە، ئەم دەستەی کە هەیە بەشێکە لە کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لە عێراق، چ بە پێی قانونی 92ی ساڵی 2004، یا بە پێی قانونی ژمارە 11ی ساڵی 2007، لەبەر ئەم دەستەی ئێرە، حوکمەکانی قانونی هەڵبژاردنی بەغدا جێبەجێ ئەکا، واتە قانونی 11ی ساڵی 2007، پێویست ناکات ئێمە لێرەدا بڵێین کۆمسیۆنی بەغدا جێگای دەستە ئەگرێتەوە، چونکە ئەوە حوکمی قانونە، پێویست بە وتنەوە ناکات، بە تایبەتی ئەوە ئەبێتە پێشینەیەك بۆ پاشە ڕۆژ، کەوا ئێمە خۆمان لێرە پەسندمان کردووە کە کۆمسیۆنی بەغدا سەرپەرشتی بکات، جگە لەوەش هەر لە قانونی 11ی ساڵی 2007دا، لە بڕگەی یەکەمدا دەڵێ، کۆمسیۆن بنەما و ڕێنمای هەڵبژاردن و ڕێفراندۆمی ئیتیحادی و هەرێمی لە هەموو عێراقدا دادەنێت، هەروەها لە بڕگەی دووەمدا دەڵێ: دەبێت کۆمسیۆن سەرپەرشتی هەموو ئەو هەڵبژاردن و ریفراندۆمانە لەسەر ئاستی عێراق و هەرێم و پارێزگاکان دەکات، کەواتە ئەوە حوکمی قانونە، لەبەر ئەوەی کەوا ئێمە قانونێکی تایبەتی بە خۆمانەوە نیە، پێویست ناکات ئێمە ئەو حوکمە قانونە بەسەر خۆماندا بسەپێنێ کە کۆمسیۆن سەرپەرشتی دەکات، ئایا قانون داوای لێ بکەین یان نەیکەین؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من به پێچەوانە لەگەڵ ڕەئی د.نوری تاڵەبانیمە، چونکە یاساکە باسی ئەوە دەکات، کە کۆمسیۆنی باڵا لە کوردستان دادەمەزرێ، بەڵام هەتا ئێستا دانەمەزراوە، لەبەر ئەو سەبەبەی ئیعتیماد دەکەین لەسەر کۆمسیۆنی باڵای عێراقی، ئەوە نوقتەی یەکەم، دووەم سەبارەت بە مەوزوعی پەرلەمان کە ناوەکە ببێتە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان وەکو خۆی بێت، نەخێر، ئێمە لە ماددەی یەکەمی قانونەکە کە پەسەندمان کرد، دەنگمان لەسەر ئەوەیدا کە بووە پەرلەمانی کوردستان، واتە لە ماددەکانی دوایی هەمووی دەبێ ببێتە پەرلەمانی کوردستان لە جیاتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مولاحەزەی دووەمت ڕاستە، ماددەی یەکەمیش کاک فورسەت پێشانی دام، کە مادەم نووسرایە و دەنگمان بۆ داوە کە پەرلەمانی کوردستانە، دواتر دەبێ بە هەمان شێوە وا بێت، ڕاستە، کاک جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی یەك تێنەگەیشتنی بچووك هەیە لە نێوان ئەوەی لێژنەی یاسایی و ئەوەی لێژنەی ناوەخۆ، ئەگەر ئەوەی لێژنەی ناوەخۆ بکەینە بەرنامەی کارەکە، باشترە لەوەی لێژنەی یاسایی، چونکە ئەوەی لێژنەی یاسایی تۆزێك وازیح نیە، بە ئیزافەی جەنابتەوە، بەس ئەوەی لێژنەی یاسایی کە شەرحێکی زیاتری داوە، چونکە دەرەوەی پەرلەمان کە ئەیخوێنێتەوە، هی نیهایەتەکە بە باشی تێناگات، بەس ئەوەی لێژنەی ناوەخۆ بەباشی تێدەگات، بە ئیزافەی جەنابتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان پێش ئەوەی بدەینە دەنگدان فەرموو چ مولاحەزەت هەیە؟

بەڕێز شێروان ناصح حیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی قسەکانی من برای بەڕێزم کاك عەونی کردی، بەڵام بە نیسبەت قسەی ئەو بەڕێزەم کاك د.نوری کردی، بەراستی منیش لەگەڵ ڕەئی ئەو نیمە، ئەوەلەن ئەو یاسای ژمارە 11 ڕاستە تەتبیق دەکرێ لەسەر هەڵبژاردنەکانی ئێمە، بەڵام ئێمە پابەند نین بە هەموو بڕگەکانی ماددەی 11، بەو سنوورەی ئێمە پێی پابەندین کە لەگەڵ قەوانینی ئێمە تەعاروز نەکات، ئەی بۆ ئێستا کۆمسیۆنی باڵا ئینتیزاری ئەوە دەکات، ئێمە یاسایەکەی بۆ پەسند بکەین، تەسلیمی دەستی بکەین، بۆیە من بەراستی لەگەڵ بۆچوونەکانی برای بەڕێزم کاك د.نوری نیمە، ئێمە پێویستیشە یاسای تایبەتی هەڵبژاردنمان هەبێ، ڕاستە ئێستا یاسایەکمان هەیە، بەڵام ڕەنگە تەعدیلاتەکی زۆری لەسەر کرابێ، زۆر هەموار کرابێتەوە، لەهەمان کاتدا لەگەڵ یاسای بەڕێوەبردنی ئیش و کارەکانی پەرلەمان تێکەڵ بووە، ئیمکان هەیە لە ئایندەدا ئێمە ئەوانە هەمووی کۆبکەینەوە و یاسایەکی پوختەی لێ دەربچێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستە لە یاسای مفەوەزیەی هەڵبژاردنی عێراق، باسی ئەوەی كرایە كە سەرپەرشتی لە هەڵبژاردنەكانی پارێزگاكان و ئەقالیمەكان دەكرێ، بەڵام ئێمە پابەند نین بەو قەوانینەی كە لە عێراق دەرچووە، وەكو دەستوور تەحدید دەكات، دەسەڵاتەكانی ئێمە چەندە و دەسەڵاتی حكومەتی ئیتیحادی چەندە، لە ماددەی 110 لە سەلاحیاتی حەسری نەهاتووە كە ئەوان سەرپەرشتی بكەن، لەبەر ئەوەی لە ماددەی 115 دەڵێ: هەر ئەوەك كە لە سەلاحیاتی حەسری نەهاتووە، و موشتەرەك نەهاتیە، سەلاحیاتی هەرێمە، ماددەی 115، واتە ئەوە سەلاحیاتی خۆمانە، كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عێراق، كۆبوونەوەشمان كرد و زۆر گفتوگۆمان لەسەر ئەو بابەتە كرد، ئەوان هاتنە سەر رەئی ئێمە، ئەوە یەك، دوو: لەسەر قسەكانی شێخ جەعفەر، بەراستی ئێمە پێمان وایە كە زیادە بڵێین: الدورة الثالثة، لە هەردوو حاڵەت كە تێیدا بێ یان تێیدا نەبێ، ئەوە تەنها لەبۆ ئەوەیە كە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عێراق، سەرپەرشتی ئەو هەڵبژاردنانە دەكات، تاكو كۆمسیۆنی خۆمان دروست دەكرێ، كەواتە هەر كاتێك ئەو كۆمسیۆنە دروست بكرێت، ئیدی ئەوەی عێراق سەرپەرشتی ناكات، ئەوەی خۆمان سەرپەرشتی دەكات، واتە لێرەدا زیادە، لە تەعدیلی سێیەمیش دیسان دەكرێ: الدورة الثانية، ئێستا ئێمە جارێكی هاتینەوە و دەڵێین: الدورة الثالثة، پێم وایە ئەوە شتێكی زیادە و لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك زانا، فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی باسی یاسای ژمارە(11)ی ساڵی(2007) مان كرد، جەنابت ئێستا باسی فەقەرەی چواری یاساكە ئەكەیت، لە ماددەی دووەم بەتەنها، ئێمە هەر فەقەرەی چواری ماددەی دوومان ناوێت، سەرجەم یاساكەمان ئەوێت(بما لايتعارض مع احكام هذا القانون) ئێستا ئەوە پێشنیارێكی نوێیە، كە جەنابتان باستان كرد، ئێمە لەلیژنەی قانونی ئەوەی كە پێشكەشمان كرد و ئیتیفاقمان لەسەری كرد، سەرجەم قانونەكە بوو، یاسای ژمارە(11)ی ساڵی2007، بۆیە ئەوەی كە ئێستا جەنابت خوێندتەوە و باسی فەقەرەی چوارت كرد، پێشنیارێكی نوێیە، دەبێ وەكو پێشنیارێكی نوێ تەعامولی لەگەڵ بكەین، ئەگینا ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

من پێم وانیه، خۆی عەینەن شتە، هەردووکیان هیچ فەرقێکی وایان نیە، بۆیە کاک زانا ئەوە پێشنیارێکی نویٚ نیە، بەڵام لەو فەقەرەیەدا دەڵێت(کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان هەڵ ئەسێت بە ئیشراف وئیدارەو جێبەجیٚ کردنی هەڵبژاردنەکان، لە هەرێمی کوردستان و لە پارێزگاکانیش)، ئەوەیە، فەرموو کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەسەور ناکەم فەرقێکی وا هەبێت، ئێمە ئەگەر بەنیسبەت فەقەرەی چواری ماددەی دوو، دوایش بێینە خواریٚ، زۆر تەبیعی و زۆر ئاساییە، مەسەلەکە تەنسیق و هاوکارییە لەنێوان نووسینگەی هەرێم و نووسینگەی بەغداد، هیچ شتێکی تری تێدا نیە، بڵێین موجیبی ئەوەیە، بۆیە ئێمە پشتگیری لە پێشنیارەکەی سەرۆکایەتی ئەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر ناصح، فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو پێشنیارەی کە جەنابت کردت بۆ ئەو فەقەرەیە، ئەوە شتێکی باشە کە بکرێت، چونکە ئەمە تەئکیدە بۆ ئەم فەقەرەیە، بەڵام لە کۆتایی ماددەکەدا ڕاستە ئێمە لەوێش تەئکیدمان کردووە، لەماددەی 12 (لايعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون)، لە کۆتاییەکەیدا وتوومانە هەر شتێك لەگەڵ قانونەکەی ئێمە تەعاروز بێت، ئێمە ئامادە نین جێبەجێی بکەین، کەواتە ئێمە پابەند دەبین بەوەی خۆمانەوە، بەنیسبەت ئەوەش کە پێشنیارێك کرا کە باسی دەستەی هەڵبژاردنی خۆمان بکرێت، من پێم وایە لێرە پێویست ناکات، ئێمە ئەوە ئیزافە بکەین، چونکە لێرەدا ئەمە وازحە، ئەمە باسی ئەم هەڵبژاردنە ئەکات، باسی هەڵبژاردنی ژمارە سیٚ ئەکەین، بۆیە پێویست ناکات ئەوەی کە پێشنیار کرا، وابزانم لیژنەی ناوخۆ بوو، کە ئیستیفساری ئەو مەوزوعەیان کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر نوری، فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وادیارە ئەو برادەرانە، لەمەبەستی من حاڵی نەبوون، من باسی ئەوەم نەکردووە کەوا پەرلەمانی هەرێمی کوردستان، ناتوانێت کەوا دەستکاری ئەو قانونە بکات، چونکە ئەو قانونە قانونێکی حەسری نیە، من باسی ئەوەم کردووە، کە بەپێی قانونی ژمارە(11)ی ساڵی 2007، حوکمەکانی ئەو قانونە لێرە جێبەجیٚ ئەکرێت، بەڵام لەهەمان کاتیشدا، بەحوکمی قانون پێویستە ئێمە ئەوەی کە ئەو قانونەی لەهەرێمی کوردستاندا هەیە، جێبەجیٚ بکرێت، جەنابی کاك فرسەت خۆی لەبیریەتی پێش پەسەند کردنی

هەمواركردنی قانونی هەڵبژاردنی هەرێمی كوردستان لەساڵی 2004دا، ئەو كاتە من سەرۆكی دەستەی هەڵبژاردنەكان بووم، هاتمە پەرلەمان، لێرەدا داوام كرد كەوا قانونی هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان هەموار بكرێت، بۆ ئەوەی كەوا بگونجێت لەگەڵ قانونی ژمارە (92)ی ساڵی 2004، فیعلەن ئەو قانونەش هەموار كرا، لێرە كەمن باس لەوە ئەكەم، لەبەر ئەوەی كەوا حوكمی ئەو قانونە لێرە جێبەجێ ئەكرێت، دەستەی هەڵبژاردن بەشێكە لەو كۆمیسیۆنە بەحوكمی قانون، دەستەی هەڵبژاردنی هەرێمی كوردستان قانونی ژمارە(11)ی ساڵی 2007 و ڕینماییەكانی ساڵی 2004 جێبەجێ ئەكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی ئەو فەقەرەی كە سەرۆكایەتی ئیقتراحی كردووە، دەڵێت(بموجب الفقرة الرابعة من المادة الثانية)ئەو فەقەرەیە باس لەوە ئەكات، كە كۆمیسیۆنی باڵا هەڵدەستێت بەئیشراف لەسەر هەڵبژاردنەكانی هەرێم و پارێزگاكان بەهاوكاری لەگەڵ ئۆفیسەكەی خۆی، ئیدارەشی ئەكات، بۆچی تەحدیدەن وا دەڵێین؟، زۆر لە مەوادی تر لەقانونەكەی ژمارە(11)دا هاتووە، مەوادی تەشكیلات هیچ پەیوەندیەكی بەئێمەوە نیە، خاڵێكی تر مەسەلەن لێرەدا لە ماددەی دووەم دەڵێت(كۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆ ڕێكخراوێكی پیشەیی حكومیە، موحایدە وا دەكات كەوا هەموو دەق و قەواعیدێك دادەنێت بۆ هەڵبژاردن و ئیستیفتایەكان، لە هەرێمەكان و پارێزگاكان و هەموو ناوچەكانی عێراق)، ئێمە لە پرۆژەی دەستووری خۆماندا هاتووە، كۆمیسیۆنێكی سەربەخۆی بۆ هەڵبژاردن دادەمەزرێت، كەواتە ئێمە لێرەدا بڵێین هەموو قانونەكە، ئەوە پابەند دەبین بەو ماددەیەش، كە ئەو قانونەی ژمارە(11)ی ساڵی 2007 تەنفیز ئەبێت لێرەدا، مانای وایە ئەوان تا دونیاش ماوە بۆیان هەیە بەو قەرارەی ئێمە، ئەگەر هەمواری نەكەینەوەو نەیگۆڕین كار بكەن، بۆیە من پێم باشە ئەو فەقەرەیە بڵێین و تەحدیدی بكەین، كە ئیشرافەكەیە، ئەو تەفصیلاتەی كەوا لە قانونەكەدا هاتووە، زۆربەی عیلاقەی بەخۆیانەوە هەیە، بە ئیستفتایە، بە هەڵبژاردنە بۆ خۆیان دەریان كردووە، و دووەمیش ئەوە دەسەڵاتی ئیتیحادی حەسری نیە، قانونی برێمەر ئیلغا كراوەو بووە بەو قانونە، ئەو قانونەش بۆمان هەیە، ئەوەی لەگەڵ دەسەڵاتی خۆماندا بگونجێ وەری بگرین و هەمواری بكەین، بۆشمان هەیە، قانونی خۆمان دەربكەین، ئێمە لەو حاڵەدا دەڵێین كۆمیسیۆن دەتوانێ ئەو شتانەی كەباسمان كرد بیكات، بەڵام ئەو فەقەرەی كەباسمان كرد، تەحدیدەن بۆ ئەوەیە كە پابەند نەبین بە مەوادی تر كەلە قانونەكەدا هاتووە، ڕەنگە لەگەڵ بەرژەوەندی وداهاتووی ئێمەدا پاش ئەوەی كە دەستوورمان دەبێت، دەمانەوێ كۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی سەربەخۆمان هەبێت نەگونجێت، بۆیە من داوا دەكەم موقتەرەحەكەی سەرۆكایەتی كەلەلایەن هەردوو لیژنەكەشەوە پشتگیری لێ كرا، بخوێنرێتەوەو بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو كاك كەریم.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم بەو شێوەیە دادەڕێژرێتەوە:

کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، شوێنی دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان – عێراق دەگرێتەوە، کە لەیاساکەدا هاتووە، بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، بەڕێوەبردنیان بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (4) لەماددەی (2)ی یاسای کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان ژمارە(11)ی ساڵی 2007.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا بەعەرەبی دەیخوێنمەوە:

تحل المفوضية العليا المستقلة للانتخابات محل الهيئة العليا المستقلة لانتخابات برلمان كوردستان – العراق، الواردة في هذا القانون للاشراف على انتخابات الدورة الانتخابية الثالثة للبرلمان وادارتها بموجب الفقرة (4) من المادة (2) من قانون رقم (11) لسنة 2007.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە کوردیەکەدا کەلەم یاسایەدا هاتووە، لەعەرەبیەکەش پەرلەمانی کوردستان – عێراق ئەوە دەخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەس کاک زانا، بە زۆرینەی دەنگ فەرموون بۆ ماددەی دواتر، هەر بۆ تەئکید ئەو ماددەیە یەکەم و دووەمی هەیە، بەس ئەوانەی نەگۆڕاوە، بۆیە پێویست ناکات بیخەینە دەنگدانەوە، چونکە وەکو خۆیان ماونەتەوە، بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دواتر ماددەیەکی نوێیە، کە بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستان پێشنیازی کردووە، بەم شێوەی خوارەوە داڕێژراوە:

یەکەم: کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ئەو ناکۆکی و ڕەخنانە دەبینێت کە لەکاتی ئامادە کردن و جێبەجێ کردنی ڕێکارەکانی هەڵبژاردن دێنە پێشەوە.

دووەم: دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان تایبەتمەند دەبێت بە بینینی ئەو ڕەخنەو تانووتانەی کە بۆلای ڕەوانە دەکرێن، لەلایەن دەستەی هەڵبژاردنەکان، یان تاکە کەسان یان ئەو قەوارانەی کەوا زەرەرمەند بوون لە بڕیارەکانی دەستە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة المضافة:

اولاً: تتولى المفوضية العليا المستقلة للانتخابات النظر في الخلافات والاعترضات الواقعة خلال اعداد وتنفيذ اجراءات الانتخابات.

تختص محكمة تمييز اقليم كوردستان بالنظر في اعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل هيئة الانتخابات او الافراد او الكيانات المتضررة من جراء قرارات الهيئة.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین و تەئیدی ئەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار، فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین هیچ ماددەیەك ئیزافە بکرێت، بەناوی ماددەی زیاد کراو، بەڵکو هەوڵ بدرێت لەیاساکە لە ماددەکانی هاوشێوە، بەزیاد کردنی بڕگەکان جێگای بۆ بکرێتەوە، پێمان وابێ ئەو ماددە زیاد کراوە، یان حەتا ماددەی دووبارەش، ئەمانە بڕێك سەر لێشێوان دروست ئەکات، لەلایەن ئەو کەسەی کە ئەیخوێنێتەوە، بۆیە ئێمە پێشنیارمان بەو شێوەیە:

چوارەم: سەبارەت بەخاڵی سێیەمی تایبەتمەند بە بابەتی سکاڵاکان ولایەنی تایبەتمەند بە وەرگرتنیان لیژنەکەمان، لەگەڵ هەردوو پێشنیارەکەیە، پێشنیاریش دەکەین کەوا لە ماددەی (38) یاسای ژمارە(1) جێگای بۆ بکرێتەوە، بەم شێوەی خوارەوە:

ماددەی 38:

بڕگەی یەکەمی ماددەکە هەر خۆی هەبووە، ئێمەش وەکو خۆیمان نووسیوەتەوە.

یەك: کۆمیسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان، بۆی هەیە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن لەهەر سەنتەرێکی هەڵبژاردن پووچەڵ بکاتەوە، ئەگەر سەلمێندرا کە فێڵ یان یارییەکی کاریگەر بەئەنجامەکانی هەڵبژاردن کراوە.

دوو: ناکۆکیەکان و ناڕەزاییەکان کاتێ کە ئامادە دەکرێن، جێبەجێ کردنی ڕێکارەکانی هەڵبژاردنەکان کۆمیسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان سەیری دەکرێن.

سێ: دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان تایبەتمەند دەبێت، بەسەیرکردنی ئەو ناڕەزایی و تانە لێدراوەکان کەلەلایەن کۆمیسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بۆی ڕەوانە دەکرێن، یان ڕاستەوخۆ لەلایەن زیان لێکەوتووەکان لە بڕیارەکانی کۆمیسیۆنی باڵا بۆسەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بۆ دەنێردرێت.

چوار: تێهەڵچوونەوە واتە (استئناف) تێهەڵچوونەوە لەبڕیارەکانی کۆمیسیۆنی باڵا بۆ سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان لەلایەن، دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان دەبێت، کە بڕیارەکانی کۆتایی دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشەكی برای بەڕێزم كاك سەردار تەئیدی ئەو ماددەی كردووە، كە لەلیژنەی یاسایی بووە، ئێستا ئەو ماددەی كە خوێندیەوە بەپێچەوانەی ڕەئیەكەی خۆی بوو، ئەمە یەكەم: دووەم: بەنیسبەت ماددەی زیادكراو و ماددەی دووبارە، حەز ئەكەم ئەو تەوزیحەی بدەمێ، ئەگەر تەماشای دەلیلی تەشریعاتی عێراقی بكەین، زۆر تەبیعیە ماددەی زیاد كراو ئیزافە بكرێت، زۆریش ئاساییە ماددەی دووبارە ئیزافە بكرێت، سەبەبەكەشی یەك سەبەبە، نایانەوێت تەسەلسولی مەوادی ئەصڵی قانونەكە دەستكاری بكرێت، مەسەلەن دەڵێت ماددەی 34 لە قانونێكی دیاریكراو، تۆ زۆر ئاساییە بڵێیت ماددەی دووبارە، بەتایبەت ئەو نەصەی تازە كە پەیوەندی لەگەڵ ئەوەی پێشتر هەبوو، زۆر تەبیعیشە بڵێیت ماددەی زیادكراو بۆ ئەوەی تەسەلسولی تەشریعی مەوادی قانونەكە تێك نەچێت، بۆیە بەقەناعەتی خۆم صیاغەكەی لیژنەی قانونی زۆر لەجێگای خۆیەتی، بەنیسبەت ئەوەوە، لە زمنی دەسەڵاتی خۆشمانە مەسەلەی موزافەو مكررە كە دایبنێین، دەیان یاساش لەپەرلەمانی كوردستان دەرچووە بەو شێوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شەوقی نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دووەم نەخوێنرایەوەو نەدرایە دەنگدان(للمفوضیة العلیا المستقلة للانتخابات تطبیق الانظمة........) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دیارە كاك شەوقی یان لە قاعەكە نەبوویت، یان قسەت ئەكرد، باشە ئێستا كێ ئەیەوێت قسە بكات تا ناوی بنووسم، فەرموو كاك محمد فەرەج.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەكەم: من وا ئەزانم پێشتر شتی وامان كردووە، كە ئیزافەی مەوادمان كردووە، یان دووبارەی مەوادمان كردووە، بەس لێرەدا پرسیارێكی تر دێتە بەردەم، ئایا ئەو جیهەتەی كەخاوەنی ئەم یاسایە، ژمارە(11)ی ساڵی 2007، ڕازی ئەبێت بە تەجزیئە كردنی انتیقای مەوادی یاساكەی، كە دێت سەرپەرشتی ئەكات، ئەم لێرە لەماددەی دوو نووسیویەتی و چوار ئیشی بۆ خۆی داناوە، بەڵام ئێمە تەنها ئیشرافەكەمان هەڵبژاردووە، دووەم: ئەوەی كاك شێروان وتی ئیزافەكە تەواوە، بەڵام لێرەدا هاتووە، لە ماددەی چوارەم،

پێنجەمی (البت في الشكاوي والطعون عن طريق هيئة قضائية تمييزية) کەپەیوەندی بەوەوە هەیە، یەعنی ئەگەر ئیزافەکە نەهاتایە، ئەوە تەواوە کە ئیزافە بکرێت بەس مادام لێرەدا هاتووە، ئەبێ ناوێکی لێ بنێین، مەسەلەن ئەوە لە سەلاحیەتی ئێمە بێت، یان شتێکی تر یەعنی ئەگەر نەهاتایە، ئیزافەکە تەواو ئەبوو، بەس مادام هاتووە، ئەبێ موعالەجەیەکی ئەمە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد رەفعەت، فەرموو.

بەڕێز محمد رفعت عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار ئەکەم ماددەی دوو، لەباتی ئەوەی دادگای پێداچوونەوەی هەرێم نارەزایی وگلەییەکان بچێتەوە بەردەمی بگێڕدرێتەوە بۆ دادگای پێداچوونەوەی فیدرالی لەبەغداد، چونکە وەکو هەموو ئەزانین وەزیری داد چەند جارێك لە رۆژنامەکاندا گلەیی لەوە کردووە، کە حزبەکان تەئسیراتیان هەیە، لەسەر سوڵتەی قەزائی، بۆ ئەوەی ئەو شکە نەهێڵین لە کوردستاندا، بەڕەئی من بگەڕێتەوە بۆ دادگای فیدراڵی باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە بازمانداوە بەسەر هەندێك لەو بابەتانە، بەڕاستی هەندێ ئیعتزازی سەرۆکی هەرێم هەیە، کە پێشتر باس لەوە ئەکات، لێرە لە ماددەی 35 ئەڵێت(لیژنەی ناوەندی هەڵبژاردنەکان ئەو کۆنووسە دەخەنە ڕوو دەربارەی دەنگدان و هاوپێچی گشت بەڵگە تایبەتیەکان دەربارەی پرۆسەی هەڵبژاردنەکە، کە دەیخەنە زەرفێکەوەو بەمۆری خۆیان مۆری دەکەن، پاشان دەینێرن بۆ کۆمیسیۆنی باڵا) نەك بۆ دەستەی هەڵبژاردنەکان، ئەمە جارێ ئیعتزازێکیەتی، ئەڵێت(بۆ کۆمیسیۆنی باڵا نەك بۆ دەستەی هەڵبژاردنەکان)، لەدوای ئەوە ئەڵێت(هاوکات پێشنیار دەکەین، یەعنی سەرۆکی هەرێم پێشنیار دەکات) دەڵێ دەستەواژەی (دەربارەی ئەنجامەکانی دەنگدان)، لەهەمان ماددەدا، واتە 35 کەوابزانم لێرەدا ماددەی 14 دەکات، بگۆڕدرێت بۆ (دەربارەی ژماردنی دەنگدان) ، نەك باسی ئیعتزازاتی مەحکەمەی تەمییز، ئەو دوو شتە باسی لێوە نەکرا، یەعنی ئەوە ئیعتزازی سەرۆکی هەرێمەو دوو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەنیسبەت ماددەی 35 زۆر بەووردی چووینە ناو مەسەلەکان، موناقەشەیەکی زۆریشمان کرد لە لیژنەی یاسایی، تەنها تەلاعوب بە ئەلفازەو هیچی تر نیە، بۆیە بەپێویستمان نەزانی ئەصڵەن دەستکاری ماددەکە بکەین بەشێوەیەکی گشتی، لە قانونەکەشدا حەتا لە تەعدیلی یەکەمیش ماددەی 35 نەهاتووە،

هی ئەو پرۆژەی کە تەقدیم کراوە، ئەوە پێشنیارێکی نوێیە، بەڵام ئێمە دیسان تەدقیقمان کرد، تەنها ئیعادەی صیاغە نەبێت هیچی تر نیە، پەیوەندیشمان کرد بە کۆمیسیۆن، ئەوانیش هەمان ڕەئیان هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک بارزان، فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێشەکی ئەمەوێت تەعلیقێك لەو قسانەی کاک شێروان بۆ کاک سەردار ئەوەی ئاڕێز بۆ کاك بەڵێن و هی کاك بەڵێنیش بۆ برادەران بدەم، کە مەگەر دیموکراسی ڕەبت بکەین بە دائیرەی کەش و هەواوە، یەعنی کەش ناسی، چونکە لێرەدا ئەگۆڕێت، هەر لیژنەیەك قەرارێك دەدات و لە شوێنێکی تر قسەیەکی تر ئەکرێت، من دوو پرسیارم هەیە؟، یەکەم: ئێمە قانونەکەمان بەکاملی نارد بۆ سەرۆکایەتی هەرێم، سەرۆکایەتی هەرێم مولاحەزاتی داوە، ئایا ئەکرێت ئێمە لێرە ئیزافاتی بۆ بکەین؟، دووەم: دەوری تاکە کەس چیە لەم قانونەدا؟، کە پێشتر بە کیانات موافەقەتمان کردبێ، ئایا زیان کەوتن لە تاکە کەس چیە لەم قانونەدا؟، ئەمەوێت ئەوەم بۆ ڕوون بکەنەوە، لەو مادده موزافەی کە ئێستا لیژنەی قانونی کردی، ئەڵێت(دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان تایبەتمەندە بەبینینی ئەو ڕەخنەو تانووتانەی کە بۆلای ڕەوانە دەکرێن، لەلایەن دەستەی هەڵبژاردنەکانەوە یان تاکە کەسەکان)، تاکە کەسەکان لەم قانونەدا دەوری هەیە؟، تا زیانی لێ بکەوێت؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک جمال، فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی بەحەقیقەت منیش هەر تێبینیم لەسەر ئەم مەسەلەی مەحکەمەی تەمییز هەیە، عادەتەن مەحکەمەی تەمییز، بەبڕیاری مەحکەمەدا ئەچێتەوە، نەك بەبڕیاری شتێك کەلەدەرەوەی مەحکەمە بێت، بۆ ئەم مەبەستە لەو شوێنانەی کە هەڵبژاردن ئەکرێت و مەحکەمەی دەستووری نیە، بڵێین ئێمە گەورەترین مەحکەمەمان مەحکەمەی تەمییزە، سەرۆکی مەحکەمەی تەمییز و دوو ئەندامی مەحکەمەی تەمییز، لەگەڵ نوێنەری ئەو کیانە سیاسیانەی کە بەشدارییان کردووە لە هەڵبژاردندا، ئەمانە ئەبنە مەحکەمەیەك بۆ پێداچوونەوە لەو تەعنانەی کەوا لە هەڵبژاردن ئەدرێت، بەمەش ئەو قەلەقەی کە تەرەفەکان هەیانە نامێنێت، کە بەشداری لە هەڵبژاردنەکان ئەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەستخۆشی لە لیژنەی یاسایی ئەكەم، بۆ ئەو ئیزافەیە، بەلاَم بەنیسبەت فەقەرەی دووی ئەو مادده موزافەوە كە باسی لەسەر كراوە، ئەڵێت(تختص محكمة تمييز اقليم كوردستان بالنظر في اعتراضات)من پێم وایە نابێ بڵێین مەحكەمەی تەمییزی هەرێم موختەصە بەسەیر كردنی ئەو كێشانەی كە ئەچێتە بەردەمی، بۆچی؟، ئەگەر ئێمە باسی ئیختیصاصی مەحكەمەی تەمییز بكەین، بگەڕێینەوە سەر قانونی ژمارە (23)ی ساڵی 2007، قانونی سوڵتەی قەزائی، لە ماددەی 10ی ئیختیصاصەكانی مەحكەمەی تەمییز، لەگەڵ ماددەی(34)ی ئیختیصاصاتی مەجلسی قەزا، هیچ شتێكی لەو بابەتە باس نەكردووە، كە بۆی هەیە سەیری ئەو نیزاعاتانە بكات، ئەگەر بێت و ئێمە ئەو ئیختیصاصاتانە بدەینە دەست مەحكەمەی تەمییز، بەواتا ئەبێت تەعدیلێك لە قانونی سوڵتەی قەزائی بكەین، ئەمە پێم وایە شتێكی گرنگەو دوور و تەفصیل ئەخایەنێت، پێم باشە هەر وەكو ئەوەی لە قانونی ژمارە(11)ی ساڵی 2007ی كۆمیسیۆنی بالاَ هاتووە، ئەو ئەڵێت(هيئة قضائية تمييزية) بە هەیئەی قەزائی هێناویەتی، كەواتە ئەم هەیئەیە، شتێكی كاتیە، فیعلەن كاتیش ئەبێت، تەنها ئیختیصاصی ئەوەیە، هەر سەیری ئەو موشكیلانە بكات كە لەنەتیجەی هەڵبژاردندا هەیەو دوای هەڵبژاردنیش بە ئیعلان كردنی ئەنجامەكان، ئەو كاتە هەیئەكەش حەل ئەبێت و نامێنێت، پێم باشەو قانونی تریشە، ئەگەر بڵێین(هەیئەیەكی قەزائی تەمییزی) ئەم هەیئەیە صیفەی تەمییزی وەرئەگرێت، بەصیفەی تەمییزی سەیری ئەو كێشانە ئەكات، بەكۆتایی هەڵبژاردنیش ئەو هەیئەیە حەل ئەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دكتۆر نوری، فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ بۆچوون و تێبینیەكانی سەرۆكایەتی هەرێمم، چونكە لەپاش ڕاپەڕینەوە، دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی كوردستان، واتە دادگای تەمییز، ولایەتی قانونی گشتی هەیە لەهەرێمی كوردستاندا، تەنها ماوەیەكی كەم ئەو بڕیارانەی كەوا لەلایەن دادگاكانی هەرێمی كوردستانەوە دەردەچوون، ڕەوانەی بەغدادیان ئەكرد ولەوێش ماوەیەكی زۆر تەماشا نەئەكران وپاشان دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی كوردستان، لەبەرئەوەی كەوا ولایەتی قانونی گشتی هەبوو، تەماشای هەموو ئەو بڕیارانەی دەكرد كەوا لەلایەن دادگاكانی هەرێمی كوردستانەوە دەردەچوون، ئێستاش ئێمە نالێین خودی دادگای پێداچوونەوە تەماشای ئەو تانانە ئەكات، لەلایەن ئەو دادگاوە دەستەیەكی سێ كەسی دروست ئەكرێت بۆ تەماشا كردنی ئەو تانانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بۆ هەمان ئەو گومانانەی کەوا هەیە، لەو تەداخولەی کە ئەکرێت لە سوڵتەی قەزائی بەتایبەتی لەدادگای تەمییز، مولاحەزەم هەیە، کەوا بۆ ئەم مەسەلەیە دادگای تەمییز پێداچوونەوەی تێدا بکات، جا چۆن چارەسەر ئەکرێت من ئەوە نازانم، دیارە ئەو چارەسەرە لەلای قانونیەکانە، پێم وایە نابێ دادگای تەمییز بەم کارە هەستێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەنیسبەت بڕگەی یەکەمەوە، کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ئەو ناکۆکیانە یەکلایی ئەکاتەوە)، پێم وایە ئەوە تەحصیل حاصلە، چونکە لەیاسای کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان ئەوە هاتووە، کە کاری فەنی و ئیدارییە، کارەکانیشی هەر ئەوەیە، بڕگەی دووەمیش کەئەڵێت(دادگای پێداچوونەوە هەرێمی کوردستان تایبەتمەندە، لە تێبینی بەڕێز سەرۆکی هەرێم هاتووە، کە دەستەیەك هەبێت نەك بە موتڵەقی دادگای پێداچوونەوەی هەرێم، پشتیوانی ئەو پێشنیازەی بەڕێز خاتوو کوێستان ئەکەم، چونکە لەیاسای کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان باسی مەحکەمەی تەمییز ئەکات بە موتڵەقی، ئەگەر بکرێت ئەوە شتێکی باشە، بۆ نەزاهەت و لادانی ئەو توانج و ڕەخنانەی کە لە ئێمە ئەگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر ناصح، داوای قسەی نەکردووە، بەس نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەم پەرلەمانەدا یاسای سوڵتەی قەزائیمان دەرکرد، باسی مەحکەمەی تەمییزیش ئەکرێت، مەحکەمەی تەمییز بەڕاستی دروست نیە ئێمە ئێستا گومان بخەینە سەر مەحکەمەی تەمییز، کە باڵاترین مەحکەمەیە لە هەرێمی کوردستاندا، لەبەر ئەوە بەڕاستی ئەوە شتێکی باش نیە، بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە کاکە تۆ ڕەئی خۆت مەدە تۆ نوقتەی نیزامیت هەبوو، بۆیە تەواو نوقتەکەت، چونکە داوای قسەت نەکردبوو، ئەگەر نەگەشتین بە حەل ئەو کاتە داوای قسە کردن ئەکەین، سوپاس بۆ نوقتەی نیزامیەکەت، بۆ ئەوەی حەلێکی وەسەت هەبێت، چونکە خۆی مەحکەمەی تەمییز، ئێمە خۆمان دەسەڵاتمان داوەتێ، خۆی قانونی سەربەخۆیە، بەپێی قانونی ئێمە جیهەتێکی سەربەخۆیە، سەربەخۆیە بە قەراراتی بە بودجەی بە هەموو بڕیارەکانیشی، بەس فەقەت یەك خاڵ هەیە، ئەویش ئەوەیە، مەحکەمەی تەمییز وەکو هەیئەتێکی تایبەت بەهەرێم، تەعن لەقەراراتی جیهەتێکی ئیتیحادی بدات، ڕەنگە ئەوە ئیشکالێك بێت، بۆیە من پێم باشە، لەگەڵ کاك کەمال و کاك فرسەتیش قسەم کرد، ئەو قسەی کاك عومەر، (تشكيل هيئة قضائية تمييزية في اقليم للنظر)، ئەگەر لیژنەی یاسایی ئەوەیان پێ باش بێت، وتتان چی کاك شێروان، چونکە ئەوە هەمان شت ئەکات و هەر لە مەحکەمەی تەمییزیش ئەبێت، (تشكيل هيئة قضائية تمييزية في اقليم...)، کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکەمیان: ئەو دەسەڵاتانەی کە بۆ مەحکەمەی تەمییز دانراوە، لە یاسای سوڵتەی قەزائی، شەرت نیە مەحکەمەی تەمییز پابەند بێت، تەنها بەو دەسەڵاتانەی کەوا لە سوڵتەی قەزائی هەیە، لە هەر قانونێکی تر ئێمە دەسەڵات بدەین بە مەحکەمەی تەمییز، دەتوانێت ئەو قەزایانە ببینێت کەوا ئیحالەی مەحکەمەی تەمییز دەکرێت، دووەمیان: مەسەلەی تەشکیلی هەیئە، دوو بابەت هەیە، هەندێك هەیئات هەیە، لە هەندێك لە وڵاتان، هەیئەیەك تازە دروست دەکرێت عیلاقەی بە هیچ مەحاکمێکەوە نیە، تەنها بۆ ئەم مەبەستە، هەندێکیشیان دەدرێت بە مەحکەمەی تەمییز، ئێمە کە ئەڵێین(تختص محمكة تمييز) ئەمە زۆر تەبیعیە کە مەحکەمەی تەمییز، هەیئاتی جۆراو جۆری هەیە، دەتوانێت هەیئەیەك تەشکیل بکات لە سێ دادوەر، بۆ ئەوەی تەنها تەماشای ئەو دەعوایانە بکەن کەلەلایەن کۆمیسیۆنەوە بۆی دێت، هەر خۆشی وایە ئێمە، ئەگەر بڵێین (تختص محكمة تمييز) هەر هەمان مانایە، ئەگەر بڵێین (تشكل هيئة قضائية من قبل محكمة تمييز) هەر هەمان مانایە، هیچ موشکیلەی تێدا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر کەمال، فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەم یاسایەی کەدای ئەنێین، کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان پێویستە تەعامول لەگەڵ ئەو یاسایەدا بکات، یەعنی ئەو یاسایەی کەلە هەرێمی کوردستان هەیە، کە سەڵاحیەتیان پێدراوە بەپێی بڕیاری

ژماره(11) فەقەرەی (4) لەماددەی (2)دا کە کار بکات، ئەگەر لە بەغداد هەڵبژاردن بکرێت، کێشەیەك هەبێت ئەچێتە مەحکەمەی دەستووری، ئەگەر لێرە هەبێت، لای ئێمە هەبێت، مادام مەحکەمەی دەستووریمان نیە، ئەچێتە مەحکەمەی تەمییز، ئێستا هەردووکی مەعقولە ئەوەی کەوا سەرۆکی پەرلەمان پێشنیاری کرد، ئەوەش کەلە لیژنەی یاسایی هاتووە، هەردووکی لە جێگای خۆیدایە، بۆیە (تشكل هيئة قضائية تمييزية)حەلی موشکیلەکە ئەکات بەس لە هەرێم بێت، چونکە ئێمە نامانەوێت ئەم هەرێمە تەفریغ بێت لە محتەواکەی، تۆ هەرێمێکی فیدرالیت هەیە، دواکەوتووین، قانونی خۆمان دەرنەکردووە بۆ هەڵبژاردنەکان، ئێستا نابێ بەیەکجاری هیچی تێدا نەهێڵین و تەسلیمی لایەکی تری بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مادام کاك شێروانیش ئەڵێت هیچ فەرقی نیە، وای لێ ئەکەین، (تشكل هيئة قضائية تمييزية في الاقليم) فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە حەقیقەتدا قانونی سوڵتەی قەزائی باسی ئەوەی کردووە، کە مەحکەمەی تەمییز بۆی هەیە، لیژنەی تایبەت دابنێت، بۆ تەماشا کردنی هەر بابەتێك لە بابەتەکان، پێی ناوێت ئێمە لێرەدا باس لەوە بکەین، (تشكيل هيئة قضائية خاصة للنظر في الاعتراضات) لەبەر ئەوەی قانونی سوڵتەی قەزائی ئەو سەلاحیەتەی کەداویەتی بە مەحکەمەی تەمییز، کە لێرەدا باسکراوە، ئەوە دەتوانین باسی لێوە بکەین لە قانونی کۆمیسیۆنی سەربەخۆی کوردستان کاتێك کە قانونەکەمان دانا، کە بەوازحی دەتوانین ئەوە چارەسەر بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام کاك عونی عەفوم دەکەیت، بەعەکسەوە لێرەدا زۆر پێویستە باسی لێوە بکەین، چونکە بۆ ئەم جارەیە بۆ هەڵبژاردنێکی کاتیە، بۆ ئەوەی گومان کە مومکینە بێتە پێشەوە، بڵێت کۆمیسیۆنیش تەواو نیە، خەڵکیش حەقی هەبێت و جیهەتێك هەبێت بچێت شکایەتی لەلا بکات، جیهەتێکی هەرێم، واتە هەموو شتێکمان نەدەینە بەغداد و شکایەتمان نەچێتە ئەوێ، مومکینە خەڵکێك هەبێت گومان بکات، بۆ لە بەغداد قەراری لەسەر بدرێت، یان سەیر بکرێت، ئێمە لەگەڵ کۆمیسیۆن لێرە ڕێککەوتین کە سندوقەکان کۆپی بچێتە بەغداد، بەڵام ئەصڵەکەی لێرە بێت، بۆ ئەوەی متمانەکە دروست بێت، ئەو هەیئەیە، هەیئەی خاصە(تشكل هيئة قضائية خاصة دستورية في الاقليم للنظر في الاعتراضات الواردة ....) ئەوەی کاك عومەر وتی، زۆر باش هاتووە، ئەگەر دکتۆر ناصح قسەی نەبێت دەیخەمە دەنگەوە، باشە فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەو دەستەیە پێویست ناكات، هەر لێرە ئەمە بمێنێتەوە باشترە، بەڵام ئەتوانین تەئكید بكەین، تەنها بۆ ئەم هەڵبژاردنەیە كە هی سێیەمە، یەعنی لەناو یاساكەدا ئەمە تەئكید بكەین باشترە، چونكە پێویست ناكات جارێكی تر ئێمە لیژنەیەك تەشكیل بكەینەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاكە جوابمان داوەتەوە، لە پێشتر نووسراوە بۆ ئەم دەورەیە، دەورەی سێیەم، كاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ كۆمیسیۆنی باڵا ئەو مەوزوعەمان زۆر بە تەفصیلی باسكرد، ئەوەی لە قانونی ژمارە(11) هاتووە، تەنها باسی ئەوە ئەكات، مەحكمەی تەمییز بەتەنها، حەتا مەقصەدیان ئەوەیە كەوا تانووتەكان لێرەوە بچێتە بەغداد بۆ مەحكمەی تەمییز، دوایی هاتن وتیان ئێمە بە موتڵەقیمان داناوە، وتمان كە بە موتڵەقیتان داناوە مانای وایە شمولی ئێمەش ئەكات، بۆیە ئێمە ئەو نەصەمان لێرە دارشت، كە تایبەتمەندیەك بدەن بە هەرێمی خۆمان، بۆ ئەوەی مەحكەمەی تەمییزی خۆمان، ئەو تانووتانە وەربگرێت و چارەسەریان بكات، ئەوانیش تەئیدیان كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عومەر، من ئیقتراحەكەی تۆم پەسەند كرد، دەی باشە فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ڕێزم بۆ ڕەئیەكەی كاك شێروان هەیە، ئەوەی لە قانونی ژمارە(11)ی ساڵی 2007 هاتووە، باسی مەحكەمەی تەمییز ناكات، ئەڵێت(البت في الشكاوي والطعون الانتخابية كافة وتكون قراراتها قابلة للطعن امام هيئة قضائية تمييزية مختصة)، كەی باسی مەحكەمەی تەمییز ئەكات، منیش وام وت وتم، هەیئەیەكی قەزائی موختەص، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ئەوە دەیخوێنمەوە بەم شێوەی لێهاتووە، (تشكل هيئة قضائية خاصة في محكمة التمييز تتكون من ثلاثة اعضاء للنظر في الاعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل هيئة الانتخابات او الافراد او الكيانات)، تكایە بێ دەنگی بپارێزن، (تشكل هيئة قضائية خاصة فی محكمة التمييز تتكون من 3 قضاة للنظر فی الاعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل الهيئة الانتخابات أو الافرد أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات الهيئة) یەكێك پرسی گوتی (أفراد) چیە؟ ڕەنگە فەردێك هەبێت لە ناو قائیمەیەك دا شكایەتی هەبێت و بڵێت فێڵ لە من كراوە، مەبەستی لەوەیە، وەكو كیانیش شكایەت هەیە و وەكو شەخسیش شكایەت هەیە، مومكینە یەكێك بڵێت شكایەتم هەیە و من رەقەمم 12 یەو حەقم ئەوەیە، سیغەی كۆتایی كە لیژنەی یاسایی بە ئیتیفاق لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ وابزانم عەینی شتیان ئیتیفاق كردووە، وابزانم كاك فرستیش رەئی لەسەر داوە من پێم وایە ئێمەش پێمان باشە، دەیخوێنمەوە (تشكل هيئة قضائية خاصة فی محكمة تمييز اقليم كوردستان ـ العراق تتكون

من 3 قضاة للنظر فى الاعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل هيئة الانتخابات أو الافرد أو الكيانات المتضرة من جراء قرارات الهيئة وتكون قراراتها باتا)، كاك عونى فەرموو.

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

وارده ئەگەر قبولْ كرا، بەڵام بنووسن (غير المتفرغين) وەكو قانونى عيراقى، چونكە كە هەيئەيەك دادەنێى دائيمەن ئيش و كارى نيە تەنها ئينتيزارى نەتيجەى ئينتيخابات دەكات و ئيعتزازات تەماشا بكات.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

باشە وەكو قانونى عيراقى و زەرەريشى نيە، ئەوەش ئيزافە دەكەين، كاك جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئەمە شتێكە عيلاقەى بە ئەمريكاوە هەيە، دەمەوێت بيخەمە بەردەمى بەڕێزتان، لە هەڵبژاردنى يەكەمى مستەر بۆش خيلافێكى ئەليكترۆنى لە فلۆريدا ڕووى دا، تەبيعى لە ئەمريكا مەحكمەى دەستووريش هەيە و مەحكەمەى فيدراڵى هەيە كە هى هەموويەتى، بەڵام بۆ چارەسەر كردنى ئەو كێشەيە هەدەف لە دروستكردنى ئەو مەحكەمەيە قەناعەت هێنانە بەو تەرەفەى كە موشكيلەكەى هەيە و گلەيى و گازاندەكە دەكات، نوێنەرى هەردوو حيزبەكەيان بەشدار كرد لەگەڵ ئەو مەحكەمەيە بۆ ئەوەى پياچوونەوە بكەن بە عەتەڵە ئەليكترۆنيەى كە ڕووى دا لە فلۆريدا، جا مەبەستم ئەوەيە، ئەگەر تەرەفێك گلەيى و گازاندەى هەبێت ئەو مەحكەمەيە حەقە نوێنەرى ئەو تەرەفە لەگەڵ ئەو تەرەفەى تر كە هينى هەيە بەشدارى بكات لەو پێداچوونەوەيە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

كاكە بۆ ئەخير سياغە كە بۆ ليژنەى ياسايى و ناوخۆ و سەرۆكايەتى گەيشتين، دەيخوێنمەوە بە عەرەبيەكەى (تشكل هيئة قضائية فى محكمة تمييز اقليم كوردستان - العراق تتكون من 3 قضاة غير متفرغين للنظر فى الاعتراضات والطعون المحالة اليها من قبل هيئة الانتخابات أو الافرد أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات المفوضية وتكون قراراتها باتا)، دەيخەمە دەنگەوە، كاكە ئەوە وابزانم، فەرمووو كاك د.ناصح دەستى خەريكە بگاتە سەقفەكە.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

مەجالمان پێ نادەى مەجبورين هەر بەرزى بكەينەوە، (هيئة قضائية مؤقتة) كاكى من دەبێت ئێمە تەئكيد لەسەر موقەتەكە بكەينەوە، چونكە دوايى لە ناو ياساكە دەبێتە دائيمى بەرەئى من دەبێت تەئكيد لەسەر ئەوە بكەينەوە.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

کاکە ئێمە ئەوەڵ ماددە کە هەموارمان کرد ئەمڕۆ دەڵێین (تحل المفوضية العليا محل.... للدورة الانتخابية الثالثة) یەعنی بۆ ئەو جارەیە، کەواتە ئەوەش کە دەڵێی بۆ ئەو جارەیە، تۆ هینێکت نەکردووە، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کە ئێوە غەیری موتەفەرغتان داخیل کرد، حەتمەن ئەو هەیئەیە خۆی دەبێتە وەقتی، وەکو مەسەلەی موتەفەرغ دێتە گۆڕێ، خۆ موتەفەرغ نیە، غەیری موتەفەرغە، دەچێتەوە ئیشەکەی، بۆیە بە قەناعەتی من لە جێگای خۆی هاتووە، زۆر تەبیعیشە ئەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگەوە ئەوەی خوێندمەوە، کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵ نیە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ قبوڵ کرا، ماددەکە تەواو کاك شێروان یان فەقەراتی ماوە، کەواتە ئەو ماددە موزافەیە فەقەرەیەك دەنگتان بۆی دا، فەقەرەی پێشوو کە دەڵێت (تتولى المفوضية العليا المستقلة للانتخابات النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال اعداد وتنفيذ اجراءات الانتخابات) تیکرارە، لەبەرئەوە ماددە موزافەکە بە هەردوو فەقەرەی کە دەنگتان بۆی دا بەو فەقەرەی ئێستاکەوە ماددەکە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵ دانیە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ ئەو ماددە موزافەیە دەنگی بۆ درا، ماددە موزافەکەی تر دەڵێت (لمواطني كوردستان من المقيمين في الخارج المشاركة في انتخابات برلمان كوردستان)، قسەی لەسەر هەیە، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەبیعی لەگەڵ ئەو خاڵەم، بەڵام ئەم خاڵە ئەگەر چاك تر بکرێت بۆ ئەوەی شمولی ئەوانەش بکات کە لە دەرەوەی کوردستانن و لە دەرەوەی عیراقن، کوردستانیەك کە چووە بۆ سەفەر ئەو ڕۆژی ئینتیخاباتە لە بەسرەیە، دەبێت حەقی دەنگدانی هەبێت، یان بۆ مودەیەکی کەم چووەتە شوێنێکی تر، بۆ مانگێك مەسەلەن لە خەستەخانە کەوتووە، دەبێت مەجالی ئەوەی هەبێت کە دەنگ بدات، بۆ ئەم مەشاکیلانە لە ئەمریکا تەحدیدی ڕۆژیان کردووە، مودەتێکی زەمەنیان داناوە بۆ ئەوانەی کە لە دەرەوەی ئەمریکان، بۆ نموونە لە 20 ڕۆژ پێشی ئینتیخابات ئەوانە لەوێ دەنگ دەدەن بۆ ئەوەی دەنگەکەیان بگاتەوە شوێنی خۆیان، کەواتە ئێمە با سیغەیەك بنووسین کە ئەو کوردستانیانەی کە لە خوارو و وەسەتی عیراقن ئەوانیش مەجالی ئەوەیان هەبێت بەشداری دەنگدانەکە بکەن، ئەوە یەك، دووەم: تەحدیدی ئەو ڕۆژە بکرێت بۆ ئەوان، ئێستا حالیەن سورین لە سەر 5/19، تەحدیدی ڕۆژیش بکرێت بۆ ئەوانەی کە غائیبن و پێی دەوترێت (abcent)، یەعنی ئەوانەی کە لە دەرەوەی وڵاتن یان ئەوانەی لە دەرەوەی ئەو شوێنانەن کە حەقی ئەوەیان هەیە دەنگ بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وەڵڵا ئەوە پێم وایە تیكرار دەبێتەوە لە قسەكانتان بە تەئكید، بەڵام زۆر نین بە پەلە و بە موختەسەری قسەی بكەن تكایە، كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە كە كوردستانیانی دەرەوەی وڵات كێشەیان زۆرە بە تایبەتی ئەوانەی كە دوو ناویان هەیە ئێستا، دەبینم ئەو خاڵە تۆزێك وجوبیەتی تێدا نیە زیاتر، ئەگەر بكرێت عیبارەیەكی تر ئیزافە بكرێت ڕەنگە خراپ نەبێت (لمواطنی اقلیم كوردستان المقیمین فی الخارج حق المشاركة فی انتخابات برلمان كوردستان، وعلى المفوضیة العلیا تأمین ضروف والمستلزمات الضروریة لتطبیق ذلك) یەعنی ببێت بە حاڵەتێكی وجوبی كە مفەوەزیە هەڵسێت بەو كارانە و ئیشی بۆ بكات، چونكە كێشەكانیان زۆرن لە ئەوروپا، هەر لە ئێستاوە مفەوەزیە دەست پێ بكات، بۆیە خەلەلی زۆر هەیە لە ناوەكان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وەڵڵا بۆ ئەوەی ئەو هینە تیكرار نەبێتەوە، ئەو مەوزوعە زۆر باسكرا، زۆر كەسیش دەڵێت، بۆیە لەو دوو مانگەدا ئەوە ئەنجام بدرێت، ئەوە تەبعەن وەكو مافێكی سروشتیە، پێمان وایە ئێمە وەكو پەرلەمانی كوردستان، پەرلەمانی كوردە، لە دەرەوەش بن، چۆن بۆ ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق دەنگی سەرتاسەری بۆ درا، لە دەرەوەش سەندوقیان بۆ داندرا، بۆ پەرلەمانیش هەر وایە، ئێستا ئەو حەقە لە قانونەكە دا وەكو حەقێك دەبێت تەسبیتی بكەین، بەڵام بۆ هەڵبژاردن كۆمسیۆنی باڵا دەتوانێت بڵێت دەیكەین یان نایكەین، دەتوانین بیكەین یان نەیكەین، ئەو حەقە دەبێت لێرە تەسبیتی بكەین وەكو حەقێك، كۆمسیۆنی باڵا بۆی كرا، سوپاسی دەكەین و مەمنوونیشین، بۆشی نەكرا دەتوانێت بڵێت ئەسبابەكانی چیە و بۆی ناكرێت و دیاری بكات، من لەسەر قسەكانی كاك جمال قسەم هەیە، فەرموو كاك غفور.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە بیرتانە لەوانەیە كە لە هەموار كردنی یاساكەدا گفتوگۆ دەكرا من دوو پێشنیارم كرد، پێشنیاری یەكەم: گوتم ئەوانەی كە لە دەرەوەی وڵاتن، رەوەندی كورد مافی دەنگدانیان هەبێت، هەموو لایەك گوتیان ئەوە قەت ناكرێت و ئیمكان نیە، زۆر لەسەر ئەو مەسەلەیە بوون، لیژنەی یاسایش، ئەوە پرۆتۆكۆڵەكانیش ماون و جەلسەكەش تۆمار كراوە، پێشنیاری دووەم: گوتم ئەو ناوچانەی كە مەشمولن بە ماددەی 140 مافی دەنگدانیان هەبێت، ئەگەر ئەوان مافی دەنگدانیان نەبێت و نوێنەریان لە پەرلەمان نەبێت و دەنگیان بە پەرلەمان نەدابێت و بە چ حەقێك ئەو پەرلەمانە بە نوێنەری خۆیان بزانن!؟ بە چ حەقێك ئەو پەرلەمانە خۆی بە خاوەنی ئەو ناوچانە بزانێت! بەڕاستی هەردوو پێشنیاری من دژی وەستان ئەوان، هەتا

ئێستاش ماوەو سیدیەکەش ماوەو وەریشم گرتووە، کاك فرستیش دژی ئەو رەئیانەم بوو و وەڵامیشی دامەوەو گوتی یاساییەن نابێت، باشە کە یاساییەن نەبوو، ئەو کاتی بە هەموو شێوەیەك دژی من بوون، ئەگەر روخسەتم بدەن توخوا؟، بۆ ئێستا ئێمە لێرە هاتووین بە ماددەی موزاف ئەوەمان هێناوە، من دەست خۆشی لە لیژنەی یاسایی دەکەم، پشتگیری ئەوەش دەکەم، بەڵام بۆ بڕگەی دووەمیش داوادەکەم کە ئەو ناوچانانەی مەشمولن بە ماددەی 140، کەرکووکە، شنگالە، شێخانە، مەخمورە، خانەقینە، هەمووی فەقەرەیەك هەبێت و حەقی دەنگدانی هەبێت، لەڕووی سیاسیشەوە دەعمێکە بۆ ئەوان و دەعمێکە بۆ ئێمەش، بەڕاستی حەقە ئێمە لەو مەسەلانە جورئەتی بڕیاری سیاسیمان هەبێت و ئەو مەسەلانە یەکلایی بکەینەوە، ئێمە دەڵێین کۆمسیۆنی باڵا دەبێت پەیوەست بێت بەو یاسایەی ئێمە و بە دەر نەبێت لە یاسا و بڕیارەکانی ئێمە، ئێمە کە لێرە بڕیارمان لەسەر ئەوە دا، لە چوارچێوەی یاسا جێمان کردەوە و دەبێت ئەویش پەیوەست بێت و سندوقی دەنگدانمان بۆ لەو شوێنە دابنێت، بۆیە من لێرەوە جارێکی تر پێشنیاری ئەوە دەکەم کە بڕگەی دووەم بنووسرێت ﴿ئەو ناوچانانەی کە پەیوەستن یاخود مەشمولن بە ماددەی 140 ئەوانیش مافی دەنگدان و مافی خۆ پاڵاوتنیان هەیە﴾، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڤیان خان فەرموو.

بەڕێز ڤیان احمد خضر پاشا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر ئەو قسەیەی کە کاك غفور کردی مادام دەڵێت مافی دەنگدانیان هەبێت، مافی کاندید کردنیشیان هەبێت، من لێرە پرسیارێکم هەیە، ئایا ئەو کوردانەی کە لە دەرەوەی هەرێمن، مەبەست لەو ناوچە دابڕاوانە، ئەگەر حەقی مافی دەنگدانیان بدەینێ واتە دەبێت حەقی ئەوەشیان بدەینێ خۆیان بپاڵێون و خۆیان کاندید بکەن، ئایا چ یاسایەك هەیە ئەوە ڕێك بخات؟ لەلایەکی تریش ئێمە 3 ملیۆن لەوانەیە زیاتریش یان کەمتر هەمان بێت، ئەو کوردانەی کە لە ئەوروپان یان لە ئەمریکان ئایا ئەوانیش دەتوانن خۆیان هەڵبژێرن؟ لە ئێستاوە کە دەنگ دەدەن دەتوانن خۆیان کاندید بکەن بۆ هەڵبژاردنەکان، لەوانەیە زۆر بە شەهادەمان هەبێت کە لە وڵاتانی ئەوروپا شەخسی زۆر موناسب و گونجاومان هەبێت، پرسیارێکی تریش دێتە ئاراوە، بە نیسبەت ئەو کوردانەی کەوا حەقی لجوئیان لەبەر هۆی لجوء کاتێك کەوا خۆیان بە خەڵکی کەرکووك یان موسڵ نووسیوە لە کاتی سەردەمی رژێم، کە بە نیسبەت ئەوانە چۆن دەبێت؟ دووبارە ئەشخاسی وامان هەیە کە هی ناوچەی موسڵ یان کەرکووکن، لەبەر مەسەلەی لجوء خۆیان بە خەڵکی ئەو ناوچانە نووسیوە، خەڵکی ناوچەی هەولێرن یان سلێمانی و یان دهۆکن، بەڵام لەبەر وەرگرتنی لجوء خۆیان بە خەڵکی کەرکووك نووسیوە، ئایا ئەوانە دەتوانن خۆیان کاندید بکەن؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئەمە وەك بەڕێزتان ئاماژەتان پێی کرد لە ڕووی ئالیەت و جێ بەجێ کردنەوە زۆری دەوێت، دیارە کە پێوەری نێودەوڵەتیش هەیە بۆ بەشداری کردنی خەڵکی دەرەوە، هەروەها بۆ تۆمار کردنی دەنگدەرانی و هەروەها بودجەی دەوێت، من پێشنیاردەکەم ئەو مادده نوێیە و ئەو بڕگەیەی کە لیژنەی یاسایی نووسیویەتی شتێکی باشە بەڵام با ئیزافەیەکی بۆ بکەین، لەبەرئەوەی گرفت لەبەردەم کۆمسیۆنی باڵا دروست نەکەین با بڵێین بە پێی ڕێوشوێنی یاسای کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان، ئەوە شتێکی باشە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لەو بڕگەیە دەکەم، چونکە پێویستە پەیوەندیەکی قانونی لەنێو کوردەکانی دەرەوەی هەرێم لەگەڵ هەرێم دا بە بەردەوامی بمێنێتەوە، هەست بە هاوڵاتی بوون بکەن، بۆیە پێویستە کەوا هەموو کارێك بکرێت بۆ ئەوەی کوردانی دەرەوەی هەرێم دەنگ بدەن، ئێمە بە شێوەیەکی گشتی بڵێین لە دەرەوەی هەرێم مافی ئەوەیان هەبێت کەوا بەشداری لە هەڵبژاردن بکەن، هەتا مافی ئەوەشان هەبێت خۆیان کاندید بکەن بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان دەتوانێت هاوکاریەکی باش بکات بە هاوکاری ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە دەرەوە، چونکە لە ساڵی 2005یش هەر بە هاوکاری نەتەوە یەکگرتووەکان ئەو کارە ئەنجام درا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمە شتێکی گرنگە و فعلەن وایە، یەعنی هەست بە دابڕانێك دەکەین لە بەینی ناوەوەی هەرێمی کوردستان و دەرەوەی هەرێمی کوردستان، ئەوە ژمارەیەکی کەم نیە کە ئێمە هەمانە لە ملیۆن نزیك دەبێتەوە، ئایا تا چوار ساڵی تر ئەمە هەر ئاوا بوەستێت؟ ئەی ناکرێت مەسەلەن ئەو ڕێوشوێنە لەبەر بگرین وەکو کۆتە، فەلسەفەی کۆتە بۆ دوو شتە، یان ژمارەیەك وەکو کەمینە بێت یان وەکو شتێك تۆ بترسی هیچ نەهێنێ، یان ژمارەکەی نەزانی، ئایا ناکرێت مەسەلەن ئێمە بۆ ئەوەی ئێستا دوو قازانج لەو مەسەلەیە بکەین، یەکەم: ئنتیمای ئەمانە بەهێز تر بکەین لە گەڵ هەرێمی کوردستان دا، دووەم: ئەو

ڕەوەندەی کە لە دەرەوەن بە یەکیانەوە ببەستین، ئێستا دەبینین پەرشوبلاّویەك لە ناویشیان دا هەیە، وەکو پەیوەندیان لەگەڵ هەرێمی کوردستان بە هێز نیە، لە ناو خۆشیان دا بەهێز نین، ئەگەر ئێمە کۆتەیەك دابنێین با ژمارەکەی زۆر کەم بێت، وا بکات هەم ئەوان لە دەرەوە بەیەکەوە ببەستێتەوە وە هەم ئەو ئینتیمایەش جارێکی تر بە هەرێمی کوردستانەوە ببەسترێتەوە، ئێمە ئاگامان لە کێشە و گرفتەکانی ئەوانەوە بێ و ئەوانیش ئاگایان لە ئێمە بێت بە ڕاستەوخۆیی، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د.ناصح فەرموو.

بەڕێز ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەم ماددەیە لە جێی خۆیەتی، بەلاّم ئەگەر دەسکاریەکی بچووکی بکرێت بلّێین (لمواطنی اقلیم کوردستان المقیمین فی خارج الاقلیم) نەك خارج، ئەو کاتە وازح تر و باشتر دەبێت، ئەو تێبینیەی خوشکە ڤیان گوتی کە گوایە خەڵك لەوێ ئەوانەی داوای لجوئیان کردووە یان مواتنی ئەو وڵاتانەی دەرەوەن لە ئەوروپا و لە ئەمریکا گوایە شوێنی خۆیان گۆڕیوە بۆ ئەوەی لجوء وەربگرن، ئێ باشە خۆ هەویەی ئەحوالی مەدەنی هیچ لجوئێك، هیچ مواتنەیەك نادرێت ئەگەر هەویەی ئەحوالی مەدەنی ئەسڵیەکەت نەبێت کەواتە لەسەر هەویەی ئەحوالی مەدەنی ئەسڵیەکە دەدرێت، لەبەرئەوە ئەوە هیچ ئەشکالیەتێك دروست ناکات، بە پێچەوانەوە من پێم وایە ئەمە حەقێکی تەبیعیە، بە نیسبەت ئەوەی جەنابی باسی کرد تەبعەن ئەوە تێبینی موفەوەزیەی عولیا بوو، هەروەها بەرامبەر بە وەختەکەش من ئەوانەی کە لەبیریان دەکەی ئینتیخاباتی جاری یەکەم ساڵی 1992 کە دەڵێن داوای 3 مانگ دەکەن، مفەوەزیەی عولیا گوایە بۆ جێ بەجێ کردنی ئینتیخابات، باشە خۆ ئینتیخاباتی یەکەممان کە کرد یاسایەکە لە 8/نیسانی ئەو کات کە هەندێك لەو برادەرانە لێرەن کە کاك فرست یەکێکە لە داڕێژەرانی ئەو یاسایەی ژمارە 1 و 2 لە 8/نیسان بوو یاسایەکە ئامادەکرا، دوای ئەوە لە 5/19 ئێمە ئینتیخاباتمان کرد، یەعنی 40 ڕۆژی پێچوو نەك 90 ڕۆژ و 60 ڕۆژ، ئێستا ئێمە هێشتا شەست و قسور ڕۆژمان ماوە هەتا دەگاتە ئەو هینە، لەگەڵ ڕێزو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە قسەکانی کاك جمال یوسف دەکەم کە ئەو ئیزافەیە بکرێت بۆ ئەوەی ئێمە کۆمسیۆنی بالاّ مولزەم بکەین، ئەوانەی هەرێم کە لە دەرەوەن بەشداری ئینتیخاباتیان پێ بکرێت، ئەگەر ئینتیخابات چەند ڕۆژێکیش دوا بکەوێت، بەلاّم ئەوانەی دەرەوە بە هەموو شێوەیەك بەشداری ئینتیخابات بکەن،

ناكرێت ئەوانی خەڵکی لە مەرکەزی ئینتیخابات کراوە لە دەرەوە کە زۆر ترن لە کوردەکان بەشداری ئینتیخابات بکەن و کوردەکان بەشداری نەکەن، یەعنی ئێمە بە هیچ بیانوویەك ڕێگا نەدەین ئەوانە بێ بەش بکرێن لە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەگەر ئێمە لێرە ئەو شەرتە دابنێین بۆ کۆمسیۆنی باڵا بڵێین دەبێت وا بکات، مومکینە بڵێت ساڵێکم دەوێت، جا ئەوە ئەگەر بۆیان بکرێت پێمان گوتوون، ئەگەر بۆیان کرا لە وادەی خۆیدا و نەبێتە هۆی دواکەوتنی هەڵبژاردن، لەوە باشتر هەیە؟ ئەگەر دوو هەفتەش لەسەر ئەوانیش بێت قەیناکات، بەڵام پێمان بڵێن 6 مانگی تری دەوێت و ئیمکانیەت نیە و کێ پێی هەڵدەستێت و تەجروبەی پێشوویان عایدی کۆمسیۆنی باڵایە، ئێمە وەکو مافێکی سروشتی خۆمانە تەسبیتی بکەین، بە نیسبەت ئەوەی کاك غفور باسی کرد هەموومان لەگەڵ ئەوەین ئەو ناوچانە بەشێکن لە کوردستان، هەمووشمان لەگەڵ ئەوەین کە ئەوانە مافی حەق دانیان هەیە و دەشبێت هەبێت، بەڵام ئێستا کێشەیان هەیە، ئەی بۆ ئێمە باسی ماددەی 140 دەکەین؟ کێشەیەکە یاساییە و سیاسیە و هەموو بابەتیە، ئێمە لێرە مەسئولیەتمان یاساییە، یاسایەك ناتوانین دەربکەین تەناقوزی هەبێت لەگەڵ دەستووری عیراق و لەگەڵ وەزعی سیاسی و جانبی تر، ئێستا ئێمە ئەوەی کە جەنابت فەرمووت ئەو کوردانەی لە دەرەوەی هەرێمن مەشمولن بە ناوچەی 140، هەر لەو بەینە دا هەمووی دوو مانگ نابێت دەنگیان داوەو خۆیان پاڵاوتووە بۆ ئەنجومەنی پارێزگا، تەبعەن بەشێکیان غەیری کەرکووك، ئەنجومەنی پارێزگای دیالە و بۆ موسڵ، ڕەنگە ئەوانەی موسڵ زۆر پێیان خۆش بێت بڵێین باشە مادام ئەو حەقەتان هەیە خۆتان هەڵبژێرن، بۆ ئەوەی لە ئەنجومەنی پارێزگای موسڵ هیچ کوردێکی تێدا نەبێت، چونکە لە دوو ئەنجومەن نابێت نوێنەرایەتی هەبێت، بەڵام ئەگەر ماددەی 140 جێ بەجێ بوو، ئەو ناوچانەی کە دەگەڕێنەوە سەر ناوی هەرێمی کوردستان بە تەئکید بەشیان هەیە، تا ئەو کاتەش لەڕووی مەعنەوی و لەڕووی تاریخی و لەڕووی ویست و ئیرادە و لە هەموو ڕوویەکەوە، ئێمە تەعبیر لە ویستی ئەوانیش دەکەین، چونکە دوو ویستی جیاوازمان نیە، هەم ویستی ئەوانە بگەڕێنەوە سەر هەرێم، هەم ویستی ئێمەشە، هەردوو لاشمان هەوڵ دەدەین بۆ ئەوەی ماددەی 140 جێ بەجێ بکرێ، من یەك ئیزافە دەکەم بۆ ئەوەی ئەو خیلافە کە بەینی دەرەوەی هەرێم و ئەوانە (لمواطنی اقلیم کوردستان المقیمین خارجە) هەتا ئەوانەی دەرەوەی بگرێتەوە و بەغداش دەگرێتەوە، بەڵام بزانین موفەوەزیە دەتوانێت بۆ نموونە سەندوق دابنێت بۆ ئەو کوردانەی هەرێم کە لە بەغدا دەژین یان لە شارێکی تری، تەنها بەغدامان هەیە ڕەنگە ....، تەنها (خارج) لەوانەیە دەرەوەی هەرێم بگرێتەوە، بەڵام ئەگەر (خارجە) بنووسین، دەتوانێت سندوق دابنێت بۆ کوردەکانی هەرێم کە ناویان هەیە لە لیست، وەکو دەنگدەر ناویان هەیە لە بەغدا زۆرینەیەکن، مومکینە هەزاران کەس بن، ئەو ئیقتراحە بەو گۆڕانکاریەی کە عەرزم کردن بۆ ئەوەی هەردوو لا هین بکەن، داوای قسەت نەکرد، ئەگەر نوقتە نیزامیت هەبێت؟ ئەگەر نا زۆر قسەمان کردووە، کاك حاتم فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد جان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵلا من یەك تێبینیم هەیە لە سەر ئەو ماددەیە، ئەویش ئەوەیە لەبەرئەوەی جیای بکەینەوە دوو دەرەوەمان هەیە، خاریجی ئیقلیم، ئەو مەنتیقانە کە متنازع عەلەیهیە لەگەڵ وڵاتانی دەرەوە بکرێتە بەم شێوە، هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان ئەوانەی کە لە وڵاتانی دەرەوە نیشتەجێن، ئەو پێشنیارەم هەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە (لمواطني أقليم كوردستان)، لمواطني گوتمان ئەو هەرێمەی ئێستا، (المقيمين خارجە)، بەغداش دەگرێتەوە، دەرەوەش دەگرێتەوە، ڕەنگە موفەوەزییە بتوانێ سندووق لە بەغدا دابنێ، بەڵام ڕەنگە بڵێ ناتوانم، بەهەرحال دەبێ بە جێی بهێڵێن بۆ ئەو، بەڵام مەبدەئەکە وایە، دەیخەمە دەنگەوە پاش خوێندنی، (لمواطني أقليم كوردستان المقيمين خارجه حق المشاركة في انتخابات برلمان كوردستان – العراق)، کێ لەگەل ئەو مادده موزافەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ کێ لەگەڵ دا نییە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ قبول کرا، زۆر سوپاس. بۆ مادده موزافەکەی تر، کاك کریم فەرموو.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیەکی نوێ، پرۆسەی دەنگدانی کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و زێرەڤانی هەرێم و پێشمەرگە و سوپا و کارمەندانی خەستەخانەو بەندیخانەو سەرنیشینەکانی لەچەند بنکەیەکی تایبەت ئەنجام بدرێت کە دەستەی کۆمسیۆن بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە تایبەتمەندییە کان دیاریان دەکات، بەمەرجێك چل و هەشت کاتژمێر پێش کاتی هەڵبژاردنەکانیان ئەنجام بدرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعيد (زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادة مضافة: تجرى عملية اقتراع منتسبي قوات الأمن الداخلية و حرس الأقليم البيشمركة و الجيش والعاملين في المستشفيات و السجون و نزلائهما في مراكز اقتراع خاصة تحددها هيئة المفوضية العليا المستقلة للانتخابات بالتنسيق مع الوزارات المختصة على أن تجرى قبل ثمان و أربعين ساعة من موعد اجراء الانتخابات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەینە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار ئیختیلافتان هەیە؟

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ (هەرکی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەینە، تەنها جیاوازی لەگەڵ لیژنەی یاسایی لە بۆ هەموو ئەو مەوادانە، ئێمە تەنها پێشنیارمان کردیە کە لە مەوادی دیکەی هاوشێوە جێگایان بۆ بکرێتەوە، نەوەك مەوادی موزاف لە بەردوو سەبەب، یەك: مەوادی موزاف ئێستا یەکجار زۆر بووە، کاتێك لە ئایندە تۆ دێی مەبەست ئەوەیە هەمواری ئەو مەوادانە بکەی، یەعنی کام ماددە دەڵێی، ڕەقەمی چەند؟ ڕەقەمی پێنادرێ، مەواد موزافەیە، دوایی کە ئێمە جێگایان بۆ دەکەینەوە تەسەلسولی مەوادەکان تێك ناچێ، چونکە لە مەوادی هاوشێوە بە بڕگە جێگامان بۆ کردیتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار ئەوە ئێستا لێرە هین دەکەین، دایدەڕێژین بە تەئکید دوایی ڕەقەمی پێ دەدرێ ئەکید، ئەگەر کەس لەسەر ئەوەی قسەی نییە، ئەوە شتێکە لە بەغداش بڵێم، لە شارەکانی تری عیراقیشدا بەو شێوەیە ئەنجام درا، پێشی چل و هەشت سەعات سندوقی تایبەت داندرا بۆ هێزەکانی سوپای عیراق و خەستەخانەو ئاسایش و ئەوانە، چونکە ناتوانن لە عەینی ڕۆژدا، مەسئولیەتیان هەیە لە شوێنی ترا، بۆیە چل و هەشت سەعات پێشتر دەبێ ئەوە ئەنجام بدرێت، ئەو ماددەیەی زەروری بوو داخل کراوە، ئەگەر کەس قسەی لەسەر نییە؟ کاك جەعفەر قسەی هەیە فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە ئیشارەت نەدراوە بەو هێزانەی ئێمە کە سەر بە جەیشی عیراقین، لیواکانی دەوروبەری ئێرە، ئەوە یەك. ئیشارەتی نەداوە بە هێزی گومرگ کە عیلاقەیان بە هەرێمەوە نییە ئێستا ئەوان، ئەو گومرگەی کە لێرەیە ئیلتیزامیان بە شورتەی هەولێرەوە نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەیش نوسراوە، کاك محمد قسەت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە وەكو پرسيارە، ئايا ئەمانە لە ئينتيخابەكانى پێشوودا، وەكو هاوواڵاتى لە بيتاقەى تەموينيدا ناويان هاتووە، ئايا ئێستا كە ئێمە جياى دەكەينەوە زەمانى چييە ئەو ناوە لە بيتاقەكاندا مابێ؟ هەروەك ئەو هاوواڵاتييە جارێكى دى ئەو مافەى هەبێ، چۆن مەسەلەن ئەوە چاك دەكرێ؟ئەو پرسيارە.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەوە مفەوەزيەى كۆمسيۆنى باڵا مەسئولە لەوە، وەكو لە تەجرووبەيان هەيە لە شارەكانى ترى عيراقدا كردوويانە، ناويان هەيە، ناويان دەسڕێتەوە كە دەنگ دەدەن لە شوێنەكان، ئەوان مەسئولن لەو شتە، د. شكريە فەرموو.

بەڕێز د. شكريە رسول ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

وەڵلا من لە ڕووى زمانەوانييەوە لە عەرەبييەكە جەيش هاتووە، ئەو جەيشە لابردرێت، لە كورديەكەشدا فەرمانبەر هاتووە، يەعنى ئەو دووانە ناگونجێن جا هەر وشەى جەيشيش لابەرن، چونكە لە كورديەكەشدا نييە.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

نا وەڵلا باشتر وايە نەك لابردرێت، بەس بنوسرێت (الجيش العراقي)، جيش العراقي باشترە، كاك شێردڵ بەئيعتبار موختەسى! فەرموو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

جەيش خۆى تەعريف كرايە، كە دەڵێى جەيش، يەعنى جەيشى عيراقى، ئەوەكەى مە حەرەسى ئيقليمە، ئێستا كە نووسيتت جەيش مەعناى زێرەڤان و جەيش ئيدى پێى ناوێ زيادى بكەين و مەزبووتە، لە جێى خۆيەتى.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، مولاحەزەكەت ڕاستە، دەيخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵە دەستى بڵند كا؟ كێ لەگەڵ دا نييە؟ بە كۆى دەنگ قبول كرا، زۆر سوپاس، بەڵێ كاك محمد خليل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەمە تا قانونەكە هەموو مونسەجيم بێت لەگەڵ يەكتر، ڕاستە ئەو مولاحەزە نەهاتييە لێرە، بەڵام ئێمە لە تەعديلى چوارەم ئەوەى پێشتر پەسەندمان كردييە، كۆتامان دانايە بۆ نەتەوەكانى تر، بۆ ئەرمەن، ئاشوور، توركمان، كلدان، ئەمانە. ئەسڵى قانوونى ئێمە، تەمسيلى نيسبيە، نيزامى تەمسيلى نيسبى تەوزيعى ئەسوات

لەسەر موعەدەلی ئینتیخابی دەکرێت، وە ئەوە لە قانونەکە هەیە و، و ئەو لەسەر وان تەتبیق نابێ ، ئێمە موحتاجین ماددەك دابنێین، بڵێین (يستثنى مرشحوا المكونات القومية من أحكام المادة) كە چ ماددە دەگرێتەوە، و(يخضعون لنظام الأكثرية)، چونكە ئەوانە موعەدەل لازمە تێدابێت وە ئیلا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەرچەندە ئەوە ئیشی قانونییانە، بەڵام كە خۆت نیزامی كۆتات گوت، خۆی لە خۆیدا ئیستیسنایە ئەوە، پێویست بەو تەفسیلە ناكات، ئەوە مەعروفە، بۆچی ناوت لێناوە كۆتا؟ بۆ ئەوەیە، ئیستسنا حەصر دەكات، پێویست بە هیچ ئەو تەفسیلاتانە ناكات، نیزامی كۆتا مەعروفە لە مفەوەزییەی عولیادا تەفسیلاتی هاتووە، هەموو دونیا بە بەهەمان شێوە هین دەكەن. دوایە ئەمە تەعدیلیشە هەر جێی نییە لێرە، نەهاتووە لە هینەكە، پرۆژەیەك تەقدیم بكە لەوە ئەگەر زۆر موفتەنیع نی، هەمووی دەخەمە دەنگەوە، هەرچەندە هەمواری چوارەم خاڵەكانی تری دەنگمان بۆ داوە، لێرەشدا بڕگە بڕگە دەنگمان بۆ داوە، بەڵام باشتر وایە بە هەمواركردنەكەی تازەوە هەمواری چوارەم جارێكی تر بەو چوار هەموارە، چونكە دوو ماددەی موزاف تێدایە، سێ ماددەی موزاف تێدایە هەمووی دەخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵە دەستی بلَند بكات تكایە، فەرموو، كێ لەگەڵدا نییە؟بەس كاك عوسمان بانیمارانی، بە ئەكسەرییەت، باشە.زۆر سوپاس، بە نیسبەت ئەو یاسایە تەواو، بۆ ئەوەی لێرەوە كۆمسیۆنی باڵا دەڵێ بە هەموو راگەیاندن دەڵێن، ئەو یاسایە پێویستی بە جێبەجێ كردن هەیە، لەوڕۆدا باعتبار جەنابی سەرۆكی هەرێم جارێك ئیعتیرازی كردووە، جاری دووەم قەتعییە قەراری پەرلەمان، پەرلەمانیش قەراری داوە، لەو رۆدا كۆمسیۆنی باڵا نەڵێ پێمان نەگەیشتووە، لایانە وە ئەو تەفسیلاتانەشی لایە، هەر بە زووترین كات ئەوڕۆ و سبەی بە ئیمێلیش بۆیان دەنێرین، مەسئولیەتی پەرلەمان لە دواكەوتنی ئەوانە، ئێوەش تەصریح نەدەن بڵێن كەم تەرخەمن ئەوەی پێدەكەنێ دەزانی مەخسەدم كێیە، ئەوە لێرە مەسئولیەتی ئێمە تەواو بوو، لەوڕۆوە هین دەكەین و سوپاستان دەكەین.

خاڵی دووەم لەبەرنامەی كارمان، جا ئەگەر هاتو دوو دەقیقەی یەكەم دەنگتان بە نەوعێك دا پشووی ناوێ، ئەگەر بە نەوعێكی تر دەنگتان دا دوای دەخەین، چونكە هەموو شتەكان دەگۆڕێن، خستنە ڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی هەمواركردنی پێنجەمی یاسای پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەمواركراو كە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشكەش كراوە، فەرموو بۆ خوێندنەوەی پرۆژەكە، كاك كریم فەرموو.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لێژنەی یاسایی ڕۆژی سێ شەممە 24-3-2009 بەرامبەر 4 ی نەورۆزی 2709ی كوردی، كۆبوونەوەی خۆی ئەنجام دا بۆ لێكۆڵینەوە لەو پرۆژە یاسایەی كە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشكەش كرابوو، بە ناوی پرۆژەی هەمواری پێنجەمی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان، كە ڕۆژی

سێشەممە بەرواری 10-3-2009 خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا، ناردرایە لیژنەکەمان لە لایەن سەرۆکی ئەنجومەن لە هەمان ڕۆژدا، پاش لێکۆڵینەوەو گفتوگۆ، لیژنەکەمان بەو جۆرەی خوارەوە رای خۆی دەردەبڕێت،

یەك: لیژنەکەمان بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامان پشتگیری لەم پرۆژەیە ناکات، دوو: خاڵی سەرەکی و بنەمای هەموارکردنەکە لەو پرۆژەیە گۆڕینی سیستەمی هەڵبژاردنە لە نوێنەرایەتی ڕێژەیی-لیستی داخراو کە کاری پێ دەکرێت لە هەرێم بۆ نوێنەرایەتی ڕێژەیی-لیستی کراوە، یەکلا کردنەوەی ئەم بابەتە دەبێتە هۆی یەکلاکردنەوەی تەواوی پرۆژەکە بە هەر بارێك دا بێت، بۆیە لیژنەکەمان گفتوگۆی لەسەر ئەم بابەتە کردووە بە شێوەیەکی سەرەکی، وە بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی لیژنە لەگەڵ ئەوەداین کە ئەو پێشنیارە نوێنەرایەتی ڕێژەی کراوە رەت بکرێتەوە، لەبەر ئەو هۆیانەی خوارەوە:

أ - سیستەمی هەڵبژاردنی نوێنەرایەتی ڕێژەیی لیستی کراوە گونجاو نییە لەگەڵ کۆمەڵگای کوردستانی و پێشەوەچوون و بە پێچەوانەی سیستەمی هەڵبژاردنی نوێنەرایەتی لیستی داخراو کە گونجاو ترە لەگەڵ کۆمەڵگای کوردستانی و بەرەو پێشەوەچوونی ئەم قۆناغەی، هەروەها سەرکەوتنی ئەو شێوازە سەلمێندراوە، لە ئەزموونی هەڵبژاردنەکانی ڕابردووی هەرێمدا.

ب - ئەم جۆرە سیستەمە هەڵبژاردنانە کاریگەری خراپی هەیە لەسەر هاوپەیمانێتی نێوان حزبەکان و قەوارە سیاسیەکاندا، کاتێ ئەنجامی هەڵبژاردنەکان نایێتەوە لەگەڵ جۆری هاوپەیمانێتیەکانی نێوان ئەم پارت و قەوارە سیاسیانە.

ج- سیستەمی لیستی کراوە هاندەرە بۆ تاوانەکانی هەڵبژاردن، بە تایبەتی تاوانی کڕینی دەنگەکان.

د- لەبەر ئەوەی پێویستە فۆرمەکانی دەنگدان ناوی هەموو پاڵێوراوەکان و قەوارە سیاسیەکان لە خۆ بگرێت، بە پێی سیستەمی لیستی کراوە فۆرمی دەنگدان زۆر گەورەو ئاڵۆز دەبێت و تێچوونی زۆرتری دەوێت، هەروەها ماندووبوون و سەر لێ شێوانی دەنگدەری لێ دەکەوێتەوە، ئەوەش دەبێتە هۆی زۆربوونی دەنگە پووچەکان، بۆیە لیژنەکەمان ڕای وایە کار بەردەوام بێت بە سیستەمی هەڵبژاردنی نوێنەرایەتی لیستی داخراو، کە ئێستا کاری پێ دەکرێت لە هەرێمدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، یەعنی ئەوە داوا دەکەن کە ئەو داوای 10 ئەندام پەرلەمانە کە ناویان دەخوێنمەوە، ئێوە لە بیرتان چوو هینەکە بخوێننەوە پرۆژەیەکیان تەقدیم کردووە، داوا دەکەن، غەلەتێکی گەورەشی تێدایە پرۆژەکەیان، دەڵێ (قائمە المفتوحە)، هەر ئەوە یەکەم غەڵەتە ئەوە لە ناوەڕۆکدا قائیمە مەفتوحە نییە، قائیمە مەفتوحە ئەوە نییە کە ئێوە باستان کردووە، ئەوە قائمە (المغلقە المفتوحە) کە تەنیا لە عیراقدا، ڕەنگە لە یەك دەولەتی تر دا، لە دونیادا هەبێت ئەو سیستەمە کە ئەنجام درا لە هینا، ئێوە لێرەدا دەڵێن قائیمە مەفتوحە، ئەمن بەڕاستی لەبەر ئێوە چوومە سەر ئەنتەرنێت، دەرم هێنا، هیچ ئەو شتەی تێدا نییە کە ئێوە لێرە نووسیوتانە لەسەر قائیمە مەفتوحە، لەبەر ئەوە زانیم مەخصەدتان قائیمەی موغلەقە

مفتوحەیە، بە هەرحاڵ ناوەکان دەخوێنمەوە، صبریە غفار أمین، عثمان أحمد محمد أمین، أنور محمد غفور، تاڤگە محمد علی، سارا خضر پیرۆت، حسن بابکر أحمد، عثمان بانیمارانی، گێلاس محی الدین، عبدالرحمن أحمد، د.نوری تاڵەبانی، ئەو 10 ئەندامە بەڕێزە داوای ئەوەیان کردووە، لیژنەی یاسایی دەڵێ داواکەیان ڕەت بکرێتەوە لەبەر ئەوە لیژنەی ناوخۆ چی دەڵێ با بفەرمووێ.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ (هەرکی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاش ئەوەی سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە 1 ی ڕۆژی سێشەممە ڕێککەوتی 10-3-2009 پرۆژە یاسای هەمواری بەناوی پێنجەمی یاسای ژمارە 1 ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، کە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، ڕەوانەی لیژنەکەمان کرا، لیژنەکەمان لە هەمان ڕۆژدا کۆبوونەوەمان ئەنجام دا، لە ئەنجامی گفتوگۆکردن وئاڵوگۆڕکردنی بیرو ڕادا، ڕاو پێشنیارەکانی خۆی بەو شێوە پێشکەش دەکات:

1 - لیژنەکەمان بە زۆرینە لەگەڵ ناوەڕۆکی پرۆژەکەدا نییە.

جەنابی سەرۆك ئەوەی کە تێبینیمان کرد پرۆژەی قانونە، پێمانوایە با مادده مادده، فەقەرە بە فەقەرە دەبێت دیراسە بکرێ وگفتوگۆ بکرێ، بۆیە ئێمە لە لیژنەی ناوخۆ ئەم هەموو کارەمان کردییە.

2 - سەبارەت بە ماددەی یەکەم کە تایبەتمەندە .... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عەفوم دەکەی کاك سەردار، کاك بارزان نوقتەی نیزامی هەی، بزانین چ دەڵێ، فەرموو کاك بارزان.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێش ئەوەی قانونەکەی تر تەسبیت کەین، دەبوایە ئەوە موناقەشە بکرایە بۆ ئەوەی ڕاوەستین، ئێستا ئێمە قانونەکەمان تەسبیت کردووە، چووە جێی خۆی ئێستا، پێش ئەوە لە جەدوەلی عەمەلدا ئەوە موناقەشە بکرایە لەسەر موغلەق بین یان لەسەر مەفتوح بین، ئینجا موناقەشەیان بکردایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە زۆر موناقەشە کرا، بە عەکسەوە کاك بارزان لەبەر ئەوەی ئەو قانونە هەیە، وە حازرە، ئامادە کراوە، هەموارکراوە، دەنگتان بۆ داوە، تۆزێ ئیعتیرازات هەبووە دەبێ تەواوی بکەین، ئەوەی تر پرۆژەیە، پرۆژەی 10 ئەندام داوای کردووە، پرۆژەی 10 ئەندامەکە تەحویل کراوە بۆ لیژنەکان، بۆ ئێوە، شتێکی تازەیە ئەگەر قبولتان کرد ئەو وەختی دەبێ لەبەر ڕۆشنایی قبول کردنەکەتان مادده مادده پێدا بچینەوە، با بچینە سەر ماددەکانی تر، هەرچی قانونێك هەبێت، ئەگەر قبولتان کرد، هەرچی قانونێك هەبێت بە پێچەوانەی ئەو قانونە کە ئێستا دەنگی بۆ دەدەن، ئەگەر قبولتان کرد دەبێ هەموار بکرێتەوە، جا ئەوە،

بەهەرحاڵ کاک سەردار لیژنەی یاسایی رەتی کردۆتەوە، ئێوەش بە زۆرینە رەتتان کردۆتەوە، بۆیە ئەو مەسەلەیە حەسم بکرێت، قبولە یان نا، ئەگەر قبول کرا، دەچینە سەر یەکە یەکە، ئەگەر قبول نەکرا ئێستا لیژنەی یاسایی روونی کردەوە، کە بۆچی رەتی کردۆتەوە، و ئەو 10 ئەندامەش داوایان کردووە حەقی خۆیانە دوو یان سێ کەسیان شەرحی بکەن، حەقی خۆیانە شەرحی بکەن، وجهەی نەزەری خۆیان شەرح بکەن، بۆچی داوای ئەو سیستەمەیان کردووە؟ کێ دەیەوێ لەو 10 کەسەی کە ناویان نووسیوە، کاک عوسمان بانیمارانی و سارا خان وکاک محمد خلیل، باشە، لەو 10 کەسە کاک د. نوری، عوسمان بانیمارانی، سارا خان ، کاک عبدالرحمن، ئەو چوار کەسە قسە دەکەن، دوایەش ئەگەر پێویستی کرد لیژنەی یاسایی یان لیژنەی ناوخۆ جەوابیان بدەنەوە، فەرموو کاک عوسمان بانیمارانی.

بەڕێز عثمان عبداللە قادر(بانیمارانی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەداخەوە لیژنەی یاسایی ئێمە بە پێچەوانەی یاساناسانی دونیا بیر دەکەنەوە، لەگەڵ داخراون و لیستی کراوە زۆر بە خراپی باس دەکەن، زۆر بەداخەوە یەعنی، دەکرا بە شێوەیەکی تر باسی بکەن، بەڵام نەدەکرا بەو نەوعەی دژی بوەستنەوە، دیارە شێوەی هەڵبژاردنی لیستی داخراو خراپترین شێوەی هەڵبژاردنە لە دونیا، لە سەرتاسەری دونیا شێوەی لیستی داخراو وەك ئەو ڕیشە گەورەیە کە جادووگەرێك دەیکا، نازانی لە ناو ریشەکەدا چی هەیە،بۆیە ئێمە لێرە مافی تەواوی خەڵکی میللەتی کورد پێشێل دەکەین، خەڵك نازانێ کێ مورەشەحەکەیەتی تا دەنگی بۆ بدات، ئێمە ئەو خەڵکەی دێتە ئەم پەرلەمانە نابێ میللەت بزانێ کێ یە ئەوجا دەنگی بداتێ؟ لیستێکی داخراو دەینن حەزت لێیە یان حەزت لێ نییە دەبێ دەنگی بۆ بدەی، کە ئەوە کارێکی بەڕاستی زۆر خراپە، زۆر حەیفە ئێمە بەو شێوەیە ئیهانەی لیستی کراوە بکەین یان نیمچە کراوە، لیستی کراوە ئەو لیستە باشەیە کە فیعلەن تەجروبەکەی ئەوجارە لەبەغداد تەجروبەیان کرد، زۆرباشە، تۆ ئەو کەسەی دێ دەنگ دەدا نوێنەرەکەی خۆی دەناسێ، ئەمن دەبێ کوڕەکەی من لە ناو لیستەکە بێ، کوڕی مەسئولێکی تر لە ناو لیستێکی تر بێ، یان کەسێکی تر حیسابە لەسەر یەکێك لەناو لیستەکە بێ، خەڵك نازانێ کێ لەناو لیستەکەیە، چۆن ئەوە کارێکی باشە، چۆن لیستی کراوە کارێکی خراپە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەس ناتوانێ بڵێ ئەو سیستەمە باشە یان ئەو سیستەمە خراپە، هەر سیستەمێکی هەڵبژاردن لە سەرتاسەری دونیا بەکار هاتووە، ئیسرائیل تا ئێستاش داخراوە، زۆر جێگا هەیە وە هەر وڵاتێ تەجروبەی خۆی هەیە، هەر سیستەمێکیش ئیجابیاتی هەیە و سلبیاتی هەیە، هەر هیچ شتێك نییە کامل بێ، جارێ ئەوەی کە داواتان کردووە کراوە نییە، داخراوی کراوەیە، داخراوە دەنگ دەدرێ بە داخراوەکەو هێشتا ناتوانین بڵێین ئەو تەجروبە لای ئێمە لە عیراق سەرکەوتوو بووە یان نا، ماویەتی، وەختی ماوە، ئەنجامدانەکەی ئەنجام درا، بەڵام هێشتا ماویەتی، سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر وەکو جەنابت باست کرد هەموو لیستێك لایەنی ئیجابی و سلبی هەیە، بەڵام ئێمە پێمان وایە لایەنی ئیجابیەکانی لیستی کراوە، یان باشتر بڵێین لیستی کراوەی سنوردار، یەعنی نیمچە کراوە، باشترە کە لایەنە ئیجابیەکانی لە لیستی داخراو، ئەمن دەمەوێ لەسەر ئەو خاڵانە قسە بکەم کە لیژنەی یاسایی خستوویەتە ڕوو وەکو سلبیات بۆ لیستی کراوە، باس لەوە دەکا دەڵێ ئەو لیستە گونجاوترە بۆ کۆمەڵگەی کوردستان و بەرەو پێشچوونی، ئێمە هەمومان ئەو ڕاستییە دەزانین کە بەرەو پێشچوونی هەموو کۆمەڵگایەك پابەندە بە بەرەو پێشچوون و فراوان بوونی دیموکراسیەت، لیستی کراوە دیموکراسیەتی زیاتر تێدایە، لەبەر ئەوە ناکرێ ئەمە بڵێین لەگەڵ بەرەو پێشچوونی کۆمەڵگای کوردیدا لیستی داخراو دەگونجێ، خاڵێکی تر باس لەوە دەکەن، خاڵی (ج) دەڵێ سیستەمی لیستی کراوە هاندەرە بۆ تاوانەکانی هەڵبژاردن، هەموو لیستێك و هەموو هەڵبژاردنێك خالی نییە لە تاوانی هەڵبژاردن یان لە کڕینی دەنگ، ناکرێ ئەو خاڵە بکرێتە خاڵێکی هێندە بەهێز بۆ ئەوەی لیستی کراوەی پێ خراپ بکەین، لە خاڵی (د) دا دەڵێن تێچوونی زۆری دەوێ، من زۆر ئەو قسەم پێ سەیرە، تێچون، کەی ئەوە کێشەیە، ئەو لیستە، ئەو هەڵبژاردنە پارەی زۆری تێبچی خۆ بودجەی هەرێمی کوردستان کەم نییە بڵێین بەشی هەڵبژاردنی کراوە نەکات، بەڵێ بۆیە ئێمە پشتیوانی لە لیستی کراوە دەکەین لەبەر ئەوەی ئەو بۆشاییە گەورەی لەنێوان دەسەڵات و خەڵکدایە، ئەو شتەی کە ئێستا سەرکردایەتی باسی دەکات چاکسازییە لەوەی کە حیزب لە حکومەت جیا کرێتەوە، لیستی کراوە دەسەڵات و هەیمەنەتی حیزب لەسەر دامودەزگاکان کەم دەکاتەوە، لەبەر ئەوە لە لیستی کراوەدا خەڵك دەنگ دەداتە کاندیدەکان بێجگە لە حزبەکان، کاڵ دەبێتەوە ئەو کێشە گەورەی کە ئێستا کۆمەڵگای کوردەواری بە دەستییەوە دەناڵێنێ، ئەو حزبایەتییە تۆخە و ئەو کاریگەرییەی کە ئێستا ئەمە دەمانەوێ بە پرۆژە چاکی بکەین، بە دەنگدانی لیستی کراوەدا بە فراوان بوونی دیموکراسیەت دێتەدی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د. نوری فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویست ناکا لێرە کەوا ئێمە باس لە لایەنە باشەکانی لیستی کراوەی ڕێژەیی بکەین، چونکە کۆمەڵێك نووسین و لێکۆڵینەوەی زۆر باش لە میدیاکان لە هەموو لایەك بڵاو کراوەتەوە، بەڵام ئەو پاساوانەی کە وا لە ڕاپۆرتی لیژنەی قانونی و لیژنەی ناوخۆیی کە نیوەی خوێنرایەوە، بە داخەوە بەشی زۆریان پاساوی سیاسین نەك قانونی، بەهەر حاڵ من لەسەرەتاوە ئەوەم دەزانی کەوا ئەو پێشنیازە کە پێشکەش کراوە بۆ ئەم خولە ناگونجێت، ناگونجێ لەبەرئەوەی ئەوە لە پەرلەماندا نارِوات، وتەکانی جەنابت پێش 10 دەقیقەیێکەو ئاشکرات کرد با کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن و میدیاکان ئاگادار بن لەوەی کە قانونەکە

پەسند کرا دەست بە کار بن بۆ جێبەجێ کردنی، ئەوە باشترین بەڵگەیە کەوا قانونەکە بەو شێوەیەی کەوا پێش تۆزێك پەسند کرا، هەربەو جۆرە دەمێنێتەوە، بە هەر حاڵ ئەمە هەڵوێستێك بوو، پێویستە کە ئاگاداری خەڵکی کوردستان بکەینەوە کەوا شێوازی باشتر هەیە، شێوازی دیموکراتیانە تر هەیە، شێوازێکی وا هەیە کەوا خەڵك بتوانێ دەنگ بدەن بۆ ئەو کەسانەی کەوا باشتر دەیانناسێت، ڕابردوویان پاکە، کەسانێك کەوا شارەزان دەتوانن باشتر لەناو پەرلەماندا خزمەتی خەڵکی کوردستان بکەن، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من تەنیا تەعلیقم لەسەر قسەکانت کە بۆ من مووەجەهبوو بدەم، جەنابت قانونی و شارەزاییەیەکی باشت هەیە، پسپۆری و کتێبیشت نووسیوە، ئێمە دەنگمان بۆ قانونێکدا، خۆشت لە وانەبووی کە دەنگت بۆ دا، کەواتە لەبەر ڕۆشنایی ئەو قانونە هەر یەکێ پرسیارت لێ بکات دەبێ لەبەر ڕۆشنایی ئەو قانونە جەوابی بدەیەوە، من پێتم وت ئەو قانونە جێبەجێ کرایە و دەبێ ئەوە تەواو بوو، ئەگەر ئەو قانونەتان پەسند کرد قانونەکی تازەیە، قسەکانی من دەگۆڕێت، بەڵام قانون ناگۆڕێت، یەعنی ئەگەر هەبێت من ناتوانم دژی قانون قسە بکەم، ئەگەر ئەوەتان پەسند کرد هەر لێرە دەڵێم ئەو قسانەی پێشووم بسڕنەوە، کە پێویست دەکات کۆبوونەواتی تر بکەین وخۆمان حازر بکەین، بەڵام تۆ ئەو توهمەیە بە پاڵ من بدەیت! ناحەقی بەڕاستی، ، ئیعازی چی؟ خەڵك ئەمر وەرناگرێت، لە قانونەکە وەردەگرێت، قانون دەچێتە پێشی هەمووتان، دەبێ بە پێی ئەو قانونە پەلەی بکەن و جێبەجێ بکرێت، ئەگەر قانونەکە ئەوەی ئێستا ئەو پرۆژەیە قبوول کرا ئەو قانونە دەبێ هەموار بکرێت، دەبێ بگۆڕدرێت، ئەو کاتی ئەوە ڕادەگیرێت، ئەو کاتی قسە قسەیەکی تر دەبێت، کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن أحمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە شێوازێکی تر دەڵێم، دەڵێم فەنیێکی تێدا بوو، نازانم فەنی ئیداری بوو یاخود فەنی لیژنەی یاسایی بوو کە پرۆژەکە داخرا، دوای ئەوەش ئەم پرۆژەیە داوای خواست و داوای ڕۆژانەی هاوڵاتیانە، ئاگامان لە میدیاکان هەیە بەڕاستی، خۆ ئەمە پەنجەرەیەکە، یەعنی ئاگادار کردنەوەیەکی هاووڵاتیانە کە ئاشنابن بە سیستەمی هەڵبژاردن، جۆرەکانی سیستەمی هەڵبژاردن، من پێموایە ئەم جارە ئەنجومەنی نوێنەرانی بەغدا دەیکاتە لیستی کراوە، شێوازی هەڵبژاردن دەگۆڕێت، با خەڵکی ئێمەش ئاشنا بێ، وە لایەنە باشەکانی تری ئەوەیە کە خەڵکی پسپۆر مورەشەح دەبێ، پاڵێوراو دەبێ، لەبەر ئەوەی کە خەڵك دەنگی پێ بدات، ئینجا هاندانی خەڵکە بۆ سەر سندووقەکانی دەنگدان، کە بزانە دەنگ بە کێ دەدات، مورەشەحەکە، پاڵێوراوەکە بەرچاوی ڕۆشنبێت بزانێت کێیە، ئەوە هاندانی خەڵکە، تەشجیعکردنە، هەروەها شەفافیەتی زیاتر تێدایە، وە دەکرێ لیستەکە زۆر بەڕێزتان ئاماژەتان پێ کرد لیستیش بێ و کراوەش بێ، ئەوەی کە بەڕێزتان ئاماژەتان پێکرد، هەروەها ئەندامان ئەو کاتە دەتوانن بەرگری لە خۆیان بکەن، پارێزگاری لە مافەکانی هاووڵاتیان بکەن، چونکە ڕەخنە لە ئێمە دەگرن دەڵێن نوێنەری حیزبن، ئێوە نوێنەری خەڵك نین، ئەوانە

هەموو لایەنی باشن، لەگەڵ ئەوەش ئێمە ڕەچاوی بارودۆخی کوردستانیش دەکەین، وەزعی سیاسی خۆمان، وە ناشکرێ کە ڕەچاوی بارودۆخی وەزعی سیاسی خۆمان دەکەین، باسی سیستەمی هەڵبژاردن و جۆرەکانی هەڵبژاردنی تر نەکەین، وە هەروەها ئەمە هەموو لایەنە باشەکانی بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، زۆر سوپاس، ئێستا چوار کەس بە دیفاع لە پرۆژەکە قسەیان کرد، چوار کەس، ئەوەی کە رەئی هەیە عەکسی، دوو سێ کەس، قسەکان تیکرار دەبێتەوە، تەبعەن دیفاع کردن لە پرۆژەکە تەواو، چوار کەسی تر حەقی هەیە، ناکرێ پەنجا کەس قسە بکات، باشە یەکێکیش لە یەکگرتوو، لەوانەی کە ناویان نوسراوە، تافگە خان فەرموو.

بەڕێز تافگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەموو لیستێك ئیجابیات و سلبیاتی هەیە، ئێمە کە داوای لیستی کراوەمان کردووە ئەو کۆمەڵە ئەندامە، نەمانویستووە کراسێك بەبەری خۆمان بدوورین و قسەی لەسەر بکەین، وتومانە ئەوەی کە مومارەسە کراوە لە کوردستان تا ئێستا داواکارییەك و هەنگاوێك، ئێمە لە کوردستان زۆر باس لە دیمەکراسیەت دەکرێ، زۆر باس لە شەفافیەت دەکرێ، زۆر باس لەوە دەکرێ کە ئەزموونەکەمان زۆرتر بەرەو پێشەوە چووە، ئێمە هەنگاوی باشترمان ناوە، ئێمەش ویستوومانە لە ڕێگای ئەم پرۆژەیە هەنگاوێك بنێین بەرەو پێشتر، ئێمە ناڵێین ئەگەر لیستی داخراو بێت هەنگاوە بۆ دواوە، دواکەوتووین، بەڵام لیستی کراوە، ئەگەر لیستی کراوە بێ ئەوە هەنگاوێکە بەرەو پێشتر، بە ڕای ئێمە من وەك خۆم وەڵامی ئەوانە دەدەمەوە کە ئەو پاساوانەی کە لیژنەی یاسایی هێناوییەتەوە، لەگەڵ ڕێزم بۆ لیژنەی یاسایی، لیژنەی یاسایی کە باس لەوە دەکات ئەگەر تەعدیل بکرێت، ئەگەر لیستەکە بکرێتە نیسبی، یاخود بکرێتە ڕێژەیی مەفتوح کراوە، ئەوە دەبێ هەموو قانونەکە بگۆڕێت، بەڵکو من لێرەوە دەڵێم کۆمەڵێك یاخود بڵێین چەند ماددەیێکی تێدایە پێویستی بە هەموارکردن هەیە، بە هیچ شێوەیێك پێویستی بە هەموو گۆڕانکاری لە یاساکە نییە، خاڵێکی تر باس لەوە دەکرێ کە لەگەڵ کۆمەڵگای کوردەواری و کوردستانی ناگونجێ، ئێمە زۆر ئاماژە بەوە دەکەین کە کۆمەڵگای کوردستانی زۆر بەرەو پێشەوە ڕۆیشتووە، زۆر ئافاقی کراوەتەوە، هەموو وڵاتان ئەمڕۆ شانازی دەکەن کەوا هەرێمی کوردستان هەنگاوی بەرەو دیموکراسیەت ناوە، هەنگاوی باشی ناوە، بۆ لەو خاڵە کۆمەڵگای کوردەواری ئەوەندە لاواز کردووە کە نەتوانێ لە ڕێگەی لیستی کراوە تەعبیر لە ڕای خۆی بکات، باس لەوە دەکا کە لەگەڵ لیستی کراوە ئیرتیکابی جەرائیم دەکرێ، من دەپرسم ئایا لەگەڵ لیستی داخراو ئیرتیکابی جەرائیم نەکراوە؟ ئەوەش پرسیارێکە ، تەنها لە لیستی کراوە دەکرێت، خاڵێکی تر کە باس لەوە دەکات کە کاتێکی زۆری دەوێ، ئەو کاتە زۆرە هی کۆمسیۆنی باڵایە، ئێوە ناتوانن وەکو لیژنەی یاسایی پەرلەمان پاساوی ئەوە بهێننەوە کە کۆمسیۆنی باڵا کاتێکی زۆری دەوێ، بەڵام ئێستا دووبارەی دەکەینەوە کە لیستی کراوە بە ڕاستی لەگەڵ خواستی جەماوەر دەگونجێ، لەگەڵ دیموکراسیەت

دەگونجێ، تەعبیر لە ڕای جەماوەر دەکات، بێجگە لەوەش کە ئێمە ئەوڕۆ قسەمان لەسەر بێ وەکو پەرلەمان، کە ئێمە دەنگۆی حزبەکانین یاخود دەنگۆی قەرارتی سیاسین، ئەوەشمان لەسەر نامێنێ، بۆیە ئێمە بۆ مێژوو دووبارە دەیلێینەوە، لیستی کراوە بەڕاستی لەگەڵ کۆمەڵگای کوردەوارییەوە دەگونجێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو وەختی باوەڕت پێ دەکەم کەی ئیستیقالەت کرد لە حزبەکەت! دەڵێی خەڵك ئیتیهامامان دەکەن کە ئێمە پابەندین بە سیاسەتی حزب و هین و ئەوانە، ئەو وەختی ئەوە ڕاستە کە لە حیزبەکەت نەمینێ، دەستت خۆش بێ، کاك غەففور نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز غەفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پرۆژەکەمان لە بەردەستدایە، هەموو لایەك پرۆژەکەی خۆی وت و هەموو ئەندامانی پەرلەمان، ڕەئیەکی لیژنەی یاسایی هەیە، ئێستا ئەمە دەرگای گفتوگۆ بکەینەوە تەواو نابین بەو شێوە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە بە پێی بەرنامەی خۆمان بڕۆین، ئەو ڕەئیەی لیژنەی یاسایی بخە دەنگدان، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە کۆتایی بە موناقەشە دێ، ئەگەر دەنگی نەهێنا، مادده مادده گفتوگۆی لەسەر دەکەین و دوا ڕەئیش بۆ ئەنجومەن دەمێنێتەوە، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێنج کەس لە ئەندامانی ئەو پرۆژەیە کە پرۆژەکانیان تەقدیم کردووە قسەیان کرد، کەمتر سێ کەس لەوانەی تەئیدی لیژنەی یاسایی دەکەن، قسەی بکەن، کاك ئارام، کاك دلێر، تەوزیعاتەك هەبێ، کاك ئارامان وت لە پارتی، کاك دلێر لە حیزبی شیوعی، گوڵالە خان، بەسە سێ کەس، ئەگەر کۆمەڵ کەسێك هەبێت قسەی بکات، تەواو سێ کەس بەسە، کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دوای خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایە لە پەرلەمان، ئێمە چووین بە دواداچوونمان کرد بۆ ئەو پرۆژەیەی کە 10 ئەندامی پەرلەمان تەقدیمی کردووە، بەڕاستی من لێرەدا حەز دەکەم ئەوە ڕوون بکەمەوە کە لە هیچ شوێنێك لەم سەر زەمینە سیستەمی گۆڕانکاری لە هەڵبژاردن بە پرۆژەیەکی 10 پەرلەمانتاری نەکراوە، بەڵکو بە پێچەوانەوە لە هەر کۆمەڵگایەکدا ئەبێ بە چەندین قۆناغ کاری بۆ بکرێت و ئامادەکاری بۆ بکرێت، دواتر بە شێوەی یاسا ئەو گۆڕانە ئەنجام بدرێت نەك دوو مانگ پێش هەڵبژاردن، یان فەترەیەك پێش هەڵبژاردن پرۆژەیەکی لەم شێوە تەقدیم بکرێت، بۆیە من خۆم پێم سەیرە، پێویست بوو ڕوونکردنەوەی زیاتر لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمان هەبووبایە، پێش ئەوەی ئەو پرۆژە یاسایە بخرێتە بەرنامەی کار ئەمە یەکەم، دووەم گوێبیستی ئەم بەڕێزانە بووین کە ئیمزایان لەسەر ئەم پرۆژەیە کردووە و قسەیان کردووە، بە داخەوە من بۆچوونێکم گوێ لێ نەبوو کە جێگای قەناعەت

بێت، به پێچەوانەوە هەموویان هەوڵیان دا وەڵامی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بدەنەوە، ئەمانە کە ئەو پرۆژەیان تەقدیم کردبوو، ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی نەبووە، بۆیە زەمینەیەکیان نەبووە بۆ ئەوەی کە دیفاع لە پرۆژەکەیان بکەن، دواتر ئەگەر ئێمە بێینە سەر سیستەمی داخراو و سیستەمی کراوە تا ئەم دەقیقەیە سیستەمی لیستی داخراو وەکو سیستەمی هەڵبژاردن، لە زۆربەی وڵاتانی جیهان کاری پێ دەکرێت، وە بە باشترین سیستەم دادەنرێت لەبەر ئەوەی کاریگەری تێدایە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، یەکێك لە مەبدەئەکانی هەڵبژاردن ئەوەیە کە دەبێت هەڵبژاردن شمولی بێت، واتە ئەبێت شمولی سەرجەم چین و توێژەکانی کۆمەڵگا بکاتەوە، ئەگەر ئێمە تەماشای کۆمەڵگای هەرێمی کوردستان بکەین، ئەوە دەبینین ڕێژەیەکی باش خەڵکی نەخوێندەوارمان هەیە کە ناتوانن وەکو پێویست ئیستیفادە لە سیستەمی لیستی کراوە بکەن، واتە لیستی کراوە لەم کاتەدا لە هەرێمی کوردستان شمولی نییە، دووەم ئێمە لە هەموارکردنی چوارەمدا کۆتەمان بۆ ڕێژەی ئافرەت و بۆ تەمەنی خۆپاڵاوتن لە بیست و پێنج ساڵ کەمکردۆتەوە، ئەگەر ئێمە بە سیستەمی لیستی کراوە بڕۆین، بەراستی غەدر لە هەردوو ئەو گۆڕانە دەکەین و بوار بە گەنجان نادەین کە بتوانن لە ڕێگەی لیستەکانەوە داخیلی پەرلەمان ببن، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تر بە گوێرەی دراسەی یەکێك لە ناوەندە ستراتیجیەکانی هەڵبژاردن کە وێنەی لەبەردەستی منە و دەینێرم بۆ خزمەتتان، دەرچووە کە زۆربەی ئەو وڵاتانەی کە لیستی کراوە بەکاردێنن، دەنگدەر تەنانەت کە رووەدەکاتە بنکەی ناوەندی دەنگدان ئامادە نییە، تەنیا لایزال صەوتی بۆ لیستەکە دەدات و تەسەلسولی ڕێزبەندی ناوەکان ناکات، واتە بەراستی ئەمڕۆ ئێمە لێرە کۆبووینەتەوە لە بابەتێکی لەم شێوەیە قسە دەکەین، من دەمەوێ ئەوە تەئکید بکەمەوە مافی هاووڵاتیانی خەڵکی کوردستان، مافی دەنگدانیان شتێك نییە کە ئێمە یاری پێ بکەین، بەراستی ئەبێت ڕێزی لێ بگیرێت، لەگەڵ ڕێزم بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی کە ئەو پرۆژەیان ئیمزا کردووە، بەس من پێیان دەڵێم ئێوە دیراسەتان نەکردووە، ئێوە واقیعی ئەمڕۆی هەرێمی کوردستانتان لەبەرچاو نەگرتووە و لیستی کراوە و قوڵ بوونەوەی پرۆسەی دیموکراسی نییە، بە پێچەوانەوە سەرلێ شێواندنی خەڵکە، دواکەوتنی پرۆسەی هەڵبژاردنە، بۆیە من لەگەڵ لیستی داخراوم، لەگەڵ ڕێزم و جەنابی سەرۆکی پەرلەمان من تەئکیدیش لەسەر ئەوە دەکەمەوە، تۆ ناتوانی بە لیستێك بڵێی لە لیستیەکەی تر باشترە، بەپێی زۆربەی دیراسەتەکان هیچ جیاوازیەك نییە، لەبەر ئەوەی پرنسیپی هەڵبژاردن، یەکێکە لە پرنسیپەکانی دیموکراسیەت، تۆ ناتوانی بڵێی ئەو لیستە، یان ئەو شێوازی هەڵبژاردنە باشترە لە شێوازی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موشکیلەی ئێمە ئیحتماله هەندێ جار لەوە بێت، ئێمە چۆن ناوەڕۆکی قەزیەکان بەکاردێنین لە خزمەتی ئەم مەرحەلەیە و کۆمەڵگاکە بێت، ئێمە کاتێك کە باس لە لیست دەکەین، من بەشبەحاڵی خۆم کە تێیدەگەم لەروانگەی قانونیشەوە قسەی لەسەر دەکەم، لیستی کراو وداخراو هیچ لە مەوزوعەکە ناگۆڕێت، چونکە ئەصڵەن ئێمە لە ناوەڕۆکدا موناقەشەتی حەقیقەی قەزیەکە ناکەین، ئەگەر ئێمە سلبیاتی قەزیەکەمان لە پێش چاو وەرگرتبێت، چونکە لیستی کراوە وداخراو لە ئەصڵدا هەردووکیان لیستە، لە تەبیعەتی سیستەمی هەڵبژاردنی لیست، کە ئەڵێین قائیمە جیاوازە لە شێوازەکانی تر کە فەردی و نسبی، قائیمە سێ جۆری هەیە، قائیمەی کراوە هەیە، داخراو هەیە، تێکەڵاو هەیە، کراوە وداخراو هەر یەك مەوزوعە، خەڵك هەر دەنگ دەدات بەو حزبە، بەو لیستە دەدات، بەڵام لە لیستی کراوەکە یەك شت دەگۆڕێت، تەسەلسول دەگۆڕی پێنجەم ئەکەی بە یەکەم، یەکەم ئەکەی بە حەوتەم، یانی لە ئەخیرەکەدا تۆ هەر دەنگ دەدەی بە حزبەکە، تێکەڵاو جیاوازی لەگەڵ ئەم دوانە هەیە، ئەگەر ئەم تەرحەی من گونجاو تر بێت، پێم وایە ئەبو باس لە تێکەڵاو بکرێت، چونکە لە تێکەڵاو تۆ دەتوانی ئیختیاری ئەشخاص بکەیت، لەم لیست و لەو لیستیشدا کۆیان بکەیتەوە، لیستێکی تازەی بۆ دروست بکەی، ئەوەیان ئیحتیماله ئازادی زیاتر دروست بکات بۆ هاووڵاتی کاتێك کە دەچێتە دەنگدانەوە، ئەوە حەقیقەکەیەتی بە قەناعەتی من، پاشان ئێمە کاتێك باس لەو لیستانە دەکەین، من پێم وایە دەبێت ئێمە ئەوەمان لەبیر نەچێت، ئێمە لەو قۆناغە دیموکراتیە کە باس لە دیموکراتیەت دەکەین، هەردووکیان یەك مەوزوعن وەك وتم، هەردووکیان ئیجابیات و سلبیاتی خۆی هەیە، کاتێك کە باس لە لیستی داخراو دەکەین، ئیحتیماله مەفهومی تەحالوفات زیاتر بخولقێت لەگەڵیدا، تەحالوفات بە مانای ئەوەی نییە کە ئێمە وەك مەبدەئێکی قۆرغکاری لەم کوردستانەدا جارێکی تر حزب بکەین بە سوڵتەیەکی فەرز کراو بەسەر خەڵکیدا، مانای کە ئێمە قەزیەکمان هەیە هێشتا کۆتایی نەهاتووە، من بەشبەحاڵی خۆم وای دەبینم کە بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستانی بە ئامانجی خۆی نەگەیشتووە، هێشتا ئامانجەکانی لەبەردەم مەترسیدان، لەبەر ئەوە ئێمە پێویستیمان بەیەك ریزی هەیە، ئەوە بە مانای ئەوە نەبێت لە ناوەڕۆکدا ئێمە جارێکی تر ئەگەر ئەو حاڵەتە سلبیانەی کە هەمانە لەروانگەی گەندەڵی و کۆمەڵێك مەسەلەی تر کە ئێمە کە هیچمان ئینکاری لێ ناکەین ئەمە بکەین بە موبەریر بۆ ئەوە، بەڵام ئێمە لەروانگە سیاسیەکەوە لەم لەحزەیە هێشتا پێویستیمان بە تەحالوفات هەیە، لیستی کراوە کە باسی دەکەین بەو مانایەی خۆی کراوە ناکات، بە مانای فەردی دێت، ئەگەر فەردی بێت لەو کاتە تەحالوفات نامێنێت، چونکە تۆ لەو حاڵەتەوە قائیمە خەڵك دروستی دەکاتەوە بۆ خۆی ئەیشێوێنێ بە شێوازێکی تر، تەبعەن من ناچمە سەر سلبیات و ئیجابیاتی ئەو حاڵەتە، لەبەر ئەوە شەست و حەوت دەوڵەت لەو عالەمە لیستی داخراو بەکاردێنێت، دەوڵەتی تریش زۆر کە لیستی کراوە بەکاردێنێت، هەردووکی دیموکراتین، لەزمنیان ئەو دەوڵەتانەی پێشکەوتووی ئەورووپاش کە فەرەنسا و هۆڵندە و ئیسپانیا و ئیتالیا و زۆری تر من ناچم بەدوایاندا کە بەشێوازی قائیمەی داخراو دەڕۆن، ئیحتیماله موشکیلەی گەورەی ئێمە لەوەدایە کە ئێمە ئیختیاری ئەو کەسانەی کە لەقائیمەی

حزبیەکانمان دیاری دەکەین، کەسی موناسب نەبێت، ئێمە ئەگەر خەلەلەکە لەوە بێت ئەبێت ئەوەیان چارەسەر بکەین، ئەگەر خەلەل لەوە بێت حزب دەسەڵاتێکە خۆی فەرز کردووە بەسەر قانوندا، ئەبێت ئێمە جارێکی تر ئیعادەی نەزەر بکەین، لە دەوڵەتی قانون چۆن ئێمە موئەسەساتی قانون دروست دەکەین، حزب چۆن پێی دەڵێین تۆ ئیشت ئیختیاری ئەشخاصە بۆ ناو موئەسەساتی دابنێی؟ لەوە زیاتر تۆ ئیشت ئەوە نییە هەر لەسەر سەر و گوێلاکی بیت، ئێمە پێم وایە دەبێت بە جریئی ترەوە بڵێین ئەحزاب ئێوە دەبێت لەو حدودە موئەسەسات دروست بکەن، ئەبێت ئێمە ئیش بۆ دەوڵەتی قانون بکەین، ئێمە بۆ موئەسەسات بکەین، ئێمە بۆ ئەو هەرێمە بکەین، کە ئەبێت حەق لەجێی حەقدا بێت، ئەو مافانەی کە لەدەستووردا کە زەرووره هەمان بێت کە بۆ هەموو هاووڵاتیەك، ئەبێت ئەو مافانە بۆ خەڵك زامن کرابێت، بەپێی مەبدەئی عەدالەت و یەکسانی کە بەداخەوە ئەمانە لەجێی خۆیان نەبوونە، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گوڵاڵە خان فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە زۆربەی بۆچوونەکانی کاك دلێر دەکەم، بەداخەوە ئێمە ناچینە سەر ئەصڵی مەوزوعەکەوە کە کێشەکە ئاوا ئاڵۆز کراوە، مەسەلەی لیستی داخراو بۆتە تابۆیەك لە کوردستاندا کە لە تەشکیل کردنی حکومەتەوە و لە کۆنترۆڵ کردنی پەرلەمانەوە کە ئێمە لەزۆر بۆنە ئەڵێین کە پەرلەمان ئازادە و پەرلەمان فشاری حزبەکانی لەسەر نییە، ئەوەش رەنگی داوەتەوە لەزۆر قسەکانماندا، بەڵام بەکردەوە هێشتا نەچۆتە بواری جێبەجێ کردنەوە، ئەمە وای کردووە لە خەڵك گومانێك دروست بکات لە پەرلەمانی داهاتووش گەشبین نەبێت، بۆیە بەردەوام بەدوای لیستی کراوە دەڕوات، لە لیستی کراوە رەنگە باجەکە بەوە گران بێت، کە تاکە کەس نەتوانێ بە ئاسانی سی هەزار دەنگ کۆنترۆڵ بکات، بە داخەوە ئەو تێبینیە دەڵێم، لیژنەی یاسایی دەیانتوانی بەجۆرێکی تر رەخنە لەو بۆچوونە بگرن، نەك بەو شێوەیە، چوار خاڵی هێشتۆتەوە، ئەو چوار خاڵە موقنیع نییە، نە بۆمن و نە بۆ خەڵکێك، مەسەلەی کۆمەڵگەی کوردەواری، کۆمەڵگەی کوردەواری ئێستا لە حاڵەتێکدایە کە خۆی دەپاڵێوێ بۆ ئینتیخابات، چۆن دەنگ دەدات، ئەو کات حزب هەیە وتاکە کەسیش هەیە، مەسەلەی تێچوونی خەرج و باج بۆ ئەو کەسە دەگەڕێتەوە کە خۆی ئەیپاڵێوێ یان کیانەکەی ئەیپاڵێوێ، ئەبێت حسابی ئەوە بکات چی ئەرکێکی ئەکەوێتە سەرەوە، کورتەی قسەکانی من ئەوەیە ئێمە داواکارین هەڵبژاردنی داهاتوو و یاساکەش بەو جۆرە دابڕێژرێ کە لیستێك بە لیستی داخراویش دێت کە کاندیدەکان ئاشکرا بن بۆ خەڵکی، خەڵکی

کاندیدی خۆی بناسێ، ئەو کاتە لەناو هەیکەلی حزبدا، یان لەناو هەر کیانێك بێت، ئێستا دەیان ڕێکخراوی مەدەنیمان هەیە، ئەو ڕێکخراوە مەدەنیانەش دەتوانن نوێنەری خۆیان یان دەستەی خۆیان کاندید بکەن، بۆ ئەوەی ئێمە ترسی ئەوەمان نەبێت لەو شێوازە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك خلیل فەرموو، نازناز خان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەداخەوە جەنابت ناوت نەنووسیم، بەڕاستی کۆمەڵێك ڕەئیم هەیە لەسەر ئەو مەوزوعە و دەمەوێ قسە بکەم، ئەگەر یەك دەقە مەجالم بدەی، زائیدەن یەك نوقتەی نیزامی کە لەسەر قسەکانی کاك عوسمان من دەستم بڵند کرد، بۆ ئەوەی ئەو نوقتە نیزامیە بدەم وەك ڕوونکردنەوەیەك، لیستی داخراو بە مانای ئەوە نیە کە ئەشخاصەکان دیارنین، یانی زۆر کەس هەیە لەسەرکردایەتی حزبەکانیش ئەو قسەیە دووبارە دەکەنەوە، لیستی داخراو ناوەکان ئاشکرایە، هەتا کورتەیەك لە ژیانی ئەو کەسانەش لە ڕۆژنامەکان و لە شوێنەکان بڵاودەبێتەوە، بە مانای ئەوە نییە کە تۆ قەپاتت کردووە، هەر بە حزبەکەت داوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دانیشە، ئەگەر لەگەڵ لیژنەی یاسایی قسە بکەی، لیژنە پێنج کەس قسەی کردووە، حەقت نییە قسە بکەی.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ تەواوی ڕێزم وئەو پەڕی پێزانین بۆ جهودو بۆ هەموو برادەران، من بیدایەتەن ئەو پرۆژەیە وەکو دانراوە سەرپێی دانراوە، ئەوە دیراسە کراوە، دیراسەی هەموو ئەنزیمەی ئینتیخابی کراوە، زۆر لەگەڵ مونەزەماتی مەعنی لەو مەوزوعە ئێمە دانیشتووینە، ئەمە مەوسوعەی ئەنزیمەی ئینتیخابی لە موئەسەسەی دەولی لە بۆ دیموکراتیەت و بۆ ئینتیخابات کە موئەسەسەیەکی عالەمیە، تەقییمی هەموو مونەزەمەی ئینتیخابی دەکات، ئێمە دیراسەی دووسەدو سێزدە نیزامی ئینتیخابیمان کردووە کە لە عالەم تا 2004 دانراوە، من قسەکان دەکەم، هەموو قسەکانم دیراسە کردووە و دەستم هەبووە لە داڕشتنی ئەو پرۆژەیە، ئینجا ئەگەر مەجالم دەدەن زۆر سوپاستان دەکەم.

پێش ئەوە جەنابی سەرۆك بەداخەوە جەنابت هەر لە جەلسەی یەکەم وەکو قیرائەی یەکەم و لەو جەلسەش، یوئسفنی من ئەمە بڵێم، زۆر بەداخەوە جەنابت بە موحایدی نەچوویتە ناو ئەو مەوزوعە، هەر بیدایەتەن تۆ هاتیە تەقییم، ئەوەش حەق بوو ڕەئیی جەنابت ئەوە نەبێت، دەسپێك جەنابت گوتت کە ئەصڵەن مەشروعەکە غەڵەتە وەکو گوترایە نیزامی مەفتوح، ئا ئەمە نیزامی مەفتوحە، لێرە لە دونیا قانونێك نییە، نیزامێك نییە کە بڵێی موغلەقە و مەفتوحە، موغلەقە هەیە، مەفتوحە هەیە، برای بەڕێزم

كاك دلێریش دەڵێ موختەڵەتە، ئەوە موختەڵەت نییە، لیستی حورە هەیە، قائیمەی حورە هەیە، ئەوە چ بۆ تەمسیلی نسبی بێت، چ بۆ نیزامی ئەغلەبی بێت، بۆ هەردووکا ئەوە هەیە، ئێمە ئەوە ئەڵێین جەوهەری دیموقراتیەت ئەوە ئیرادەی هاووڵاتی بەشداربووە، ئوسوسی دیموقراتیەت لەسەر ئەساسی موشارەکەیەو موسائەلەیە و شەفافیەتە، ئێمە ئەڵێین کە ئێمە لە مەرحەلەیەکین لە کوردستان بە تەماینە ئیصلاحی وەزعی سیاسی بکەین، یەکەم مەدخەل بۆ ئێمە ئیصلاحی وەزعی سیاسی بکەین، لازمە سەیری نیزامی خۆی ئینتیخابی بکەین، ئایا چەند لە صالحی پرۆسەی ئیصلاحی سیاسیە، ئێمە ئەزمەیەکمان هەیە دەڵێین هەیمەنەی حزب لەسەر موئەسەسات، هەموو پرۆژەکان بەڕێز سەرۆکی کۆمار مام جلال، چوار حزبەکە، هی خودی حزبەکە لیژنەیەکی وەزارەتی دروست کرد و لەگەڵ یەکێتی پەرلەمانتاران هەموو ئیشارەت بەیەك ئەزمە دەکەن، ئەویش ئەوەیە تەتابقی حزب لەگەڵ موئەسەساتی حکومەت، ئەمە نیزامی ئینتیخابی، نیزامێکی فەنی نییە بەحت، نیزامێکە عیلاقەی بە سیستەمی وڵات هەیە، بە ئیدارە هەیە، بە حوکم هەیە، بە مەزمونی حکومەت هەیە، بە نەوعی ئەدائی ئەحزاب هەیە، ئێمە لێرە مەزایەی ئیجابیاتی لیستی موغلەق کە حزب خاوەن بەرنامەیە، یان خاوەن پرۆژەیە، یان بەرنامەی ئینتیخابی هەیە، ستراتیجیەتی خۆی سیاسیە، ئەم سیستەمی حورە هیچ نەفی ئەوە ناکات، یانی هەموو مەزایای قائیمەی حورە، قائیمەی موغلەقە لەوە دایە، بە ئیزافەی هەندێ شتی تر، ئەوەیە دەنگدەر(ناخب) بەشدار دەکەی، ئەڵێی دەنگی تۆ وەزنی هەیە، تەئسیری هەیە، استهانە پێ ناکرێت، ئەتۆ دەورت هەیە ئەو نەفەرەت هێناوە لەسەر ئەساسی مەعریفەی شەخصی دەنگ دەدات، ئەوکاتە صیلەیەك، عیلاقەیەك دروست دەبێت لە نێوان دەنگدەر و پاڵێوراو ئەگەر دەرچوو، ئەوکاتە ئیهتیمام بە قەزایای هاووڵاتیش دەدرێت بە ئیزافەی سیاسەتی وەتەنی عام کە هەموو بەرامجی ئینتیخابی هەیە، ئەویش ئەوەیە بەو شێوەیە ئەتوانێ حکومەت باشتر موسائەلە بکەیت، بەو شێوەیە ئەتۆ دەتوانی زیاتر ناخب عیلاقەی بە نوێنەری خۆی هەبێت، نوێنەریش عیلاقەی بەو هەبێت، بەوەش منەتی حزبیش بەو جۆرە نابێت، بڵێ وەڵلا تۆ نوێنەری منی، تۆ نوێنەری گەل نی، گەلیش ناتوانێ ئەوە بڵێت، بڵێ وەڵلا تۆ نوێنەری حزبی، نوێنەری من نی، ئێمە لەم ئەزمە دەربچین خزمەتێکی زۆر دەکەین بە پرۆسەی ئیصلاح، بە موحارەبەی گەندەڵی، بە ئەوەیە ناخب شعور دەکات بەشدارە لە ژیانی سیاسی، مونافەسە بەشداری لە دەنگدان بازنەی ئەو زۆر فراوان دەبێت، مونافەسە بەینی قەوائیم گەرم وگوڕتر دەبێت، مونافەسە لە خودی قائیمەکە باشتر دەبێت کە هەر حزبێك لە داخیلی حزبەکە مونافەسەی تێدا نەبێت، ئەوەش ڕەوشێکی دیموکراتی نابێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس کاك خلیل، وەختم زۆر دایێ، زۆرت قسە کرد.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

تۆزێکی تر ماوەم بدە، ئەو دەوڵەتانەی نیزامی لیستی داخراو تەبەنیان کردووە، لەبەر تەنەوعی عرقی، دینی، جنوب ئەفریقیا بگرە، ئەندەنوسیا بگرە، ئەنگۆلا بگرە، ئەرجەنتین بگرە، ئێمە ئەو موشکیلەمان نییە، لەبەر ئەوەی کۆتامان داناوە....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو کاك خلیل، وەختت زۆر وەرگرت، وەختت زیاد وەرگرت، تۆ دەڵێی مـن رەئیـی خـۆم داوە، مـن هێشتا قسەم نەکردووە، ئەگەر قسەش بکەم دوو ئەوەندەی جەنابت مەعلوماتم هەیە، نەبۆ مانای ئەوەی کە تەئییدت دەکەم یان نا، لەبەر ئەوەی لێرە دانیشتوومە مەجبورم لەو دوو مانگەی رابردوودا هەرچی نیزامێکی ئینتیخابی هەیە لە وڵاتاندا بەدوای دابچم و داوای تەفصیلات بکەم، قسە بکەم بە دوو دەقە تەواو نابێت قسەکانم، بۆیە لەبەر ئەوە قسە ناکەم، چونکە نامەوێ تەئسیر بکات لەسەر دەنگدەران و ئەوانە، تۆ ئەو ئیتیهامە دەکەی، ئەو ئیتیهامەت بە تەواوی رەت دەکەمەوە، هیچ وەختێکیش تەنیا حرص بووە لە کاتی خۆی هەڵبژاردن ئەنجام بدرێت، بۆچوونێکم هەبووە پەلەی بکەن لە ئەنجامدانی هەڵبژاردن، دەشزانم ئەنجامی ئەو جۆرە پرۆژانە خەلفیاتی چییە، مەبەستەکە چییە، خۆشتان دەزانن مەبەستەکە چییە و خەلفیەکەش چییە، دوا کەس قسە دەکات، کاك بەڵێن لە حزبێکی جیاوازە با قسە بکات، فەرموو.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من سێ خاڵ باس دەکەم، یەکیان زۆر ئیشارەت بە تەجروبەی عێراق دەدرێت لە لیستی نیمچە کراوە یاخود داخراو وکراوە، کە سەرکەوتوو بووە، نازانم ئەو پێوەرە بە چ پێوەرێك، یانی چ تەقیمێك هەیە لەسەری، یانی پرۆژەکە سەرکەوتوو بووە، پرۆسەی هەڵبژاردن سەرکەوتوو بووە، بەڵام بۆ پێمان وابێت ناوەڕۆکی ئەو پرۆسەیە، پرۆسەیەکی زۆر دیموکراسیە، ئێمە با نموونە لە رومادی بێنینەوە، لە رومادی کێ دەرچووە (ئەسناد) دەرچووە، یانی عەشائیر، من نازانم لە کام دونیا هەیە عەشائیر بەرنامەی سیاسی و دیموکراسی بێنێتە ناو کۆمەڵگای عێراق، ئەوە یەك، دوو لە موصلٚ کێ دەرچووە، ئەگەر ئێمە لیستی هاوپەیمانی کوردستان نەبوایە، لەوانەیە لەسەر ئەساسی ئەفراد خۆمان تەرشیح بکردبایە، لە موصلٚ بەو شێوەیە نەدەبوو، کێ دەرچووە لە موصلٚ، لە موصلٚ یا خەڵکی دیموکراسین یان خەڵکی شۆڤێنی، لە عێراق لیستی مالکی لەسەر ئەساسی پشتیوانی کردن لەسەر عەشائیرەکان دەرچووە، زۆرینەی بەدەست هێنا، سەبارەت بە خاڵی دووەم کە لیستی داخراو ناوەکانی دیار نییە، من نازانم لە ئینتیخابەکان کە ئێمە دوو ئینتیخابمان کردووە، لیستی داخراو هەموو ئەوانەی کە لێرە دانیشتوون لەسەر لیستی ئەحزاب بووە، ناوی کاندیدەکانی خۆی، ژیاننامەی، پۆستەری، چاوپێکەوتنی لەگەڵ کردووە، کاندیدەکەی خۆی و لیستەکەی خۆی بەراشکاوی بە خەڵك دەناسێنێ، یانی ئەو خەڵکەی دەچێتە دەنگدان، ئەو لیستەی لە پێشە، تاریخ حەیاتی ئەو ئینسانەی لەبەر چاوە، ژیاننامەی لەبەرچاوە، دەزانێ کێ یە و شەهادەی چییە، لەوە زیاتر نازانم، پاشان یەك خاڵ ماوە نازانم چۆنە، گۆڕینی شێوازی ئینتیخابی پەیوەندی بە هۆشیاری کۆمەڵگاوە

هەیە، هوشیاری كۆمەڵگا دەبێت ئەساس و پێوەر بێت بۆ شێوازی ئینتیخابی لەو شێوەیە بۆ شێوەیەكی تر، رجا دەكەم ئەو خاڵە لەبەر چاو بگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان تەوزیحی هەیە و دوایی دەیخەمە دەنگدان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەراستی ئێمە وەكو لیژنەی یاسا هێرشێكی زۆرمان كرا سەری، ئێمە بە سینگێكی فراوان ئەو هێرشانە وەردەگرین و هیچ وەڵامیشمان نییە، بەڵام ئێمەش ئازادین رەئیی خۆمان دەربڕین هەروەكو لە راپۆرتەكە هاتووە، خەڵكی تریش ئازادە، هەركەسێك بەپێی وەزعی خۆی دەتوانی قسەی خۆی بكات لە حدودی ئەو جەلسەیەی كە ئێمە دانیشتووین، بەڵام ئێمە زۆر خاڵمان هەبوو كە ئەصڵەن داخیلی راپۆرتەكەمان نەكرد، بەڵام ئێستا بە دەرفەتی دەزانم كە هەندێك تەوزیحات بدەم سەبارەت بەو مەسەلەیە، یەك، ئێمە لەگەڵ ئەوەین كە هەردوو شێواز، شێوازی هەڵبژاردنن، لەگەڵ ئەوەین كە هەردوو شێواز، شێوازی دیموكراسین، لەگەڵ ئەوەشداین كە هیچ حزبێك ئەو شێوازەی دانەناوە، بەڵكو سەد ساڵە، دوو سەد ساڵە ئەو شێوازە دانراوە، هەندێ وڵاتی پێشكەوتوو پێی وەرگرتووە، هەندێك پێی وەرنەگرتووە، هەر كەسێك ئیجابیات و سەلبیاتی خۆی هەیە، بەڵام بە دیدی ئێمە هەڵبژاردن بە لیستی داخراو پرۆسەیەكی سووك و ئاسانە، چ بەنسبەت دەنگدەر و چ بە نسبەت ژمارەی دەنگدەران، جگە لەوەش لە لیستی داخراودا دابەش كردنی كورسیەكان لەسەر حزبەكان دادپەروەری تێدایە، چ بەنسبەت ئەو لایەنانەی كە دەنگ دێنێ و چ بەنسبەت ئەو لایەنانەی كە دەنگیش ناهێنێ، زەمانەت بەنسبەت كۆتایی ئافرەتان لە لیستی داخراو زیاتر زامنترە نەك لە لیستی كراوە، هاوكاری كردن و هەماهەنگی نێوان لایەنە سیاسیەكان لە لیستی داخراو پێمان زیاترە، نەك لەلیستی كراوە، ئێمە لەگەڵ لیستی داخراو دوو هەڵبژاردنمان هەیە، دوو تەجروبەمان هەیە، یەكیان لەساڵی 1992 و ئەوی تر لە ساڵی 2005، رۆژێك لە رۆژان هیچ لایەنێكی سیاسی ئیعتیرازی لەسەر ئەم پرۆسەیە نەگرتووە، ئێستا ئیستیغراب دەكەم هەندێ لە برادەران رەخنە لەوە دەگرن و بەتایبەتی كاك خلیل، من پێم وایە ئەوە تەنها و تەنها پروپاگەندەیە بۆ هەڵبژاردن و لەوە زیاتر نییە، زۆر لە وڵاتانی پێشكەوتوو لە دیموكراسیەت لیستی داخراو بەكاردێنن بەتایبەتی وەكو بەلجیكا و فەرەنسا و ئەرجەنتین، ئێمەش قائیمەیەكمان لەلایە زیاتر لە (60) وڵات ئەم لیستە بەكاردێنێ، پێویستە ئێمە لە شێوازی هەڵبژاردن شتێكی وا دەست نیشان بكەین، یاخود پرۆسەیەكی وا دەست نیشان بكەن كە خزمەتی واقیعی كۆمەڵگای ئێمە دەكات، ئێمە بۆ بچینە دەرەوە، بەنسبەت لیستی كراوە، لیستی كراوە من بە واقیع و مەنتیق پێتان دەڵێم، دە كەس لە قائیمەی ئاخیری هاتە ئەوەلی قائیمە، ئایا ئەم دە كەسە دەتوانێ بەرنامەی حزبەكەی خۆی بگۆڕێت، ئایا كاریگەریەكی ئەوتۆی دەبێت كە بتوانێ زەغت لەسەر حزبەكەی خۆی بكات، من ئەوە لە ئێوەی بەڕێز دەپرسم، بۆیە بە قەناعەتی ئێمە و تەئكیدیش دەكەمەوە وەكو